

F12.1

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO
SOSIAALISIA ERIKOISTUTKIMUKSIA
SVT XXXII:127
OFFICIAL STATISTICS OF FINLAND
SPECIAL SOCIAL STUDIES

Sosiaaliturva Pohjoismaissa
Sisältö, menot ja rahoitus
1984

Sosiaali- ja terveysministeriö
Tutkimusosasto
Ministry of Social Affairs and Health
Research Department

HELSINKI 1986

F12.1

30.4.87

SUOMEN VIRALLINEN TILASTO
SOSIAALISIA ERIKOISTUTKIMUKSIA.
SVT XXXII:127
OFFICIAL STATISTICS OF FINLAND
SPECIAL SOCIAL STUDIES

Sosiaaliturva Pohjoismaissa
Sisältö, menot ja rahoitus 1984

Sosiaali- ja terveysministeriö
Tutkimusosasto
Ministry of Social Affairs and Health
Research Department

HELSINKI 1986

Tilastokirjasto
Statistikbiblioteket
125925

Alkuperäisteos:

Social tryghed i de nordiske lande

Omfang, udgifter og finansiering 1984

København 1986

47 Nordisk statistisk skriftserie

ISSN 0071-5336

ISBN 951-47-0097-X

Helsinki 1986. Valtion painatuskeskus

1986. Valtion painatuskeskus

Sosiaali- ja terveysministeriön tutkimusosasto saattaa julkisuuteen käännöksen NOSOSKOn tanskankielisestä yhteispohjoismaisesta sosiaaliturvaa koskevasta julkaisusta, jonka Suomen osuuden toimittamisesta osasto on vastannut yhteistoiminnassa NOSOSKOn muiden suomalaisten jäsenten kanssa.

Helsingissä, sosiaali- ja terveysministeriön tutkimusosastossa joulukuussa 1986

Osastopäällikkö

Annikki Suviranta

SISÄLLYSLUETTELO

SIVU

ESIPUHE

1. NOSOSKO JA POHJOISMAINEN SOSIAALIPOLITIikka	1
1.1 Johdanto	1
1.2 Raportin rakenne	3
1.3 Menetelmistä	3
2. TULOKSET	8
2.1 Sosiaalimenot käyvin hinnoin	8
2.2 Sosiaalimenot kiintein hinnoin asukasta kohden	8
2.3 Sosiaalimenot bruttokansantuotteesta	9
2.4 Sosiaalimenojen rahoitus	11
2.5 Sosiaalimenojen jako pääryhmiin	12
2.6 Käteissuoritteet	13
2.7 Käteissuoritteet tulomenetyksen korvaajina	13
2.8 Muut käteissuoritteet	16
2.9 Yleiset palvelut	17
2.10 Perheille ja lapsille tarkoitetut palvelut	18
2.11 Vanhus- ja vammaispalvelut	19
3. VÄESTÖ, TYÖLLISYYS JA TYÖTTÖMYYS	21
3.1 Väestö	21
3.2 Työllisyys ja työttömyys	29
4. KÄTEISSUORITTEET	32
4.1 Ansionmenetyksestä johtuvat käteissuoritteet	33
4.1.1 Käteissuoritteet synnytyksen ja lastenhoidon yhteydessä	33
4.1.2 Sairauskorvaukset	37
4.1.3 Työttömyyskorvaukset	40
4.1.4 Käteisavustukset työtapaturmien yhteydessä	45
4.1.5 Eläkkeet	48
4.1.6 Vanhuuseläke ja lisät	49
4.1.7 Varhaiseläke	60
4.1.8 Eläke jälkeenjääneille (perhe-eläke)	67
4.2 Huoltoapu	71
4.3 Muut sosiaaliturvaetuudet	77
4.3.1 Lapsilisä	77
4.3.2 Lapsivähennys verotuksessa	79
4.3.3 Elatustuki	79
4.3.4 Asumistuki	80
5. PALVELUT	82
5.1 Yleiset palvelut	82
5.1.1 Terveystoimitoimi	82
5.1.2 Työnvälitys	92
5.1.3 Työvoimakoulutus	93
5.1.4 Kuntoutus	94
5.1.5 Alkoholien ja huumeiden väärinkäyttäjien hoito	94
5.2 Perheille ja lapsille suunnatut palvelut	98

5.2.1	Esikouluikäiset lapset	98
5.2.2	Koululaisten päivähoido	101
5.2.3	Perhepäivähoido	102
5.2.4	Henkilöstö ja voimavarat	103
5.2.5	Lasten kotihoito ja kodinhoitoapu	105
5.2.6	Lasten ja nuorten huolto	106
5.3	Vanhus- ja vammaispalvelut	113
5.3.1	Vanhusten asuminen	113
5.3.2	Kodinhoitotoiminta	116
5.3.3	Kuljetuspalvelut	118
5.3.4	Tukipalvelut ja vapaa-ajantoiminta	119
5.3.5	Vammaishuolto	119
6.	POHJOISMAIDEN SOSIAALIMENOT	123
6.1	Sosiaalimenojen kehitys vuosina 1975-1984	123
6.2	Sosiaalimenojen rahoitus	128
6.3	Sosiaalimenojen lajit ja kohde	133
6.4	Sosiaalisten käteissuoritteiden verotus	154
LIITE 1:	TYYPPIAPAUKSET VUONNA 1984	164
LIITE 2:	MENOERIEN ERITTELY	175
LIITE 3:	POHJOISMAISTEN SOSIAALITURVAJÄRJESTELMIEN RAHASTOT VUONNA 1984	190

ESIPUHE

Pohjoismaiden sosiaalitulastokomitea (NOSOSKO) asetettiin vuonna 1946. Sen tehtävänä oli koordinoita Pohjoismaiden sosiaalitulastotuotantoa, suorittaa vertailuja ja kuvata sosiaaliturvajärjestelmien sisältöä ja laajuutta. Vuodesta 1979 lähtien sosiaalitulastokomitea on ollut Pohjoismaiden ministeriöneuvoston sosiaalipoliittisen komitean alainen pysyvä elin.

Sosiaalitulastokomitea on noin joka kolmas vuosi julkaissut keräämänsä tulokset Social tryghed i de nordiske lande -raportissaan. Useimmat näistä raporteista on julkaistu myös englannin kielellä, kuten myös tämänkertainen raportti tulee julkaistavaksi.

Pohjoismaiden sosiaalitulastokomitean työryhmissä tehdään myös yksityiskohtaisempia selvityksiä, joiden tavoitteena on saada pohjoismaiset sosiaalitulastot vertailukelpoisemmiksi keskenään.

Vuonna 1984 julkaistiin Sammenligninger af de sociale utgifter i Norden (NNS. tekniske rapporter nr. 33). Työryhmää johti lehtori Jørgen Søndergård. Raportissa on selvitetty sosiaalimenojen arvoa ennen ja jälkeen verotuksen. Tämän selvityksen tulokset on otettu huomioon tässä raportissa.

Vuonna 1983 NOSOSKO päätti asettaa työryhmän, jonka puheenjohtajana on toiminut Göran Smedmark Ruotsista. Työryhmä on laatinut selvityksen sosiaaliturvarahastoista, korkotuloista ja -menoista. Kyseinen raportti on liitteenä tässä julkaisussa (liite 3).

Vuonna 1982 NOSOSKO asetti työryhmän selvittämään henkilöstön käyttöä ja laitospaikkojen ja asiakkaiden määriä. Tässä raportissa työryhmä vastaa huoltoapua/sosiaaliapua koskevan luvun työstämisestä. Ryhmän esimiehenä on toiminut Klas Wallberg Ruotsista. Työryhmä jatkaa edelleen toimintaansa.

NOSOSKO:n kokoonpano on tällä hetkellä seuraava:

Tanska:

Afdelingschef Niels Halck	Sikringsstyrelsen
Ekspeditionssekretærene Rita Knudsen	Danmarks Statistik
Konsulent Erik Bo Bojesen	Socialstyrelsen
Fuldmaegtig Lars Jappe	Socialministeriet

Suomi:

Osastopäällikkö Annikki Suviranta	Sosiaali- ja terveysministeriö
Yliaktuaari Kyllikki Korpi	Sosiaalihalitus
Toimistopäällikkö Frejvid Gustafsson	Kansaneläkelaitos
Toimistopäällikkö Synnöve Hesso	Eläketurvakeskus

Islanti:

Aktuar Gudjon Hansen

Sundheds- og so-
cialforsikrings-
ministeriet

- " -

Nationaløkonom Thorhallur Hermansson
Afdelingschef Kristinn Karlsson

Statistisk central-
bureau

Norja:

Underdirektør Bjørn Halvorsen
Underdirektør Gunnar Munthe-Kaas
Underdirektør Liv Torgersen
Byråchef Jon Holmøy

Socialdepartementet
Rikstrygdeverket

- " -

Statistisk Sentral-
byrå

Ruotsi:

Departementsrådet Billy Thorstenson
Byråchef Göran Smedmark

Socialdepartementet
Riksförsäkringsver-
ket

Avdelningschef Klas Wallberg

Statistiska cent-
ralbyrån

Forskningssekreterare Lena Strömqvist
Avdelningsdirektör Maj-Britt Hedlund

Socialdepartementet
Socialstyrelsen

Johannes Nielsen Tanskasta on työstänyt tämän raportin ja
toiminut komitean sihteerinä.

Pohjoismaiden sosiaalitilastokomitea
Tukholma 1986

1. NOSOSKO JA POHJOISMAINEN SOSIAALIPOLITIIKKA

1.1 Johdanto

Perustamisestaan lähtien NOSOSKO on koonnut ja työstänyt Pohjoismaiden sosiaalitulastoja siten, että maiden keskinäinen vertailu on ollut mahdollista.

Komitean perustaminen v. 1948 oli ilmaus laajakantoisesta pohjoismaisesta toiveesta aloittaa yhteistyö tällä tärkeällä alueella, jotta poliitikot ja muut kiinnostuneet saisivat paremmat mahdollisuudet tehdä maitten välisiä vertailuja. Vertailujen tekemisen arveltiin olevan suhteellisen yksinkertaista ja helppoa vakiinnuttaa, sillä yleisesti arveltiin, että pohjoismaat kattaisivat sosiaaliset menonsa osapuilleen samalla tavalla.

Totuus oli kuitenkin se, että ongelmat olivat paljon mutkikkaampia. Ennenpitkää ne osoittautuivat huomattavasti suuremmiksi kuin projektin käynnistäjät olivat ajatelleetkaan.

Maakohtaisin huolellisin valinnoin, analyyssein ja ryhmitteilyin onnistuttiin saavuttamaan tulos, jota voidaan pitää vertailukelpoisena. Tämän vuoksi voidaan menoja, henkilöstön määrää ja sääntöjä vertailla niinkin erilaisten alojen kuin lapsille tarkoitettujen avustusten ja palvelujen, vanhuksille tarkoitettujen tukimuotojen ja palvelujen jne. osalta.

Tilanne NOSOSKO:n työsaralla ei kuitenkaan ole läheskään paikalleen pysähtynyt. Toisaalta tuskinpa monikaan muu ala on ollut niin monen ja syvällisen muutoksen kohteena viimeisen 40 vuoden aikana kuin sosiaalityö. Se on itsessään antanut aiheen lukuisiin muutoksiin tilastotuotannossa, ja siten syyn jatkuvaan pohjoismaisen vertailevan sosiaalitulastotuotannon uudelleen arviointiin.

Toisaalta NOSOSKO on itse ottanut esille erityisesti analysoitavaksi tilastollisesti tai muulla tavoin lukuisia kysymyksiä työsaraltaan. Vertailujen yhteydessä on osoittautunut - kuten ehkä etukäteen saatettiin arvella - että maiden kesken ilmenee melko vähän yhtäläisyyttä. Yhtäläinen terminologia voi aivan hyvin kätkeä suuria eroavaisuuksia. Säännökset voivat todellisuudessa olla hyvin erilaisia, joskin tavoitteena on kattaa samat sosiaaliset tehtävälueet. Tilastolliset menetelmät, jaottelut jne. voivat vaihdella suuresti.

Siitäkin huolimatta, että vuosien mittaan on ollut mahdollista pitää kiinni alkuperäisistä päälinjoista, tämä kaikki on kehittänyt pohjoismaista sosiaalitulastointia voimakkaasti. Toisaalta ei ole epäilystäkään siitä, etteivätkö saavutetut tulokset olisi aina johtaneet yhä parempaan vertailtavuuteen, tai ainakin lisääntyneeseen tietoisuuteen siitä, mitä vaikeuksia ja virhepäätelmämahdollisuuksia materiaali sisältää.

Vuonna 1977 julkaistiin raportti varhais- ja työkyvyttömyyseläkkeestä Pohjoismaissa (NU-A 1977:15). Raportti sisälsi tilastoja muutaman vuoden ajalta sekä tietoa eri maissa ko. alueilla suoritetuista tutkimuksista.

Vaikka tässä raportissa olikin kovasti painotettu sitä, että käytettäisiin yhtäpitävältä vaikuttavaa numeroaineistoa, oli täysin selvää, että vertailut, joita välittömästi voitiin tehdä, eivät kestäneet lähempää kritiikkiä. Aineisto näytti osoittavan, että tietyt seikat eläkejärjestelmien rakenteessa ja erilaisissa vaihtoehtoisissa avustumahdollisuuksissa olivat olennaisina syinä tilastollisten tulosten eroavuuksille.

Selvittääkseen tätä lähemmin, NOSOSKO teetti Pohjoismaiden ministerineuvostolta saamansa erityisapurahan turvin tutkimuksen, joka vuonna 1982 julkaistiin nimellä "Socialförsäkring och de arbetsoförmögna i Norden" (NU 1982:15).

Tämä tutkimus osoitti melko selvästi, että kysymys on merkittävistä eroista siinä, kuinka sosiaaliturvajärjestelmä on laadittu eri maissa, ja että vertailut ja täten maitten välisten reaalisten erojen toteaminen voidaan suorittaa ainoastaan, mikäli otetaan huomioon täydentävät järjestelmät, mutta lisäksi myös ne järjestelmät, jotka voivat toimia korvaavina järjestelminä. Varhaiseläkkeelle siirtyneiden kohdalla vertailu edellyttää sitä, että otetaan huomioon esim. eläke (jälkipalkka), puolisolisjärjestelyt, "yksityiset" eläkejärjestelyt, sotaeläkkeet, työtapaturmakorvaukset, mutta myös laajassa mielessä sairauspäiväraha, kuntoutuskorvaus, työttömyyskorvaus ja yleinen sosiaaliapu.

Tällainen tarkka vertailu voidaan tehdä ainoastaan erillisissä erikoistutkimuksissa, kuten esim. edellä mainitussa Sosiaalivakuutusraportissa ja tuolloinkin vain rajoitetussa mittakaavassa, koska aina on puhe arvioinnista ratkaistaessa, mitkä ja kuinka suuret henkilöryhmät on otettava mukaan vertailuun lähialueilta. Tosiasiallisesti vain erityistutkimuksissa (haastattelututkimuksissa) voidaan saada todellista tietoa yksityisen ihmisen todellisesta tilanteesta myönnetyn avun lajista riippumatta.

Tutkimuksesta paljastuu selvästi eräs ongelma, joka koskee maiden välistä tilastollista vertailua. Kun jaotteluperiaatteet tulevat hienosyisemmiksi, muotoutuvat myös vertailun kohteet erilaatuiksi. Suurin vertailtavuus saavutetaan, kun käsitellään pelkästään suurehkoja ryhmiä, esim. erikseen käteisavustuksia ja erikseen palveluja mahdollisesti melko yksinkertaisin alajaotteluin.

Joskin sellaiset tilastolliset selvitykset tietenkin tietyissä suhteissa ovat mielenkiintoisia, siihen ei voida tyytyä. Niinpä komitean selvänä käsityksenä onkin, että vastaisuudessa on käytettävä sitä jaottelujen muotoa, jota tähän saakka on julkaistu.

Se voidaan tehdä huomattavasti tuloksellisemmin, kun ensin on selvitetty yllä esitetyt ongelmat, koska paremmasta numeroaineiston arvoinen ja merkityksen ymmärtämisestä seuraa, että tehdyt päätelmät eivät sisällä niitä virheitä, joita riittämätön perusaineiston tuntemus voi aiheuttaa.

1.2 Raportin rakenne

Raportti käsittelee pääasiassa vuoden 1984 tilannetta. Vuoden 1985 aikana tapahtuneet lainsäädännölliset muutokset on esitetty alaviitteissä.

Tämä raportti noudattaa suurin piirtein samoja linjoja kuin kaksi aikaisempaaakin.

Komitea on kuitenkin tässä sosiaaliturvaa käsittelevässä raportissa tehnyt olennaisen laajennuksen kappaleen 4 toimeentuloturvaan koskevaan jaksoon. Tämä siksi, että viime vuosien aikana nämä menot ovat merkittävästi kohonneet. Toimeentuloturva on lisäksi ollut kasvavan huomion kohteena ja aiheuttanut ajoittain railakasta keskustelua mm. siitä, mitä tiedetään uusköyhien syntymisestä. Ruotsissa ja Suomessa on esim. ryhdytty tutkimaan toimeentuloturvamenojen rajua kasvua.

Kappaleeseen 5 on otettu mukaan ajan tasalle saatettu yhteenveto raportista: "Sosiaali- ja terveydenhuollon maksut Pohjoismaissa vuonna 1981". Alkoholin väärinkäyttöjaksoa on laajennettu käsittelemään päihteiden väärinkäyttöä yleensä. Laitosolosuhteita käsittelevään jaksoon on tehty joitakin laajennuksia ja muutoksia. Kehitysvammaisia käsittelevää jaksoa on olennaisesti uudistettu edellisiin raportteihin nähden.

Pohjoismaiden tilastollisessa vuosikirjassa julkaistaan vuosittain pohjoismaisia tilastoja tietyiltä sosiaali- ja terveydenhuollon alueilta.

1.3 Menetelmistä

Ensimmäisessä Pohjoismaiden sosiaalitalastokomitean julkaisussa määriteltiin se, mitä vertailevassa pohjoismaisessa tilastossa käsitettäisiin sosiaaliseksi etuudeksi, kuinka alue rajattaisiin ja mitkä olisivat menojen ja tulojen rekisteröintimenetelmät.

Sen jälkeen kun komitea aloitti toimintansa on sosiaalilainsäädäntö muuttunut kaikissa viidessä maassa. Eräs yleinen piirre on ollut se, että yhä suuremmat kansalaisryhmät ovat tulleet etuisuuksien saajien piiriin. Sosiaalijärjestelmistä on tullut yleisiä, suuria kansalaisryhmiä tai kaikkia yhteiskunnan jäseniä koskevia, niiden oltua aikaisemmin pääsääntöisesti vakuutettujen tuloihin perustuvia ja niistä määräytyviä.

Tämän vuoksi on ollut välttämätöntä tietyin välein muuttaa sekä konkreettisia aluerajauksia että etuisuuksien eritteilyjä avustusten määrittelyn perustana olevien vertailevien tilastollisten taulukoiden kohdalla. Olennaisin muutos tilastoinnissa tapahtui vuonna 1974, mistä on ollut seurauksena, että tilastot ennen ja jälkeen vuoden 1974 eivät ole suoraan vertailukelpoisia.

Rajaaminen

Sosiaalitulastojen alueen rajaaminen ei ole yksiselitteistä. Yksittäisten maiden kohdalla määräytyy sosiaalisten ja muiden alueiden välinen raja usein kansallisista lähtökohdista eikä sosiaalisektorin teoreettista rajaamista ole olemassa. Esimerkkeinä alueista, jotka ovat sosiaalitoimen rajamailla, ovat koulutuksen toteuttaminen ja asuntotuotanto. Tällä on olennainen merkitys tehtäessä tilastollisia vertailuja useiden maiden välillä.

Yksiselitteisen ja teoreettisesti pitävän rajaamisen puuttuessa komitea on tehnyt päätöksen pohjoismaisesta sosiaalitulastojen alueesta. Pohjana komitean päätöksille on ollut se, että tilastojen ensisijaisesti tulee käsittää kaikki julkiset tulonsiirrot sekä luontais- ja palvelumenot, joiden tavoitteena on kansalaisten elintason turvaaminen tietyissä lähemmin määritellyissä tilanteissa ja tiettyjen tapahtumien seurauksena.

Vuoden 1974 tilastot käsittivät vain julkisesti rahoitetut tai subventoidut järjestelmät sekä pakolliset lakisääteiset vakuutusmuodot. Vuodesta 1974 lähtien tilastoihin liitettiin myös järjestelmiä, jotka ovat pakollisia suuremmille kansalaisryhmille työehtosopimusten tai muiden sopimusten mukaan. Tällaiset järjestelmät ovat mukana ennen kaikkea siksi, että niillä on sama tarkoitus kuin lakisääteisillä etuuksilla ja myös siksi, että ne laajassa merkityksessä ovat vaihtoehtoisia tai täydentävät ko. lakisääteisiä etuuksia. Erityisesti on kysymys suurempien palkansaajaryhmien eläkejärjestelyistä, joissa eläkejärjestelmän jäsenyys on eräs osa sopimusta. Vapaaehtoiset vakuutukset eivät periaatteessa sisälly sosiaalitulastojen alueeseen. Julkiset avustukset työttömyystöihin on kuitenkin otettu laskelmiin mukaan.

Tilastointialue kattaa käyttökustannukset, mutta ei investointimenoja.

Sosiaalinen etuus

Komitealla ei ole yksiselitteistä määritelmää siitä, mitä sosiaalisella etuudella tarkoitetaan. Kaikki viisi maata noudattavat kuitenkin sitä käytäntöä, että etuuden on oltava vastaanottajalle reaalin ja etua tuottava. Tämä tarkoittaa sitä, että vastaanottaja ei maksa markkinahintoja, eikä täysiä käyttökustannuksia luontaisuuksista eikä palveluista. Sillä, että vastaanottaja on vakuutusjär-

jestelmään liitettynä maksanut osuuttaan ja siten todellisuudessa kokonaan tai osittain rahoittanut saamansa etuuden, ei tässä yhteydessä ole merkitystä.

Etuuksien on kohdennuttava suoraan kansalaisille. Elinkeinoelämälle suunnattu subventio, esim. rakennustoiminnan tukeminen, ei kuulu sosiaalisten suoritteiden piiriin.

Apu tai tuki voi olla käteistä, luontais- tai palvelusuoritetta. Käteissuoritteet voivat olla pysyviä (eläkkeet) tai peräatessa lyhytaikaisia (päiväraha). Käteissuoritteiden tavoitteena voi olla muun tulon korvaaminen tai täydentäminen. Sosiaalisista luontais- ja palvelussuoritteista on lisäksi sanottava, että ne voivat muotoutua koko yhteiskuntaa tai suurempia kansalaisryhmiä koskeviksi järjestelmiksi tai olla yksilöllisten tarpeitten tyydyttämiseen suuntautuneita.

Käteissuoritteet voidaan maksaa ja välittää monella tavalla. Rahat voidaan maksaa käteisenä suoraan vakuutetuille, ne voidaan lähettää vakuutetun tilille rahalaitokseen tai sosiaaliseen rahastoon. Ne voidaan laskea sen mukaan, mitä vaatimuksia hallinto asettaa vastaanottajalle tai ne voidaan maksaa verohelpotuksen muodossa, tosin ainoastaan lapsivähennykset verotuksessa otetaan huomioon tässä raportissa.

Vertaileviin pohjoismaisiin sosiaalitilastoihin sisältyvien maksujen muoto ja hallinto ovat konkreettisissa tapauksissa olleet toissijaisia.

Rekisteröinti

Sekä menojen että tulojen rekisteröinnissä käytetään niin pitkälle kuin mahdollista julkisten viranomaisten ja muun sosiaalihallinnon tilinpitoa. Yksittäisissä tapauksissa menot ja rahoitus voidaan arvioida. Muissa tapauksissa, joissa ei voida kansallisista tilinpitojärjestelmistä johtuen suorittaa toivottuja erittelyjä, on luvut jaettava kohteisiinsa harkinnanvaraisesti.

Niiden sosiaalisten etuuksien kohdalta, joista vastaanottaja maksaa tiettyjä maksuosuuksia, rekisteröidään menot sen jälkeen, kun suoritettu maksuosuus on vähennetty. Näistä etuisuuksista aiheutuvat menot eivät siten oikeastaan ole kokonaiskäyttömenoja, vaan julkisen tai muun sosiaalitoimen nettomenoeria. Analogisesti menojen nettorekisteröinnin kanssa voidaan ajatella, että käteissuoritteiden menot rekisteröitäisiin näistä maksettujen verojen vähentämisen jälkeen. Näin ei kuitenkaan ole asianlaista, vaan käteissuoritukset on laskettu täyteen arvoonsa.

Sosiaalimenojen rahoitus (tulot tai osuudet) on jaettu sen mukaan, tulevatko varat julkiselta sektorilta, työnantajilta ja vakuutetuilta henkilöiltä tai talouksilta. Julkisen sektorin suoritteet omille työntekijöilleen työsopimussuhteen perusteella katsotaan työnantajasuoritteiksi. Työnantajan maksamat suoritteet omille työntekijöilleen, kuten esim. päiväraha joltain sairausjakson osalta, katsotaan työnantajan rahoittamaksi, joskin suorite joissakin muissa yhteyksissä katsotaan osaksi työntekijän palkkaa (esim. kansantulotilasto).

Korkomenot ja korkotulot eivät sisälly sopimuksiin. Mahdollisen ylijäämän tai alijäämän, joka ilmenee vertailevista tilastoista, ei sen vuoksi tarvitse olla ilmaus tietyn sosiaalisen toiminnan - talouden vastaavasta tuloksesta.

Sosiaalimenojen erittelyt ovat vaihdelleet kautta aikojen. Muutokset ovat olleet välttämättömiä esimerkiksi sen jälkeen, kun uusia etuisuuksia on toteutettu, kuten esim. 1960-luvulla lisäeläkkeet (ansioeläkkeet). Käteissuoritteiden sekä luontois- ja palvelusuoritteiden välisen eron tarpeellisuudesta on oltu samaa mieltä muutettaessa sosiaalisten pääryhmien erittelyjä.

Hallinnolliset menot ovat aiheuttaneet erityisiä ongelmia. Komitea onkin käyttänyt vaihtelevia sijoitteluja näitten sosiaalisten menojen erittelyjen kohdalla. Vuodesta 1978 lähtien hallintomenot on kerätty saman otsikon alle, ja taulukon selityksessä annetaan tarkempi selvitys menoista yksittäisten hallinnonalojen kohdalla. On lisättävä, että hallinnon kirjanpidolliset ja siten tunnetut menot sisältyvät tilastoihin. Komitea on päättänyt olla laskematta hallintomenoja tapauksissa, joissa ei ole suoraa kirjanpitoa vertailevien tilastojen perustana käytettävistä tileistä.

Tilastojen pääryhmien ja erittelyjen konkreettinen sisältö selviää liitteestä 2.

Pohjoismaisten tilastojen lisäksi työstetään kansainvälisiä vertailuja mm. ILO:n ja Euroopan Talousyhteisön sosiaalimenoista. ILO:n ja EC:n sosiaalitulosten rajaukset poikkeavat yksittäisiltä kohdiltaan pohjoismaisista tilastoista. Suoritteiden kohteiden ja lajien luokittelutkaan eivät ole täysin samoja. Sitä vastoin määritelmät ja menetelmät ovat samoja. Tämän vuoksi pohjoismaisia tilastoja voidaan helposti käyttää ILO:n ja EC:n sosiaalitulosten vertailussa hyväksi, kun otetaan huomioon rajaukset ja luokittelut.

Komitea ei ole raporteissaan muuntanut annettuja rahamääriä yhteiseksi valuutaksi. Tähän on syynä se, ettei ole löytynyt muuntamiskerrointa, joka heijastelisi valuuttojen kotimaisen ostovoiman ja elinkustannusten eroavuuksien suhdetta. Liitteessä 5 on opasteena valuuttakurssien muuntamistaulukko.

Se haitta, että jokainen maa ilmoittaa menonsa omassa valuutassaan, korvautuu tiettyyn rajaan saakka sillä, että sosiaalimenotiedot on laskettu suhteessa bruttokansantuotteeseen ja että ne on esitetty markkinahintaisina. Tämä kuvaa sosiaalimenojen suhteellista merkitystä yksittäisten maiden taloudelle.

Käsillä olevassa raportissa on - kuten jo mainittu - periaatteessa käytetty vuoden 1984 tietoja. Menot eivät kuitenkaan täsmälleen viittaa samoihin ajanjaksoihin kaikkien maiden kohdalla. Syynä tähän on se, että yksittäisten maiden tilastojen perustana ovat erilaiset laskentavuodet. Suomen, Islannin, Norjan ja Tanskan (vuodesta 1979) tiedot noudattavat kalenterivuotta, kun taas vähäisempi osa ruotsalaisista tiedoista käsittää ajanjakson 1.7. - 30.6. Tanskan luvut valtion tileissä aina vuoteen 1979 ja kunnalliset vuoteen 1977 käsittävät aikavälin 1.4. - 31.3.

Palveluiden jako vastaa mahdollisimman pitkälle niitä menoeriä, jotka esitetään taulukossa 6.8 ja muissa taulukoissa, joissa on vastaavanlaiset jaottelut.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (NOMESKO) lääkitilastokomitea on tehnyt pohjoismainen lääkitilastokomitea NOMESKO.

Sosiaaliavustuskappaleen (toimeentuloturva) 4.2 sekä uudet taulukot ja toimitukselliset muutokset kappaleissa 5.2 ja 5.3 ovat NOSOSKO:n henkilöstölaitos- ja asiakastyöryhmän tekemiä.

2. TULOKSET

2.1 Sosiaalimenot käyvin hinnoin

Seuraavassa taulukossa on esitetty

Pohjoismaiden sosiaalimenot kokonaisuudessaan vuonna 1984 sekä niiden prosentuaalinen kohoaminen vuodesta 1975.

Taulukko 2.1 Sosiaalimenot Pohjoismaissa vuonna 1984
käyvin hinnoin sekä muutos sekä käyvin että
kiintein hinnoin vuosina 1975 - 1984

	1984 milj. kr/mk	Muutos vuodesta 1975	
		käyvin hinnoin (%)	kiintein hinnoin (%)
Tanska	162.604	192	27
Suomi	73.547	280	61
Islanti	12.750	4.823	53
Norja	102.260	255	63
Ruotsi	257.981	244	46

Nämä luvut eivät voi olla perustana varsinaiselle yksittäisten maiden sosiaalisektorien varojen kokonaiskäytön eikä tapahtuneen kehityksen vertailulle. Melko luonnollinen syy tähän on se, että yksittäisiin menoeriin ja niiden kehittymiseen vaikuttavat monet tekijä, kuten esim. väestömuutokset, erilaiset hintatasot ja hintakehitykset sekä kruunujen/markan erilainen ja vaihteleva ostovoima.

2.2 Sosiaalimenot kiintein hinnoin asukasta kohden

Jotta eri maiden sosiaalimenojen kehittymistä jollain ajanjaksolla voitaisiin vertailla, on luvut korjattava. Jotta luvuille saataisiin reaalin sisältö, on ainakin erilaisten väestömäärien ja erilaisen hintakehityksen vaikutus poistettava.

Seuraavassa vuosien 1975 - 1984 sosiaalialueen menokehitystä kuvaavassa taulukossa on menot laskettu vuoden 1984 hinnoiksi asukasta kohti. Kappaleesta 6 on löydettävissä muita esimerkkejä muunnetuista vertailukelpoisista luvuista.

Taulukko 2.2 Sosiaalimenot (hintakehitys/asukas) v. 1984
hintatason mukaan (kr/mk)

	1975	1978	1981	1984	Muutos, %		
					1975- 1984	1978- 1984	1981- 1984
Tanska	25.267	27.760	30.148	31.811	25,9	14,6	5,5
Suomi	9.701	11.464	12.526	15.065	55,3	31,4	20,3
Islanti	38.164	50.041	56.145	53.256	39,5	6,4	-5,2
Norja	15.692	19.650	22.304	24.915	58,7	26,8	11,7
Ruotsi	21.551	27.515	30.090	30.925	43,5	12,4	2,8

Sosiaalimenot laskettuna kiintein hinnoin ajanjaksolla 1975 - 1984 asukasta kohden ovat kohonneet kaikissa Pohjoismaissa. Kohoaminen on ollut hyvin erilaista eri maissa; suurinta Norjassa ja pienintä Tanskassa. Tanskassa, Islannissa ja Ruotsissa on näkyvissä selvä tendenssi, että kohoamisvauhti on ajanjakson kuluessa ollut laantuva ja loppupuolella on Islannissa tapahtunut merkittävä lasku. Ainoastaan Suomessa on kohoaminen jatkunut aina vuoteen 1984 voimakkaana.

2.3 Sosiaalimenot bruttokansantuotteesta

Kun edellisessä on voitu verrata pelkästään menokehitystä Pohjoismaissa, seuraava sosiaalimenotaulukko tarjoaa hyvän vertailukohteen menojen suuruudesta suhteessa bruttokansantuotteeseen. Tähän mittausmenetelmään liittyy periaatteessa vain se epävarmuus, että erilaiset luvut tai näiden muutokset eivät ole pelkästään sosiaalimenojen seurausta, vaan voivat myös johtua BKT:n vastakkaisesta muutoksesta.

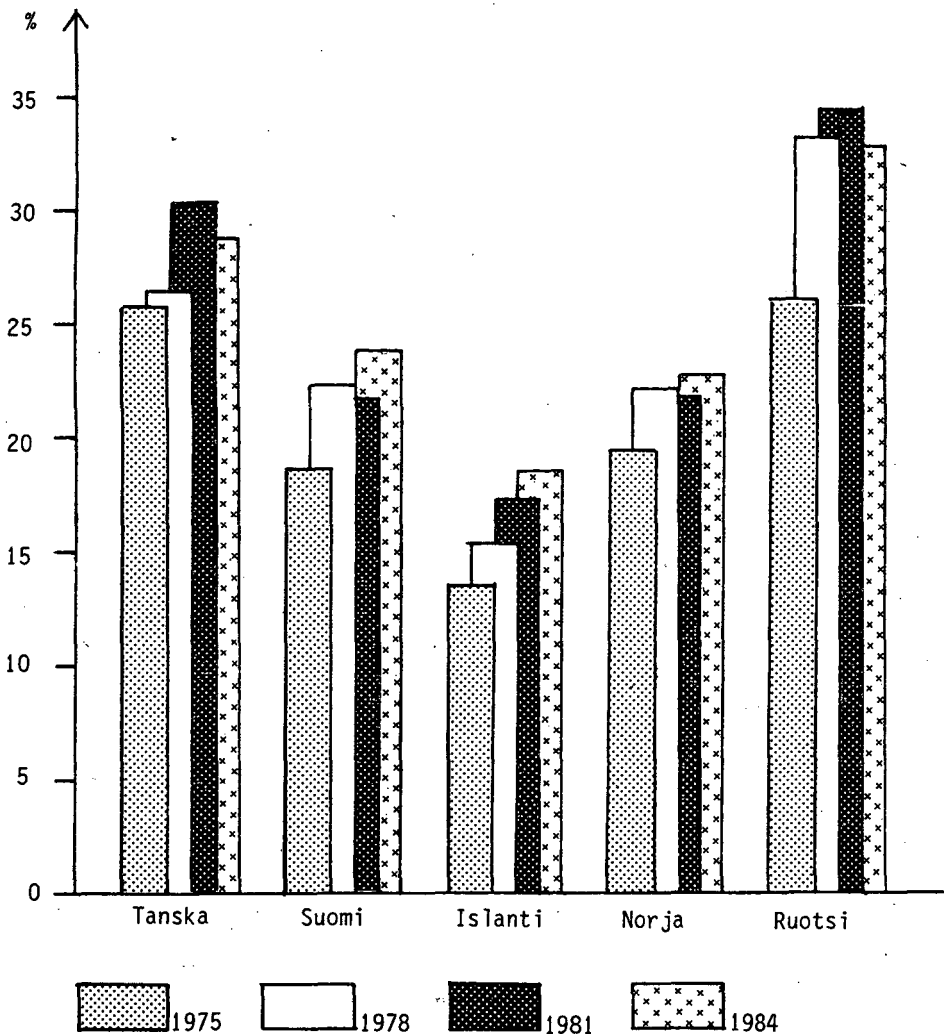
Taulukko 2.3 Sosiaalimenot (%) bruttokansantuotteesta

	1975	1978	1981	1984
Tanska	25,8	26,1	30,3	28,7
Suomi	18,5	22,3	21,7	23,9
Islanti	13,5	15,3	17,3	18,5
Norja	19,4	22,1	21,8	22,9
Ruotsi	26,1	33,1	34,4	32,8

Jakson alussa vuonna 1975 sosiaalimenot olivat suhteessa bruttokansantuotteeseen suurimmat Tanskassa ja Ruotsissa, seuraavaksi suurimmat Suomessa ja Norjassa ja alhaisimmat Islannissa.

Kehitys on johtanut siihen, että menot ovat vuonna 1984 korkeimmat Ruotsissa, Tanskan, Suomen, Norjan ja Islannin ollessa seuraavina mainitussa järjestyksessä.

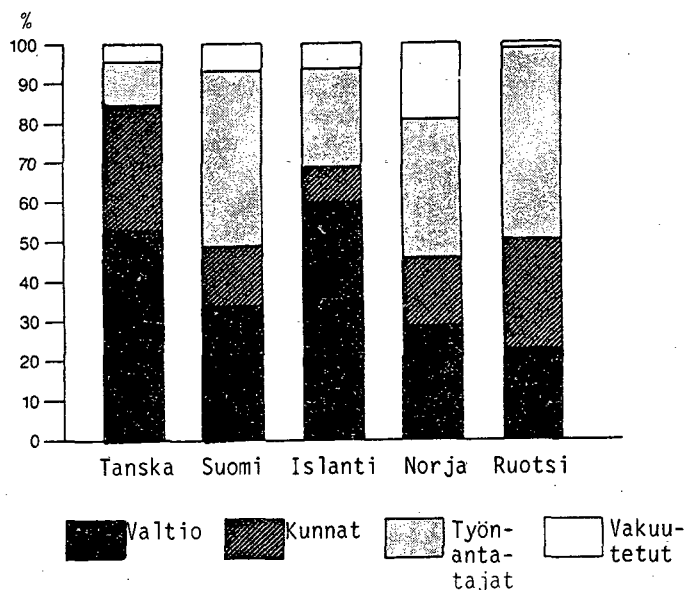
Kuvio 2.3 Sosiaalimenot (%) bruttokansantuotteesta

2.4 Sosiaalimenojen rahoitus

Sosiaalimenojen rahoitus - ts. jakautuminen valtion, kuntien, vakuutettujen ja työnantajien välillä v. 1984 - on esitetty seuraavassa kuviossa.

Kuvio 2.4 Sosiaalimenojen rahoitus. Valtion, kuntien, vakuutettujen ja työnantajien osuudet v. 1984

Julkisen sektorin, valtion ja kuntien, osuus menoista on kaikkein suurin Tanskassa, kun taas Suomessa se on pienin Norjan ja Ruotsin tullessa seuraaviksi. Ruotsissa julkisen sektorin osuus menojen rahoituksesta muodostaa kuitenkin noin puolet kokonaismenoista.

Työnantajien osuus on hyvin suuri Ruotsissa, missä se muodostaa lähes puolet rahoituksesta. Suomessa se on jonkin verran pienempi, Norjassa noin kolmasosa, Islannissa noin neljäsosa ja Tanskassa melko vähäinen.

Vakuutettujen osuus on 19 % Norjassa, 7 % Suomessa ja Islannissa, vähäinen Tanskassa ja lähes olematon Ruotsissa.

2.5 Sosiaalimenojen jako pääryhmiin

Kuten seuraavasta taulukosta ilmenee, sosiaalimenojen jakaantumisella eri pääryhmiin ja kohteisiin on tiettyjä eroavuuksia eri maiden välillä.

Huomionarvioisinta on se, että sairaus muodostaa suurimman menoerän Islannissa, kun taas muissa maissa eläkkeet ym. vievät ensimmäisen sijan.

Maiden välillä on merkittäviä eroja myös sairautta sekä työttömyyttä koskevien lukujen kohdalla.

Taulukko 2.5.1 Sosiaalimenojen jakautuminen pääluokittain vuonna 1984

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Sairaus	21,2	27,9	51,7	38,9	30,7
Työtapaturma jne.	0,7	1,5	1,0	0,3	0,8
Työttömyys	17,3	5,6	1,5	4,7	6,4
Eläkkeet jne.	44,3	43,7	27,8	40,5	45,3
Perheet ja lapset	10,1	13,0	14,8	9,9	11,8
Sosiaaliapu	3,2	0,5	1,0	1,1	0,2
Sotilas- ja sota- tapaturmat	0,3	2,8	-	0,7	0,0
Lapsivähennys verotuksessa	-	1,5	0,2	1,7	-
Hallinto	2,8	3,3	2,0	2,3	2,6
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0*

*Tästä noin 2,2 % menee päihteiden väärinkäytön ehkäisyyn, julkiseen lasten- ja nuortenhuoltoon sekä sosiaaliavustuksiin.

Seuraavassa taulukossa on sosiaalimenot jaettu kappaleiden 4 ja 5 tapaan käteissuoritteisiin ja palveluihin.

Taulukko 2.5.2 Sosiaalimenot v. 1984 jaettuina käteissuoritteisiin ja palveluihin, %

	Käteissuoritteet	Palvelut	Yhteensä
Tanska	64	36	100
Suomi	66	34	100
Islanti	53	47	100
Norja	62	38	100
Ruotsi	61	39	100

Kaikissa maissa suurin osa menoista käytetään käteissuoritteisiin, tosin pienempiä eroavuuksia esiintyy. Käteissuoritteet muodostavat suurimman osan menoista Suomessa, niiden ollessa pienimmät Islannissa, kun taas muissa maissa ne ovat noin 60 % menoista.

2.6 Käteissuoritteet

Käteissuoritteiden kokonaismenot Pohjoismaissa v. 1984 on esitetty seuraavassa taulukossa. Taulukon toisessa sarakkeessa on esitetty tämä menoerä suhteessa BKT:een.

Taulukko 2.6.1 Sosiaaliset käteissuoritteet ja niiden osuus bruttokansantuotteesta v. 1984

	Käteissuorite milj. kr/mk	Käteissuorite BKT:sta, %
Tanska	100.532	17,8
Suomi	46.577	15,1
Islanti	6.561	9,5
Norja	61.429	13,8
Ruotsi	152.929	19,4

Kuten taulukoiden 2.3 ja 2.5.2 mukaan voidaan odottaakin, ovat käteissuoritteiden menot suhteessa bruttokansantuotteeseen alhaisimmat Islannissa ja korkeimmat Ruotsissa.

Kuten NOSOSKO:n v. 1984 teettämässä raportissa verotuksen merkityksestä valtioiden väliseen sosiaalimenojen vertailuun on osoitettu kansallisilla tulonsiirtojen verotusjärjestelyillä ja -tavoilla on olennainen merkitys tällaisten vertailujen arvolle. Asiaa tarkastellaan lähemmin kappaleessa 6, missä myös ko. luvut esitetään.

2.7 Käteissuoritteet tulonmenetyksen korvaajina

Tulonmenetyksen korvaamisella tarkoitetaan tässä raportissa käteissuoritteita, joita maksetaan synnytyksen, sairauden, työtapaturman ja työttömyyden yhteydessä sekä erilaisissa eläketilanteissa. Seuraavasta taulukosta selviävät edellisten alueiden menot kunkin maan valuutoissa.

Taulukko 2.7.1 Tulonmenetyksestä seuraavat käteissuoritteet vuonna 1984 (milj. kr/mk) sekä niiden %-osuus BKT:sta ja muutos v. 1981 - 1984

	Käteissuoritemenot v. 1984	%-osuus BKT:sta	Muutos (%) 1981 - 1984
Tanska	88.415	15,6	-0,3
Suomi	42.056	13,6	+1,8
Islanti	5.274	7,7	+0,3
Norja	53.608	12,0	+5,7
Ruotsi	143.212	18,2	-1,1

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa suoritetaan korvausta ansionmenetyksestä synnytyksen, sairauden, työtapaturman ja työttömyyden johdosta. Korvaukset ovat veronalaista tuloa jokaisessa maassa, lukuunottamatta työttömyyskorvausta Suomessa vuoden 1984 loppuun saakka.

Ansionmenetyksestä suoritettavat käteissuoritteet Tanskassa, Norjassa ja Ruotissa perustuvat tiettyyn prosentiosuuteen tulosta tiettyyn ylärajaan saakka, mikä on riippuvainen kunkin maan hinta- tai palkkatasosta. Tanskassa ja Norjassa työnantajat ovat velvollisia maksamaan palkkaa työntekijän sairauden ensimmäisiltä päiviltä. Suomessa ja Islannissa työnantajat ovat joko lain tai työehtosopimusten mukaan velvollisia maksamaan sairausajan palkkaa.

Suomessa ja Ruotsissa eläkeikäraja on 65 vuotta, kun taas Tanskassa, Norjassa ja Islannissa se on 67 vuotta. Kaikissa maissa on olemassa vanhuuseläke, täydentävä eläke (ansioeläke) ja lisäeläke. Islannissa täydentävät eläkkeet ovat lisäeläkkeitä.

Kaikissa maissa on vanhuuseläke, varhaiseläke sekä eläke jälkeensäajille (perhe-eläke). Kuitenkin Tanskassa eläkettä jälkeensäajille suoritetaan ainoastaan täydentävänä eläkkeenä.

Kaikissa maissa perusseläke on periaatteessa veronalaista tuloa. Todellisuudessa eläkkeet ovat verotussäännöistä johtuen verottomia Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa. Tanskassa tämä pätee yksinäisiin ja tietyissä tapauksissa aviopareihin. Suomessa verottomuus koskee niitä eläkkeensaajia, joilla on vain kansaneläke tai pieni työeläke.

Kaikissa maissa suoritetaan eläkkeen lisiä, jotka usein ovat tulosidonnaisia.

Raportin ansionmenetyksen korvaamista valaisevissa eri osissa korvaukset on suhteutettu työntekijän tyypillisiin tuloihin pohjoismaisissa pääkaupungeissa.

Nämä laskelmat osoittavat, että korvaustasot vaihtelevat maasta toiseen eri suoritteiden kohdalla. Erot eivät kuitenkaan muutta mutkitta ilmaise vastaavaa reaalista eroavuutta suoritteita vastaanottavien henkilöiden kohdalla. Alla olevassa taulukossa olevat luvut osoittavat vain suoritteen suuruuden suhteessa ansiotyöstä saatuun tuloon.

Taulukko 2.7.2 Erilaiset käteissuorituksen muodot verotuksen jälkeen, prosentteina nettotuloista tyyppitapauksissa vuonna 1984

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Äitiyspäiväraha	83	86	81	100	91
Sairauspäiväraha					
- yksinäinen mies	74	86	21	100	92
- yksinäinen nainen	83	86	26	100	92
- naimisissa oleva mies ja 2 alaikäistä lasta, kun aviopuolisolla on teollisuustyöntekijän palkka	73	85	45	100	92
Työttömyyspäiväraha					
- yksinäinen mies	74	43	51	75	81
- yksinäinen nainen	83	51	63	73	89
- naimisissa oleva mies ja 2 alaikäistä lasta, kun aviopuolisolla on teollisuustyöntekijän palkka	73	59	54	80	83
Oma työtaturmaeläke (100 % invalidi)					
- yksinäinen mies	114	88	72	73	100
- yksinäinen nainen	120	89	87	74	100
- naimisissa oleva mies ja 2 alaikäistä lasta, kun aviopuolisolla on teollisuustyöntekijän palkka	119	90	89	80	100

HUOM!

Äitiyspäiväraha on laskettu naimisissa olevan naispuolisen teollisuustyöntekijän tulosta. Sairauspäiväraha, työttömyyspäiväraha ja oma työtaturmaeläke on kaikissa tyyppitapauksissa laskettu miespuolisen tai vastaavasti naispuolisen teollisuustyöntekijän tulosta. Kaikissa tyyppitapauksissa on prosenttitaso laskettu nettomäärästä, so. verot on otettu pois. Sitä vastoin on prosenttitasot ylläolevassa taulukossa laskettu asianomaisen tulosta. Islannissa ei ole täydentäviä päivärahamääräyksiä otettu mukaan sairauspäivärahaan.

Taulukko 2.7.3 Eläkkeiden eri muotoja verotuksen jälkeen prosentteina nettotulosta tyyppitapauksissa vuonna 1984

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Vanhuuseläke ml. ansioeläke teollisuus-työntekijälle					
- yksinäinen mies	51	63	72	73	73
- yksinäinen nainen	57	73	87	74	74
- lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä	41	61	66	65	69
Varhaiseläke ml. ansioeläke teollisuus-työntekijälle					
- yksinäinen mies	80	70	72	73	73
- yksinäinen nainen	90	78	87	74	74
- naimisissa oleva mies, 2 alaikäistä lasta, vaimolla ei ansiotuloja	89	85	91	82	76

HUOM!

Liitteessä 1 on lähempi selvitys tyyppitapauksista ja prosenttiosuuksista. Islannin osalta täydentävä eläke vastaa muiden maiden lisäeläkettä (ansioeläke).

2.8. Muut käteissuoritteet

Muilla käteissuoritteilla tarkoitetaan tässä raportissa lapsilisää, lapsivähennystä verotuksessa, elatustukea ja asumistukea. Käsiteltävät suoritteet ovat siten muita suoritteita kuin ne, joihin viitataan suoritteina ansiotulonmenetyksen yhteydessä.

Vain asumistuki on tulosidonnainen. Muut käteissuoritteet maksetaan ilman tulosidonnaisuutta, lukuunottamatta lievää lapsilisien tulosidonnaisuutta Tanskassa ja Islannissa. Yleinen lapsilisa ja elatusavun ennakko esiintyvät kaikissa viidessä maassa. Verovähennys lapsista voidaan tehdä Suomessa, Islannissa ja Norjassa.

Muut käteissuoritteet käyvät ilmi seuraavasta taulukosta kunkin maan valuutoissa v. 1984.

Taulukko 2.8 Muun käteissuoritteiden menot milj. kr/mk ja %-osuus BKT:sta vuonna 1984 sekä muutos v. 1981 - 1984

	Muut käteissuoritteet v. 1984 milj. kr/mk	% BKT:sta	Muutos v. 1981 - 1984
Tanska	12.117	2,1	+0,3
Suomi	4.521	1,5	-0,1
Islanti	1.287	1,9	+0,2
Norja	7.821	1,8	+0,6
Ruotsi	9.717	1,2	-0,2

Suurimman menoerän kaikissa maissa muodostavat lapsilisät. Kaikissa viidessä Pohjoismaassa maksetaan lapsilisää alle 16-vuotiaille lapsille ja se on verotonta tuloa.

2.9 Yleiset palvelut

Yleisiin palveluihin luetaan kaikki palvelumuodot, joita ei ole suunnattu määrätulle väestöryhmille, kuten lapsille, lapsiperheille, vanhuksille tai vammaisille. Tässä jaksossa puhutaan terveydenhoidosta, hammashoidosta sekä huumeiden ja alkoholin väärinkäytön ehkäisystä sekä työmarkkinapalveluista, kuten työnvälityksestä, työllisyyskoulutuksesta ja työkyvyttömiä työelämään kuntouttamiseen liittyvistä palveluista.

Yleisten palvelujen menot kunkin maan valuutoissa v. 1984 ilmenevät alla olevasta taulukosta.

Taulukko 2.9 Yleisten palvelujen menot (milj. kr/mk) ja niiden %-osuus BKT:sta v. 1984 sekä muutos v. 1981 - 1984

	Yleiset palvelut v. 1984 milj. kr/mk	% BKT:sta	Muutos v. 1981 - 1984
Tanska	31.146	5,5	-0,4
Suomi	17.252	5,6	+0,4
Islanti	5.372	7,8	+1,9
Norja	29.016	6,5	+3,0
Ruotsi	58.916	7,5	-0,7

Suurin menoerä kaikissa Pohjoismaissa on terveydenhoito-toimi. Kaikissa viidessä maassa toimenpiteet ja sairaalahoito ovat periaatteessa ilmaisia lukuunottamatta suhteellisen matalaa perusmaksua Suomessa. Ruotsissa suoritetaan epäsuora maksu mahdolliseen sairauspäivärahaan tehtävällä vähennyksellä. Islannissa menetetään pidemmän sairaalassaolon aikana peruseläke. Norjassa vähennetään eläkettä naimattomilta, lisäksi vähennetään sairausvakuutuksen sairauspäivärahaa, jos sairaalassaolo on pitkäaikaista.

Islannissa oli vuonna 1984 suurin määrä sairaalapaikkoja asukasta kohti. Tanskassa määrä oli pienin.

Lasten ja nuorten hammashoito on ilmaista kaikissa maissa.

Ikäraajat vaihtelevat kuitenkin jonkin verran. Kaikissa viidessä maassa on työnvälitys- ja työkyvyttömiä kuntoutustoimintaa, Tanskassa, Norjassa, Ruotsissa sekä Suomessa myös työllisyyskoulutusta.

2.10 Perheille ja lapsille tarkoitetut palvelut

Nämä palvelut sisältävät erilaisia lastenhoidon muotoja, lasten päivähoitoa, kotiaivustusta ja lasten ja nuorten huoltoa.

Lapsille ja perheille tarjottavien palvelujen menot v. 1984 kunkin maan valuutoissa käyvät ilmi alla olevasta taulukosta.

Taulukko 2.10.1 Perheille ja lapsille suunnattavien palvelujen menot v. 1984 (milj. kr/mk) ja niiden %-osuus BKT:sta sekä muutos v. 1981 - 1984

	Menot yhteensä v. 1984	% BKT:sta	Muutos v. 1981 - 1984
Tanska	9.944	1,8	-0,2
Suomi	4.174	1,4	+0,5
Islanti	379	0,6	-0,1
Norja	2.909	0,7	+0,1
Ruotsi	15.016	1,9	+0,2

Lasten päivähoitopalveluja (päiväkoteja ja perhepäivähoitokoteja) on jokaisessa viidessä maassa. Tämän lisäksi kaikissa viidessä maassa on alaluokkalaisille tarkoitettuja vapaa-ajan koteja (koululaisten päivähoito).

Päiväkodeissa olevien lasten %-osuus kaikista 0 - 6-vuotiaista lapsista v. 1981 - 1984 käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Taulukko 2.10.2 Päivähoidossa olevien lasten %-osuus 0 - 6-vuotiaitten lasten kokonaismäärästä v. 1981 ja 1984

	Tanska		Suomi		Islanti		Norja		Ruotsi	
	1981	1984	1981	1984	1981	1984	1981	1984	1981	1984
Sisäänkirjoi- tettuja ikäluokan lapsista, %										
0 - 2 v.	37	42	18	19	19	22	6	7	24	30
3 - 4 v.	59	64	30	34	58	60	27	32	42	54
5 - 6 v.	47	51	44	49	27	30	43	49	71	73

2.11 Vanhus- ja vammaispalvelut

Palveluihin kuuluvat kotiavustus, muut hoitojärjestelmät, eläkeläisasunnnot ja vanhainkodit sekä vammaishoito.

Vanhus- ja vammaispalvelujen menot v. 1984 ilmenevät alla olevasta taulukosta.

Taulukko 2.11 Vanhus- ja vammaispalvelujen menot (milj. kr/mk) ja niiden %-osuus BKT:sta v. 1984 sekä muutokset v. 1981 - 1984

	Menot yhteensä v. 1984	% BKT:sta	Muutos % v. 1981 - 1984
Tanska	15.981	2,8	-0,8
Suomi	2.630	0,8	0
Islanti	134	0,2	0
Norja	4.019	0,9	+0,8
Ruotsi	18.011	2,3	0

Vanhusten ja vammaisten kodinhoitoapua on tarjolla kaikissa viidessä Pohjoismaassa. Lisäksi jokaisessa Pohjoismaassa on myös erityisesti vanhuksille ja vammaisille tarkoitettuja asuntoja. Näiden asuntojen luonne vaihtelee asukkaankuhoito- ja palvelutarpeen mukaan.

Eläkeläisasuntoja, vanhainkoteja ja hoivakoteja on viime vuosina rakennettu suoja-asunnoiksi ja yhteisöasunnoiksi. Nämä asunnot antavat mahdollisuuden itsenäiseen asumiseen samalla, kun niissä on hyvät palvelut ja erilaisia asukkaiden turvallisuutta parantavia järjestelyjä.

Kuulo- ja näkövammaisille on kaikissa Pohjoismaissa perustettu kouluja. Kaikissa viidessä maassa pyritään niin suurella määrällä kuin mahdollista antamaan vammautuneille lapsille opetusta tavallisen koulujärjestelmän puitteissa.

3. VÄESTÖ, TYÖLLISYYS JA TYÖTTÖMYYS

3.1 Väestö

Jokaisen sosiaalijärjestelmän kuvauksen ja vertailun yhteydessä on välttämätöntä esittää taustatietona ja johdantona tietoja väestön määrästä ja ikärakenteesta.

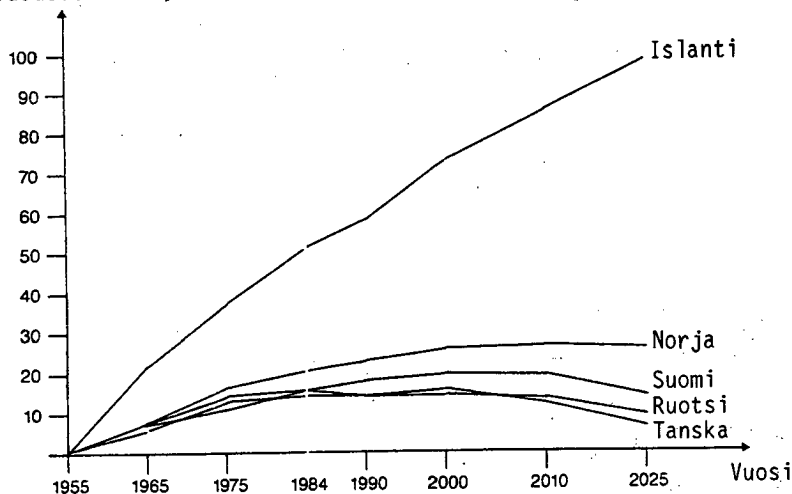
Tanskan väestön arvioidaan vähentyvän vuodesta 1984 lähtien vuoteen 2020, Suomen väestö lisääntyy jonkin verran vuoteen 2000 saakka, minkä jälkeen se vähenee, Islannin väestön ennustetaan lisääntyvän yli 30 % vuoteen 2025 mennessä, Norjan väestö kasvaa jonkin verran vuoteen 2010, minkä jälkeen tapahtuu vähäistä laskua. Ruotsissa väestön ennustetaan kasvavan vuoteen 1990 saakka, minkä jälkeen se alkaa vähentyä.

Väestön ikärakenne tulee muuttumaan kaikissa Pohjoismaissa. Lasten ja nuorten määrä vähenee, kun taas työikäisen väestön osuus lisääntyy hieman tai se on lievästi laskeva.

Eläkkeen saajien määrä kohoaa kaikissa viidessä maassa vuoteen 2025 saakka. Vuoden 2000 tienoilla tapahtuu pientä hidastumista. Vanhusten määrän lisääntyminen koskee myös vanhimpia ikäluokkia, joissa hoidontarve on suurin.

Kuvio 3.1.1 Väestönkehitys vuosina 1955 - 1984 ja ennuste- vuosille 1985 - 2025, %

Lisäys lähtö-
vuodesta 1955, %

Taulukko 3.1.1 Keskiväkiluvut¹ pohjoismaissa iän mukaan vuosina 1955 - 1984 sekä ennuste vuosille 1990 - 2025¹, %

Maa	Väestön keskil. (1 000)	0-6 v. %	7-15 v. %	16-64 v. %	65-74 v. %	75 v.- %	Yht. %	Siitä 65 v.- %
Tanska								
1955	4.439	12	16	62	7	3	100	10
1960	4.581	11	16	62	7	4	100	11
1965	4.758	11	14	63	8	4	100	11
1970	4.929	11	14	63	8	4	100	12
1975	5.060	10	14	63	8	5	100	13
1978	5.104	9	14	63	9	5	100	14
1981	5.122	9	13	63	9	6	100	15
1984	5.112	8	12	65	9	6	100	15
1990	5.100	7	11	66	9	7	100	16
2000	5.113	8	10	66	8	8	100	16
2010	5.011	7	11	65	10	7	100	17
2025	4.742	7	9	63	11	10	100	21
Suomi								
1955	4.235	15	18	60	5	2	100	7
1960	4.430	13	19	61	5	2	100	7
1965	4.564	12	17	63	6	2	100	8
1970	4.606	11	16	64	6	3	100	9
1975	4.711	9	14	66	9	3	100	11
1978	4.752	9	13	66	8	4	100	12
1981	4.800	9	12	67	8	4	100	12
1984	4.882	9	12	67	7	5	100	12
1990	4.999	9	12	66	8	5	100	13
2000	5.073	8	11	66	9	6	100	15
2010	5.051	7	10	66	10	7	100	17
2025	4.825	6	10	61	13	10	100	23
Islanti³								
1955	159	18	17	58	5	3	100	8
1960	176	18	19	55	5	3	100	8
1965	194	17	20	55	6	3	100	9
1970	205	15	20	57	5	3	100	8
1975	219	13	18	59	6	4	100	10
1978	225	13	17	60	6	4	100	10
1981	232	13	16	61	6	4	100	10
1984	241	13	16	62	6	4	100	10
1990	252	11	15	63	6	5	100	11
2000	275	11	14	64	6	5	100	11
2010	295	10	13	65	6	6	100	12
2025	316	9	12	63	10	6	100	16

Taulukko 3.1.1 (jatkoa)

Maa	Väestön keskil. (1 000)	0-6 v. %	7-15 v. %	16-64 v. %	65-74 v. %	75 v.- %	Yht. %	Siitä 65 v.- %
Norja								
1955	3.427	13	15	63	6	4	100	10
1960	3.581	12	16	61	7	4	100	11
1965	3.722	12	15	62	8	4	100	12
1970	3.877	12	14	61	8	5	100	13
1975	4.007	11	14	61	9	5	100	14
1978	4.059	10	15	61	9	6	100	15
1981	4.100	9	14	62	9	6	100	15
1984	4.140	9	13	62	9	6	100	16
1990	4.219	9	11	63	9	7	100	16
2000	4.322	9	11	65	8	8	100	16
2010	4.347	8	11	66	9	7	100	16
2025	4.330	8	10	63	11	9	100	20
Ruotsi								
1955	7.262	11	14	64	7	4	100	11
1960	7.485	10	14	64	8	4	100	12
1965	7.734	10	13	65	8	5	100	13
1970	8.043	9	12	64	9	5	100	14
1975	8.193	10	13	63	10	6	100	15
1978	8.276	9	13	63	10	6	100	16
1981	8.320	8	12	63	10	7	100	16
1984	8.337	8	12	63	10	7	100	17
1990	8.343	8	11	64	10	8	100	18
2000	8.332	8	10	65	9	8	100	17
2010	8.215	7	10	65	10	8	100	18
2025	7.947	7	10	62	11	10	100	21

- 1) Väestön keskväkiluku on väestön määrä vuoden alussa ja lopussa jaettuna kahdella
- 2) Ennuste Tanskan, Suomen, Islannin ja Norjan osalta vuodelta 1985, Ruotsista 1983.
- 3) Vuosilta 1955 - 1985 on väkiluku 1.12., 1990 - 2025 1. tammikuuta.

Taulukko 3.1.2 Väestön muutokset Pohjoismaissa vuosina 1975 - 1984 ja ennuste¹
vuosille 1985 - 2025

Maa	Elävänä synty- neitä	Kuolleet	Syntymä- yliäämä	M u u t t o			Väestön muu- tokset koko- naisuudessaan
				Maahan	Maasta	Netto	
Tanska							
1955/57	76.278	40.036	36.242	20.256	30.922	-10.666	+25.576
1958/60	74.895	42.467	32.428	24.748	23.800	+948	+33.376
1961/63	78.887	44.806	34.081	27.470	25.089	+2.381	+36.462
1964/66	85.828	48.013	37.815	28.951	27.768	+1.183	+38.998
1967/69	75.750	47.690	28.060	31.203	29.540	+1.663	+29.723
1970/72	73.889	49.179	24.710	34.938	28.130	+6.808	+31.518
1973/75	71.764	51.019	20.745	35.680	36.704	-1.024	+19.721
1976/78	63.060	52.450	10.610	32.706	27.880	+4.826	+15.436
1979/81	56.615	55.651	964	30.456	29.121	+1.335	+2.299
1982/84	51.760	56.544	-4.784	28.325	26.460	+1.865	-2.919
1985	54.335	58.403	-4.068	36.214	26.715	+9.499	+5.431
1986/90	56.724	59.199	-2.475	-	-	+938	-1.537
1991/2000	61.693	61.409	+284	-	-	+938	+1.222
2001/2010	52.886	64.742	-11.856	-	-	+938	-10.918
2011/2025	48.435	68.633	-20.198	-	-	+938	-19.260
Suomi							
1955/57	88.540	39.676	48.864	..	..	-4.865	+44.000
1958/60	82.176	39.152	43.024	..	..	-8.680	+34.344
1961/63	81.900	41.838	40.062	..	..	-8.963	+31.099
1964/66	78.670	43.511	35.159	..	..	-17.718	+17.441
1967/69	72.797	44.923	27.874	..	..	-20.396	+7.478
1970/72	61.496	44.651	16.845	17.879 ²	14.808 ²	-10.079	+13.041 ³
1973/75	61.659	43.973	17.686	12.703	11.524	+1.179	+22.364 ³
1976/78	65.496	44.181	21.315	7.384	17.294	-9.910	+12.532 ³
1979/81	63.320	44.180	19.140	13.173	13.842	-669	+18.021
1982/84	66.106	44.628	21.478	13.974	7.342	+6.632	+27.569
1985	64.500	48.200	16.300	10.503	7.994	+2.509	+18.800
1986/90	63.260	47.869	15.391	-	-	-	+15.391
1991/2000	57.255	50.504	6.751	-	-	-	+6.751
2001/2010	53.284	55.811	-2.527	-	-	-	-2.527
2011/2025	50.000	52.000	-2.231	-	-	-	-2.231

Taulukko 3.1.2 (jatkoa)

Maa	Elävänä synty- neitä	Kuolleet	Syntymä- yli jäämä	M u u t t o		Netto	Väestön muu- tokset koko- naisuudessaan
				Maahan	Maasta		
Islanti							
1955/57	4.611	1.136	3.475	..	..	+125	+3.600
1958/60	4.798	1.191	3.607	..	..	-120	+3.487
1961/63	4.698	1.271	3.427	626	914	-288	+3.139
1964/66	4.733	1.332	3.401	675	730	-55	+3.346
1967/69	4.283	1.409	2.874	704	1.277	-573	+2.301
1970/72	4.325	1.468	2.857	1.118	1.553	-435	+2.422
1973/75	4.419	1.461	2.958	1.335	1.428	-93	+2.865
1976/78	4.150	1.400	2.750	1.315	2.235	-920	+1.830
1979/81	4.449	1.559	2.890	1.935	2.229	-294	+2.596
1982/84	4.274	1.607	2.667	2.129	1.927	+202	+2.869
1985	4.150	1.598	2.552	1.827	2.335	-508	+2.044
1986/90	3.815	1.565	2.250	-	-	-	+2.250
1991/2000	4.050	1.750	2.300	-	-	-	+2.300
2001/2010	3.900	1.900	2.000	-	-	-	+2.000
2011/2025	4.600	2.500	2.100	-	-	-	+2.100
Norja							
1955/57	63.595	29.880	33.715 ⁴	10.928 ⁴	12.902 ⁴	-1.971 ⁴	+33.146
1958/60	62.623	31.983	30.640				28.928
1961/63	62.700	34.827	27.873	12.062	11.502	+502	+28.433
1964/66	66.303	35.499	30.804	12.533	13.892	-1.559	+29.244
1967/69	67.292	37.626	29.666	15.456	13.397	+2.059	+32.308
1970/72	64.787	39.026	25.761	18.356	15.000	+3.356	29.117
1973/75	59.052	39.828	19.224	18.714	14.336	+4.378	+22.955
1976/78	52.333	40.240	11.793	19.061	14.429	+4.623	+16.344
1979/81	51.109	41.622	9.487	18.768	14.771	+3.997	+13.643
1982/84	50.476	42.069	8.417	20.073	15.478	+4.595	+12.941
1985	52.115	43.098	9.017	..	..	+4.000	+13.017
1986/90	53.156	43.945	9.211	..	..	+4.000	+13.210
1991/2000	52.960	47.014	5.946	..	..	+4.000	+9.945
2001/2010	47.776	49.563	-1.387	..	..	+4.000	+2.213
2011/2025	46.331	51.467	-5.136	..	..	+4.000	-1.136

Taulukko 3.1.2 (jatkoa)

Maa	Elävänä synty- neitä	Kuolleet	Syntymä- ylijäämä	M u u t t o		Netto	Väestön muu- tokset koko- naisuudessaan
				Maahan	Maasta		
Ruotsi							
1955/57	107.478	70.567	36.911	30.373	14.160	16.213	53.124
1958/60	104.154	72.349	31.805	22.443	14.997	7.446	39.251
1961/63	108.229	75.602	32.627	28.107	15.095	13.012	45.639
1964/66	122.941	77.765	45.176	45.030	17.144	27.886	73.062
1967/69	114.025	81.870	32.155	43.473	21.167	22.306	54.461
1970/72	112.302	82.266	30.036	49.944	36.597	13.347	43.383
1973/75	107.723	86.721	21.002	37.002	31.981	5.021	26.023
1976/78	95.883	89.520	6.363	41.894	22.922	18.972	25.335
1979/81	95.795	91.636	4.159	36.241	27.582	8.659	12.818
1982/84	92.806	90.648	2.158	29.787	25.492	4.295	6.453
1985	98.286	93.959	4.327	33.134	22.041	11.093	15.420
1986/90	96.000	99.800	-3.800	32.500	25.000	7.500	3.700
1991/2000	96.700	105.800	-9.100	32.500	25.000	7.500	-1.600
2001/2010	87.500	107.100	-19.600	32.500	25.000	7.500	-12.100
2011/2025	83.500	109.300	-25.800	32.500	25.000	7.500	-18.300

1) Tanskassa, Suomessa, Islannissa ja Ruotsissa on ennuste tehty 1985, Norjassa 1986.

2) 1971 - 1972.

3) Sisältää korjauksen väestön määrässä.

4) 1956 - 1960.

Perheiden koostumus on jonkin verran erilainen eri Pohjoismaissa, kuten taulukosta 3.1.3 ilmenee.

Näistä eroista ilmenee erityisesti perheiden jakaantuminen lapsettomiin perheisiin ja perheisiin, joissa on lapsia, sekä myös - tosin vähäisemmässä määrin - kahden henkilön perheisiin ja yksinäisiin. Osa lapsiperheiden ja lapsettomien perheiden eroista selittyy sillä, miten lapsi kussakin maassa määritellään ikänsä puolesta.

Perheiden keskimääräinen henkilömäärä on pienin Ruotsissa, jonkin verran suurempi Islannissa ja Tanskassa, vähän suurempi Norjassa ja suurin Suomessa.

Taulukko 3.1.3 Väestö perhetyypeittäin vuonna 1984

	Tanska ²	Suomi ³	Islanti ⁴	Norja ⁵	Ruotsi ⁷
Perheiden lkm (1000):					
- Aviopareja, joilla lapsia ¹	554	670	31	514	868
- Lapsettomia aviopareja	556	321	20	407	1.090
- Yksinäisiä, joilla lapsia	137	100	6	111	204
- Lapsettomia yksinäisiä	1.371	518	67	752	2.322
Perheiden lkm (1000)	2.618	1.609	124	1.748	4.484
Henkilöiden - " -	5.111	4.895	241	4.140 ⁶	8.287
Keskim. henkilöä/perhe	1,95	3,04	1,94	2,32	1,85

- 1) Lapsella tarkoitetaan Tanskassa ja Ruotsissa 0 - 17-vuotiaita, Suomessa ja Islannissa 0 - 15-vuotiaita, Norjassa 0 - 20-vuotiaita.
- 2) 1.1.1985; aviopari, jolla lapsia = naimisissa tai yhdessä asuvat, joilla yhteisiä lapsia. Lapseton aviopari = aviopari. Yksinäinen, jolla lapsia = yksinhuoltajat sekä yhdessä elävät, joilla omia lapsia, ei kuitenkaan yhteisiä. Lapsettomat yksinäiset = reaalisesti yksinäiset sekä yhdessä elävät ilman omia tai yhteisiä lapsia.
- 3) 1984.
- 4) Aviopari, jolla lapsia tai ei = avio- sekä avoparit. On mahdollista, että lapsettomat yhdessä asuvat on rekisteröity aviopareiksi tai kahdeksi yksinäiseksi henkilöksi. (Yhteensä 907 yhdessä asuvaa paria on rekisteröity aviopareina.)
- 5) Perheiden määrä 1.7.1984.
- 6) Keskiarvo 1984.
- 7) 1983.

Perhemalli vaihtelee vähän pohjoismaissa, kuten selviää taulukosta 3.1.3. Nämä erot näkyvät varsinkin jaettaessa perheet ilman tai lasten kanssa - mutta myöskin tosin vähän pienemmässä määrin - perheiden koostumuksessa parista ja yksinäisestä. Osa eroista selittyy kuitenkin sillä, mitä ikärajoja käytetään, kun määritellään "lapsi".

Keskimääräinen henkilöluku perhettä kohti on pienin Ruotsissa, vähän suurempi Islannissa ja Tanskassa, jonkin verran suurempi Norjassa ja suurin Suomessa.

3.2 Työllisyys ja työttömyys

Työllisyys ja työttömyys ilmenevät hieman eri tavoin eri Pohjoismaissa.

Vuosina 1975 - 1984 on Tanska ollut se maa, jossa työttömyys on ollut suurinta, kuitenkin vuosina 1981 - 1984 on tapahtunut työttömyyden vähenemistä. Suomessa on työttömyysaste seuraavaksi korkein, Norjassa ja Ruotsissa se on huomattavasti pienempi ja Islannissa lähes olematon. Suomea lukuunottamatta työttömyys on naisten kohdalla suurempi kuin miesten. Kaikissa maissa 16 - 24-vuotiaat nuoret ovat useammin työttömiä kuin muut työvoimaan kuuluvat. Tanskassa, missä viime vuosina tämän ikäryhmän kohdalla työttömyyslukuissa on tapahtunut merkittävää laskua, korkein työttömyys on nuorten naisten ryhmässä. Suomessa asetelma on päinvastainen, kun taas Norjassa ja Ruotsissa ei enää ole suurempaa eroa nuorten miesten ja naisten työttömyydessä.

Se tapa, jolla yksittäiset maat ovat järjestäneet työvoimapolitiikkansa, vaikuttaa suhteelliseen työttömyyteen. Tanskassa esim. työvoimapolitiikka on tähän saakka suuntautunut työttömien taloudelliseen tukemiseen, kun taas Ruotsissa työllisyyttä on pyritty ylläpitämään erilaisin työvoimapolitiittisin keinoin.

Taulukko 3.2.1 Työttömyyden kehitys pohjoismaissa vuosina 1975 - 1984 jaettuna sukupuolen mukaan, prosentteina

	Työttömien määrä	Työttömien määrä (%) työvoimasta					
					16 - 24-vuotiaita		
		Miehiä	Naisia	Yht.	Miehiä	Naisia	Yht.
T a n s k a¹⁾							
1975	120.424	4,7	5,1	4,8	7,3	9,5	8,3
1978	213.173	6,8	10,4	8,3	10,0	16,4	13,9
1981	275.953	10,0	10,7	10,3	16,6	20,2	19,3
1984	231.000	7,6	9,6	8,5	11,8	15,2	13,4
S u o m i							
1975	62.000	2,7	2,4	2,6	4,7	4,2	4,5
1978	172.000	8,4	6,0	7,3	19,0	14,1	16,6
1981	127.000 ²⁾	5,2	5,0	5,1	9,9	9,5	9,7
1984	158.000 ²⁾	6,1	6,2	6,2	10,7	5,7	10,5
I s l a n t i							
1975	460	..	..	0,5	..	..	..
1978	340	..	..	0,3	..	..	..
1981	410	..	..	0,5	..	..	..
1984	1.480	..	..	1,2	..	..	..
N o r j a							
1975	40.000	1,9	3,1	2,3	7,9	6,5	8,2
1978	34.000	1,4	2,4	1,8	4,9	6,3	5,6
1981	40.000	1,5	2,8	2,0	6,0	6,2	6,1
1984	61.000	2,8	3,2	3,0	7,7	7,4	7,6
R u o t s i							
1975	67.300	1,3	2,0	1,6	2,9	4,6	3,8
1978	93.800	2,1	2,4	2,2	5,2	5,8	5,5
1981	107.600	2,4	2,6	2,5	6,0	6,6	6,3
1984	135.800	3,0	3,2	3,1	5,9	6,2	6,0

1) Vuoden 1975 tiedot ovat työllisyystutkimuksesta, joka on suoritettu syksyllä. Vuosien 1978, 1981 ja 1984 tiedot ovat peräisin keväällä suoritetusta työllisyystutkimuksesta. Nuoret miehet ja naiset ovat 15 - 24-vuotiaita.

2) Sisältää työttömyyseläkkeellä olevat 55 - 64-vuotiaat (18 724 31.12.1981 - 45 517 31.12.1984).

Taulukko 3.2.2 Työllisyysintensiteetti 1984

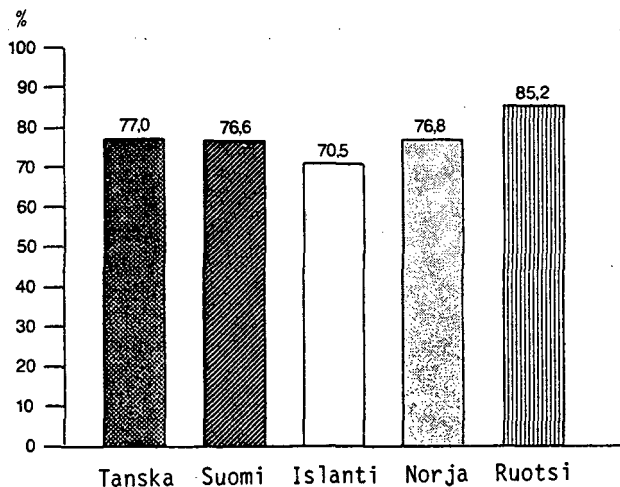
	18 - 59-vuotias väestö (keski- väkiluku) 1.000	18 - 59-vuotiaat ³⁾ työlliset	Työllisyys- intensiteetti
Tanska	2.884	2.221	77,0
Suomi ¹⁾	3.323	2.545	76,6
Islanti ²⁾	166	117	70,5
Norja ²⁾	2.230	1.748	76,8
Ruotsi	4.545	3.873	85,2

1) 15 - 64-vuotiaat.

2) Islanti: 15 - 74-vuotiaat, koska työvoimaa ei jaeta iän mukaan. 18 - 59-vuotias väestö 130.260. 18 - 59-vuotiaan väestön työvoimaintensiteetti 90,1.

3) Työvoimatutkimuksen mukaan, 1.000.

Kuvio 3.2.2 Työllisyysintensiteetti 1984

4. KÄTEISSUORITTEET

Kuten kappaleessa 1 on mainittu, komitea on pitäytynyt aiemmissa raporteissa käytetyissä suoritteiden luokitteluperusteissa kuten sairaus, työttömyys tai vanhuus, siitäkkin huolimatta, että tällaiset luokittelut useissa tapauksissa voivat antaa vaikutelman suuremmista maitten välisistä eroista kuin mistä todellisuudessa on kysymys.

Sosiaalisektorin luokittelu on pelkästään jo sen suuruuden vuoksi välttämätöntä. Tämän lisäksi on pelkästään kokonaisu-
menojen vertailu riittämätöntä. Toivomuksena on, että voitaisiin vertailla suoritteita saaneiden henkilöiden määriä sekä niitä säädöksiä, joiden mukaan korvaukset/suoritteet määräytyvät. Kuten aikaisemmin on mainittu, tämä voidaan tehdä huomattavasti helpommin, kun vertailuihin liittyvät ongelmat tunnetaan ja ne on analysoitu.

Seuraavassa tarkastelussa on erilaiset käteissuoritteet ryhmitelty ansionmenetyksestä johtuviin suoritteisiin, sosiaaliapuun ja muihin käteissuoritteiden muotoihin.

Näistä ensimmäinen on jaettu edelleen lyhytaikaisiin suoritteisiin, esim. raskaudesta, sairaudesta, työttömyydestä tai työtaturmasta johtuviin suoritteisiin. Tämän jälkeen käsitellään sosiaaliapua ja lopuksi pitkäaikais-suoritteita, ennen kaikkea eläkkeitä.

Kappaleessa, jossa on puhe varsinaisista työtaturmakorvauksista, on kysymys pitkäaikaisista suoritteista ansionmenetyksen yhteydessä. Osa suoritteista voi myös kuulua palvelujen ryhmään tai ansionmenetyksestä seuraaviin lyhytaikaisiin suoritteisiin, nimittäin sellaisissa tilanteissa, joissa laki työtaturmista astuu voimaan sairauspäivärahan sijasta.

Toimeentulotuki voi edelleen olla joko lyhytaikaista tai pitkäaikaista suoritetta ansionmenetystapauksissa.

Kolmas ryhmä käsittää muita käteissuoritteiden muotoja, ja kyseessä on ensi sijassa apu, jonka tarkoituksena ei ole kattaa ansionmenetystä. Tuolloin tulevat kysymykseen erityisesti lapsiperheille suunnatut tukimuodot.

Johdantona kappaleisiin 4.1 ja 4.3 esitetään taulukko, joka osoittaa yksittäisten maiden menot niihin kohteisiin, joita kappaleissa selvitetään.

Taulukko 4.1.1 Tulonmenetyksestä saadut korvaukset
Pohjoismaissa vuonna 1984, milj. kr/mk

	Tanska milj. kr	Suomi milj. mk	Islanti milj. kr	Norja milj. kr	Ruotsi milj. kr
Ansiomenetyksestä johtuva korvaus					
a. raskaus ja lapsen hoito	1.721	1.930	140	809	5.173
b. sairaus	6.138	4.665	1.330	12.356	26.165 ¹⁾
c. työtapaturma	933	840	71	135	1.973
d. työttömyys	26.925	2.744	179	2.962	6.589
a-d yhteensä	35.717	10.179	1.720	16.262	39.900
e. vanhuuseläke	39.953	19.339	2.480	26.399	84.726
f. varhaiseläke	12.337	9.550	521	8.588	13.364
g. perhe-eläke	408	2.988	553	2.359	5.222
e-g yhteensä	52.638	31.877	3.554	37.346	103.312
a-g yhteensä	88.415	42.056	5.274	53.608	143.212

1) Lähde: Kappale 6, taulu 6.3.1

4.1 Ansiomenetyksestä johtuvat käteissuoritteet

Ansiomenetyksestä johtuvat käteissuoritteet sisältävät ne tilanteet, joissa taloudellista etuutta maksetaan ennen kaikkea siksi, että työstä saadut tulot on menetetty.

Jaksoissa 4.1.1 - 4.1.4 käsitellään etuuksia, jotka liittyvät synnytykseen, sairauteen, työttömyyteen ja työtapa-turmiin.

Jaksoissa 4.1.5 - 4.1.8 käsitellään erilaisia eläkkeitä, joita maksetaan, kun säännöllinen tulo menetetään esim. pitkäaikaisen sairauden, iän tai (omaisen) aviopuolison kuoleman seurauksena.

4.1.1 Käteissuoritteet synnytyksen ja lastenhoidon yhteydessä

Kaikissa viidessä maassa maksetaan korvausta ansiomenetyksen ollesta seurausta synnytyksestä ja lasten hoitamisesta.

Avustukset maksetaan yleensä sairauspäiväraahajärjestelmän säännösten mukaisesti. Islannissa maksut hoidetaan kuitenkin eläkevakuutuksen kautta.

Yhteenvedo lapsen syntymän yhteydessä maksettavista käteissuoritteista pohjoismaissa 1.7.1984

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
<u>Työssäkäyvät naiset</u> (Palkansaaajat)					
Äitiysrahaan oikeuttavien viikkojen enimmäismäärä	20 ¹⁾	43	13	18	n. 51
Äitiysrahan suuruus (Enimmäismäärät ks. 4.1.2)	90 % työtulosta	väh. 35,10 mk	46.212 kr enint. 3 kk	100 % työtulosta	90 % työtulosta väh. 37 kr/päivä ³⁾
Maksun nettomäärä (%) nettotulosta tyyppitapauksessa	83	86	81	100	91
Onko äitiysraha verollista tuloa?	Kyllä ²⁾	Kyllä	Kyllä	Kyllä 3.480 kr ylitt. osalta	Kyllä
Voidaanko avustus antaa myös isälle?	Kyllä ²⁾	Kyllä enint. 112 päivää	Kyllä enint. 1/3	Kyllä enint. 60 päivää	Kyllä
<u>Kotityötä tekevät naiset</u>					
Äitiysrahaan oikeuttavien viikkojen enimmäismäärä	4	43	13	Vain kerta-suorite	n. 51
Suoritteen määrä	1.004 kr/vko	35,10 mk/päivä	15.405 kr/3 kk	3.480 kr	37 kr/päivä
Onko avustus verollinen?	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä
Voidaanko avustus suorittaa myös isälle?	Ei	Korkeintaan 12 päivältä	Kyllä	Vain jos nainen kuolee	Kyllä

1) 1.7.1985 lähtien 24 viikkoa.

2) Poissaolo-oikeutta 15 - 24 viikkoa voi käyttää hyväkseen vain toinen vanhemmista kerrallaan. Isällä on sen lisäksi oikeus 10 työviikon päivärahaan lapsen tultua kotiin.

3) 90 päivän ajan koko 51 viikon (360 päivää) korvausajasta on korvaus 37 kr/päivä.

Kaikissa maissa suoritteet ovat verotettavaa tuloa. Norjassa kuitenkin verottomuusalarajana on 3.480 kr.

Kaikilla ansiotyössä olevilla naisilla on oikeus päivärahaan raskauden ja synnytyksen yhteydessä.

Tanskassa päivärahaa voidaan maksaa neljältä viikolta ennen laskettua synnytystä ja aina 20 viikkoa (1.7.1985 lähtien 24 viikkoa) synnytyksen jälkeen siitä riippumatta, onko nainen palkansaaja, onko hänellä oma yritys vai onko hän yrityksessä toimiva aviopuoliso. Etuus vastaa sairauspäivärahaa ja seuraa sen suuruuden määräytymisperiaatteita.

Vanhemmat voivat jakaa vanhempainloman, jolloin isä voi käyttää hyväkseen kuusi viimeistä viikkoa (v. 1985 lähtien 10 viikkoa). Lisäksi isällä on synnytyksen jälkeen oikeus kahden viikon poissaoloon työstä, jolta ajalta maksetaan päivärahaa.

Kotityötä tekevät naiset voivat ottaa vakuutuksen, joka antaa heille oikeuden päivärahaan neljäksi viikoksi synnytyksen jälkeen. Adoption yhteydessä maksetaan päivärahaa 20 viikolta siitä, kun lapsi on vastaanotettu.

Suomessa maksetaan äitiysrahaa 258 arkipäivältä tai 43 viikolta. Tästä osa maksetaan ennen laskettua synnytystä. Pienin äitiysraha oli 35,10 mk/arkipäivä vuonna 1984. Pääsääntönä on, että suorite on 80 % äidin työtulosta ensimmäisten 100 päivän osalta, kun tulo ei ylitä 75.000 mk/vuodessa. Tulon ollessa hyvin alhainen äitiysraha on enemmän kuin 80 %. Tämä koskee äitejä, joitten työtulo on korkeintaan 21.060 mk vuodessa. Tuloista, jotka ylittävät 75.000 mk lasketaan äitiysraha 50 %:n mukaan 80 %:n sijasta ensimmäisiltä 100 päivältä. Sille tulon osalle, joka ylittää 120.000 mk, lasketaan päiväraha 30 %:n mukaan. Ensimmäisten 100 päivän jälkeen äitiysraha on muuttumaton niiden äitien kohdalla, joiden tulot ovat korkeintaan 26.320 mk. Äideiltä, joiden vuositulo on korkeampi kuin 26.320 mk vähennetään äitiysrahaa siten, että se on 70 % vuositulosta, ja äideiltä, joiden vuositulo on suurempi kuin 75.000 mk vähennetään äitiysrahaa alle 70 %:n. Äitiyspäivärahaa täydennetään äitiysavustuksella, joka on 470 mk jokaista syntynyttä lasta kohden. Avustus voidaan maksaa joko rahana tai luontaisetuna: vaatteina ja lapsenhoito-tarvikkeina. Isällä on myös mahdollisuus saada synnytyksen yhteydessä 6 - 12 arkipäivää isyyusrahaa. Vaihtoehtoisesti isä voi tämän lisäksi myös saada korvausta 25, 50 tai 100 päivältä.

Äitiysrahajakson jälkeen annetaan kotihoidon tukea, jos perheessä on kolme alle kouluikäistä lasta, joista nuorin on alle kolme vuotta tai jos perheellä on kaksi alle kouluikäistä lasta, joista nuorempi on alle 1 v. 7 kk. Tuen suuruus on 750 mk kuukaudessa ja se on verotonta tuloa. Vuonna 1985 tuesta tulee veronalainen samalla kun sitä korotetaan ja tuen saajien piiriä asteittain laajennetaan.

Islannissa maksetaan äitiysrahaa (vanhempainrahaa) kolmelta kuukaudelta ja se suoritetaan sillä edellytyksellä, että nainen ei käy työssä tänä aikana. Lapsen isällä on oikeus isyyysrahaan yhden kuukauden ajan, mikäli äiti sitä toivoo ja on itse nostanut suoritetta kahden kuukauden ajalta. Äitiysraha voidaan maksaa aikaisintaan kuukautta ennen laskettua synnytystä. Äitiysrahan täysmäärä oli 46.212 kr 1.7.1984. Osa-aikatyötä tekeville naisille maksetaan 2/3 tai 1/3 täydestä määrästä. Naisille, jotka eivät käy työssä, maksetaan 1/3 täydestä määrästä.

Norjassa maksetaan äitiysrahaa (synnytysrahaa) naisille, jotka käyvät työssä tai ovat saaneet sairauspäivärahaa tai työttömyysavustusta vähintään kuuden kuukauden ajan ennen synnytystä viimeksi kuluneelta kymmeneltä kuukaudelta. Avustusta maksetaan enintään 18 viikolta siitä päivästä lukien, jolloin nainen lopettaa työskentelyn, mutta aikaisintaan 12 synnytystä edeltävältä viikolta. Mikäli nainen ei ole kyennyt käyttämään hyväkseen kaikkia 18 viikkoa, maksetaan korvaus isälle, joka voi saada korvausta korkeintaan 12 viikolta. Tämä edellyttää, että isä ei ole työssä, vaan hoitaa lasta. Avustusta maksetaan sairauspäivärahan mukaisesti. 1.7.1985 lähtien tämän suoritteen määrä oli korkeintaan 193.000 kr, mikä vastaa 8 kertaa perusmäärää. 1.4.1986 lähtien enimmäismäärää on alennettu siten, että enimmäismäärä on kuusi kertaa perusmäärä. Naiset, joilla ei ole oikeutta äitiysrahaan, saavat sen sijaan käteistukea 3.480 kr. Yksinäisille äideille maksetaan tämän lisäksi kertakorvauksena 7.020 kr. Tämä käteissuorite on verotonta tuloa.

Adoptiovanhemmillä on oikeus hoitosuoritteeseen, joka vastaa sairauspäivärahaa. Tämän maksaa kansaneläkelaitos korkeintaan 12 viikolta lapsen ensimmäisen adoptiovuoden aikana. Synnytyksen yhteydessä suoritettavan käteistuen lisäksi Norjassa maksetaan myös erityistä avustusta synnytyksen tapahtuessa kotona. Tämä etuus vastaa kuutta prosenttia kansaneläkkeen perusmäärästä. Vastaavaa käteissuoritetta ei esiinny muissa Pohjoismaissa.

Ruotsissa maksetaan äitiysrahaa lapsen syntymän yhteydessä sairauspäivärahan suuruisena, kuitenkin vähintään 37 kr/päivä (takuumäärä). Avustusta maksetaan äideille tai isälle korkeintaan 180 päivältä. Äiti voi saada avustusta aikaisintaan 60 päivää ennen laskettua synnytystä. Adoptiovanhempia koskevat samat säädökset, mikäli lapsi ei ole täyttänyt kymmentä vuotta adoption tapahtuessa. Äitiysrahan lisäksi tulee vielä erityinen vanhempainavustus 180 päivältä, joka voidaan maksaa äidille tai isälle, kunnes lapsi on täyttänyt kahdeksan vuotta tai lapsen ensimmäiseen kouluvuoteen mennessä. Samat määräykset pätevät myös adoptio-tapauksissa.

90:ltä näistä päivistä maksetaan takuumäärä. Erityisen vanhempainavustuksen saa jakaa puoli- tai neljännespäiviin, jolloin korvauskausi pitenee samassa suhteessa.

Isällä on erityinen oikeus saada korvausta enintään 10 päivältä lapsen syntymän yhteydessä.

Naisilla, joilla on fyysisesti raskas työ, maksetaan erityistä avustusta (synnytysrahaa), samoin kuin niille, jotka eivät voi raskauden vuoksi jatkaa työntekoa ja joita ei voida sijoittaa uudelleen muihin työtehtäviin. Synnytysrahaa maksetaan korkeintaan 50 päivältä ja se on sairauspäivärahan suuruinen.

Vanhemmilla on edelleen laillinen oikeus työstä poissaoloon sinä ajanjaksona, jolloin vanhempainrahaa maksetaan. Vanhemmilla on yleinen oikeus olla työstä poissa niin kauan kuin jompi kumpi heistä hoitaa lastaan aina 1,5 vuoden ikään saakka, ja heillä on myös oikeus lyhentää työaikaansa 25 %:lla kokopäivätyön määrästä lastenhoidon vuoksi aina siihen saakka kunnes lapsi on täyttänyt 8 vuotta tai sen ensimmäiseen kouluvuoteen saakka.

Tanskassa maksettiin vuonna 1984 päivärahaa synnytyksen yhteydessä 43.700 naiselle ja 8.600 miehelle (päättäneitä päivärahatapahtumia). Tämän lisäksi maksettiin avustusta adoption yhteydessä noin 400 naiselle ja miehelle.

Samana vuonna maksettiin avustuksia Suomessa synnytyksen yhteydessä 129.400 henkilölle. Näistä oli 13 % kotityötä tekeviä naisia ja 15.900 eli noin 13 % miehiä.

Norjassa maksettiin vuonna 1984 äitiysrahaa synnytyksen yhteydessä 45.600 henkilölle. Näistä 26.500 oli työssäkäyviä. Kertakorvausta kotona työskenteleville naisille myönnettiin samana vuonna noin 19.100 henkilölle. Erityistä yksinäisille äideille tarkoitettua avustusta maksettiin noin 3.200 naiselle.

Vuonna 1984 Ruotsissa maksettiin avustusta vähintään yhdeksi päivältä kaikkiaan 14.715 henkilölle. Näistä oli noin 12.120 eli 8,6 % kotityötä tekeviä naisia ja 7.955 eli 5,7 % miehiä. Erityistä vanhempainrahaa maksettiin vuonna 1984 275.715 henkilölle, joista 73.458 eli 26,6 % oli miehiä. Äitiysrahaa maksettiin samana vuonna 13.028 naiselle.

Jaksossa 5.2.4 käsitellään työssäkäyvien vanhempain saamia avustuksia lapsen sairastuessa.

4.1.2 Sairauskorvaukset

Sairauspäiväraha käsittää Pohjoismaissa periaatteessa koko väestön. Tanskassa kunnat hoitavat sairauspäivärahat, Suomessa Kansaneläkelaitos, Norjassa Folketrygden (kansaneläkelaitos), kun taas muissa maissa maksut suoritetaan erilaisten vakuutuskaasojen kautta (sairausvakuutuskaassa). Kaikissa maissa on asiaa valvovat viranomaiset. Vakuutuksen tehtävänä on antaa välitöntä käteissuoritetta vakuutetun menettäessä sairauden seurauksena ansiotulonsa.

Yhteenveto pohjoismaisista sairauspäivärahajärjestelmistä (palkansaaajat) 1.7.1984.

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Onko työnantaja-jaksoa?	kyllä	ei	ei	kyllä	ei
- sen pituus	13 viikkoa	-	-	2 viikkoa	-
Sairauspäivärahan suuruus					
- päivässä	90 % työtulosta, enint. 334 kr	124 mk ¹⁾	enint. 147 kr, enint. 75 % työtulosta	100 % työtulosta, enint. 530 kr	90 % työtulosta, enint. 375 kr
- viikossa	enint. 2008 kr	745 mk ¹⁾	1029 kr	enint. 3723 kr	enint. 2625 kr
Sairauspäiväraha maksetaan alkaen	toisesta poissaolo-päivästä	8:nnestä arkipäivästä	11:nnestä sairauspäivästä	ensimmäisestä sairauspäivästä	sairausilmoituksen saapumisen jälkeisestä päivästä
Enimmäisaika, jolta päivärahaa maksetaan	91 viikolta 36 edeltävältä kuukaudelta	300 arkipäivältä	52 viikolta 24 kk ajalla	52 viikolta 260 työpäivältä	ei aikarajaa
Onko sairauspäiväraha veronalaista tuloa?	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä	kyllä
Onko sairauspäivärahassa lapsikorotusta?	ei	kyllä	kyllä	ei	ei
<u>Korvaustaso tyypitapauksissa</u>					
Nettopäiväraha, %:a nettotulosta					
Päivässä					
- yksinäinen mies	74	86	21	100	92
- yksinäinen nainen	83	86	26	100	92
- naimisissa oleva mies, jonka vaimolla teollisuustyöntekijän palkka	74	86	21	100	92
- naimisissa oleva mies, kaksi alaikäistä lasta, vaimolla teollisuustyöntekijän palkka	73	85	45	100	92

1) Vuosikeskiarvoja

Tanskassa ja Norjassa työnantaja on velvollinen maksamaan korvausta, sairauspäivärahaa tai palkkaa ensimmäisiltä päiviltä työntekijän ollessa sairas. Tämä työnantajajakso on 13 viikkoa Tanskassa ja kaksi viikkoa Norjassa. Suomessa melkein kaikki työntekijät saavat täyden palkan 29 - 90 sairauspäivältä työehtosopimuksen perusteella. Sairauspäivärahat tältä ajanjaksolta maksetaan työnantajalle.

Tanskassa voidaan periaatteessa päivärahaa maksaa kahden vuoden ajalta. Päiväraha on 90 % ansiotulosta tiettyyn enimmäismäärään saakka, jota normaalisti säädellään hinta- ja palkkatason mukaisesti. Päivärahalla on vähimmäismäärä. Päivärahojen indeksikorjausta ei suoriteta 1.10.1982 - 1.10.1986 välisenä aikana. Päivärahan enimmäismäärä tänä ajanjaksona on 2.008 kr viikossa. Päivärahat maksaa ensimmäisten 13 viikon aikana työnantaja ja tämän jälkeen kunta. Palkansaaja, joka saa täyden palkan sairauden aikana, ei saa päivärahaa, vaan se maksetaan työnantajalle sairauden kestäessä pitempään kuin työnantajaperiodi edellyttää. 1.4.1983 lähtien palkansaajilla on yksi karenssipäivä jokaista sairausjaksoa kohden.

Suomessa suoritetaan sairausvakuutuksen päivärahaa samasta sairaudesta korkeintaan 300 arkipäivältä 16 - 64-vuotiaille henkilöille. Kansaneläkeläisille tätä ei voida maksaa. Päiväraha on pääsääntöisesti 80 % ansiotulosta. Jos vakuutetun ansiotulo on 21.600 mk/vuosi tai vähemmän, on päiväraha kuitenkin enemmän kuin 80 % ansiotulosta.

Jos vakuutetun ansiotulot ovat enemmän kuin 75.000 mk/v. päiväraha on vähemmän kuin 80 % ansiotulosta. Jos tulo kohoaa, päivärahan osuus ansiotulosta vähenee. Päivärahan vähennys tapahtuu vuosittaisen ansiotulon ylittäessä 75.000 mk ja 120.000 mk. Pienin sairauspäiväraha on 35,10 mk/päivä. Tämä summa maksetaan henkilöille, joilla ei ole omaa työtuloa. Sairauspäivärahalla ei ole ylintä rajaa.

Sairauspäivärahaa voidaan korottaa, jos vakuutetulla on lapsia. Korotus voidaan maksaa, mikäli ansiotulot ovat suuremmat tai yhtä suuret kuin aviopuolison. Lapsikorotus on 5,10 mk/päivä lasta kohden ja 10,25 mk, mikäli perheessä on kaksi tai useampia lapsia. Sairauspäivärahan vähimmäismäärät ja lapsikorotukset korjataan vuosittain TEL-palkka-indeksin mukaan.

Päivärahaa maksetaan ainoastaan arkipäiviltä, lauantait mukaanluettuina. Vapunpäivältä ja itsenäisyyspäivältä ei makseta päivärahaa. Karenssiaika käsittää sairastumispäivän ja seuraavat seitsemän arkipäivää.

Islannissa lakisääteinen sairausvakuutus on menoeränä vähäinen suhteessa käteisavustuksiin, joita maksetaan sairauden aikana. Palkan muodossa maksettava korvaus on tärkein, ja käytännössä on vain pieni ero palkkaa koskevien lain määräysten ja Tanskan ja Norjan työnantajajakson määräyksien välillä. Edellisten lisäksi Islannissa on työehtosopimuksiin perustuva päivarahajärjestelmä. Islannissa maksetaan sairauspäivärahaa 52 viikolta sen

jokaiselta päivältä 75 % siitä työtulosta, joka menetetään sairauden seurauksena. Karenssiaika on 10 päivää, mistä seuraa, että sairauspäivärahaa aletaan maksaa 11. päivältä.

Norjassa maksetaan sairausvakuutuksen päivärahaa 100 %:n suuruisena työtulosta aina 8 kertaa kansaneläkkeen perusmäärään asti, joka oli 24.000 kr 1.7.1984. Enimmäisrahaa on alennettu 1.4.1985 lähtien, jolloin se on 6 kertaa peruseläke. Kansaneläkelaitos (Folketrygden) maksaa sairauspäivärahaa 52 viikolta. Itsenäiset elinkeinonharjoittajat saavat päivärahaa kansaneläkelaitokselta siten, että se vastaa 65 % tuloperustasta karenssiajan ollessa 14 päivää. Lisävuakuutuksen ottaminen on sallittua kansaneläkelaitoksen karenssiaikaa ja/tai 100 % peittoa varten.

Avustusta maksetaan myös lääkinnällistä ja ammatillista kuntoutusta varten. Nk. kuntoutusrahaa maksetaan lääkinnällisen hoidon kestänyt enemmän kuin 52 viikkoa riippumatta siitä, onko vai eikö ole ensin saanut sairauspäivärahaa. Lisäksi annetaan tukea ammatillista kuntoutusta ja uudelleen koulutusta varten laitoksessa, koulussa, kurssilla, ammatinvaihdon, muuton jne. yhteydessä sekä tukea odotusajalta ennen kuntoutusta, työpaikan hankkimista tai työkyvyttömyyseläkkeen myöntämistä.

Kuntoutusavustus vastaa työkyvyttömyyseläkettä, mutta ilman taattua peruseläkkeen vähimmäislisää (erityislisää). Laitoksessa oleskelun aikana vähenee käteisavustuksen määrä samojen sääntöjen mukaan kuin muidenkin eläkkeiden osalta.

Ruotsissa maksetaan korvausta koko sairausjakson ajalta. Valtion työntekijöille sairausajan palkka on eräs osa työehtosopimuksia, ja sairauspäiväraha maksetaan vakuutuksesta suoraan työnantajalle. Sairauspäivärahaa maksetaan ilman aikarajaa. Suorite on 90 % ansiotulosta tai 7,5 kertaa perusmäärä, mikä oli vuonna 1984 20.000 kr. Korkein sairauspäiväraha oli vuonna 1984 375 kr/päivä. Päivärahaa maksetaan periaatteessa jokaiselta viikon päivältä. Mikäli sairaus ei kestä kauempaa kuin seitsemän päivää, maksetaan ainoastaan työpäivistä. Korkeintaan kaksi vapaapäivää lasketaan yhteen jaksoon. Sairauspäivärahaa suoritetaan, mikäli työkyvyttömyys on seurausta sairaudesta. Edellisen lisäksi sairauspäivärahaa suoritetaan ammatilliseen tai lääkinnälliseen kuntoutukseen osallistuville.

Hoitoetuksia kuten sairaanhoitoa, lääkärinkäyntejä ja lääkkeitä käsitellään jaksossa 5.1.1.

4.1.3 Työttömyyskorvaukset

Työmarkkinapolitiikan suuntaviivoja

Työttömyyskorvaukset riippuvat kunkin maan työmarkkinapoliittisista toimenpiteistä. Korvausten lisäksi voi olla seuraavia tukimuotoja:

- yksilöllisiä työllistämistoimenpiteitä
- toimialakohtaisesti suuntautuneita toimenpiteitä
- työmarkkinakoulutusta
- liikkuvuutta edistäviä toimenpiteitä.

Tanskan työvoimapolitiikassa olennaisin menoerä on työttömyysavustus. Tanskassa käytetään vähäisemmässä määrin yksilöllisiä työllistämistoimenpiteitä, työvoimakoulutusta ja työvoiman liikkuvuutta edistäviä toimenpiteitä. Vuonna 1984 työttömyydestä aiheutuneet menot olivat yhteensä 23.150 milj. kr, joista 20.940 milj. kr oli päivärahoja.

Suomessa suurin osa varoista käytetään yksilöllisiin työllistämistoimenpiteisiin, seuraavaksi työttömyyskorvauksiin ja jonkin verran vähemmän työvoimakoulutukseen. Suomen kokonaismenot työttömyyden ehkäisemiseksi olivat 4.117 milj. mk vuonna 1984.

Islannissa suurin osa menoista käytetään käteissuoritteisiin. Toimialakohtaiset toimenpiteet ovat ennen kaikkea erityisiä lainoja.

Norjassa käytetään eniten varoja työttömyyskorvauksiin, seuraavaksi yksilöllisiin työllistämistoimenpiteisiin ja työllisyyskoulutukseen. Norjassa käytetään jonkin verran vähemmän varoja toimialakohtaisiin ja liikkuvuutta edistäviin toimenpiteisiin. Työttömyyden kokonaismenot olivat Norjassa vuonna 1984 4.833 milj. kr.

Ruotsissa käytettiin suurin osa menoista yksilöllisiin työllisyystoimenpiteisiin, seuraavaksi toimialakohtaisiin toimenpiteisiin ja työllisyyskoulutukseen. Edelleen vähäisempi osa varoja käytettiin liikkuvuutta edistäviin toimenpiteisiin. Toisin kuin muissa Pohjoismaissa käytettiin Ruotsissa vähäinen osa varoista työttömyyskorvauksiin. Kokonaismenot olivat v. 1984 15.561 milj. kr.

Työttömyysvakuutus

Työttömyyskorvaukset maksetaan kaikissa maissa työttömyysvakuutuksesta. Suomessa ja Ruotsissa on olemassa erityiset etuudet (peruspäiväraha) niitä henkilöitä varten, jotka eivät ole työttömyyskassan jäseniä.

Työttömyysvakuutus on pakollinen Islannissa ja Norjassa. Islannissa vakuutuksen piiriin kuuluvat ammattijärjestöt ja niiden jäsenet.

Norjassa vakuutus sisältyy kansaneläkkeeseen (folkettrygden). Muissa kolmessa maassa vakuutus on periaatteessa vapaaehtoinen. Vakuutuksesta huolehtivat työttömyyskassat, jotka ovat valtion valvonnan alaisia. Kaikissa maissa työnantajat rahoittavat vakuutuksen valtion avustamina. Tämän lisäksi Tanskassa, Suomessa ja Ruotsissa peritään jäsenmaksuja, Islannissa kunnat myöntävät avustuksia.

Yhteenveto pohjoismaisista työttömyyskorvauksista 1.7.1984.

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Karenssipäivien lukumäärä	0	5	0	3	5
Korvauspäivien enimmäismäärä (työpäiviä/periodi)	-	200 pv/v 500 pv/3 v	180	enint. 480 kahden kalenterivuoden aikana	yli 55-vuotiaille 30
Päivärahan suuruus	90 % työtulosta ¹⁾	enint. 75 % päiväpalkasta, kuitenkin enint. 78 mk. Yksinäisille enint. 53 mk	enint. 537 kr	2 % ₀₀ vuositulosta/päivä, enint. 350 kr	110-300 kr/pv ²⁾
Onko työttömyyskorvaus veronalaista tuloa?	kyllä	ei	kyllä	kyllä	kyllä
Onko työttömyyskorvauksessa lapsikorotus?	ei	kyllä, enint. 3 lapsesta	kyllä	kyllä	ei
Korvaustaso tyyppitapauksissa Nettopäiväraha, %:a nettotulosta					
- yksinäinen mies	74	43	51	75	81
- yksinäinen nainen	83	51	63	73	89
- naimisissa oleva mies, vaimolla teollisuustyöntekijän palkka, ei lapsia	74	43	49	75	81
- naimisissa oleva mies, kaksi alaikäistä lasta, vaimolla teollisuustyöntekijän palkka	73	67	54	80	83

1) On olemassa lakisääteinen yläraja.

2) Ruotsissa maksetaan työttömyyskorvausta viitenä päivänä viikossa. Etuuden suuruus on 550 - 1500 kr viikossa.

Päivärahaoikeus

Työttömyysvakuutuksen päivärahaoikeus vaihtelee maittain.

Tanskassa saa oikeuden työttömyysrahaan henkilö, joka on ollut yhden vuoden työttömyyskassan jäsenenä. Tämän lisäksi vaaditaan, että jäsen on ollut 26 viikkoa työssä palkansaa-jana viimeisen kolmen vuoden aikana. On kuitenkin olemassa erityisiä sääntöjä vastakoulutetuille. Heillä on oikeus päivärahaan 30 päivän kuluttua valmistumisesta, mikäli he ilmoittautuvat työttömyyskassaan viimeistään 14 päivän kuluttua valmistumisestaan.

Suomessa avustusta voidaan maksaa vain, jos henkilö on ollut työttömyyskassan jäsenenä kuusi kuukautta ennen työttömyysjakson alkua. Lisäksi henkilön on täytynyt olla työssä vähintään kuusi kuukautta.

Islannissa päivärahaan vaaditaan, että henkilöllä on ollut vakuutettu työ vähintään 425 päivätuntia viimeisten 12 kuukauden aikana ja että hän on ollut työehtosopimusten mukaisesti palkatussa työssä.

Norjassa työttömyyspäivärahaa voidaan maksaa aikaisintaan, kun vakuutettu on ollut työttömänä kolme viimeksi kulu-neesta kymmenestä päivästä sunnuntait mukaanluettuna. Edelleen vaaditaan, että työttömällä on ollut todellista tuloa vähintään 75 % kansaneläkkeen perusmäärästä viimeisen päättyneen kalenterivuoden aikana, ennenkuin päivärahaa voidaan hakea. Lisäksi edellytetään, että henkilö on ilmoittautunut työnvälitykseen todelliseksi työnhakijaksi. Vuodesta 1984 lähtien päivärahaa voidaan maksaa enintään 80 viikolta kahden kalenterivuoden aikana. Henkilöt, joiden ikä on 64 - 67 vuotta, saavat päivärahan ilman aikarajoi-tusta niin kauan kuin tavanomaiset ehdot on täytetty. Oikeus työttömyyskorvaukseen menetetään, kun oikeus eläk-keeseen astuu voimaan, ts. viimeistään 70 vuoden iässä.

Ruotsissa vaaditaan, että henkilö on ollut työttömyyskassan jäsenenä vähintään 12 kuukautta. Itsenäisiltä yrittäjiltä vaaditaan 24 kuukauden jäsenyys. Tämän lisäksi on viimeis-ten 12 kuukauden aikana täytynyt tehdä työtä vähintään viisi kuukautta.

Edellisten määräysten lisäksi päivärahaan oikeutetun on täytynyt ilmoittautua työnhakijaksi työvoimatoimistoon. Tämä pätee kaikissa Pohjoismaissa.

Karenssipäivät ja korvauspäivät

Karenssipäivien lukumäärän ja korvauspäivien enimmäismäärän suhteen maiden välillä on suuria eroavuuksia. Tanskassa ja Islannissa ei ole karenssipäiviä. Korvauspäivien enimmäismäärä on Islannissa 180 päivää, kun taas Tanskassa ei ole korvauspäivien vuosittaista enimmäismäärää. On kuitenkin olemassa enimmäisvuosimäärä, joka vaihtelee työttömyysavustusten maksamisessa (1.1.1980 lähtien kolme vuotta). Pitkäaikaistyöttömille, jotka ovat saaneet päivärahaa noin 2,5 vuoden ajan, tarjotaan työtä yhdeksäksi kuukaudeksi yksityisellä sektorilla tai seitsemäksi kuukaudeksi julkisella sektorilla. Alle 25-vuotiaille työttömille tarjotaan tämä mahdollisuus yhden vuoden työttömyyden jälkeen.

Suomessa työttömyysavustusta maksetaan korkeintaan 200 päivältä. Lisäksi korvauspäivien lukumäärä saa olla enintään 500 kolmena perättäisenä vuotena.

Ruotsissa avustusta maksetaan viiden karenssipäivän jälkeen enintään 300 päivältä. Mikäli työtön täyttää 55 vuotta ennenkuin 300 päivän jakso on kulunut umpeen, voidaan avustusta maksaa edellisten lisäksi vielä 150 päivältä.

Päivärahan suuruus

Päivärahan suuruuden laskentaperiaatteet vaihtelevat maittain. Tanskassa päivärahan suuruus on 90 % työtulosta. Lakisääteiseksi enimmäismääräksi on säädetty 335 kr/päivä kuudelta päivältä viikossa. Kuten sairauspäivärahoihin, ei myöskään työttömyyspäivärahaan suoriteta indeksikorjausta ennen 1.4.1986.

Tanskassa ei ole kiinteää vähimmäismäärää. Päivärahan menettää, jos täysvakuutetulle maksetaan päivärahaa vähemmältä kuin 10 tunnilta viikossa, ts. vähemmän kuin 1/4 normaalista työviikosta. Samat säännöt pätevät myös osaaikavakuutettuihin.

Suomessa työttömyysavustus on korkeintaan 75 % päiväpalkasta, enintään kuitenkin 87 mk jäsenelle, jolla on huollettavana vähintään kolme alaikäistä lasta ja 53 mk yksinäiselle. Enimmäismäärä on lakisääteinen, mutta se on asetettu niin alhaiseksi, että melkein kaikki saavat enimmäismäärän. 1.1.1985 Suomessa astuu voimaan uusi laki työttömyysturvasta. Samalla avustukset kohoavat ja tulevat veronalaiseksi tuloksi.

Islannissa lasketaan päivärahan suuruus sen ansiotulon mukaan, jota ammattitaidoton työläinen saa normaalin työajan puitteissa. Tämän tulon lisänä maksetaan jokaisesta alle 17-vuotiaasta lapsesta enintään 4 %:n korotus.

Norjassa päivärahan suuruus on 2 promillea vuositulosta. Norjassa ei makseta päivärahaa siltä tulon osalta, joka ylittää 6 kertaa perusmäärän (perusmäärä vuonna 1984 oli

24.200 kr) ts. päiväraha on korkeintaan 398 kr/päivä. Päivärahaa maksetaan kaikilta viikonpäiviltä sunnuntaita lukuunottamatta. Vakuutetulle, jolla on huollettavanaan aviopuoliso ja alle 18-vuotiaita lapsia, korotetaan päivärahaa 6 kruunulla päivässä jokaista huollettavaa kohden. Päiväraha ja lisät eivät tavallisesti voi olla yhteensä enempää kuin 90 % nettotulosta.

Ruotsissa on 13 erilaista päivärahaluokkaa, jotka vaihtelevat 110 - 300 kruunun välillä viideltä päivältä viikossa.

Suomessa ja Ruotsissa on niillä henkilöillä, jotka eivät kuulu mihinkään työttömyyskassaan, oikeus käteissuoritukseseen (Suomessa työttömyyskorvaus). Näillä korvauksilla on suuri merkitys henkilöille, jotka ovat juuri tulleet työmarkkinoille, esim. nuorille. Käteinen työmarkkinatuki (kontant arbetsmarknadsstöd) on Ruotsissa 100 kr/päivä ja se on veronalaista tuloa. Tuen saannin ehdot muistuttavat monella tavalla niitä edellytyksiä, joita asetetaan työttömyysavustuksen saannille työttömyyskassoista. Suomessa työttömyyskorvaus on 41,50 - 61,50 mk/päivä ja se on riippuvainen asuinpaikan kalleudesta sekä huoltovelvollisuudesta. Jokaista lasta kohden maksetaan lisäksi 3 markkaa/päivä.

4.1.4 Käteisavustukset työtaturmien yhteydessä

Työtaturmavakuutus on Pohjoismaissa pakollinen suurille työntekijäryhmille. Itsenäiset yrittäjät voivat ottaa vapaaehtoisen vakuutuksen Suomessa, Islannissa ja Norjassa, Ruotsin tapaturmavakuutuksen kattaessa myös yrittäjät. Suomessa maanviljelijät kuuluvat työtaturmavakuutuksen piiriin. Tanskassa itsenäisten kalastajien on otettava työtaturmavakuutus, kun taas muut itsenäiset yrittäjät eivät kuulu vakuutettuihin. Islannissa kotityötä tekevät voivat ottaa vapaaehtoisen työtaturmavakuutuksen.

Työtaturmavakuutuksesta suoritettavat korvaukset voivat olla luonteeltaan pitkäaikaisia korvauksia työtulonmenetyksestä, mutta ne voivat myös monissa tapauksissa olla palvelussuoritteita tai lyhytaikaiskorvauksia työtulonmenetyksestä. Kysymykseen voi tulla myös pääoman maksaminen. Tapaturmavakuutuksella on kaikissa tapauksissa erilainen luonne kuin muilla käteissuoritteilla, koska se kattaa esim. sairaus- ja eläkevakuutusten alueita.

Työtaturmavakuutuksen hallinto on kaikissa viidessä maassa erilainen. Tanskalainen ja suomalainen työtaturmavakuutus hoidetaan suurimmaksi osaksi vakuutuslaitosten kautta, jotka ovat julkisen valvonnan alaisia. Islannissa vakuutuksen hoitaa valtiollinen vakuutuslaitos, kun taas Norjassa ja Ruotsissa vakuutus hoidetaan yhdessä muiden sosiaalivakuutusten kanssa vakuutuskassojen toimesta.

Työtaturmavakuutus kattaa ennen kaikkea fyysiset vammat, jotka ovat syntyneet työaikana työpaikalla. Tämän lisäksi tietyt työperäiset sairaudet (sairaudet, joiden määrät rinnastetaan työtaturmiin). Tämä koskee kaikkia viittä maata. Ruotsissa työtaturmavakuutuksen piiriin kuuluvat kaikki työstä johtuvat vahingolliset vaikutukset.

Suomalaiseen, islantilaiseen ja ruotsalaiseen työtaturmavakuutukseen sisältyvät myös tapaturmat työmatkojen aikana.

Työtaturmatapauksissa Suomessa ja Islannissa maksetaan ensialkuun sairauspäivärahaa työtaturmavakuutuksen kautta, kun taas Tanskassa ja Norjassa noudatetaan sairausvakuutuksen sääntöjä. Työkyvyttömyys- tai kuolemantapauksissa, jotka todetaan työperäisiksi, Norjassa maksetaan aluksi tukea pääsääntöisesti vastaavien työkyvyttömyyseläkkeen sekä perhe-eläkkeen määräysten mukaisesti.

Ruotsissa sairauspäiväraha on työtaturmien yhteydessä sovitettu yhteen sairausvakuutuksen kanssa ensimmäisten 90 päivän ajalta. 91. päivästä lukien suoritetaan päivärahaa työtaturmavakuutuksesta.

Islannissa palkansaajalla on lakisääteinen oikeus kolmen kuukauden palkkaan työnantajalta työtaturman tai työperäisen sairauden sattuessa.

Suuremmasta työkyvyttömyydestä maksetaan kaikissa viidessä maassa pysyvää korvausta työtaturmavakuutuksen kautta eläkkeenä tai elinkorkona. Hautausavustusta ja korvausta jälkeenjääneille omaisille maksetaan myös.

Tulonsiirrot vaihtelevat hyvin paljon maittain. Ne voivat sisältää varsinaisen elinkoron/eläkkeen (Ruotsissa), elinkoron/eläkkeen sekä vahingonkorvauksen (Tanskassa ja Suomessa) ja lopulta vahingonkorvauksen, joka laajassa merkityksessä vastaa työkyvyttömyyseläkettä (Islannissa ja Norjassa).

Tanskassa on lisäksi järjestetty työkyvyttömyyseläkkeen yhteyteen työkyvyttömyysohjelmaa (sosiaalisia seurauksia varten), kun taas vahingonkorvaus suoritetaan kertakorvauksena (lääkinnällisiä seurauksia varten).

Yhteenveto työtapaturmien yhteydessä suoritettavista korvauksista 1.7.1984

	Tanska	Suomi	Islanti ¹⁾	Norja	Ruotsi
Korvauksen suuruus 100 % työkyvyn menetyksestä	90 % työtulosta	100 % työtulosta	Kiinteä määrä, enint. 75 % työtulosta	100 % työtulosta	90 % työtulosta ensimmäiseltä 90 päivältä, 100 % seuraavilta
Korvaus maksetaan	1. päivästä lähtien	tapaturman jälkeisestä päivästä	8. päivästä lähtien tapaturmasta	1. sairauspäivästä	tapaturman jälkeisestä päivästä
Enimmäiskorvausaika	ei rajaa	1 vuosi	ei rajaa	260 päivää (1 vuosi)	ei rajaa
Onko korvaus veronalaista tuloa	kyllä	kyllä	vain kunnallisvero	kyllä	kyllä

1) Koskee pelkästään kansaneläkettä. Normaalisti maksetaan ensin päivärahaa ja eläkettä vasta vamman arvioinnin jälkeen. Päiväraha on 186.02 kr/päivä.

Työtapaturman johdosta myönnetty työkyvyttömyyseläke
tyyppitapauksissa vuonna 1984 (100 % invaliditeetti),
prosenttia

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Yksinäinen mies Oma eläke, netto-% vuositulosta	114	88	72	73	100
Yksinäinen nainen Oma eläke, netto-% vuositulosta	120	89	87	74	100
Naimisissa oleva lap- seton mies, vaimolla teoll.työntek. palkka Oma eläke, netto-% vuositulosta	103	88	58	73	100
Naimisissa oleva mies, 2 lasta, vaimolla teoll.työntek. palkka Oma eläke, netto-% vuositulosta	119	90	89	80	100

Pohjoismaiden työtapaturmatilastoja on vaikea verrata, koska eri maissa otetaan eri tyyppiset työtapaturmat tilastoihin mukaan.

4.1.5 Eläkkeet

Pohjoismaille on yhteistä se, että eläkejärjestelmät on rakennettu pitkän ajan kuluessa. Eläkkeiden tarkoituksena on taata jokaiselle tietty toimeentulo vanhuuden, työkyvyttömyyden tms. turvaksi. Samalla kun yleinen elintaso on kohonnut, ovat eläkkeetkin nousseet.

Eri maiden eläkkeet poikkeavat toisistaan sekä muodoiltaan että rahoitukseltaan. Tanskassa toteutettiin 1.1.1984 varhaiseläkeuudistus, jossa esim. leskeneläkkeet poistettiin ja varhaiseläke yhdistettiin yleiseen varhaiseläkejärjestelmään. Tämän uudistuksen seurauksena tanskalainen eläkejärjestelmä poikkeaa monin kohdin muiden pohjoismaiden eläkejärjestelmistä.

Yhteistä pohjoismaille on se, että perusrunkona eläkejärjestelmissä on a) peruseläke, b) lisäeläke ja c) täydentävä eläke.

Mitä tulee peruseläkkeeseen, se on kaikissa maissa lailla säädetty ja kaikilla kansalaisilla on eläkevakuutus, joka takaa tietyn vähimmäissosiaaliturvan tuloista riippumatta.

Jokaisessa maassa maksetaan peruseläkettä (kansaneläke) vanhuus-, varhais- (työkyvyttömyyseläke) ja lapseneläkkeenä. Tanskaa lukuunottamatta muissa maissa maksetaan peruseläkettä myös leskeneläkkeenä.

Lisäeläkettä (lisäosat) maksetaan kussakin maassa erilaisten järjestelmien mukaan. Toiset lisäeläkkeet määräytyvät aikaisemman tulon mukaan, toiset eivät. Tiedyt lisäeläkkeen muodot voivat olla myös väliaikaisia.

Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa maksetaan lisäeläke vanhuus- ja leskeneläkkeen. Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa lisäeläkettä maksetaan myös varhais- ja lapseneläkkeenä.

Täydentävät eläkkeet (ansioeläke) ovat laajuudeltaan hyvin erilaisia eri Pohjoismaissa, eikä täydentävän eläkkeen ja lisäeläkkeen välinen ero ole aina täysin selvä. Esimerkiksi Islannin osalta täydentävä eläke käsitellään lisäeläkkeenä pohjoismaisessa sosiaaliturvasopimuksessa. Täydentävien eläkkeiden yleispiirteenä on kuitenkin se, että ne sovitaan työmarkkinoiden osapuolten kesken, jotka myös rahoittavat ne.

Täydentävää eläkettä (ansioeläke) maksetaan myös vanhuus-, varhais- (työkyvyttömyyseläke), lesken- ja lapseneläkkeenä Tanskassa, Suomessa, Islannissa ja Norjassa.

4.1.6 Vanhuuseläke ja lisät

Peruseläke

Vanhuuseläkettä maksetaan Suomessa ja Ruotsissa 65 ja Tanskassa, Islannissa ja Norjassa 67 ikävuodesta alkaen. Joka maassa on määräyksiä maassaoloajan pituudesta. Tanskassa vanhuuseläkkeellä (kansaneläkkeellä) oleville maksetaan osittain peruseläkettä ja eläkkeen lisää.

67 - 69-vuotiaille eläkeläisille peruseläke on työtulosidonnainen, kun taas muille vanhuuseläkkeen saajille peruseläkkeen määrä on tuloista riippumaton.

Eläkkeen lisä on sen sijaan tuloista riippuvainen kaikilla eläkkeensaajilla kaikista tulolajeista riippumatta mikä koskee sekä eläkeläistä että mahdollista puolisoa. Eläkkeensaajat, joilla ei ole tuloja tai joilla on vain vähäiset tulot eläkkeen lisäksi, saavat täyden lisäosan.

Eläkeläisille, joilla on lapsia, suoritetaan erityistä tulosidonnaista lapsikorotusta. Tosin tulosidonnaisuus on niin lievä, että vain eläkeläiset, joilla on huomattavat tulot, jäävät ilman tätä lisää. Lapsikorotusta ei ole

Yhteenveto tietyistä vanhuuseläkkeen lisistä 1.7.1984

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Lapsikorotus	Korotettu lapsilisä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
- tulosidonnainen	Kyllä	Ei	Kyllä 2)	Kyllä 6)	Kyllä
- veronalainen	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Vain peruseläkkeen saajien lisä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä 6)
- tulosidonnainen	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä 3)	Kyllä
- veronalainen	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Asumistuki	Kyllä 1)	Kyllä	Kyllä yksinäisille	Kyllä	Kyllä
- tulosidonnainen	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
- veronalainen	Ei	Ei	Kyllä	Ei	Ei
Lisä, joka maksetaan vain jos toinen puolisoista työskentelee	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei
- tulosidonnainen	-	-	Kyllä	Kyllä 4)	-
- veronalainen	-	-	Kyllä	Kyllä	-
Vaimolisä (puolisolisä)	Ei	Kyllä	Ei	Ei 5)	Kyllä
- tulosidonnainen	-	Ei	.	-	Kyllä
- veronalainen	-	Ei	.	-	Kyllä
Vammaisen hoito- tai apulisä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
- tulosidonnainen	Ei	Ei	Kyllä	Ei	Ei
- veronalainen	Ei	Ei	Kyllä	Ei	Ei

1) Eläkeläisille maksetaan itsenäisenä suoritteena asumistukea, joka on riippuvainen tuloista ja asunnon koosta. Suorite ei ole eläkkeen osa.

2) Aviopuolison työtulon ylitettyä neljä kertaa perusmäärän.

3) Vain eläkkeellä olevan oman eläkkeen lisäosan osalta.

4) Vain aviopuolison tulon osalta.

5) Erityistä vaimolisää ei ole, vaan puolisolisää voidaan maksaa molemmille sukupuolille.

6) Vain - ATP - Allmänna Tjänstemannapensionin osalta.

huomioitu tässä tilastossa vanhuuseläkkeiden yhteydessä, vaan perheille kohdennetuissa suoritteissa.

Eläkeläiset, joilla on työkyvyttömyydestä johtuva toisilta saatavan henkilökohtaisen avun, pysyvän sairaanhoidon tai valvonnan tarve, voivat saada apu- tai hoitolisää. Tämä lisä voidaan myöntää vain varhaiseläkkeen saajille, mutta se säilyy vanhuuseläkkeelle siirryttäessä.

Edelleen voidaan niin vanhuuseläkkeen kuin varhaiseläkkeenkin saajalle maksaa henkilökohtaista lisää, jota suoritetaan yksilöllisen arvioinnin perusteella, mikäli taloudelliset olosuhteet ovat erityisen vaikeat. Henkilökohtaiset lisät voidaan esimerkiksi maksaa eläkeläisille, jolla on suuria lääke- tai lämmityskustannuksia. Erityisesti lämmitysavustuksiin on vuodesta 1982 säädetty erityisiä määräyksiä ja myönnetty varoja.

Kaikki eläkeläiset (myös omassa asunnossa asuvat) voivat saada tukea asumiskulujen kattamiseen joko avustuksena tai lainana. Asumistuen määräytymisperiaatteena on, että eläkeläinen - tiettyjen asunnon kokoon, tuloon ym. liittyvin edellytyksin - maksaa vain noin 15 % tuloistaan asumismenoina.

Sekä peruseläke että eläkkeen lisät ovat periaatteessa verotettavaa tuloa, mutta koska yksinäiset eläkeläiset saavat korotetun henkilövähennyksen verotuksessa (eläketulovähennys), pelkästään vanhuuseläkkeellä elävät yksinäiset eivät maksa veroja.

Suomessa eläkeraja on 65 vuotta. Suomessa on myös tuloista riippumaton yleinen peruseläke (perusosa) kaikille vanhuk- sille.

Tämän lisäksi eläkkeensaajille, joilla on lapsia, maksetaan lapsikorotusta, joka ei ole tulosidonnainen.

Eläkeläisille, joilla ei ole muita tuloja kuin eläkkeen perusosa tai vain hyvin pieni tulo, maksetaan tulosidonnaista lisäosaa.

Eläkeläisen on mahdollista saada myös tulosidonnaista asumistukea.

Lakisääteisen asumistuen lisäksi myöntävät eräät kunnat lisäksi kunnallista täydentävää asumistukea.

Kansaneläkkeeseen maksetaan puolisonlisää silloin, kun puolisoista vain toinen on eläkkeellä eikä toinen voi perheen pienten lasten vaatiman hoidon tai hänen omasta terveydentilastaan riippumattoman muun erittäin pakottavan jatkuvan syyn vuoksi hankkia tuloa tekemällä työtä omaan tai toisen lukuun.

Jos kansaneläkkeen saaja on vammautunut tai on saavuttanut korkean iän, maksetaan vielä erityisiä lisiä.

Taulukko 4.1.6.1 Vanhuuseläkkeellä (peruseläke ja ansioeläke) olevien henkilöiden määrä sekä täydentävää eläkettä saavien määrä (tuhansia) pohjoismaissa vuosina 1975 - 1984

Maa/vuosi	Vanhuuseläkkeen saajien määrä			Ansioeläkettä saavien määrä		Lisäeläkettä saavat
	Yhteensä	Pelkästään peruseläke		Miehet	Naiset	
		Miehet	Naiset			
Tanska						
1975	582	158	304	87	32	..
1978	617	131	283	128	76	..
1981	651	113	274	157	108	..
1984	667	97	258	176	136	..
Suomi						
1975	535	..	..	..	..	48
1978	581	67	219	151	145	58
1981	621	43	190	187	202	67
1984	648	32	169	204	243	78
Islanti						
1975	17	..	..	-	-	..
1978	18	..	..	-	-	..
1981	19	..	..	-	-	..
1984	20	..	..	-	-	..
Norja						
1975	464	126	250	66	22	..
1978	498	122	264	84	28	..
1981	531	112	274	107	39	..
1984	564	93	273	138	60	300
Ruotsi						
1975	1.085	143	483	329	130	388
1978	1.341	108	519	479	235	506
1981	1.401	77	489	532	303	610
1984	1.457	55	452	575	376	757

Edelleen, rintamapalvelusta suorittaneille miehille ja naisille maksetaan rintamalisää.

Kansaneläkkeen perusosa ja lisäosat ovat veronalaista tuloa, kun taas kansaneläkkeen muut osat ja lisät ovat verottomia.

Islannissa eläkeikäraja on 67 vuotta. Myös siellä on kaikille yhteinen peruseläke. Tämän lisäksi maksetaan myös lapsikorotusta. Lapsikorotuksen määrä arvioidaan yksilöllisesti, eikä se siten ole yleinen eläkkeen lisä. Lapsikorotuksen lisäksi maksetaan Islannissa tulosidonnaista lisää. Sen saavat täysimääräisenä henkilöt, joilla ei ole muita tuloja kuin peruseläke tai joilla on vain hyvin vähäisiä tuloja. Islannissa on myös mahdollista saada tulosidonnaisista asumistukea. Tätä maksetaan vain yksinäisille, joilla on oma talous.

Edellisten lisäksi on olemassa myös muita yksilöllisiä lisiä, jotka ovat pysyviä tai väliaikaisia.

Eläke on periaatteessa veronalaista tuloa, mutta verotussäännöistä johtuen se on käytännössä verotonta.

Norjassa eläkeikäraja on 67 vuotta. Norjassa on yleinen peruseläke kaikille vanhuksille. Peruseläke muodostuu perusosasta ja erityisestä lisästä niille, joiden ansiot eivät yllä lisäeläkkeeseen saakka. Mikään osa ei ole tulosidonnainen.

Norjassa suoritetaan puolisolilisää, mikäli vain toinen aviopuolisoista on eläkkeensaaja. Puolisolisä on 50 % perusosasta. Perusmäärää säännellään vuosittain hinta- ja palkkakehityksen mukaan.

Peruseläkkeeseen maksetaan myös lapsikorotusta, joka on 25 % perusosasta jokaista alle 18-vuotiasta eläkkeellä olevan huollettavan lasta kohden. 1.7.1984 lähtien lapsikorotusta on vähennetty 12,5 % perusosasta kolmanteen lapseen saakka, mikäli eläkkeellä olevan aviopuolisolla on työtuloa, joka on enemmän kuin neljä kertaa perusmäärä. Lapsikorotus ei ole tuloihin sidottu.

Periaatteessa peruseläke on veronalainen, mutta käytännössä se on veroton johtuen verotussäädöksistä.

Niillä, joilla on työtuloja, on rajoitettu eläke 67 - 70 ikävuoden aikana. Yhteenlaskettu työtulo ja vanhuuseläke lisineen eivät saa ylittää 80 % aikaisemmasta työtulosta.

Vanhuuseläkkeellä olevalle, joka on sairaalahoidossa tms. vähennetään eläkettä, perusosaa 25 %:iin ja lisäeläkettä 10 %:iin.

Mikäli eläkkeellä oleva on vammainen, tämän on myös mahdollista saada apu- ja hoitolisää.

Taulukko 4.1.6.2 Vanhuuseläkettä (peruseläke ja ansioläke) saavien henkilöiden määrä prosentteina vuosien 1975 - 1984 lopussa pohjoismaissa

	Yhteensä %	Vain peruseläke			Ansioläke		
		Yhteensä %	Miehet %	Naiset %	Yhteensä %	Miehet %	Naiset %
Tanska							
1975	100	79,5	27,2	52,3	20,5	14,9	5,6
1978	100	67,0	21,2	45,8	33,0	20,7	12,3
1981	100	59,3	17,3	42,0	40,7	24,0	16,7
1984	100	53,2	14,5	38,7	46,8	26,4	20,4
Suomi							
1975	100	..	..	..	..	..	..
1978	100	49,1	11,5	37,6	50,9	25,9	25,0
1981	100	37,4	6,9	30,5	62,6	30,1	32,5
1984	100	31,0	4,9	26,1	69,0	31,6	37,4
Norja							
1975	100	81,0	27,2	53,8	19,0	14,2	4,8
1978	100	77,6	24,5	53,1	22,4	16,8	5,6
1981	100	72,6	21,0	51,6	27,4	20,1	7,3
1984	100	64,9	16,5	48,4	35,1	24,5	10,7
Ruotsi							
1975	100	57,7	13,2	44,5	42,3	30,3	12,0
1978	100	46,7	8,0	38,7	53,3	35,7	17,6
1981	100	40,4	5,5	34,9	59,6	38,0	21,6
1984	100	34,7	3,7	31,0	65,3	39,5	25,8

Taulukko 4.1.6.3 Vanhuuseläkkeen suuruus 1.7.1984, pl. ansioeläke

Eläkkeen suuruus (vuosittainen määrä kr/mk)	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
1. <u>Vähimmäismäärä</u> (Matalin täysi peruseläke)					
- yksinäinen	34.080 ¹	19.020	41.340 ¹	37.405	29.232
- lapseton eläkeläis-aviopari	60.592 ¹	32.136	74.412 ¹	60.524	51.360
- lapsikorotus	-	2.052	24.660	6.050	5.278
2. <u>Enimmäismäärä</u> (Täysi eläke 1. kal- leusluokan kunnissa)					
- yksinäinen	40.068 ²	27.168 ³	116.616 ¹	40.993	59.232 ³
- lapseton eläkeläis-aviopari	75.476 ²	40.824 ³	172.248 ⁴	67.028	81.360 ³
- lapsikorotus	-	2.052	24.660	8.232	5.278
3. <u>Enimmäismäärä</u> (Täysi eläke 2. kal- leusluokan kunnissa)					
- yksinäinen	40.068 ²	26.328 ³	116.616 ⁴	37.405	36.144 ³
- lapseton eläkeläis-aviopari	75.456 ²	39.456 ³	172.248 ⁴	60.524	59.712 ³
- lapsikorotus	-	2.052	24.660	6.050	5.278

1) Vain perusmäärä.

2) Perusmäärä ja eläkkeen lisä.

3) Sisältää kansaneläkkeen asumistuen.

4) Kohta 1 ja 2 sisältävät peruseläkkeen osittain tuloihin sidottuja ja osittain tuloista riippumattomia lisiä.

Huomautus:

Yksittäiset maat määrittelevät eläkkeet ja eläkkeen suuruuden erilailla.

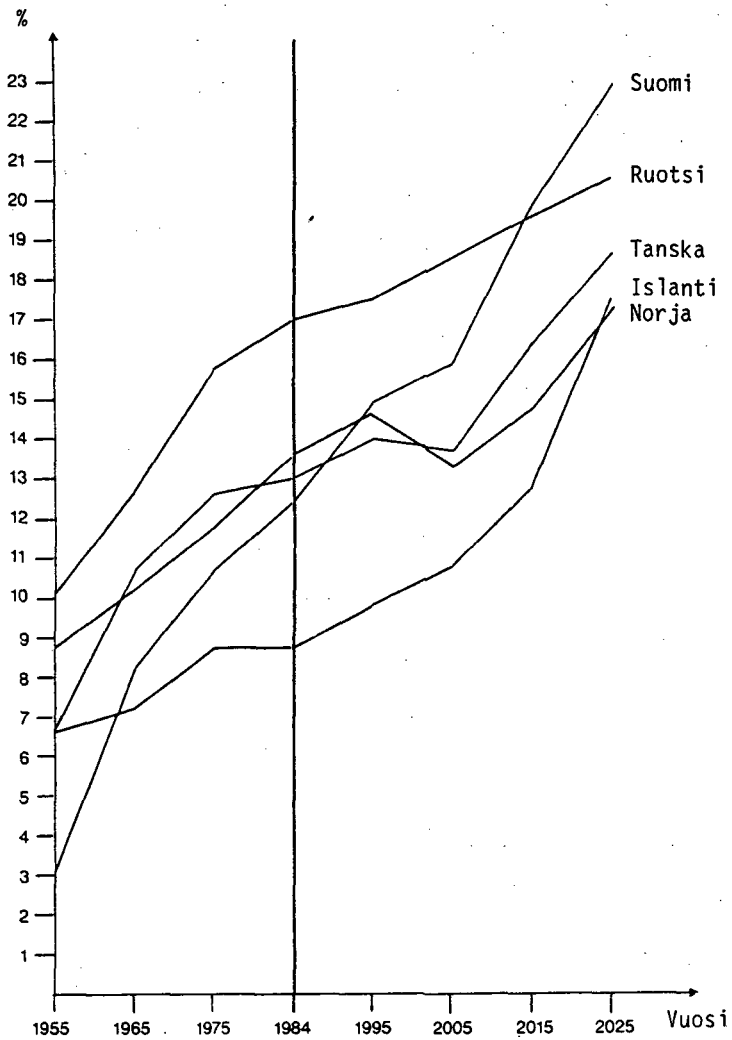
Tanskassa ja Islannissa vähimmäismäärä on pelkästään perusmäärä, jota ei säännellä. Enimmäismäärät muodostuvat perusmäärästä ja eläkkeen lisistä, jotka ovat tulosidonnaisia, mutta muutoin yhtäläisiä koko maassa. Kunnallisia eläkkeen lisiiä ei ole. Täyden eläkkeen enimmäismäärä korkeimman kalleusluokan kunnissa on siksi sama kuin matalimman kalleusluokan kunnissa.

Norjassa ovat vähimmäis- ja enimmäismäärät matalimman kalleusluokan kunnissa samat. Eläke muodostuu eläkkeen perusosasta, kompensatiolisästä ja erityislisästä, joista mikään ei ole tulosidonnainen. Eräät kunnat, mutta eivät kaikki, maksavat kunnallista tulosidonnaista eläkkeen lisää. Korkeimman eläkkeen lisän suuruus muodostuu korkeimman ja matalimman kalleusluokan kunnissa maksettujen määrien välisestä erotuksesta.

Ruotsissa vähimmäismäärä muodostuu tuloista riippumattomasta perusmäärästä ja eläkkeen lisästä. Enimmäismäärät sisältävät lisäksi tulosidonnaiset asumistuet, joista yksittäiset kunnat päättävät, mutta, jotka eivät koskaan ole 0 kr. Täten saadaan selville enimmäismäärät korkeimman ja vastaavasti matalimman kalleusluokan kunnissa.

Suomessa vähimmäismäärän muodostaa kansaneläkkeen perusosa. Enimmäismäärät saadaan, kun lisätään tulosidonnaiset lisäosat, jotka ovat samat kaikissa kunnissa. Edelleen lisätään kunnallinen asumistuki niissä kunnissa, joissa sellainen on olemassa. Täten saadaan esiin kalleimman ja halvimmän kalleusluokan kuntien ero. Viimeksi mainituissa määrä on aina 0 markkaa.

Kuvio 4.1.6. Vanhuuseläkettä saavien määrä prosentteina väestöstä pohjoismaissa vuosina 1975 - 1984 sekä ennuste vuoteen 2025 saakka

Kunnat voivat suorittaa kunnallista tulosidonnaista käteistukea. Tämän tuen suuruudesta päättävät yksittäiset kunnat.

Ruotsissa eläkeikäraja on 65 vuotta. Myös siellä on kaikille yhteinen, yleinen peruseläke 60-vuotiaasta lähtien. On mahdollista saada alennettua vanhuuseläkettä. Ruotsissa on myös erityinen osa-aikaeläke, jonka myötä on mahdollista vähentää työaikaansa 60 - 64-vuotiaana. Osa-aikaeläkkeen kautta kompensoidaan 50 % työpalkan vähennyksestä. Eläkkeelle siirtymistä voidaan pitkittää 70 ikävuoteen saakka, jolloin maksetaan korotettua eläkettä.

Peruseläkkeen lisänä maksetaan nk. eläketukea henkilöille, joilla joko ei ole ansioeläkettä tai joilla on hyvin pieni ansioeläke. Ruotsissa voidaan myös maksaa tulosidonnaista kunnallista asumistukea, samoin kuin lapsikorotusta, joka on tulosidonnainen ansioeläkkeen lisä.

Vaimolisää, joka on tulosidonnainen, maksetaan naisille (60 - 64-vuotiaille) tapauksissa, joissa mies on vanhuus- tai varhaiseläkkeellä. Vaimolisää voidaan maksaa lisäksi alle 60-vuotiaille naisille, jos siihen on erityisiä syitä. Vaimolisän ja miehen eläkkeen suuruus vastaa eläkeläisavio- parin saaman eläkkeen suuruutta.

Se, joka vammautuneisuuden vuoksi tarvitsee erityistä apua tai jolla on merkittäviä lisäkustannuksia, voi saada vammaisavustusta, jota maksetaan eläkkeen lisänä tai itsenäisenä suoritteena, ts. ilman samanaikaista eläkettä. Tämä lisä maksetaan tuloista riippumatta.

Mikäli eläkkeensaajalle maksetaan vain peruseläkettä ja eläkkeen lisää, tämä tulo voi verotussäädöksistä johtuen olla verotonta. Henkilöt, joilla on vähäiset tulot, saavat lisäksi verohelpotuksia. Kunnallinen asumistuki on myös veroton.

Ansioeläke ja lisäeläke

Ansioeläke

Sekä Tanskassa, Norjassa että Ruotsissa ansioeläkkeen (työ) rahoittavat työnantajat ja palkansaajat.

Työnantajat ja valtio rahoittavat Suomessa yksityisen sektorin ansio- (työ) eläkkeet. Julkisella sektorilla valtion työntekijöiden ansioeläkkeet rahoittaa valtio ja kunnallisten työntekijöiden eläkkeet puolestaan rahoittavat kunnat. Merimiesten ansioeläkkeet rahoittavat työnantaja, valtio ja työntekijät.

Tanskassa ja Norjassa työntekijätkin maksavat vakuutusmaksun, ja Ruotsissa myös yksityisyrittäjien on maksettava vakuutusmaksu. Norjassa valtio maksaa lisäksi myös oman osuutensa. Yhteisenä piirteenä on se, että rahat sijoitetaan rahastoihin.

Lisäeläke Islannissa vastaa muiden maiden ansioeläkettä ja lisäeläkettä.

Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa ansioeläke lasketaan tietyn prosentin suuruisena osana aikaisemmin hankitusta eläkkeeseen oikeuttavasta tulosta. Suomessa ja Norjassa otetaan tätä laskettaessa huomioon niin palkat kuin hintakehityskin, kun taas Ruotsissa huomioidaan vain hintakehitys. Tanskassa sitä vastoin ansioeläkkeen suuruus on säädetty tietyn määräiseksi. Yhteistä kaikille maille on se, että lisäeläkkeet eivät ole tulosidonnaisia.

Täydentävä lisäeläke/lisäosat

Vanhuuseläkkeen perusosan (kansaneläkejärjestelmä) ja ansioeläkkeen (työeläkejärjestelmä) lisäksi jokaisessa maassa on täydentäviä eläkkeitä (Suomessa lisäeläkkeet). Nämä eläkkeet, jotka muodostavat hyvin värikkään kokoelman, on tässä otettu mukaan, mikäli ne ovat pakollisia joko lain tai työehtosopimusten mukaan.

Kaikille maille on yhteistä se, että nämä täydentävät eläkkeet/lisäosat maksetaan vanhuuseläkkeinä, työkyvyttömyyseläkkeinä, lesken- ja lapseneläkkeinä, Suomessa lisäksi työttömyyseläkkeenä. Ruotsissa maksetaan leskeneläkettä kumpaakin sukupuolta oleville leskille, kuten myös pääsääntöisesti Islannissa ja Tanskassa. Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa maksetaan lisäeläkettä valtion ja kuntien palveluksessa olleille. Yksityisen palveluksessa olleelle työntekijälle on erilaisia eläkejärjestelmiä, jotka hoidetaan joko vakuutuslaitosten tai omien eläkekassojen kautta, ja joiden rahoituksesta jäsenet ja työnantajat huolehtivat vakuutusmaksujen muodossa. Islannissa on eläkekassan jäsenyys pakollista. Suomessa on lakisääteisiä eläketukirahastoja ja eläkesäätiöitä erilaisia lisäeläkkeitä varten. Nämä rahoitetaan jäsen- ja työnantajamaksuilla.

Islannissa eläkekassat maksavat vanhuuseläkkeen, joka vastaa sekä ansioeläkettä että lisäeläkettä, kun eläkkeensaaja on 65 - 75-vuotias. Vanhuuseläke on normaalisti 54 - 60 % kiinteästä vuosipalkasta, mikäli henkilöllä on 30 vuoden työssäoloaika takanaan. Edelleen, vanhat työntekijät, joilla ei ole mahdollisuutta saada täyttä vanhuuseläkettä, vakuutetaan tietyistä vähimmäismäärästä.

Yleiskuvan saamiseksi eri maiden vanhuuseläkkeiden tasosta on seuraavassa taulukossa esitetty nettoeläkkeiden prosentiosuus teollisuustyöntekijän verotuksen jälkeisestä vuosiansiosta tyyppitapauksissa.

Vanhuuseläke tyyppitapauksessa, prosenttia

	<u>Tanska</u>	<u>Suomi</u>	<u>Islanti</u>	<u>Norja</u>	<u>Ruotsi</u>
<u>Teollisuustyöntekijän vanhuuseläke, ei ansioeläkettä</u>					
Eläke % vuositulosta, verot vähennetty					
- yksinäinen mies	47	44	45	42	44
- yksinäinen nainen	53	53	56	48	49
- lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä	38	40	37	36	41
<u>Teollisuustyöntekijän vanhuuseläke, ansioeläke</u>					
Eläke % vuositulosta, verot vähennetty					
- yksinäinen mies	51	63	72	73	73
- yksinäinen nainen	57	73	87	74	74
- lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä	41	61	66	65	69

4.1.7. Varhaiseläke

Kaikissa viidessä pohjoismaassa on varhaiseläke perus- ja ansioeläkkeenä. Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa on lisäksi varhaiseläkkeen lisäeläke. Varhaiseläkettä maksetaan pohjoismaissa myös työkyvyttömyyseläkkeenä. Edellisten lisäksi yksittäisissä maissa on myös olemassa erityisiä varhaiseläkejärjestelmiä. Tanskan kohdalla on kysymys jälkipalkkajärjestelmästä, Suomessa rintamaveteraaniseläkkeestä sekä työttömyyseläkkeestä ja Ruotsissa työttömyyseläkkeestä. Ruotsin osa-aikaeläke (ks. jakso 4.1.5) koskee 60 - 64 -vuotiaita henkilöitä.

Tanskassa voidaan 1.1.1984 tapahtuneen lainmuutoksen jälkeen myöntää varhaiseläke 18 - 65-vuotiaille henkilöille. Vertailtavuuden helpottamiseksi tämä varhaiseläke luokitellaan seuraavasti: korkein ja keskimmainen varhaiseläke käsitellään muiden maiden työkyvyttömyyseläkkeen yhteydessä ja yleinen sekä korotettu yleinen varhaiseläke muiden maiden erityisten varhaiseläkejärjestelmien yhteydessä.

Työkyvyttömyyseläke

Tanskassa korkein ja keskimmainen varhaiseläke myönnetään 18 - 66-vuotiaille henkilöille, mikäli työkyky fyysisen tai psyykkisen työkyvyttömyyden seurauksena on alentunut vähintään 2/3:lla. Mikäli työkyky on vähäinen, myönnetään

Taulukko 4.1.7.1 Varhaiseläkkeellä olevien määrä iän mukaan vuosina 1975 - 1984

Maa/Ikäloukka	1975	1978	1981	1984		
				Luku- määrä	%	% ikä- luokasta
T a n s k a						
15 - 19	1.287	1.191	1.248	1.152	0,6	0,3
20 - 29	7.622	7.021	6.339	6.612	3,4	0,9
30 - 39	13.065	13.855	14.299	16.116	8,4	2,0
40 - 49	24.515	23.977	24.464	29.094	15,1	12,8
50 - 59	65.696	65.140	63.396	67.639	35,2	26,4
60 - 64	71.548	68.265	64.803	71.556	37,2	15,5
15 - 64 yhteensä	183.733	179.389	174.549	192.169	100,0	5,7
65 - 66	37.014	36.521	31.470	34.506	18,0	35,9
S u o m i						
16 - 19	3.279	2.815	2.608	2.604	1,1	0,9
20 - 29	15.074	14.341	13.015	11.738	4,9	1,5
30 - 39	17.122	18.257	19.923	23.009	9,5	2,7
40 - 49	37.066	34.726	31.372	31.027	12,9	5,3
50 - 59	94.759	98.808	94.734	89.208	37,0	16,7
60 - 64	81.545	82.239	78.521	83.490	34,6	34,5
16 - 64 yhteensä	248.845	251.186	240.173	211.076	100,0	7,4 ³⁾
65 - 66	-	-	-	-	-	-
I s l a n t i						
16 - 19	..	..	..	203	3,9	1,2
20 - 29	..	..	..	557	10,7	1,3
30 - 39	..	..	..	630	12,1	1,8
40 - 49	..	..	..	833	16,0	3,6
50 - 59	..	..	..	1.655	31,8	7,7
60 - 64	..	..	..	1.328	25,5	14,2
16 - 64 yhteensä	5.856 ¹⁾	5.685 ¹⁾	5.981 ¹⁾	5.206	100,0	3,5
65 - 66	..	..	..	650	11,1	20,6

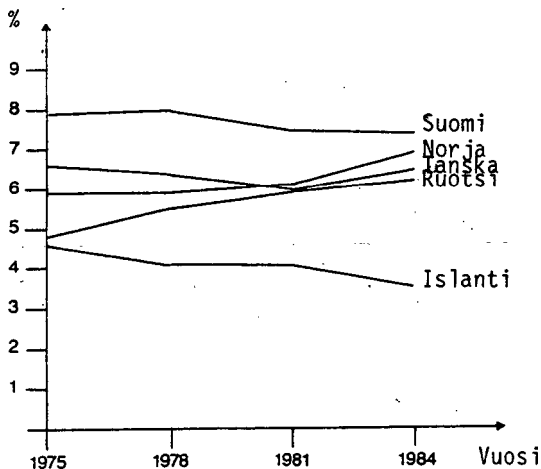
Maa/Ikälouokka	1975	1978	1981	1984		
				Luku- määrä	%	% ikä- luokasta
Norja						
16 - 19	469	939	884	857	0,6	0,3
20 - 29	5.379	5.024	5.059	5.500	3,5	0,9
30 - 39	7.537	9.208	10.841	13.739	8,8	2,2
40 - 49	16.964	17.760	18.097	21.696	13,8	4,9
50 - 59	49.050	51.823	51.441	55.100	35,2	13,6
60 - 64	42.517	46.137	50.602	59.537	38,0	25,5
16 - 64 yhteensä	121.916	130.996	136.924	156.709	100,0	6,1
65 - 66	20.626	22.696	23.944	27.450	17,8	32,8
Ruotsi²⁾						
16 - 19	4.073	3.869	3.955	3.768	1,1	0,8
20 - 29	12.589	12.391	11.478	11.135	3,4	1,0
30 - 39	16.917	19.402	23.277	25.278	7,7	2,0
40 - 49	30.796	32.955	37.651	42.766	13,0	4,1
50 - 59	87.227	98.234	108.466	106.637	32,4	12,1
60 - 64	95.670	105.917	124.023	139.667	42,4	28,2
16 - 64 yhteensä	247.272	272.795	308.850	329.251	100,0	6,2
65 - 66	49.374	-	-	-	-	-

1) 16 - 66-vuotiaat.

2) Pl. osa-aikaeläke.

3) Kun mukaan otetaan ansioläkkeet, yhteensä 262.962 henkilöä tai 8 % väestöstä.

Kuvio 4.1.7 15/16 - 64/66-vuotiaiden varhaiseläkkeellä olevien määrän suhteellinen osuus vastaavasta ikäluokasta vuosina 1975-1984, %

HUOM! Norja 1975 = 18 - 66-vuotiaat, muut vuodet = 16 - 66-vuotiaat

Taulukko 4.1.7.2 Varhaiseläkkeen määrä vuonna 1984 pl. lisäeläke

Eläkkeen vuosittainen määrä kr/mk	Tanska 1)	Suomi 2)	Islanti 3+4)	Norja	Ruotsi
1. Vähimmäismäärä (alhaisin täysi eläke)					
- yksinäinen	40.068	19.020	41.340	37.405	38.976
- lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä	74.456	32.136	74.412	60.524	70.848
- lapsikorotus	-	2.052	24.660	6.050	5.278
2. Enimmäismäärä (1. kalleusluokan kunnissa)					
- yksinäinen	77.916	27.168 3)	116.616	40.993	68.976 2)
- lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä	134.472	40.824 3)	172.248	67.028	100.848 2)
- lapsikorotus	-	2.052	24.660	8.282	5.278
3. Enimmäismäärä (2. kalleusluokan kunnissa)					
- yksinäinen	77.916	26.328 3)	116.616	37.405	45.888 2)
- lapseton aviopari molemmat eläkkeellä	134.472	39.456 3)	172.248	60.524	79.200 2)
- lapsikorotus	-	2.052	24.660	6.050	5.278

- 1) Minimimäärä: yleinen varhaiseläke = peruseläke + eläkkeen lisä.
Enimmäismäärä: korkein varhaiseläke = peruseläke + eläkkeen lisä +
työkyvyttömyysavustus + työkyvyttömyyskorvaus.
- 2) Ks. huomautus kohdassa 4.1.6.3.
- 3) Sisältää kansaneläkkeen asumistuen.
- 4) Eräissä kunnissa on myös vapaaehtoinen kunnallinen eläkelisä, joka on tarkoitettu vammaisille. Toimintavajavuudesta, hoitopaikka-avustuksista jne. syntyneitä lisämenoavustuksia ei ole laskettu mukaan.

korkein varhaiseläke, ja jos työkyky on alentunut noin 2/3, myönnetään keskimmäinen varhaiseläke. 60 - 66-vuotiaille henkilöille ei voida myöntää korkeinta varhaiseläkettä.

Perusmäärän ja eläkkeenlisän lisäksi, jotka vastaavat vanhuuseläkkeen määrää, maksetaan keskimmäiseen ja korkeimpaan varhaiseläkkeeseen invalidikorvausta (invaliditetsbeløb) ja korkeimpaan varhaiseläkkeeseen työkyvyttömyyskorvausta (erhvervsudygtighedsbeløb).

Perusmäärä ja eläkkeenlisä varhaiseläkkeen saajalle on aina tulosidonnaista, kun taas mikään muu eläkkeen osa ei ole sitä. Invalidikorvaus on verotonta tuloa.

Mikäli henkilö terveydellisten kriteerien puolesta on oikeutettu keskimmäiseen tai korkeimpaan varhaiseläkkeeseen, mutta tuloista johtuen ei voi saada myönnettyä varhaiseläkettä, hän sen sijaan voi saada invalidiavustusta, joka ei ole tulosta riippuvainen. Invalidiavustus on veroton avustus ja jokseenkin saman suuruinen kuin invalidikorvauskin.

Yllämainittujen korvausten ja avustusten lisäksi voidaan varhaiseläkkeen saajalle maksaa hoito- ja apulisia sekä erityistä henkilökohtaista lisää, asumistukea samoin kuin erityistä lapsikorotusta.

Suomessa maksetaan varhaiseläkettä (työkyvyttömyyseläkettä) 16 - 64-vuotiaille. Varhaiseläke myönnetään, mikäli työkyky sairauden, fyysisen tai psyykkisen vamman seurauksena on ollut alentuneena vähintään yhden vuoden ajan.

Mikäli työkyky on alentunut vähintään 2/5:lla myönnetään osaeläke. Mikäli työkyky on alentunut 3/5:lla, myönnetään täysi eläke. Kun oikeutta varhaiseläkkeeseen arvioidaan, katsotaan eläkkeenhakijan kykyä selviytyä normaalista työstään tai työstä, jota voidaan verrata siihen. Puhtaasti lääketieteellisten seikkojen lisäksi otetaan huomioon myös hakijan ikä, työmarkkinatilanne jne.

Jos alentuneen työkyvyn ei katsota olevan pysyvä, myönnetään väliaikainen eläke. Mikäli työkyvyn katsotaan alentuneen pysyvästi, eläke myönnetään ilman aikarajaa.

Islannissa työkyvyn on oltava alentunut vähintään 75 %:lla, jotta täysi peruseläke voidaan maksaa. Osaeläkettä maksetaan henkilölle, jonka työkyky on alentunut 50 - 75 %:lla. Varhaiseläkkeen (työkyvyttömyyseläke) myöntämisen yhteydessä arvioidaan työkyky. Kaikki 16 - 66-vuotiaat voivat saada varhaiseläkettä. Niin osaeläke kuin täysimääräinenkin eläke ovat säännönmukaisesti määräaikaista.

Norjassa varhaiseläke voidaan myöntää maassa oleskeleville 16 - 66-vuotiaalle henkilöille, joiden työkyky on pysyvästi laskenut vähintään 50 %:lla sairauden, tapaturman tai toimintavajaisuuden seurauksena. Varhaiseläke muodostuu, kuten vanhuuseläkekin, perusosasta, lisäeläkkeestä, vähimmäislisästä ja puoliso- ja lastenhuoltolisästä.

Varhaiseläkkeen tulee vastata niin suurta osaa täydestä eläkkeestä, että se vastaa henkilön työkyvyn alentumisen astetta. Eläke määräytyy vakuutusajan (maassa oleskeluaika) perusteella eläkkeeseen oikeuttavan tulon, työkyvyn alenemisen asteen sekä huollettavien määrän mukaan.

Myös iästä johtuvat työkyvyn muutokset otetaan huomioon silloin, kun varhaiseläkettä myönnetään 64 vuotta täyttäneille. Tässä tapauksessa vanhuudenheikkous ja sairaus ovat yhtäläisessä asemassa.

Vajaatoimintaisina syntyneille henkilöille tai sellaisille, jotka ovat menettäneet työkykynsä ennen 21. ikävuottaan on taattu lisäeläke, joka on korkeampi kuin vähimmäiseläke.

Ruotsissa varhaiseläkkeeseen oikeutettu henkilö voi saada peruseläkettä ja ansioläkettä, mikäli työkyky on alentunut sairauden tai fyysisen tai psyykkisen suorituskyvyn alenemisen seurauksena vähintään 50 %:lla. Eläke voi olla täysi, kaksi kolmasosaa tai puolieläke, riippuen työkyvyn alentumisen asteesta. Työkyvyn alenemisen arvioinnin yhteydessä otetaan huomioon lääkinnällisten seikkojen lisäksi koulutus, työkokemus, ikä, asuinpaikka jne.

Samoin kuin vanhuuseläkkeeseen, voidaan myös varhaiseläkkeeseen maksaa eläkkeen lisä, kunnallinen asumistuki, lapsikorotus, puolisolisä ja vammaistuki. Mikäli työkyvyn ei katsota pysyvästi alentuneen, myönnetään määräaikainen eläke. Varhaiseläke voidaan myöntää 16 - 64-vuotiaille henkilöille.

60 vuotta täyttäneiden henkilöiden on helpompi saada varhaiseläke kuin muiden. Heidän kohdallaan otetaan erityisesti huomioon työmarkkinatilanne. Ruotsissa voidaan maksaa eläkettä pelkästään työttömyyden perusteella henkilöille, jotka ovat yli 60-vuotiaita ja jos työmarkkinatukea on suoritettu enimmäisajalta tai jos käteistä työmarkkinatukea on maksettu 450 päivältä. Edellytyksenä on, ettei henkilön ole mahdollista saada toimeentulotukea työtä tekemällä sekä, että työkyky on alentunut vähintään puolella ja että alentumisen katsotaan olevan pysyvä.

Erityisiä varhaiseläkejärjestelmiä

Tanskassa yleinen varhaiseläke voidaan myöntää 18 - 66-vuotiaille henkilölle, mikäli työkyky invaliditeetin vuoksi on alentunut vähintään 50 %:lla tai mikäli työkyky on alentunut vähintään 50 %:lla muista kuin pelkästään terveydellisistä syistä ja että henkilöllä samanaikaisesti on pysyvä huollon tarve.

Yleistä varhaiseläkettä voidaan edelleen myöntää 50 - 66-vuotiaille henkilöille, mikäli sosiaaliset ja terveydelliset seikat tai pelkästään sosiaaliset olosuhteet puoltavat myöntämistä ja mikäli anojan katsotaan olevan pysyvän huollon tarpeessa.

Mikäli varhaiseläkkeen saaja on alle 60-vuotias eläkkeen myöntämishetkellä, maksetaan yleisen varhaiseläkkeen sijasta yleistä korotettua varhaiseläkettä, jolloin eläkkeeseen maksetaan varhaislisäosuutta.

Mikäli varhaiseläke myönnetään alle 50-vuotiaalle henkilölle muista kuin pelkästään terveydellisistä syistä, eläketilanne on arvioitava uudelleen joka viides vuosi. Eläkkeen saajan täytettyä 50 vuotta on arvioitava eläkkeen saajan oikeus pysyvään varhaiseläkkeeseen. Kunnat voivat aina ottaa varhaiseläkkeen arvioitavaksi nähdäkseen, ovatko eläkkeen myöntämiseen vaikuttaneet seikat muuttuneet. Eläkkeen saajan täytettyä 60 vuotta ei eläkettä voida alentaa tai ottaa pois ilman eläkkeensaajan suostumusta.

Varsinaisen varhaiseläkejärjestelmän rinnalla on olemassa mahdollisuus, että henkilö 60 vuotta täytettyään lopettaa työnteen ja siirtyy jälkipalkalle. Tämä on vapaaehtoista. Ainut vaadittava edellytys tähän on se, että henkilö on ollut tietyn ajan työttömyyskassan jäsenenä. Tämä jälkipalkka on samansuuruinen kuin työttömyyspäiväraha, mutta se vähennetään peruseläkkeen suuruiseksi. Vuonna 1984 sai 85 300 henkilöä jälkipalkkaa.

Suomessa työttömyyseläkettä voidaan maksaa henkilöille, jotka ovat täyttäneet 55 vuotta, ja mikäli työttömyyskorvausta on maksettu vähintään 200 päivältä 60:n viimeksi kuluneen viikon aikana tai jos työttömyyskorvausta on maksettu enimmäisajalta. Kansaneläkejärjestelmän puitteissa voidaan maksaa rintamasotilaseläkettä 55 - 59-vuotiaille henkilöille, jotka ovat osallistuneet rintamapalveluun, mikäli heidän työkykynsä on alentunut ja tulot ovat pienet sekä 60 - 64-vuotialle rintamaveteraaneille, jos heidän tulonsa ovat alhaiset. On olemassa myös järjestelmä, jossa maanviljelijä, joka on ollut rintamalla, lopettaa toimintansa elinkeinon harjoittajana (luopumiseläke). Rintamasotilaseläkettä, kansaneläkettä ja työkyvyttömyyseläkettä ei voida maksaa samanaikaisesti. Lisäeläkejärjestelmän puitteissa rintamaveteraanit voivat (työkyvyttömyyden, alentuneen työkyvyn jne. seurauksena) saada rintamaveteraanien varhaiseläkettä. Eläkettä voidaan maksaa myös naisille 63. ikävuodesta lähtien, mikäli heillä on rintamaveteraanitunnus. Eläkkeen määrä on sama kuin täyden työkyvyttömyyseläkkeen määrä. Vanhempien ikäryhmien on helpompi päästä varhaiseläkkeelle. 65 vuotta täytettyään varhaiseläkkeensaaja siirtyy kansaneläkkeelle.

Varhaiseläkkeen korvaustasot tyyppitapauksissa

	<u>Tanska</u>	<u>Suomi</u>	<u>Islanti</u>	<u>Norja</u>	<u>Ruotsi</u>
Teollisuustyöntekijän varhaiseläke ml. työeläke					
Eläke netto % vuositulosta					
- yksinäinen mies	80	70	72	73	73
- yksinäinen nainen	90	78	87	74	74
Naimisissa oleva mies, jolla kaksi alaikäistä lasta ja vaimolla ei ansiotuloja	89	85	91	82	76

4.1.8 Eläke jälkeenjääneille (perhe-eläke)

Leskeneläke

Tanskassa ei 1.1.1984 suoritetun varhaiseläkeuudistuksen jälkeen ole olemassa erityistä leskeneläkettä. Tämä sisältyy varhaiseläkesäädösten piiriin, kuten jaksossa 4.1.7 on sanottu.

Muissa pohjoismaissa on erityinen leskeneläke, jota maksetaan perus-, ansio- ja lisäeläkkeen muodossa. Jälkeenjääneille maksettavien eläkkeiden määräytymissäännöt ovat erilaisia neljässä pohjoismaassa.

Ruotsissa leskeneläkettä maksetaan naisille pelkästään perus- ja työeläkejärjestelmien mukaisesti, kun taas miehille se maksetaan lisäeläkejärjestelmän säädösten mukaisesti.

Kaikissa maissa leskeneläkkeen (peruseläkkeen) saanti päättyy, kun eläkkeensaaja siirtyy vanhuuseläkkeelle. Edelleen leskeneläkkeen saanti lakkaa, jos leski tulee oikeutetuksi varhaiseläkkeeseen (työkyvyttömyyseläkkeeseen). Ruotsissa ja Suomessa päättyy ainoastaan peruseläke (kansaneläke). Mikäli leski menee uusiin naimisiin, lakkaa sekä peruseläke että työeläke Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Ruotsissa leski voi saada takaisin leskeneläkkeensä, mikäli avioliitto purkautuu viiden vuoden kuluessa sen solmimisesta. Leskeneläke on veronalaista tuloa muualla paitsi Suomessa.

Suomessa maksetaan leskeneläkettä peruseläkkeen muodossa joko alku- tai jatkoeläkkeenä. Alkueläke ei ole tuloihin sidottu. Sitä maksetaan leskille ensimmäiseltä kuudelta kuukaudelta aviopuolison kuoleman jälkeen. Tämän jälkeen

maksetaan tulosidonnaista jatkoeläkettä. Jatkoeläkettä maksetaan aina leskille, jotka huoltavat alle 16-vuotiaita lapsia. Sitä maksetaan lisäksi tietyin edellytyksin myös lapsettomille 40 - 64-vuotiaille leskille. Leski saa eläkettä työeläkkeenä, jos avioliitto on solmittu ennen kuin aviovaimo on täyttänyt 65 vuotta 1) jos hänellä on lapsia, jotka ovat oikeutettuja perhe-eläkkeeseen ja 2) jos ei ole lapsia, on lesken oltava vähintään 40-vuotias ja avioliiton on täytynyt kestää vähintään kolmen vuoden ajan. Leskeneläke lakkaa, kun uusi avioliitto solmitaan. Tällöin maksetaan kertakorvaus, joka vastaa kahden vuoden eläkettä. Leskeneläke ei lakkaa lesken saavutettua vanhuuseläkeiän. Leskimiehillä on myös oikeus eläkkeeseen erityisten sääntöjen mukaisesti.

Islannissa saa jokainen alle 67-vuotias leski aviopuolison kuolemasta lukien erityistä avustusta 6 - 18 kuukautta, mikäli elossa oleva huoltaa alle 18-vuotiaita lapsia, muissa tapauksissa vain kuusi kuukautta.

Kun leskenavustus lakkaa, saa nainen, joka aviopuolison kuollessa on 50 vuotta, leskeneläkettä peruseläkkeenä. Tämä eläke ei ole tulosidonnainen, vaan se on riippuvainen osittain lesken iästä puolison kuollessa ja osittain myös ansaitusta vakuutusajasta. Täysi eläke maksetaan leskille, jotka ovat täyttäneet 60 vuotta aviopuolison kuollessa ja jotka ovat ansainneet vähintään 40 vuotta vakuutusaikaa. Muille leskille maksetaan supistettua eläkettä. Leskeneläkettä maksetaan sekä mies- että naispuolisille leskille. Islannissa maksetaan myös huoltajanpalkkaa leskille, naimattomille ja eronneille naisille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia. Huoltajanpalkkaa voidaan maksaa myös miehille yksilökohtaisen harkinnan mukaan. Naisten kohdalla harkintaa ei suoriteta.

Norjassa on alle 67-vuotiaalla jälkeenjääneellä aviopuoliosolla - miehellä tai naisella - oikeus eläkkeeseen, mikäli avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta, mikäli avioliitosta on lapsi tai leskellä on huollettavana vainajan lapsia. Eläkettä voidaan maksaa myös jälkeenjääneelle eronneelle aviopuolisolle, jos se katsotaan kohtuulliseksi.

Leskeneläke muodostuu, kuten vanhuuseläke ja varhaiseläkekin, peruseläkkeestä ja ansioeläkkeestä sekä lisäeläkkeestä ja/tai vähimmäislisästä (erityislisä). Määrältään se vastaa 55 % eläkkeestä, johon edesmenneellä olisi ollut oikeus täyden vakuutusajan jälkeen.

Mikäli jälkeenjääneen puolison odotetaan saavan vuosittaista tuloa, joka on yli puolet eläkkeen perusmäärästä, vähennetään jälkeenjääneelle maksettavaa eläkettä 40 % ylimenevältä osalta.

Eläkkeen menettää naimisiinmenon yhteydessä tai kun eläkkeen saaja itse tulee oiketeutetuksi vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeeseen tms. kansaneläkelaitoksen eläkkeeseen.

Naimattomat alle 67-vuotiaat henkilöt, jotka ovat vähintään viiden vuoden ajan olleet kotityössä, mikä on ollut välttämätöntä vanhempien tai muiden lähiomaisten hoidon tai heistä huolehtimisen takia, voivat tietyin ehdoin saada vastavaa eläkettä tai muuta käteissuoritetta hoitosuhteen päätyttyä.

Eläkkeen lisäksi voidaan jälkeenjääneelle maksaa erilaista taloudellista tukea. Esimerkkeinä tästä voidaan mainita ajanjakso, jolloin eläkehakemus on käsiteltävänä, työmarkkinakoulutusapu ja lasten päivähoitotuki. Tämä tuki ei ole tuloihin sidottu. Lisäksi maksetaan hautausavustusta sekä lapsista että aikuisista.

Ruotsissa maksetaan leskeneläkettä peruseläkkeenä, joka vastaa yksinäisen henkilön vanhuuseläkettä, mikäli leski on täyttänyt 50 vuotta aviopuolison kuollessa tai jos hän huolehtii alle 16-vuotiaista lapsista ja pysyvästi asuu heidän kanssaan. Lisäksi oikeus leskeneläkkeeseen on sellaisella henkilöllä, joka aviopuolison kuollessa on täyttänyt 36 vuotta ja on ollut edesmenneen kanssa naimisissa vähintään viisi vuotta. Eläkkeen määrää vähennetään tällaisissa tapauksissa 1/15:lla jokaista vuotta kohden, jotka leskeltä puuttuvat 50 ikävuodesta aviopuolison kuollessa (tai kunnes nuorin lapsista täyttää 16 vuotta). Peruseläkkeen lisäksi maksetaan leskeneläkettä työeläkkeenä. Edellytyksenä on, että avioliitto on kestänyt vähintään viisi vuotta ja on solmittu ennenkuin mies on täyttänyt 60 vuotta tai että avioliitosta on molempien yhteisiä lapsia. Leskeneläke ei ole tulosidonnainen.

Taulukko 4.1.8.1 Leskeneläkettä peruseläkkeenä saavien määrä pohjoismaissa 31.12.1984

	Yhteensä	% kaikista leskeneläkkeeseen oikeutettujen määrästä
Tanska ¹⁾	..	..
Suomi	22.245	27,1 ²⁾
Islanti	1.500	70,2 ³⁾
Norja	41.198	60,7 ⁴⁾
Ruotsi	76.031	82,7

- 1) Tanskassa leskeneläkkeen saajat on laskettu muiden varhaiseläkkeen saajien joukkoon, vrt. taulukko 4.1.7.1.
- 2) 16 - 64-vuotiaat lesket, jotka ovat saaneet leskeneläkettä peruseläkkeenä. Kaikkiaan leskeneläkettä saavia on 68.163, mikä vastaa 80,8 % kaikista leskeneläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevista leskistä.
- 3) Prosenttia 50 - 66-vuotiaista leskistä.
- 4) Prosenttia kaikista 16 - 66-vuotiaista leskistä.

Lapseneläke

Kaikissa viidessä pohjoismaassa on toteutettu lapseneläke peruseläkkeenä. (Tanskassa erityinen lapsikorotus). Yhteistä on, että äidin tai isän tai molempien kuollessa lapselle maksetaan eläkettä.

Tanskassa, Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa maksetaan eläkettä alle 18-vuotiaille lapsille, Suomessa alle 16-vuotiaille lapsille.

Suomen ja Norjan lapseneläkkeen ikäraja on 20 vuotta, mikäli täysorpo opiskelee. Ruotsissa maksetaan lapseneläkettä ansioeläkejärjestelmän puitteissa 19. ikävuoteen vastaavan iän ollessa Suomessa 18 vuotta.

Kaikissa maissa lapseneläkettä maksetaan myös lisäeläkkeenä.

Taulukko 4.1.8.2 Lapseneläkettä peruseläkkeenä saavien lasten määrä pohjoismaissa 31.12.1984

	Yhteensä	Lapseneläkkeeseen oikeutettavassa iässä olevat lapset, % kokonaismäärästä
Tanska	49.059 ¹⁾	4,4 ³⁾
Suomi	19.042 ²⁾	1,9
Islanti ³⁾	1.785	2,4
Norja	19.344	1,9
Ruotsi	34.724	1,9

- 1) Prosenttimäärässä on kyse erityisesti lapsilisästä, jota maksetaan leskien ja leskimiesten lapsille ja täysorvoille erityisenä lapsikorotuksena.
- 2) Tämän lisäksi 7.791 16 - 20-vuotiasta opiskelijaa.
- 3) Alle 18-vuotiaat lapset, ml. työtaturmavakuutus.

4.2 Huoltoapu

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa on mahdollista saada huoltoapua, kun kaikki muut avunsaantimahdollisuudet tulojen vähentymisen tai muiden syiden seurauksena on poissuljettu. Huoltoapu on niin ollen viimeinen avun lähde sosiaalijärjestelmässä. Apu on yksilöllistä ja sitä maksetaan tarpeen mukaan elinkustannusten peittämiseksi joko käteissuoritteina tai luontaisuuoritteina.

Kunnat maksavat huoltoavun Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa valtion myöntäessä avustusta jäljempänä selvitettävien säännöksiin. Suomessa huoltoavun nimi vuodesta 1984 on toimeentulotuki ja Ruotsissa sosiaalivastus. Islannissa huoltoapu on kunnallinen tehtävä, eikä valtio myönnä avustusta. Ruotsissa valtio myöntää avustusta huoltoavustusmenoihin vain, kun on kysymys kunnan pakolaisille jne. suorittamista sosiaalimenoista. Tanskassa kunnat huolehtivat huoltoavusta. Valtio maksaa 50 % menoista avustuksena.

Islantia lukuunottamatta huoltoapu on verotonta. Pohjoismaista vain Tanskassa on määritelty viitteellinen korkein määrä, joka periaatteessa ei saa ylittää päivärahan enimmäismäärää verojen vähentäminen jälkeen. Tanskassa myönnetään huoltoapua silloin kun henkilön elinolosuhteissa tapahtuu muutoksia, joista seuraa, että henkilö ei ole kykenevä hankkimaan omaa tai perheensä välttämätöntä toimeentuloa. Apua maksetaan periaatteessa siten, että edun vastaanottajan ehtodot eivät olennaisesti huonone. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että avun myöntäminen edellyttää henkilön tai perheen tulojen vähentymistä tai lisääntyneitä menoja. Tulonmenetykset voi olla seurausta työttömyydestä, työttömyys- tai sairauspäiväraha-oikeuden menetyksestä, kun taas lisääntyneet menot voivat johtua esim. lapsen syntymästä.

Huoltoavun myöntämiselle on lisäksi edellytyksenä, että asianomaisella itsellään tai aviopuolisolla ei ole omia varoja. Taloudellinen tarve on ensin katettava aviopuolisoiden yhteisistä varoista, ennen kuin käteisavustusta voidaan maksaa. On kuitenkin huomattava, että huoltoapua voidaan maksaa pienten tulojen täydennyksenä.

Kolmanneksi avun maksamisen edellytyksenä on, että henkilö on käyttänyt hyväkseen kaikkia muita tulonsaantimahdollisuuksia.

Apu jaetaan kahteen muotoon, nimittäin lyhytaikaiseen ja pitkäaikaiseen apuun. Lyhytaikaista apua voidaan maksaa yhtäjaksoisesti yhdeksän kuukauden ajalta, jonka jälkeen henkilö siirretään jonkin verran pienemmälle pitkäaikaiselle avustukselle.

Lyhytaikainen apu käsittää toimeentuloavustuksen (ravinto ja vaatteet). Sen määräksi vahvistettiin 1.10.1984 yksinäiselle henkilölle 2 235 kr/kk ja aviopareille 4 100 kr/kk. Tämän lisäksi myönnetään apua kiinteisiin menoihin, kuten esim. asunnon vuokraan, ammattiyhdistys- ja työttömyysturvamaksuihin, vakuutuksiin jne. Avun kokonaismäärä ei periaatteessa saa ylittää päivärahan enimmäismäärää verojen vähentämisen jälkeen (noin 5 400 kr/kk).

Pitkäaikaispu muodostuu niin ikään toimeentulotuesta ja avustuksesta kiinteisiin menoihin. Yksinäisille avustuksen määrä oli 3 288 kr/kk ja aviopareille 4 948 kr/kk.

Tämän lisäksi yksinäisten asumiskulut katetaan siltä osin kuin ne ylittävät 822 kr/kk. Aviopari saa asumistukea, mikäli kustannukset ylittävät 1 237 kr/kk. Niin lyhyt- kuin pitkäaikaiseenkin avustukseen myönnetään lapsikorotusta.

Suomessa kuntien velvollisuus on maksaa huoltoapua henkilöille, jotka eivät ole kykeneviä huoltamaan itseään tekemällä työtä, omaisten tai muiden tuen avulla tai muulla tavoin.

Taulukko 4.2.1 Huoltoapua saaneet perheet/taloudet jaettuna avunsaanti-
kuukausien lukumäärän mukaan vuonna 1984

Perhe/talous	Perheiden/ talouksien lukumäärä	Apua saatu 1-3 kk %	4-9 kk %	10-12 kk %	Keskimääräinen avustuskuukau- sien lukumäärä
Tanska¹⁾					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia	3.148	49	29	22	5,9
- lapseton	69.128	39	33	28	6,0
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	35.545	35	32	33	6,4
- lapseton	47.069	42	38	20	5,4
Avio/avopari ²⁾					
- jolla lapsia	37.181	46	32	22	5,2
- lapseton	9.221	44	31	25	5,5
Muut 3)	36.275	58	34	8	3,8
Yhteensä					
- joilla lapsia	75.874	43	34	23	5,4
- lapsettomia	125.418	58	34	8	5,7
Suomi⁴⁾					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia	802	61 5)	30 6)		
- lapseton	36.220	58	41		
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	10.789	59	40		
- lapseton	17.396	62	35		
Avio/avopari					
- jolla lapsia	13.842	63	37		
- lapseton	6.551	68	31		
Muut					
Yhteensä	85.600	61	38		
- joilla lapsia	25.433	61	38		
- lapsettomia	60.167	61	38		
Norja					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia	2.052	57	31	12	4,0
- lapseton	32.822	59	28	13	4,0
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	13.924	52	34	14	4,3
- lapseton	20.614	61	27	12	3,8
Avio/avopari					
- jolla lapsia	5.129	65	25	10	4,0
- lapseton	6.673	60	25	15	3,3
Muut					
Yhteensä					
- joilla lapsia	25.012	54	32	14	4,1
- lapsettomia	65.638	60	27	13	3,8

Taulukko 4.2.1 jatkuu

Perhe/talous	Perheiden/ louksien lukumäärä	Apua saatu			Keskimääräinen avustuskuukau- sien lukumäärä
		1-3 kk	4-9 kk	10-12 kk	
Ruotsi					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia	4.473	56	35	11	4,2
- lapseton	110.082	58	30	11	4,0
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	48.448	50	36	14	4,6
- lapseton	59.923	61	27	10	3,9
Avio/avopari					
- jolla lapsia	42.039	52	35	14	4,5
- lapseton	16.447	59	30	11	4,0
Muut					
Yhteensä					
- joilla lapsia	94.960	57	33	12	4,5
- lapsettomia	186.452	58	30	11	4,0

- 1) Tiedot 253 kunnasta, noin 90 % koko väestöstä.
- 2) Naimisissa olevat ja "paperittomat" ovat sama kuin avopari, jolla on vähintään yksi lapsi.
- 3) Ei tietoa perhetyypistä, kotona asuvia 18-25-vuotiaita lapsia ja alle 18-vuotiaita ei kotona asuvia lapsia.
- 4) 1983
- 5) Vähintään kolmen kuukauden ajan jatkuvaa apua.
- 6) Muu jatkuva apu.

Taulukko 4.2.2 Huoltoapua saaneet perheet/taloudet ja niiden kuukausittainen avun määrä Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa vuonna 1984, %

Perhe/talous	-999 kr	1 000 - 3 999 kr	4 000 - 9 999 kr	10 000 - kr	Keskimäärin perhettä kohti
Tanska 1)					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia	10	22	20	48	3.609
- lapseton	7	18	18	57	3.012
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	7	17	16	60	3.325
- lapseton	6	20	23	51	2.763
Avo/aviopari 2)					
- jolla lapsia	9	20	19	52	3.552
- lapseton	9	20	22	49	2.885
Muut 3)	10	36	30	24	1.933
Yhteensä					
- joilla lapsia	8	19	18	55	3.436
- lapsettomia	7	19	20	54	2.913
Norja					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia	15	35	18	32	2.183
- lapseton	24	34	16	26	1.887
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	10	35	21	35	2.120
- lapseton	21	39	17	23	1.814
Avo/aviopari					
- jolla lapsia	10	33	20	38	2.820
- lapseton	22	38	16	24	2.248
Muut	27	32	15	26	2.071
Yhteensä					
- joilla lapsia	10	34	21	36	2.368
- lapsettomia	23	36	16	25	1.889
Ruotsi 4)					
Yksinäinen mies					
- jolla lapsia 5)	12	28	25	35	2.549
- lapseton	19	30	24	29	2.117
Yksinäinen nainen					
- jolla lapsia	10	26	26	38	2.477
- lapseton	17	34	23	25	2.030
Avio/avopari					
- jolla lapsia	9	25	25	40	2.948
- lapseton	16	29	24	32	2.547
Yhteensä					
- joilla lapsia	10	26	25	39	2.820
- lapsettomia	18	31	24	27	2.081

- 1) Tiedot 253 kunnasta, noin 90 % koko väestöstä.
- 2) Naimisissa olevat ja "paperittomat" ovat sama kuin avopari, jolla vähintään yksi yhteinen lapsi.
- 3) Ei tietoa perhetyypistä, kotona asuvia 18-25-vuotiaita lapsia ja alle 18-vuotiaita ei kotona asuvia lapsia.
- 4) Sosiaaliavustuksen määrä lasketaan vuosittain, minkä vuoksi kuukausikeskiarvo voidaan laskea vain jakamalla vuosimäärä avustusta saaneiden lukumäärällä.
- 5) Ikäraja on 18 vuotta.

Norjassa sosiaaliapua maksetaan vuoden 1964 sosiaalihoitolain mukaan. Apua maksetaan niille, jotka eivät kykene hankkimaan välttämättömyyksiä tullakseen toimeen tai eivät kykene huolehtimaan itsestään.

Suorite voi olla taloudellista (avustus, laina, lainan takuu tai luontaisuorite), mutta se voi myös käsittää vanhainkotipaikan tai muun laitospaikan, kuten esim. sairaskodissa tai vastaavassa, suojatyön tai yksityisen hoidon.

Taloudellista apua annetaan ensisijassa siten, että vastaanottaja voi selvittää omin voimin tai antavat mahdollisuuden päästä voitolle vaikeassa elämäntilanteessa tai sopeutua siihen.

Huoltoavusta on usein sanottu, että se on viimeinen turvaverkko sosiaalisessa turva- ja tukikoneistossa. Kaikki, jotka jäävät muiden turvallisuus- tai avustusjärjestelmien ulkopuolelle on saatava sen piiriin.

Huoltoapu on kuitenkin myös täydentävä järjestelmä niissä tapauksissa, kun muista järjestelmistä tulevat suoritteet ovat riittämättömiä.

Kun kysymyksessä ovat taloudelliset suoritteet, lait eivät aseta ylä- tai alarajaa suoritteiden suuruudelle.

Sosiaaliministeriö on kuitenkin antanut ohjeelliset suuntaviivat, joista ilmenee, että suoritteet on normitettava kansaneläkkeen perusmäärän mukaisesti. Suoritteet eivät ole verollisia.

Ruotsissa maksetaan huoltoapua uuden sosiaalipalvelulain mukaisesti, jonka mukaan kenellä tahansa on oikeus sosiaalilautakunnan myöntämään normaalit elinkustannukset kattavaan avustukseen, mikäli kustannuksista ei muilla keinoin kyetä selviämään.

Oikeus avustukseen sisältää monenlaisia erilaisia yksilöllisiä järjestelyjä, joista taloudellinen avustus on vain yksi monista. Muut järjestelyt voivat olla erilaista hoitoa ja toimenpiteitä sekä erilaisia sosiaalipalvelujen muotoja.

Avustukset on maksettava sellaisella tavalla, että ne yksittäisissä tilanteissa ovat tarkoituksenmukaisimpia. Avustukset on muotoiltava yhdessä tai yhteistyössä hakijan kanssa.

Huoltoapua voidaan maksaa muiden sosiaalivakuutusjärjestelmän suoritteiden täydennyksenä. Huoltoapua maksetaan, mikäli muut järjestelmät ovat riittämättömiä tai henkilöllä ei ole niihin oikeutta.

Oikeutta huoltoapuun ei rajoiteta laissa suoranaisesti määrättyyn tilanteeseen tai tietyille yhteiskunnan erityisryhmille. Huoltoapua maksetaan yksilöllisen harkinnan perusteella. Avustuksen on annettava yksilölle tai tämän perheelle toimentuoturva, mutta avun on myös oltava ennalta ehkäisevää ja kuntouttavaa.

Silloin kun joku on oikeutettu huoltoapuun, avustus on muotoiltava sellaiseksi, että se vahvistaa yksilön resursseja itsenäisen elämään. Kulakin kunnalla on ohjeelliset norminsa huoltoavun laskemista varten. Perusteet vaihtelevat jonkin verran. Eroja on myös normitasoissa. Eräissä kunnissa toimitaan bruttonormijärjestelmän mukaan, jolloin niin monia tavanomaisia elinkustannuksia kuin mahdollista sisällytetään normiin. Muissa kunnissa toimitaan nettonormijärjestelmän mukaan, jolloin normiin sisällytetään rajoitettu määrä elinkustannuksista. Huoltoavun lisätarve arvioidaan sen jälkeen tässä järjestelmässä yksilökohtaisesti.

Bruttonormijärjestelmä on kunnille hallinnollisesti yksinkertaisempi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että järjestelmä ei tee huoltoapumenoja kalliimmiksi. Lisäksi tämä järjestelmä antaa yksittäiselle henkilölle suuremman mahdollisuuden itse määrätä, mihin huoltoapu käytetään, mikä taas vastaa sosiaalipalvelulainsäädäntöön kuuluvia yksilön loukkaamattomuus- ja itsemääräytymistavoitteita.

Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa on viime vuosina puhuttu huoltoapumenojen merkittävästä kohoamisesta. Islannin osalta ei ole huoltoavun laajuudesta yleiskatsausta.

Kuten taulukosta 4.2.3 ilmenee huoltoapumenot ovat vuosina 1978-1983 kohonneet Tanskassa kolmasosalla (kiintein hinnoin mitattuna). Norjassa on tapahtunut nelinkertaistuminen ja Ruotsissa kaksinkertaistuminen (kiintein hinnoin mitattuna). Suomessa menojen kasvu on ollut kohtuullisempi.

Tanskassa syynä tähän on osittain ollut apua saaneiden perheiden lukumäärän kasvaminen ja osittain avustusjaksojen pituuden kasvu. Lisäksi voidaan mainita vailla päivärahoikeutta olevien nuorten työttömien määrän lisääntyminen, reaali-palkkojen aleneminen ja kohoavat asuntomenot.

Suomen kohdalla kasvun määrän pääasiallisena syynä pidetään sitä, että kuntien aikaisemmin myöntämä huoltoapu ei ollut kiinteästi normitettu. Koko maata koskevat normit luotiin, kun uusi järjestelmä toteutettiin vuonna 1984. Myös normaalisuusperiaatteen korostaminen uudessa järjestelmässä on saanut aikaan sen, että uudet asiakasryhmät ovat alkaneet hakea apua.

Norjan osalta kasvun syynä katsotaan pääasiallisesti olevan yleinen asiakkaiden lukumäärän kasvu.

Ruotsissa kasvun syyksi nähdään useita eri tekijöitä. Selityksestä osa on sama kuin Tanskassakin, työttömyyden lisääntyminen ja työttömyyskassassa vakuuttamattomien henkilöiden määrän kasvu. Nuorten työttömien (20-24-vuotiaat) joukossa on erityisen paljon sellaisia, jotka eivät saa työttömyyspäivärahaa. Muita seikkoja, joilla on vaikutusta, ovat laskevat reaali-palkat ja kohoavat asuntomenot.

Taulukko 4.2.3 Huoltoapua saaneiden perheiden/talouksien määrä huoltoapukuukausien mukaan jaettuna vuosina 1975-1984

	Perheet yhteensä	1-3 kk %	4-9 kk %	10-12 kk %	Menot Milj. kr/mk	Kiinteihin taitet menot (1984 = 100) milj. kr/mk
Tanska						
1975 1)	-	-	-	-	-	-
1978	217.903 2)	-	-	-	1.856	3.038
1981	248.300	-	-	-	3.325	4.153
1983	255.961	43	34	23	4.067	4.278
Suomi						
1975	85.598	65 3)	33 4)		100	235
1978	90.663	59	39		150	254
1981	79.642	61	39		180	229
1983 5)	85.600	61	38		233	249
Norja 6)						
1975	35.979	64	23	15	84	183
1978	42.892	67	23	10	162	274
1981	55.531	66	25	10	289	371
1984	90.250	57	30	14	721	721
Ruotsi						
1975	213.717	63	28	10	589	1.390
1978	197.562	61	29	11	861	1.498
1981	182.970	61	29	9	1.180	1.510
1984	276.959 7)	57	32	12	2.757	2.760

1) Lain muutos 1.4.1976. Vuoden 1975 luvut eivät ole vertailukelpoisia muiden vuosien lukujen kanssa.

2) Laskentamenetelmä muuttunut. Ei suoraan vertailukelpoinen myöhempien vuosien kanssa.

- 3) Jatkuva avustus, vähintään kolme kuukautta.
- 4) Muu jatkuva avustus.
- 5) Sosiaalimenot olivat 283 milj. mk vuonna 1984. Vuonna 1984 apua saaneiden talouksien määrää ei ole laskettu.
- 6) Eräissä tapauksissa sama perhe esiintyy luvuissa useammin kuin kerran. Tämä voi tapahtua silloin, kun avustuksen saaja muuttaa ja saa avustusta useammassa kunnassa.
- 7) 4 453 perheen osalta ei voida suorittaa jakoa avustuskuukausien mukaan. Mikäli nämä perheet lasketaan mukaan, perheiden lukumääräksi tulee 281 412.

4.3 Muut sosiaaliturvaetuudet

Tässä jaksossa käsitellään sellaisia yhteiskunnan maksamia tulonsiirtoja, jotka eivät ole suoranaisesti ansionmenetyksen korvauksia. Osa näistä on tulosidonnaisia, osa ei.

Taulukko 4.3.1 Sosiaalimenot (milj. kr/mk) etuuksittain Pohjoismaissa vuonna 1984¹⁾

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Muut sosiaaliturvaetuudet:					
a. lapsilisä	2.879 ²⁾	2.347	1.072	4.652	5.741
b. lapsivähennys verotuksessa	-	1.158	25	1.500	-
c. elatustuki	158	190 ³⁾	107	325	1.385
d. asumistuki	2.695	586	-	189	2.591
Yhteensä	5.732	4.281	1.204	6.666	9.717

- 1) Ks. taulukko 6.3.1.
- 2) Tähän summaan sisältyy 485 milj.kr, jotka maksettiin ylimääräisinä lapsiperheille, joilla oli alle 10-vuotiaita lapsia v. 1984.
- 3) Arvioitu, vuonna 1983 summa oli 169 milj.mk.

4.3.1 Lapsilisä

Kaikissa Pohjoismaissa maksetaan lapsilisää perheen kaikille lapsille 16. ikävuoteen saakka. Etuus on verotonta.

Suomessa työnantajat rahoittavat lapsilisän osittain. Tätä tarkoitusta varten on erityinen työnantajien vakuutusmaksu. Vuodesta 1979 lähtien työnantajien osuus on vähentynyt olennaisesti valtion maksaessa suurimman osan menoista.

Muissa maissa valtio kustantaa koko menoeran.

Ainoastaan Tanskassa otetaan perheen tulot huomioon lapsilisää maksettaessa. Lapsilisää vähennetään, mikäli sosiaalitulo (sosiaalitulo on erityinen rakenteellinen tulokäsike, jota käytetään laskettaessa erilaisten avustusten suuruutta) naimisissa olevilla yhteensä tai yksinäisillä ylittää 180.000 kr. On kuitenkin huomattava, että noin 53 % lapsista saa täyden lapsilisän. Muissa Pohjoismaissa lapsilisä ei ole tulosidonnainen.

Suomessa ja Norjassa lapsilisän määrä kasvaa jokaista lasten kohden aina viidenteen lapseen saakka. Suomessa maksetaan lisäksi avustusta 1.080 mk, 1.10.1984 lähtien 1.144 mk vuodessa jokaista alle kolmivuotiaasta lasta kohden. Norjassa yksinhuoltajat saavat lisäavustusta säännönmukaisen lapsilisän ohella.

Ruotsissa korotetaan lapsilisää "monilapsillisällä", jota maksetaan kun perheessä on enemmän kuin kolme lasta. Tällöin mukaan lasketaan myös 16-20-vuotiaat lapset, jotka ovat koulussa tai opiskelevat. Kolmanteen lapseen saakka lapsilisää korotetaan puolella lapsilisän määrästä ja neljännessä lapsesta lähtien täydellä lapsilisämäärällä.

Tanskassa maksetaan lisäksi korotettua lapsilisää yksinhuoltajille tai mikäli molemmat vanhemmat ovat kuolleet. Lisäksi maksetaan korotettua lapsilisää, jos molemmat vanhemmat ovat eläkkeellä. Sitä paitsi maksetaan erityislapsilisää eläkeläisten lapsille ja avioliiton ulkopuolella syntyneille lapsille, mikäli isyyttä ei ole kyetty toteamaan (vrt. jaksoa lapseneläkkeeseen 4.1.8)

Taulukko 4.3.1.1 Lapsilisää saavien lasten määrä sekä lapsilisiä lasta kohden Pohjoismaissa vuonna 1984

	Tanska 1)	Suomi	Islanti 2)	Norja	Ruotsi
Lasten määrä (1000)	852	1.016	67	898	1.624
Keskimääräinen lapsilisiä lasta kohden, kr/mk	2.216	2.311	15.901	5.180	3.535

1) 1.10.-31.12.1984

2) 31.12.1984

Taulukko 4.3.1.2 Lapsilisän määrä 1.7.1984 Pohjoismaissa

	Tanska	Suomi	Islanti 1)	Norja	Ruotsi 2)
Yksinäinen Lapsilisän määrä/vuosi/kr/mk					
1. lapsesta	6.120	1.876	30.000	9.192	3.300
2. lapsesta	9.588	4.048	60.000	15.420	6.600
3. lapsesta	13.056	6.680	90.000	22.104	11.550
4. lapsesta	16.524	10.104	120.000	29.124	18.150
5. lapsesta	19.992	14.228	150.000	36.144	24.750
6. lapsesta	23.460	18.352	180.000	43.164	31.350
Avioparit Lapsilisän määrä/vuosi/kr/mk					
1. lapsesta	2.316	1.876	22.500	4.164	3.300
2. lapsesta	4.632	4.048	48.750	9.192	6.600
3. lapsesta	6.948	6.680	75.000	15.420	11.550
4. lapsesta	9.264	10.104	101.250	22.104	18.150
5. lapsesta	11.580	14.228	127.500	29.124	24.750
6. lapsesta	13.896	18.352	153.750	36.144	31.350

1) Vuosimäärä ml. täysi tulosidonnainen määrä. 0-6-vuotiaille lapsille suoritetaan lisäksi 7 500 kr.

2) Jos lapsia on enemmän kuin kaksi, huomioidaan myös 16-20-vuotiaat koululaiset/opiskelijat.

Islannissa maksetaan yleistä lapsilisää kaikille 0-15-vuotiaille lapsille. Toisesta lapsesta lukien suoritteen määrä kasvaa. Yksinäisille maksetaan suurempi lapsilisiä ja ne, joilla on alhaiset tulot, saavat tulosidonnaista lisää. Lapsilisiä alle 7-vuotiaille on suurempi kuin sitä vanhemmille lapsille.

Leskille, naimattomille ja eronneille naisille, joilla on huollettavanaan alle 16-vuotiaita lapsia, maksetaan erityistä huoltajanpalkkaa.

Huoltajanpalkka yhden lapsen äidille oli vuonna 1984 1 203 kr/kk, kahden lapsen äidille 3 230 kr/kk ja kolmen tai useamman lapsen äidille 5 797 kr/kk. Huoltajanpalkka kuuluu eläkevakuutusääntöjen piiriin. Se ei ole tulosidonnainen. Huoltajanpalkka voidaan maksaa myös yksinäiselle isälle, jolloin se on tulosidonnainen. Suomessa, Islannissa ja Norjassa täydennetään yleistä lapsilisää lapsiperheiden verovähennysoikeudella. Islannissa veroviranomaiset hoitavat lapsilisien hallinnon kokonaisuudessaan. Viranomaiset tekevät lapsivähennyksen verotuksessa. Mikäli se ei riitä, lapsilisiä maksetaan käteisenä rahana.

4.3.2 Lapsivähennys verotuksessa

Kuten edellisessä jaksossa mainittiin, täydennetään yleistä lapsilisää lapsivähennyistä koskevilla säännöksillä Suomessa, Islannissa ja Norjassa.

Tanskassa ei myönnetä lapsivähennyistä verotuksessa. Erikoisjärjestelyinä tanskalaiset vanhemmat saivat alle 10-vuotiaista lapsista verottoman kertasumman (800 kr/lapsi) vuonna 1984 (myös vuonna 1985). Järjestelmä tuli voimaan henkilövähennyksen korotuksen sijasta vuonna 1984 vanhemmille, joilla on alle 10-vuotiaita lapsia.

Islannissa voidaan lapsivähennys tehdä kunnallisverotuksessa. Vuonna 1984 vähennettiin 360 kr perheen kolmesta ensimmäisestä lapsesta. Neljättä ja viidettä jne. lasta kohden vähennys oli 72 kr/lapsi.

Norjassa myönnetään verovähennys alle 16-vuotiaista lapsista. Vähennys oli vuonna 1984 1.520 kr/lapsi. Lisäksi tehdään huoltajavähennys 16-19-vuotiaista lapsista. Tämä vähennys oli vuonna 1984 2.060 kr/lapsi.

Ruotsissa ei ole suoranaista verovähennyistä lapsista. Mikäli molemmat vanhemmat (tai yksinhuoltaja) ovat ansiotyössä, saa se, jolla on pienemmät vuosituotot, vähennyksen lopullista veroa määrättäessä, perheen alle 16-vuotiaiden lasten lukumäärästä riippumatta. Vähennys on korkeintaan 2.000 kr. Tämä laki oli tosin voimassa vain vuoteen 1985 saakka.

Suomessa on vastaavanlainen sääntö. Suomessa saa korkeintaan 4.800 mk:n vähennyksen. Jos perheessä on alle 7-vuotiaita lapsia, summa on korkeintaan 5.900 mk, mikä vähennetään verovelvollisen tulosta valtionverotuksessa. Ko. vähennykset eivät esiinny sosiaalimenotilastoissa.

Taulukko 4.3.2.1 Lapsivähennys Suomessa, Islannissa ja Norjassa vuonna 1984

	Suomi	Islanti	Norja
Lasten lukumäärä (tuhansina), joista on myönnetty vähennys	1.089	67	1.082
Keskimääräinen verohelpotus lasta kohden, kr/mk	1.100	367	1.624

4.3.3 Elatustuki

Lapsille, joiden vanhemmat eivät elä yhdessä, maksaa elatustukea se vanhemmista, joka ei elä heidän kanssaan. Elatustuen määrääminen kuuluu avioliiton purkamisen ehtoihin ja on eräs vaihe avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen asioiden oikeuskäsittelyssä. Tuki määrätään vanhempien välisen sopimuksen mukaan tai tuomioistuimen välityksellä.

Mikäli maksuvelvollinen ei maksa tukea ajallaan, voi tukeen oikeutettu kaikissa Pohjoismaissa saada elatustuen ennakkoa julkiselta sektorilta. Tuen perintä siirtyy tällöin julkisen vallan tehtäväksi, joka mm. voi tehdä palkasta pidätyksen, joka vastaa ennakkona maksettua määrää. Elatustuen ennakon maksamisen ikäraja on kaikissa maissa 18 vuotta, paitsi Ruotsissa, jossa sitä pidennettiin 20 ikävuoteen vuonna 1985.

Tanskassa elatustuen määrä määrättiin vähintään nk. normaaliavustukseksi, joka toistaiseksi on suurempi isälle kuin äidille. Suurempi tuki voidaan määrätä maksuvelvollisen tulojen perusteella. Elatustuen ennakona maksetaan kuitenkin "normaaliavustusta". Mikäli elatustuki on suurempi, kunnan on avustettava ylimenevän osan perimisessä.

Suomessa, Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa, päinvastoin kuin Tanskassa, Tapsen elatustuella on yläraja. Tapauksissa, joissa elatustuen määrä on vahvistettu alhaisemmaksi, erotus maksetaan julkisista varoista. Elatustukimenot käsittävät siten sekä ennakot että tuen täydennykset, silloin kun tuki itse on vahvistettu alhaisemmaksi kuin enimmäismäärä. Tanskan osalta menot sitä vastoin käsittävät vain ennakkosuoritteet ja normaaliavustuksen perimiset.

Ellei avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen tapauksessa isyyttä kyetä määrittämään, Tanskassa maksetaan elatustuen sijasta erityistä lapsilisää ja Islannissa lapseneläkettä (Ks. jakso 4.1.8). Edellisessä tapauksessa Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa elatustukea maksetaan elatustukilainsäädännön mukaan

Taulukko 4.3.3.1 Elatustuki vuonna 1984 Pohjoismaissa

	Tanska	Suomi 2)	Islanti	Norja	Ruotsi
Elatustukea saaneiden lasten määrä (tuhansina)	173	83	10	90 3)	256
Elatustukea saaneiden lasten %-osuus kaikista alle 17/18-vuotiaista lapsista	13,7	7,1	13,6	9	14,7
Maksetut määrät (milj.kr/mk)	1.026	252	254	502	2.038
Enimm.määrät (kr/mk) lapsi/vuosi	6.720 1)	3.804 3)	24.628	7.440	8.297
Keskimäärin lasta kohden vuodessa	5.941	3.046	24.628	5.450 3)	7.955
Takaisin peritty maksetuista määristä (%)	85	42	58	55	32 4)

1) Isän avustus

2) 1983

3) Arvio

4) Kokonaismäärästä, joka voidaan periä takaisin, maksetaan takaisin noin 78 %.

4.3.4 Asumistuki

Asumistukea maksetaan lapsiperheille Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa. Asumistukea ei ole Islannissa. (Eläkeläisten asumistuesta jaksossa 4.1.6).

Asumistukea maksetaan neljässä Pohjoismaassa erilaisten periaatteiden mukaisesti. Se on tulosidonnainen kaikissa maissa, ja se on samalla verotonta tuloa.

Norjassa asetetaan tiettyjä erityisehtoja, jotka koskevat asunnon ikää ja rahoitustapaa. Normaalisti asumistukea ei makseta vanhoja asuntoja varten.

Tanskassa asumistukea maksetaan perheille, jotka asuvat kerrostaloasunnoissa, kun taas Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa sitä maksetaan lisäksi omakotitaloissa asuville perheille.

98.000 taloudesta, jotka Suomessa vuonna 1984 saivat asumistukea, asui noin 74 % kerrostaloasunnoissa. Ruotsin 317.000 lapsiperheestä, jotka saivat asumistukea joulukuussa 1984 asui 60 % kerrostaloasunnoissa tai taloissa, joissa heillä oli asunto-oikeus (bostadsrätt).

Tanskassa, Suomessa ja Ruotsissa maksetaan lisäksi yksinäisille henkilöille ja lasettomille perheille asumistukea samojen määräysten mukaan kuin lapsiperheillekin. Ruotsissa sai noin 32.000 lapsetonta taloutta asumistukea joulukuussa 1984. Suomessa sai noin 4.800 lapsetonta taloutta tukea vuonna 1984 ja Tanskassa 37.161 tammikuussa 1984.

Taulukko 4.3.4.1 Lapsiperheille maksetut asumistuet yksinhuoltajille ja aviopareille vuonna 1984

	Tanska 1)	Suomi	Norja	Ruotsi
Asumistukea saaneiden lapsiperheiden määrä (1000)	59	93	28	317 3)
- aviopari	16	57	14	180 3)
- yksinhuoltajat	43	36	14	137 3)
Keskimääräinen vuosittainen asumistuki/lapsiperhe kr/mk	10.956	-	6.400 2)	9.048
- avioparit	10.044	5.900	..	8.628
- yksinhuoltajat	11.280	6.200	..	9.636
Asumistukea saaneiden lapsiperheiden %-osuus kaikista perheistä, joilla alle 18-vuotiaita lapsia				(28)
- avioparit	4	10	3	..
- yksinhuoltajat	47	36	13	..

- 1) Laskenta-ajankohta: Joulukuu 1984. Tiedot koskevat talouksia, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia ja jotka saivat asumistukea. Ne on laskettu seuraavalla tavalla: pareiksi on laskettu taloudet, joissa on vähintään kaksi aikuista. Yksinäistalouksissa on vain yksi aikuinen.
- 2) Tilastollista jakoa yksinäisiin ja pareihin ei ole.
- 3) Perheiden lukumäärä vuonna 1984. Asumistuki/perhe toukokuussa 1984.

5. PALVELUT

Johdanto

Tässä kappaleessa käsitellään raportin alaan kuuluvia erilaisia palvelumuotoja.

Jaksossa 5.1 kuvataan niitä yleisiä palveluja, jotka eivät ole kohdistuneet minkään erityisen ryhmän tarpeisiin. Aluksi selostetaan yksittäisen ihmisen mahdollisuuksia saada sairaanhoito- ja hammashoitopalveluja. Tämän jälkeen kuvaillaan työnvälitys- ja työvoimakoulutusjärjestelmiä kussakin viidessä Pohjoismaassa. Lopuksi esitellään kuntoutuskysymyksiä sekä päihteiden väärinkäyttäjille tarkoitettuja avustusjärjestelmiä.

Jaksossa 5.2 kuvaillaan yhteiskunnan perheille ja lapsille tarkoittamia palveluja; ts. lasten päivähoitoa niin laitoksissa kuin perheissä. Lisäksi selvitetään kodinhoitaja- ja kotiavustajapalveluja lasten sairastumisten yhteydessä. Jaksossa kuvataan edelleen niitä erityisiä avustusmuotoja, joita lapsille ja nuorille tarjotaan kodin ulkopuolella.

Yhteiskunnan tarjoamia palveluja vanhuksille ja vammaisille kuvataan jaksossa 5.3. Esille otetaan mm. asunnot, kodinhoitoapu, kuljetuspalvelut, erilaiset avustusjärjestelyt sekä vapaa-ajantoiminta. Lopuksi puhutaan niistä erityisistä järjestelyistä, jotka koskevat fyysisesti ja psyykkisesti vammaisia henkilöitä.

Jaksojen 5.1, 5.2 ja 5.3 johdantona esitellään taulukko, josta selviävät yksittäisten maitten menot kullakin osa-alueella. Nämä taulukot ovat osia taulukoista 6.3.1 kappaleessa 6.

Tähän menotilastoon eivät kuulu sosiaalisten etuuksien tai palvelujen vastaanottajien itse suorittamat maksut.

5.1 Yleiset palvelut

Taulukko 5.1 Yleisten palvelujen sosiaalimenot (milj. kr/mk) Pohjoismaissa vuonna 1981)

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
a. Sairaanhoidto	26.722	15.642	5.079	25.981	44.340
b. Hammashoidto	1.652	-	190	718	4.604
c. Työnvälitys	622	201	8	430	1.229
d. Työvoimakoulutus	830	1.173	-	1.441	3.328
e. Kuntoutus	1.312	-	95	146	5.415
f. Päihdehuolto	8	231 2)	5	300	..
Yhteensä	31.146	17.247	5.377	29.016	58.916

1) Lähde: taulukko 6.3.1

2) Ennakkotieto

5.1.1 Terveystenhoitotoimi

Terveystenhoitotoimi on Pohjoismaissa suunniteltu suurin piirtein samojen periaatteiden mukaisesti; yleiset sairaalat, erikoisklinikat, terveyskeskukset, lääkäriasema, yleislääkärit, erikoislääkärit ja muut sairaanhoidon muodot.

Yleiset sairaalat

Kaikissa Pohjoismaissa on sairaaloita, joissa on poliklinikoita ja tautumavastaanottoja. Sairaalat ovat joko valtiollisia, kunnallisia, maakunnallisia tai yksityisiä.

Erikoisklinikat/erikoislääkärit

Tanskassa erikoislääkäripalveluja tarjotaan lääkärijärjestöjen ja julkisen sairausvakuutuksen välillä tehdyn sopimuksen mukaisesti. Erikoislääkäripalveluja voi periaatteessa saada yleislääkärin läheteelle. Suomessa julkiset erikoisklinikkatoiminnot ovat osa sairaalajärjestelmää. Islannissa on lukuisia yksityisiä erikoisklinikoita, kun taas muu erikoislääkäritoiminta on joko osa sairaalajärjestelmää tai terveyskeskusten alaista. Myös Norjassa on paljon yksityisten järjestöjen erikoisklinikoita, mutta pääsääntöisesti nekin kuuluvat julkisen suunnittelun ja rahoituksen piiriin. Tammikuun 1. päivästä 1984 maakunnilla on vastuu erikoislääkäripalveluista, kliinisen psykologian palveluista sekä röntgenpalveluista sairaaloiden ulkopuolella. Ruotsissa on sekä yksityisiä että julkisia erikoislääkärivastaanottoja. Niin julkisissa sairaaloissa kuin terveyskeskuksissakin on tarjolla erikoislääkäripalveluja.

Terveyskeskukset/lääkäriasemat

Suomessa, Islannissa, Norjassa ja Ruotsissa on terveyskeskuksia, joita julkinen sektori johtaa tarjoten vaihtelevan määrän erikoislääkäritoimintoja. Kaikissa maissa on yleislääkäreitä, mutta heidän työtehtävänsä ovat laajuudeltaan erilaisia.

Tanskassa yleislääkäritoiminta on periaatteessa vapaata yrittämistä, mutta se on säänneltyä sopimuksen määräyksiin, jotka koskevat lääkäritoimen organisointia ja ohjausta (potilaiden määrä, lääkärin valinta, vastaanoton järjestely jne.). Väestöllä on tiettyjen sääntöjen puitteissa oikeus vapaasti valita lääkäri (lääkäri valitaan vuodeksi kerrallaan -ryhmien 1 vakuutetut).

Yleislääkärillä on vastuu diagnostiikasta, toimenpiteistä sekä tarkastuksista muulle terveydenhuoltotoimelle tarpeen vaatiessa. Lisäksi yleislääkäreillä on vastuu ennaltaehkävistä terveystarkastuksista (esim. raskaana olevien naisten ja lasten terveystarkastuksista). He ovat edelleen velvollisia osallistumaan kouluterveydenhuoltoon ja työterveyshuoltoon.

Suomessa kunnat huolehtivat terveyskeskuksista, joiden tehtävänä on tarjota yleisiä sairaanhoidollisia palveluja ja toimenpiteitä, raskaana olevien naisten ja lasten terveystarkastuksia sekä huolehtia kouluterveydenhuollosta ja osasta työterveyshuoltoa. Terveyskeskuksissa tehdään myös ilmaisia esikouluikäisten terveystarkastuksia. Kunnallisten terveyskeskusten lisäksi on olemassa yksityisiä lääkäriasemia pääasiassa kaupungeissa.

Islannissa on niin ikään terveyskeskuksia. Ne tekevät myös raskaana olevien naisten tutkimuksia ja lasten terveystarkastuksia. Muita tutkimuksia suoritetaan eri laajuisesti eri klinikoilla. Edellisten lisäksi myös Islannissa on yksityisiä lääkärivastaanottoja.

Norjassa laki kuntien terveyspalveluista astui voimaan 1.1.1984. Kuntien on huolehdittava seuraavista asukkaidensa terveyspalveluista:

- yleislääkärivastaanottoista sekä päivystyslääkäripalveluista.
- sairaanhoitotoimenpiteistä laitosten ulkopuolella, kotisairaanhoidosta ja terveydenhoidosta
- fysioterapiatoimenpiteistä laitosten ulkopuolella.

Taulukko 5.1.1.1 Eräitä terveysindikaattoreita¹⁾

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Keskimääräinen elinikä 2)					
- 0-vuotias mies	71,5	70,4	74,0	72,9	73,8
- 0-vuotias nainen	77,5	78,8	80,2	79,6	79,9
- 65-vuotias mies	13,8	13,3	15,5	14,5	14,8
- 65-vuotias nainen	17,7	17,5	18,9	18,5	18,7
Eloojääneitä 1000 elävänä syntyneestä 3)					
- 15-vuotias mies	983,4	985,2	982,6	986,0	986,8
- 15-vuotias nainen	988,5	989,3	989,9	990,1	990,0
- 65-vuotias mies	738,9	666,6	772,5	766,3	770,8
- 65-vuotias nainen	839,4	864,9	871,4	885,2	874,4
Kuolleena syntyneet sekä ensimmäisen elinvuoden aikana kuolleet 4)					
- kuolleena syntyneet o/oo	4,4	3,9	4,1	5,1	4,0
- ensimmäisen elinvuoden aikana kuolleet o/oo	7,7	6,6	6,1	8,3	6,4
Kuolleita 1000 asukasta kohden (ikästandardisoituja lukuja) 5)					
- miehet	12	13	9,0	10,8	10,2
- naiset	10,5	10,3	8,6	9,0	9,1
Väkivaltainen kuolema 100 000 asukasta kohden 6)	76,5	75,8	59,3	61,7	60,9
- näistä tapaturmia	42,6	44,5	38,8	45,6	34,7
Uusia syöpätapauksia 100 000 asukasta kohden 7)					
- miehet	458,0	310,9	336,0	400,8	437,6
- naiset	451,7	303,4	301,6	336,4	417,1
- näistä syöpiä hengityselimissä					
- miehet	98,4	89,1	45,2	59,4	55,6
- naiset	33,3	13,1	30,6	16,2	18,2
Rintasyövät ja sukupuolielinsyövät					
- miehet	59,3	47,1	76,2	92,2	103,4
- naiset	173,0	115,2	124,9	145,7	166,8
Muut syöpäsairaudet					
- miehet	300,3	174,7	214,6	249,2	278,6
- naiset	245,4	175,1	146,1	174,5	232,1

1) Lähde: Helsestatistik i de nordiske lande 1984.

2) Suomi ja Ruotsi vuonna 1984, Tanska, Islanti ja Norja vuosina 1983-1984.

3) 1976-1980.

4) 1984.

5) 1984.

6) Tanska, Suomi ja Norja vuonna 1984, Islanti ja Ruotsi vuonna 1983.

7) Norja 1984, Islanti 1983, Tanska, Suomi ja Ruotsi 1982.

Terveystoimien tehtävät sisältävät ehkäisevän terveydenhoitotyön, diagnostiikan ja toimenpiteet, lääkinällisen kuntoutuksen, hoidon ja hoivan (sairaalat, klinikat ja hoitokodit).

Kunnat voivat organisoida nämä tehtävät joko itse palkkaamalla terveydenhoitohenkilökuntaa tai tekemällä yksityisten palvelujen tarjoajien kanssa sopimuksia heidän myötävaikutuksestaan kunnan terveydenhoitotoimien toteuttamisessa.

Kunnilla on osittainen taloudellinen vastuu palveluiden menoista. Valtio avustaa eläkevakuutuksen kautta kahdenlaisilla tukimuodoilla:

- määräsuuruksilla avustuksilla kuntien terveydenhoitomenojen kokonaistaloudelliseen
- vastaanotto- ja toimenpidemaksujen korvaamisella niille yksityisille lääkäreille, joilla on yhteissopimus kuntien kanssa, vaihtoehtoisesti korvaus suoritetaan virassaoleville lääkäreille ja fysioterapeuteille.

Määräsuuruista avustusta jaetaan kuntien kesken määrättyjen tarvekriteerien perusteella, kuten kuntien väkiluvun, ikäjakauman sekä tiettyjen terveydellisten ja sosiaalisten perusteiden mukaisesti.

Ruotsissa maakäräjät ja niihin rinnastettavat kunnat huolehtivat terveydenhoito- ja sairaalatoimista. Perusterveydenhoitopalvelut sisältävät kaikki yksilölle tarkoitetut terveyden- ja sairaanhoitotoimenpiteet terveyskeskuksissa, aluesairaanhoitajien hoitotoimenpiteet, koko kotisairaanhoidon sekä suurimman osan sairaskotien antamasta pitkäaikaishoidosta.

Sairaalat ovat aluesairaloita, lääninsairaloita ja lääninosasairaloita. Maakäräjät koordinoivat sairaalahoidon pitemmälle kehittyneen ja erikoistuneen osan kuudella maantieteellisellä alueella.

Taulukko 5.1.1.2 Eräitä terveydenhoitotoimen voimavaroja 31.12.1984

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Vuodepaikkojen määrä sairaaloissa 100 000 asukasta kohden	580	1.540 1)	1.690	620	1.390
Asukkaita:					
- työtä tekevää lääkäriä kohden	411	490	437	452 1)	418
- työtä tekevää sairaanhoitajaa kohden	137	117	145	124 1)	123

1) Helmikuussa 1985.

Taulukko 5.1.1.3 Hoitotoimenpiteitä vuonna 1984

	Tanska	Suomi 1)	Islanti	Norja	Ruotsi 5)
Vuodehoitopäiviä sairaaloissa (1000)	10.988	21.043	1.398	7.637	36.419 6)
Vuodehoitopäiviä sairaaloissa asukasta kohden	2,2	4,3	5,9	1,9	4,4
Lääkärikäyntejä (milj.) 2)	24 3)	11,7	..	18,5	19,6
Lääkärikäyntejä asukasta kohden	6,8 4)	2,4	..	4,5	2,3

1) 1983.

2) Pl. ehkäisevät terveystarkastukset.

3) Perussuoritteet yleislääkärivastaanotoilla 1983 maakunnissa koko maassa pl. Kööpenhamina, Fredriksberg ja Amagerin kunnat.

4) Sairausrakuutettuja henkilöitä kohden so. yli 16-vuotiaita.

5) Laskelmat tehty erään tutkimuksen mukaan ensimmäisellä vuosineljänneksellä v. 1983, kohderyhmänä 16-79-vuotiaat.

6) Ml. pitkäaikaishoito.

Muita sairaanhoitopalveluja

Sairaaloiden, erikoislääkäripalvelujen, terveyskeskusten ja lääkäri vastaanottojen lisäksi Tanskassa, Norjassa ja Ruotsissa on myös työterveyspalveluja tarjolla, jolloin yksi tai useampi yritys on palkannut lääkäreitä ja sairaanhoitajia. Työterveyspalvelut sisältävät normaalisti vain työhön liittyvät terveystarkastukset. Tanskassa on edelleen tarjolla kotisairaanhoitoa sekä sairaanhoitajien ennaltaehkäiseviä pikkulapsille tarkoitettuja terveyspalveluja, jotka ovat julkisen tahon järjestämiä, lisäksi myös kouluterveydenhuoltoa.

Terveydenhoitomaksut

Kaikissa Pohjoismaissa julkinen rahoitus kattaa suurimman osan sairauden yhteydessä syntyneistä menoista, niin sairaaloissa tehtävistä toimenpiteistä kuin lääkärikäynneistäkin. Lisäksi korvataan osittain lääkkeet, kuntoutus ja sairaankuljetus sairauden yhteydessä.

Kaikissa viidessä maassa potilas maksaa tavalla tai toisella osan hoitomenoista. Se perustuu erilaisiin lakisääteisiin sairausrakuutuksen periaatteisiin.

Tanskassa on erityinen järjestelmä, jossa potilas voi vapaasti valita haluaako kuulua vakuutettujen ryhmään 1 tai ryhmään 2. Ryhmän 1 vakuutetut saavat maksuttomat lääkäripalvelut valitsemansa yleislääkärin hoidossa. Heillä on mahdollisuus vaihtaa lääkäriä kerran vuodessa. Ryhmän 2 vakuutetut kustantavat itse osan menoista. Heillä on vapaus valita lääkäriänsä, ja heillä on oikeus käyttää erikoislääkäripalveluja. Ryhmä 1:n vakuutetut pääset erikoislääkärille vain yleislääkärin lähetteellä.

Norjassa ja Ruotsissa on vuosittainen omavastuun enimmäismäärä. Kun enimmäismäärä saavutetaan, henkilölle annetaan vapaakortti, mikä tarkoittaa sitä, että henkilö vapautetaan ylimeneviltä maksuilta. Enimmäismäärä oli Norjassa vuonna 1984 vuositasolla 800 kr. Järjestelmä sisältää lääkäripalvelut, psykologien antamat palvelut, tärkeät lääkkeet, matkat sekä tekniset apuvälineet vammaisille.

Ruotsissa saa vapauden lääkärikäynti- ja hoitomaksuista (fysioterapeuttilla) tietyn käyntikertamäärän jälkeen, samoin saa myös ilmaiset lääkkeet, kun on ostanut tietyn lääkemäärän 12 kuukauden aikana ensimmäisestä käyntikerrasta tai ostosta lukien. 15 lääkärikäynti- tai lääkeostokerran jälkeen myönnetään maksuvapaus. Fysioterapeutin hoitotoimenpiteet ja lääkärin antama puhelinneuvonta rinnastetaan lääkärin antamiin toimenpiteisiin tai hoitoon.

Yhteenveto 1

Sairaalamaksut

Tanska Sairaalamaksuja ei ole.

Suomi Kiinteä perusmaksu, joka määräytyy sairaalatyypin ja hoitopaikkojen mukaan. Pitkäaikaissairauden yhteydessä maksu määräytyy tulojen mukaan.

Maksut

Pitkäaikaissairauden yhteydessä koko maassa korkeintaan 100 mk/vrk. Hoito voi olla myös täysin ilmaista. Tuberkuloositutkimukset ja hoito ovat maksuttomia. Yksityisissä sairaaloissa potilaat kustantavat kaikki menot.

Ostavastuuosuus kokonaismenoista

5 - 15 % julkisissa sairaaloissa ja noin 30 % yksityisissä.

Islanti Sairaalahoidon maksutonta, tosin epäsuora maksu peritään pitkäaikaissairauden yhteydessä.

Maksut

Mikäli sairaalahoidon kestäminen kestää kauemmin kuin neljä kuukautta 24 kuukauden jakson aikana, pidätetään kansanvakuutuksen vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläke. Kyseessä on epäsuora maksu.

Ostavastuuosuutta kokonaiskustannuksista ei pystytä arvioimaan.

Norja Pidemmän sairaalahoidon yhteydessä tehdään vähennys sairauspäivärahaa ja eläkkeestä.

Maksut

Sairauspäivärahaa vähennetään 50 %:lla kolmen hoitokuukauden jälkeen, mikäli potilaalla ei ole huollettavanaan alle 18-vuotiaita lapsia tai aviopuolisoa. Sairausvakuutustoimisto voi myöntää erivapauden. Kahden kuukauden jälkeen vähennetään peruseläkettä 25 %:lla ja 10 %:lla lisäeläkettä.

Ostavastuuosuutta ei kyetä arvioimaan.

Ruotsi Yhtenäinen epäsuora maksu, peritään valtion, kuntien ja maakäräjäkuntien sairaaloissa tai valtion vakuutuslaitoksen päätöksen mukaan.

Maksut

Periaatteessa hoito on maksutonta. Sairausvakuutus maksaa maakäräjille 45 kr päivältä. Potilaan osuus on epäsuora, sillä sairauspäivärahaa vähennetään 40 kr:lla päivää kohti, enintään

kuitenkin yhdellä kolmasosalla päivärahan suuruudesta. Potilaalle, jolla on täysi eläke, maksetaan sitä sairaalahoidon yhteydessä korkeintaan 365 päivältä. Tämän jälkeen maksut eriytetään samaan tapaan kuin vanhainkodeissa.

Ostavastuun osuus kokonaismenoista

0,4 % kokonaismenoista, mutta 18,5 % sairausvakuutuksen sairaanhoidon kokonaismenoista.

Yhteenveto 2

Lääkärikäyntimaksut

Tanska Yhtenäinen koko maan käsittävä avustus.

Maksut

Sairausvakuutuksen ryhmään 1 kuuluvat saavat maksuttomat lääkäripalvelut. Ryhmään 2 kuuluvat maksavat pienen maksun. Vakuutus maksaa korvauksen suoraan hoitavalle lääkärille.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Vakuutettujen ryhmä 2 maksaa noin 6 % lääkäreiden tuloista.

Suomi Yhtenäinen (tiettyjä eriytyksiä) maksu toimenpiteiden lajin mukaan yksityisillä lääkäreillä.

Maksut

Toimenpidemaksuja ei peritä terveyskeskuksissa. Poliklinikoilla maksu on 30 mk. Yksityislääkeillä maksut vaihtelevat lääkäreiden erikoistumisasteen, ajankohdan ja toimenpiteiden laajuuden mukaan. Sairausvakuutus maksaa 60 % säädetyistä lääkerimaksuista. Mikäli maksut ylittävät kansaneläkelaitoksen taksat, ylimenevä osuus jää potilaan maksettavaksi.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Julkisissa terveyskeskuksissa omavastuuosuutta ei ole, sairaaloissa ja poliklinikoilla se on 8 %. Yksityisten terveyspalvelujen osalta omavastuuosuus on 58 %.

Islanti Kiinteä, yhtenäinen maksu koko maassa.

Maksut

75 kr käyntikertaa kohden sekä julkisella että yksityisellä lääkärillä. Kotikäynti 140 kr/käynti. Maksut ovat korkeampia erikoislääkäreillä (päivystävällä lääkärillä sairaaloissa) 270 kr käyntikerralta. Eläkeläiset ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevat maksavat kuitenkin vain 135 kr käyntikerralta.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Yleislääkärin kohdalla noin 30 %. Erikoislääkäreiden noin 25 - 30 %. Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen saajien kohdalla se on noin 15 %. Hintakehitys on vaikuttanut siihen, että omavastuun osuus on ollut kohoava.

Norja Kiinteä ja yhtenäinen maksu koko maassa.

Maksut

Yleislääkärikäynti 45 kr. Erikoislääkärikäynti 55 kr. Maksut ovat korkeampia kotikäyntien yhteydessä, illalla, yöllä ja pyhäpäivinä.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 35 %.

Ruotsi Kiinteä, yhtenäinen maksu koko maassa.

Maksut

Julkisen sektorin tarjoamat lääkäripalvelut maksoivat vuonna 1984 40 kr käyntikerralta, kotikäynnit 60 kr. Puhelinneuvonta 15 kr. Yksityislääkärillä käynnit maksoivat 50 kr kerralta, yksityislääkäriin kotikäynti 80 kr ja puhelinneuvonta 20 kr.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Julkisten lääkäripalvelujen kohdalla 16 %, yksityisten 28 %.

Yhteenveto 3

Lääkemaksut

Tanska Potilas maksaa lääkkeet itse, lukuunottamatta reseptilääkkeitä, joista maksetaan 50 % tai 75 % avustusta. Omavastuun suuruutta ei voida arvioida.

Suomi Omavastuun osuus reseptilääkkeistä on 20 mk. Sairausvakuutus kattaa 50 % ylimenevältä osalta. Lääkkeet, jotka on tarkoitettu vaikeitten ja pitkäaikaisten sairauksien hoitoon korvataan kokonaisuudessaan.

Ostavastuun osuus kokonaismenoista

Reseptilääkkeet noin 37 %.

Islanti Potilas maksaa itse 240 kr maahan tuoduista lääkkeistä ja 120 kr maassa tuotetuista lääkkeistä. Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeellä oleville maksut olivat vastaavasti 120 kr ja 60 kr. Tietyt lääkkeet ovat maksuttomia samoin kuin ne ovat maksuttomia tietyille potilasryhmille.

Ostavastuu noin 25 %

Norja Sairausvakuutus korvaa ne lääkkeet, jotka ovat mukana valmisteluettelossa, mutta vain silloin, kun on todettu sairauden muuttuneen pitkäaikaiseksi. Potilaan osuus reseptiä kohti on 50 kr. Reseptin uusimisen yhteydessä maksetaan kolmen kuukauden käyttöä vastaava määrä. Alle 16-vuotiaat lapset ja nuoret sekä yli 67-vuotiaat samoin kuin varhaiseläkkeen saajat maksavat 25 kr reseptiä kohti. Myös muita kuin täysin välttämättö-

miä lääkkeitä voidaan korvata kokonaisuudessaan ko. ryhmille. Tiettyjä tarttuvia tauteja vastaan tarkoitetut lääkkeet ovat maksuttomia. Myös työtaturmien seurauksena määrättävät lääkkeet ovat ilmaisia. Sairausvakuutus voi avustaa menojen ylittäessä 400 kr vuodessa.

Omvastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 10 % reseptilääkkeistä.

Ruotsi Korkeintaan 50 kr reseptilääkkeetosta kohden sairausvakuutuksen maksaessa ylimenevän osan. Tiettyissä pitkäaikaisissa sairauksissa vakuutus maksaa lääkkeet kokonaisuudessaan. Sama pätee myös moniin muihin välttämättömyksiin tiettyjen sairauksien kohdalla. Alle 16-vuotiaat saavat tiettyjen sairauksien yhteydessä elintarvikkeita alennetulla hinnalla.

Omvastuun osuus kokonaiskustannuksista

Reseptilääkkeistä noin 18 %.

Muita avustus- ja maksujärjestelmiä

Tanskassa maksetaan kuntoutusavustusta yhtenäisin koko maata käsittävien periaattein. Sairausvakuutus kattaa noin 4/5 fysioterapiamenoista ja noin 43 % ensimmäisiltä viideltä kiropraktiselta hoitokerralta. Muissa Pohjoismaissa potilaat maksavat kuntoutuksesta kunkin maan periaatteiden mukaisesti. Suomessa potilaat maksavat noin 8 % julkisen sairaalan ja päivystävän Täkkärin vastaanottomenoista ja noin 55 % yksityislääkäripalveluista. Islannissa potilaat maksavat noin 40 %. Norjassa kansalaishakuutus kattaa 1/5 säädetyistä taksoista. Lisäksi valtion kunnille antama määräraha kattaa vastaavan osan menoista. Ruotsissa potilaat maksavat 20 kr hoitokerralta julkisella puolella. Yksityisellä fysioterapeuttilla hoitomaksu oli vuonna 1984 30 kr hoitokerralta, kotikäynniltä 45 kr ja puhelinneuvonnasta 10 kr. Hoitomaksuilla on yläraja, jota ei saa ylittää yhden hoitokokonaisuuden aikana.

Kuljetuspalvelut

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa annetaan myös avustusta sairaudesta johtuvien matkojen yhteydessä. Kuljetuspalvelusäännöt ovat maakohtaisesti yhtenäisiä. Avustuksen määrä vaihtelee kuitenkin maittain ja sairauden lajin mukaan. Yhteisenä piirteenä on kuitenkin se, että on käytettävä halvinta kuljetusvälinettä.

Hammashoito

Tanskassa, Norjassa ja Islannissa pääasiassa yksityiset hammaslääkärit huolehtivat hampaiden hoidosta. Tanskassa ja Islannissa on myös julkisen sektorin tuottamia koululaisten hampaidenhoitopalveluja. Norjassa maakunnat ottivat vastuun hammashoidosta 1.1.1984 lähtien. Valtio maksaa yleistä avustusta/tukea maakuntien järjestämälle hammashoidolle. Ruotsissa maakäräjät tuottavat hammaslääkäripalveluja, jotka käsittävät noin 30 % aikuisväestöstä ja lasten ja nuorten hammashoidon.

Suomessa noin puolet hammashoidosta tapahtuu julkisissa terveyskeskuksissa, toisen puolen ollessa yksityisten hammaslääkärien huostassa.

Taulukko 5.1.1.4 Aukkaiden määrä työssäolevaa hammaslääkärinä kohden joulukuussa 1984

	Tanska	Suomi	Islanti 1)	Norja	Ruotsi
Aukkaiden määrä työssäolevaa hammaslääkärinä kohden	1.131	1.260	1.247	1.151	935

1) 1983.

Maksut

Tanskassa hammashoito kuuluu julkisen sairausvakuutuksen piiriin. Maksujen suuruudet vahvistetaan sairausvakuutuksen ja hammaslääkärien välisin sopimuksin. Maksut hyväksyy sosiaaliministriö.

Suomessa hammashoito kuuluu kansanterveyslain piiriin. Julkisen sektorin tarjoamat palvelut hinnoitellaan lääkintöhallituksen suosituksen mukaisesti. Yksityiset palvelut hinnoitellaan Suomen Hammaslääkäriiliton kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti.

Islannissa hoito kuuluu yleisestä vakuutuksesta annetun lain piiriin. Hinnat määritellään hammaslääkäreiden kanssa tehtävien sopimusten pohjalta.

Norjassa hampaiden, suun ja suunseudun luuston hoitotoimenpiteet kuuluvat eläkevakuutuksen piiriin. Säädökset eivät koske yleisiä, säilyttäviä hoitotoimenpiteitä. Maksujen suuruuden määrää sosiaaliministeriö/kansaneläkelaitos Hammaslääkäriiliton kanssa tehtävillä sopimuksilla.

Ruotsissa hammashoito kuuluu yleisen sairausvakuutuksen piiriin. Valtio määrää taksojen suuruuden valtionvakuutuslaitoksen ja Hammaslääkäriiliton välisen sopimusten mukaisesti.

Hammashoidon maksuavustukset

Tanskassa maksetaan koko maassa yhtenäistä hampaiden hoitoavustusta.

Suomessa ei ole yhtenäisiä ja kiinteitä koko maata koskevia maksuja, vaan ne riippuvat hoitotoimenpiteiden laajuudesta.

Islannissa peritään yhtenäistä, tosin ei kiinteää maksua, joka on riippuvainen potilaan iästä ja työllisyydestä.

Norjassa valtionapu on yhtenäinen koko maassa, kun taas omavastuun osuus vaihtelee erityisesti yleisen säilyttävän hammashoidon osalta.

Ruotsissa peritään yhtenäisiä ja kiinteitä maksuja koko maassa. Maksujen suuruudet ovat riippuvaisia hoitotyön laajuudesta.

Hammashoitoavustusten suuruus

Tanskassa sairausvakuutus korvaa 50 % hampaiden hoitomenoista, kun taas tutkimuksista joutuu normaalisti maksamaan itse. 18-30-vuotiaille henkilöille, jotka säännöllisesti käyvät hammashoidossa, vakuutus maksaa tutkimusmaksut kokonaisuudessaan ja 60 % toimenpidekustannuksista. Alle 18-vuotiaat lapset ja nuoret saavat hampaiden hoidon maksutta. Potilaiden on maksettava itse matkakustannukset. Potilaat maksavat keskimäärin 50 % hammaslääkäreiden tuloista.

Suomessa alle 17-vuotiaat saavat ilmaisen hammashoidon. Eräille ryhmille (yksinäiset äidit, opiskelijat ja veteraanit) ovat maksut alhaisemmat julkisella sektorilla kuin yksityisellä. Sairausvakuutus rahoittaa osittain tiettyjä suun ja hampaiden sairauksista aiheutuvia toimenpiteitä. Potilaat maksavat itse matkakustannuksensa. Potilaiden osuus on 40 % julkisella ja 100 % yksityisellä sektorilla hammashoitokustannuksista.

Islannissa sairausvakuutus kattaa osan 0-15-vuotiaitten lasten hampaiden hittomenoista, poikkeustapauksissa myös 17-20-vuotiaitten nuorten sekä kansan- ja työkyvyttömyyseläkkeen saajien hammashoidon. 1.7.1984 omavastuu 0-5-vuotiaitten lasten osalta oli 25 % sairausvakuutuksen kattaessa loput, 6-15-vuotiaat ja eräissä tapauksissa myös 16-vuotiaat saavat ilmaisen hammashoidon lukuun ottamatta oikomishoitoa. Kunta ja sairausvakuutus kattavat molemmat puolet kustannuksista. 17-20-vuotiaat sekä vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeellä olevat maksavat 50 % itse sairausvakuutuksen maksaessa toisen puolen. Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeellä tuloryhmässä A olevat maksavat 25 % ja sairausvakuutus maksaa 75 %. Potilaiden keskimääräinen omavastuuosuus on noin 12 %.

Norjassa eläkevakuutus kattaa osittain tiettyjen suunseudun ja hampaiden sairauksien hoidon sairausvakuutuksen maksaessa tiettyjen erikoisryhmien hammashoidon ja tietyt erikoishoitotoimenpiteet kokonaisuudessaan. Mikäli hoitoa rahoitetaan, korvataan myös matkakustannukset, kuten lääkärikäyntienkin yhteydessä. Potilaiden omavastuun osuutta kokonaiskustannuksista ei voida arvioida.

Ruotsissa hammashoitovakuutus astuu voimaan 20. ikävuodesta lukien. Kaikissa lääneissä lasten ja nuorten hampaiden hoito on maksutonta. Hammaslääkärit, jotka kuuluvat vakuutuksen piiriin, noudattavat säädettyjä taksoja.

Mikäli hoidon yhteenlasketut kustannukset kohoavat 2.500 kruunuun, potilasmaksu on korkeintaan 60 % summasta. Siitä menon osasta, joka ylittää 2.500 kruunua potilas joutuu itse maksamaan korkeintaan 25 %. Potilaan omavastuun osuutta ei ole mahdollista arvioida julkisen sektorin tarjoamien hammashoitopalvelujen osalta, sen sijaan se on noin 49 % yksityisten palveluista.

5.1.2 Työnvälitys

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa on työnvälitustoimintaa, jonka tarkoituksena on palvella sekä työnhakijoita että työnantajia. Työnvälitystoimintaa harjoittaa valtio, lukuunottamatta Islantia, jossa kunnat tuottavat näitä palveluja.

Tanskassa valtion hyväksymillä työttömyyskassoilla on myös työnvälitystehtäviä.

Kaikissa maissa työnvälityspalvelut ovat maksuttomia. Periaatteessa työnhakijalla on vapaus olla ottamatta vastaan tarjottua työtä.

Työttömyyspäivärahat maksetaan kuitenkin vain mikäli työnhakija on halukas ottamaan vastaan sopivaa työtä, kun sitä on tarjolla.

Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa työnvälitystoimistot voivat auttaa myös ulospäin suuntautuvalla neuvontatoiminnalla, ja mikäli se osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi, suorittaa soveltuvuustestauksia ja/tai välittää psykologista tukea.

Mikäli havaitaan tarpeelliseksi, on myös olemassa mahdollisuus ohjata henkilö kuntoutukseen, jossa kartoitetaan työnhakijan edellytykset suoriutua erilaisista tehtävistä ja tarjota harjoitusohjelmia sekä koulutusta. Lisäksi työnvälitys voi myöntää tai osoittaa vammaisille, jotka eivät voi saada työtä avoimilta työmarkkinoilta, erilaisia tukimuotoja tai ohjata heidät vammaisille tarkoitettuihin erityisiin tukimuotoihin.

Työnvälitys on myös vastuussa erityisistä työllisyysjärjestelyistä etenkin niillä alueilla, joilla on korkea työttömyys. Nämä projektit käsittelevät sekä uusien työpaikkojen luomisen julkisella sektorilla että monenlaisia tukimuotoja. Tanskassa ja Norjassa annetaan myös yksityisille työpaikoille tukea.

Taulukko 5.1.2.1 Uusien vapaiden työpaikkojen määrä työnvälityksissä ja välitettyjen työpaikkojen määrä vuosina 1975-1984

	Uusien vapaiden työpaikkojen määrä (tuhansia)	Välitettyjen työpaikkojen määrä (tuhansia)
<u>Tanska</u>		
1975	184	164
1978	224	190
1981	122	112
1984	139	130
<u>Suomi</u>		
1975	341	300
1978	237	210
1981	263	235
1984	249	224
<u>Norja</u>		
1975	217	..
1978	221	..
1981	209	..
1984	157	..
<u>Ruotsi</u>		
1975	712	..
1978	665	..
1981	592	..
1984	622	..

5.1.3 Työvoimakoulutus

Tanskan, Suomen, Norjan ja Ruotsin työllisyyskoulutuksella tarkoitetaan aikuisten koulutusta, joka on eräs osa työvoimapolitiikkaa.

Koulutuksen tavoitteena on helpottaa työttömän työnsaantimahdollisuuksia tai mahdollistaa työpaikan vaihdos, mikäli sen seurauksena työmahdollisuudet paranevat.

Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa työllisyyskoulutukseen pääsyn mahdollistavat työnvälitystoimisto hakijan tarpeiden kartoittamisen jälkeen. Vas-
taavaa harkintamenettelyä ei Tanskassa ole.

Kaikissa Pohjoismaissa työllisyyskoulutukseen pääsulle on ikäraja. Se on Tanskassa 18 vuotta, Norjassa 19 vuotta ja sekä Suomessa että Ruotsissa 20 vuotta. Kaikissa maissa on kuitenkin mahdollista poiketa säännöistä. Työllisyyskoulutukseen osallistuvat henkilöt saavat säännömukaisesti valtion koulutustukea, jonka suuruus on riippuvainen työttömyyskassajäsenyydestä.

5.1.4 Kuntoutus

Pohjoismaissa on lukuisia erilaisia työhön kuntoutusmahdollisuuksia henkilöille, joilla terveydellisistä syistä on vaikeuksia saada tai pitää normaalia työpaikkaa tai jotka joutuvat lopettamaan normaalin työnsä. Kaikissa pohjoismaissa on mahdollisuus työharjoitteluun ja Islantia lukuun ottamatta myös työkokeiluun.

Pohjoismaissa on Islantia lukuun ottamatta tarjolla paitsi ammattikoulutusta myös uudelleenkuutusohjelmia. Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa voi myös saada tukea itsenäisen yrityksen perustamiseen. Lisäksi voidaan myöntää avustusta työvälineiden ja -koneiden hankkimiseen.

Mikäli avoimilta työmarkkinoilta ei löydy sopivaa työpaikkaa, voidaan tarjota myös suojatyötä. Suomessa suojatyömuodot ovat seuraavat: arkistotyö, suojatyöpaja, kotityö ja työllisyystyö. Ruotsissa maksetaan palkkatukea henkilön ollessa palkattuna suojatyössä.

Norjassa suojatyöllä tarkoitetaan sitä, että henkilö työskentelee suojatyöpajassa. Näin on myös Islannissa ja Tanskassa, joissa lisäksi valtio ja kunnat sekä maakunnat tarjoavat suojatyöpaikkoja. Norjassa valtio kustantaa myös työllisyysleirejä antaen palkka-avustuksia "avoimilla" työmarkkinoilla.

5.1.5 Alkoholin ja huumeiden väärinkäyttäjien hoito

Tanskassa alkoholin väärinkäyttäjää hoidetaan sairaalalain mukaisesti, kun taas huumeiden väärinkäyttäjää hoidetaan avustuslakien (bistandsloven) mukaisesti. Norjassa ja Islannissa ei ole erityistä lainsäädäntöä alkoholin tai huumeiden väärinkäyttäjää varten, vaan hoito tapahtuu sosiaalilainsäädännön puitteissa. Suomessa alkoholin ja huumeiden väärinkäyttäjät kuuluvat päihdeainelainsäädännön piiriin. Ruotsissa on erillinen lainsäädäntö sekä alkoholin että huumeiden väärinkäyttäjää varten, mutta tuet maksetaan ensikertalaisille sosiaalipalvelulakien mukaisesti.

Alkoholin myyntiä koskevat säädökset ovat erilaisia eri Pohjoismaissa. Tanskan alkoholipolitiikka on liberaalimpaa kuin muissa Pohjoismaissa. Alkoholijuomia myydään tavallisissa kaupoissa, eikä ikärajaa alkoholijuomien ostamiselle ole asetettu. Suomen, Norjan ja Ruotsin lainsäädännön mukaan viinejä ja väkeviä alkoholijuomia voi ostaa erityisistä liikkeistä. Väkevien alkoholijuomien ostamiseen oikeuttava ikäraja on 20 vuotta, viinien ostamiseen oikeuttava ikäraja on Suomessa ja Norjassa 18 vuotta, mutta 20 vuotta Ruotsissa ja Islannissa. Alkoholin ostamista säätelevät ikärajat eivät noudata täysi-ikäisyysrajaa, joka kaikissa maissa on 18 vuotta.

Sekä Suomessa, Norjassa että Ruotsissa rajoitetaan myös oluen ostamista, Islannissa on myynnissä vain kevytolutta (vastaa lähinnä Suomen keskiolutta) 1). Ruotsissa, Suomessa, Islannissa ja Norjassa on alkoholimainonta kiellettyä, kun taas Tanskassa ei ole sellaisia kieltoja.

---

1) Suom. huom.

Taulukko 5.1.5.1 Alkoholin myynti vuonna 1984 puhtaaksi alkoholiksi muunnettuna 15 vuotta ja sitä vanhempia henkilöitä kohti

	Olut	Viini	Väkevät	Yhteensä
Tanska 1)	7,98	3,08	1,98	13,04
Suomi	3,35	0,85	3,86	8,06
Islanti	0,60	1,31	2,93	4,46
Norja	2,65	0,71	1,62	4,92
Ruotsi	1,70	1,73	2,58	6,01

1) Alkoholin käyttö yli 15-vuotiasta asukasta kohden vuonna 1983.

Alkoholin ja huumeiden väärinkäytön laajuutta on vaikea arvioida yksittäisissä maissa. Tanskassa huumeiden väärinkäyttäjien määräksi arvioidaan 6 000 - 10 000 henkilöä, joista 2/3 on miehiä. Keski-ikä on 28-30 vuotta tyypillisen väärinkäyttäjän aloittaessa käyttönsä koulunkäynnin lopettamisen jälkeen. Vuosittaisen käyttäjien kasvun määräksi arvioidaan 500-800 henkilöä, viiden prosentin päästessä pähteistä eroon ja kahden prosentin kuollessa.

Suomessa ei ole väärinkäyttäjien määrästä kokonaiskuvaa, mutta erään vuonna 1985 tehdyn tutkimuksen mukaan jakaantuivat käyttäjät seuraavasti: 91 % käyttää kannabista, 5 % teknisiä liuottimia, 4 % lääkkeitä sekä 0,3 % kokaiini/heroiinia.

Islannissa ei myöskään ole väärinkäytön laajuudesta tietoja. Koululaisten keskuudessa tehdyn tutkimuksen mukaan päädyttiin seuraaviin lukuihin: 39 % 19-20-vuotiaista miehistä ja 22 % naisista käytti tai oli käyttänyt kannabista. 23 % miehistä ja 14 % naisista ikäluokassa 17-18 ja 15-16-vuotiaista miehistä 9 % ja naisista 7 % oli kokeillut kannabista.

Norjassa arvioidaan 2,5 %:n väestöstä tai 100 000 henkilön käyttäneen kannabista kerran tai useammin. Noin 15 000 - 20 000 henkilöä käyttää kannabista jatkuvasti, noin 3 000 - 4 500 henkilön arvioidaan muutamia kertoja ottaneen huumetta ruiskun välityksellä.

Ruotsissa suoritettiin v. 1979 tutkimus väärinkäytön levinneisyydestä. Tutkimuksesta tehtyjen arvioiden mukaan 10 000 - 14 000 henkilöä käyttää kovia aineita. Tähän ryhmään lasketaan ne, jotka ovat kokeilleet huumeiden ottamista ruiskun avulla sekä ne, jotka käyttävät huumeita päivittäin tai lähes päivittäin. Huomioon ei ole otettu sitä, mitä valmistetta käytetään. On kuitenkin havaittu, että nuorten huumeekokeilut ovat vähemmän. Vuosittain suoritettavan kyselytutkimuksen mukaan vuodesta 1981 lähtien on ollut havaittavissa suuntaus, että yhä harvemmillä on kokemuksia huumausaineista. Kyselyt on tehty koulujen viimeisillä luokilla ja asevelvollisten keskuudessa. Varovaisen tulkinnan mukaan eri viranomaisilta, mm. oikeustoimelta saatujen tietojen perusteella kovien aineiden käyttö on vähentynyt.

Päihteiden väärinkäyttäjien hoito

Tanskassa alkoholiongelmaisten hoito kuuluu sairaalalaitokselle, kun taas huumeongelmaisten hoito kuuluu sosiaalijärjestelmän alaisuuteen. Hoito tapahtuu niin somaattisen kuin psykiatrisen sairaalalaitoksen piirissä. Lisäksi on erityislaitoksia alkoholin väärinkäyttäjille.

Nämä erityislaitokset käsittävät päivystäviä alkoholistivastaanottoja, suoja-asuntoja, asuntoloita sekä hoitokoteja alkoholin väärinkäyttäjille. Maakunnissa tehdään myös väärinkäyttöä ehkäisevää työtä ja eräässä kunnassa on harkittu neuvontakonsulttien palkkaamista alkoholin väärinkäyttäjille.

Psykiatrisiin sairaaloihin otettiin sisään vuonna 1984 noin kaksi kertaa enemmän alkoholiongelmaisia potilaita kuin somaattisiin sairaaloihin. Vuonna 1984 psykiatrisissa sairaaloissa oli noin 10 300 potilasta, joilla alkoholismi oli pää- tai sivudiagnoosi. Erityislaitoksissa oli samana vuonna kaikkiaan 13 000 henkilöä.

Huumeongelmaisia hoitavat laitokset käsittivät psykiatrisia sairaaloita, 20 kunnallista ja maakunnallista keskusta ja neuvontaklinikkaa sekä 375 kokopäivä- ja 600 päivähoitopaikkaa, jotka oli tarkoitettu erityisesti huumeongelmaisten hoitoa varten.

Vuoden 1984 aikana laitokset olivat yhteydessä 2 600 väärinkäyttäjään, joista noin 1 000 oli uusia asiakkaita. Psykiatrisiin sairaaloihin otettiin sisään vuonna 1984 noin 600 15-34-vuotiasta henkilöä, joiden päädiagnoosi oli narkomania. Lisäksi 1 000 henkilöä sai vuoden 1984 aikana metadonhoitoa lyhyemmän tai pidemmän ajan. Vuonna 1984 kuoli noin 160 henkilöä huumeiden väärinkäytön seurauksena.

Suomessa sekä alkoholin että huumeiden väärinkäyttäjää hoidetaan pääasiassa sosiaalijärjestelmän puitteissa. Sosiaalhallitus on vastuussa hoidosta. Alkoholiongelmaiset henkilöt voivat myös hakeutua terveystalujen piiriin. Terveystaloviranomaiset voivat toimia vieroituksen ja valvonnan järjestäjänä sekä eräissä tapauksissa laitoshoitoon ohjaajana. Lasten- ja nuorten huoltolain mukaan on edelleen mahdollista puuttua ongelmiin, jotka ovat päihteiden käytön aiheuttamia.

Sosiaalitoimistot, jotka toimivat sosiaalilautakuntien alaisuudessa, voivat neuvojen ja ohjauksen lisäksi antaa taloudellista tukea sekä keskusteluterapiaa. Lisäksi niillä on mahdollisuus osoittaa asiakas erikoispalvelujen piiriin, jos siihen katsotaan olevan tarvetta. Näihin palveluihin kuuluvat mm. vastaanotot, erityiset asuntopalvelut sekä parantolat.

Vuonna 1983 175 yksikköä antoi erityispalveluja. Niillä oli 56 000 asiakasta, joista hoitolaitosten osuus oli 26 %. Hoito toteutetaan Suomessa pääasiassa vapaaehtoisuusperiaatteella, mutta laki antaa pakkohoitomahdollisuuden. Vuonna 1984 sosiaalitoimistot auttoivat 16 385 henkilöä. Ohjausta ja neuvontaa sai 6 647 henkilöä. Tarkkailuun otettiin 327 henkilöä ja 6 404 henkilöä oli parantoloissa ja 2 996 henkilöä väärinkäyttäjille tarkoitetuissa yhteisasunnoissa. Noin 150 henkilöä määrättiin vastoin tahtoaan pakkohoitoon parantoloihin.

Islannissa väärinkäyttäjien hoito tapahtuu pääasiassa vastaanotoilla ja sairaaloissa sekä alkoholisteille tarkoitetuissa kodeissa. Islannissa oli vuonna 1984 alkoholin vaurioittamille henkilöille 13 erityistä laitosta. Vuonna 1984 otettiin hoitoon 244 huumeiden väärinkäyttäjää ja 561 alkoholista psykiatrisille osastoille. Lisäksi 2 400 henkilöä oli alkoholistisairaloissa. Tähän ei ole laskettu mukaan niitä, jotka saavat hoitoa alkoholistien hoitokodeissa, vastaanotoilla ja yksityisiltä lääkäreiltä. Ei ole olemassa tietoja siitä, kuinka monella hoitoonotetulla alkoholistilla oli myös huumausaineongelma.

Norjassa lukuisat laitokset hoitavat ja vastaanottavat alkoholiongelmaisia, esim. yleinen terveydenhoitotoimi, psykiatriset sairaalat ja sosiaalilääketieteelliset osastot sairaaloissa. Lisäksi on olemassa erityisiä alkoholisteille tarkoitettuja hoitolaitoksia. Niitä ovat klinikat, vieroitushoitolaitokset, tarkkailukodit sekä hoitokodit, joita raittiusjärjestöt, kunnat ja maakunnat ylläpitävät sosiaalivakuutuksen kautta valtion tukemina. Vuodesta 1985 lähtien maakunnilla on alkoholistiparantoloitten suunnittelu- ja käyttövastuu.

Paikallistasolla kuntien raittiuslautakunnilla tai sosiaalilautakunnilla on hoitovastuu. Lautakuntien on yhteistyössä raittiusviranomaisten kanssa tehtävä selvityksiä ja puututtava asioiden kulkuun, mikäli henkilö käyttää alkoholia tai muita päihdyttäviä aineita väärin, mistä on vaaraa hänelle itselleen tai ympäristölleen. Laki antaa lautakunnille mahdollisuuden tarjota vapaaehtoisia ehkäiseviä hoitotoimenpiteitä tai myös suorittaa pakkohoitoon ottamista. Pakkotoimenpiteet voivat laajimmillaan käsittää pakkohoidon sairaaloissa tai laitokseen sijoittamisen jopa kahdeksi vuodeksi. Vastuu työstä huumeongelmaisten parissa on tavanomaisilla valvontaviranomaisilla. Norjassa vallitsee yksimielisyys siitä, ettei maassa ole tarvetta järjestää erityishoitoa huumeiden käyttäjille erityisten lakien, hallintoviranomaisten jne. avulla. Valtio kantaa päävastuun valvontapolitiikasta, kun taas hoidosta, kuntoutuksesta, sosiaalihuollosta ja lastenvalvonnasta vastaavat ensisijassa maakunnat ja kunnat.

Saatavilla olevista tilastoista on vaikeaa arvioida huumeiden väärinkäytön perusteella hoitoonotettujen määrää.

Norjassa on seuraavanlaisia hoitomuotoja tarjolla huumeiden väärinkäyttäjille.

- 21 psykiatrasta nuorisokotia 15 (19:sta) maakunnassa
- 6 erikoisosastoa aikuispsykiatrisissa sairaaloissa
- 12 hyväksyttyä asumis- ja työyhteisöä, joissa yhteensä noin 120 hoitopaikkaa
- 48 työharjoitteluryhmää 22 kunnassa noin 750-800:lle 18-28-vuotiaalle nuorelle
- 60 kunnassa 450 kunnasta tehdään myös kenttätöitä lasten ja nuorten parissa.

Ruotsissa väärinkäyttäjien auttaminen ja tukeminen tapahtuu ensi alkuun sosiaalipalvelulainsäädännön mukaisesti. Toimenpiteet on suunniteltava ja toteutettava käyttäjän kanssa yhteistyössä. Ruotsissa ei voida ilman asianomaisen suostumusta ryhtyä toimenpiteisiin, ellei se ole ehdottoman välttämätöntä. Tuolloin toimitaan päihteiden väärinkäyttäjien hoitolain mukaan.

Pakkohoito voidaan panna käytäntöön, silloin kun alkoholin tai huumeiden käyttäjä on sellaisessa tilanteessa, jossa hänellä on tarve päästä eroon väärinkäyttötilanteesta sekä silloin kun hoitotarvetta ei voida tyydyttää sosiaalipalvelulain säädösten mukaisesti. Edellytyksenä on, että ko. henkilö väärinkäytön seurauksena saattaa fyysisen tai psyykkisen terveytensä vakavan vaaran alaiseksi tai että väärinkäytön voidaan ajatella aiheuttavan vakavaa vaaraa henkilölle itselleen tai muille.

Huumeiden väärinkäyttäjiiä hoidetaan osittain vastaanotoilla ja osittain hoitolaitoksissa. Vuoden 1984 aikana oli 16 500 henkilöä vapaaehtoisessa hoidossa eri hoitolaitoksissa. 1 105 henkilöä oli otettu väärinkäyttäjälain mukaiseen pakkohoitoon. 31.12.1984 oli 3 060 henkilöä alkoholin

väärinkäytön seurauksena laitoksissa, 240 huumeiden, 478 molempien sekä 61 muiden väärinkäytön syiden vuoksi. 275 henkilöä oli pakkohoidossa.

5.2 Perheille ja lapsille suunnatut palvelut

Taulukko 5.2.1 Perheille ja lapsille suunnattujen palvelujen sosiaalimenot (milj. kr/mk) Pohjoismaissa vuonna 1984 1)

	Tanska	Suomi ²⁾	Islanti	Norja	Ruotsi
Päiväkodit	4.849	2.739	274	1.572	14.583
Perhepäivähoitopaikat	2.901	181	48	-	..
Kodinhoitoapu	138	-	-	695	433
Lasten ja nuorten huolto	2.076	1.254	57	643	..
Yhteensä	9.964	4.174	379	2.910	15.016

1) Lähde: Taulukko 6.3.1.

2) Laskettuja menoja

3) Lisäksi maksetaan 186 milj. mk. lasten kotihoidon tukea.

5.2.1 Esikouluikäiset lapset

Päivähoito

Tässä kappaleessa kuvataan lasten päivähoitoa julkisen sektorin tuottamana tai sen avustuksin. Lasten päivähoito on pääsääntöisesti kuntien järjestämää kaikissa Pohjoismaissa.

Esikouluikäiset lapset (7-vuotiaiksi saakka) ovat päivähoitossa silloin kun vanhemmat työskentelevät tai opiskelivat. Tanskassa myös kotona olevien vanhempien lapsilla on mahdollisuus päästä päivähoitoon. Suomessa, Norjassa ja Tanskassa on tarjolla koko- tai puolipäivähoitopaikkoja samoissa laitoksissa. Suomessa voivat myös jo koulunsa aloittaneet saada paikan päiväkodista. Taulukosta 5.2.1.1 selviää yksittäisissä maissa päivähoitossa olevien 0-6-vuotiaiden lasten määrä.

Kaikissa maissa vanhemmat joutuvat maksamaan lasten päivähoitosta. Lasten päivähoitomaksut ym. selviävät seuraavasta yhteenvedosta.

Taulukko 5.2.1.1 Päiväkodeissa olevien lasten määrä vuosina 1975-1984

	Yhteensä	0-2-vuotiaita		3-6-vuotiaita	
		Määrä	% 0-2-vuotiaitten kokonaismäärästä	Määrä	% 3-6-vuotiaitten kokonaismäärästä
Tanska 1)					
1975	115.638	22.264	10	93.374	32
1978	128.516	22.963	12	105.553	36
1981	150.367	26.957	15	123.410	42
1984	150.685	28.466	18	122.219	51
Suomi					
1975	31.083	7.949	4	23.134	9
1978	43.613	11.454	6	32.159	13
1981	51.420	12.302	6	39.118	15
1983	56.309	13.265	7	43.044	17
Islanti 2)					
1975	1.591	670	5	921	6
1978	1.750	737	6	1.013	8
1981	2.000	800	6	1.200	10
1984	2.212	810	6	1.402	11

Taulukko 5.2.1.1 jatkuu

	Yhteensä	0-2-vuotiaita		3-6-vuotiaita	
		Määrä	% 0-2-vuotiaitten kokonaismäärästä	Määrä	% 3-6-vuotiaitten kokonaismäärästä
<u>Norja 3)</u>					
1975	30.479	4.296	2	26.183	10
1978	61.340	6.179	4	55.161	23
1981	82.933	8.605	6	74.328	35
1984	94.443	10.008	7	84.435	41
<u>Ruotsi</u>					
1975	65.962	18.998	6	46.964	12
1978	100.623	25.181	10	75.442	19
1981	139.795	37.074	13	102.721	26
1984	173.246	47.103	17	126.143	33

- 1) 0-6-vuotiaita
- 2) 3-5-vuotiaita, 6-vuotiaat saavat naikan koulusta. Useimmat kaupunkien lapset ovat tällaisissa esikoululuokissa.
- 3) Sisältää kaikki lapset hoidossa oloajasta riippumatta.

Katsaus lasten päivähoiton maksuihinPäivähoitomaksujen perusteet

Tanska Maksut eivät ole yhtenäisiä eivätkä kiinteitä. Päivähoitomaksut perustuvat hoitoyksikön käyttökustannuksiin. 0-6-vuotiaista lapsista maksetaan 35 % ja 7-vuotiaista ja sitä vanhemmista 25 % hoitopaikan menoista.

Maksut

Tanskassa voidaan myöntää koko- tai puolivapaa paikka, mikäli vanhempien tulot alittavat tietyn rajan. Tulorajoja korotetaan jokaisesta alle 18-vuotiaasta lapsesta. 0-2-vuotiaitten lasten päivähoito on kalleinta.

Omapastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 20 % vuonna 1984.

Suomi Suomesakaan maksut eivät ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä, vaan vanhempien yhteenlasketut nettotulot kuukaudessa (verojen vähentämisen jälkeen) sekä verottomat tulot otetaan maksujen suuruutta määrättäessä huomioon.

Maksut

Lasten lukumäärästä annetaan sisarusalennus, siten että ensimmäisen lapsen hoito on kalliimpaa kuin toisen, mikä taas on kalliimpaan kuin kolmannen lapsen hoito.

Kunnilla on mahdollisuus tarkemman selvityksen perusteella poiketa säännöistä, mikäli perheen sosiaalinen tilanne sitä vaatii.

Omapastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 14 %, perhepäivähoitossa noin 17 % vuonna 1983.

Islanti Maksut eivät ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä, vaan vaihtelevat koko maassa.

Maksut

Kunnat maksavat noin 2/3 käyttökustannuksista vanhempien maksaessa noin 1/3 maan keskiarvosta. Maksut vaihtelevat kuntien kesken, mutta myös yksittäisten kuntien alueella.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 32 %.

Norja Maksut eivät ole yhtenäisiä eivätkä kiinteitä. Maksut voivat vaihdella vanhempien tulojen ja hoitoaikojen mukaan. Norjassakin on sisaralennus.

Maksut

Norjassa on normaalisti kiinteä kuukausimaksu. Yksinhuoltajat saavat lastenhoitotukea, mikä vähentää vapaapaikkojen määrää.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 18 %.

Ruotsi Maksut eivät ole yhtenäisiä eivätkä kiinteitä, vaan niiden suuruutta määrättäessä useimmat kunnat ottavat huomioon perheen bruttotulot, päivähoidossa, vapaa-ajankodeissa ja perhepäivähoidossa olevien lasten lukumäärän.

Maksut

Kunnat soveltavat erilaisia maksujen määräytymissääntöjä. Voi olla esim. pelkästään kiinteä kuukausimaksu, kuukausimaksu ja päivähoitokertamaksu tai pelkästään hoitokertamaksu. Yhä useammassa kunnissa ollaan luomassa omia maksujärjestelmiä.

Ostavastuun osuus kokonaiskustannuksista

Noin 9 %.

Päiväkodit

Tanskalaisten kuntien velvollisuus on tarjota päiväkotipaikka lapsille yhdestä kahteen vuoteen ennen koulujen aloittamista. Vähimmäismäärä on kymmenen viikkotuntia. Päivähoitopaikat sijaitsevat kunnallisissa kouluissa. Lasten lukumäärä päiväkodeissa selviää taulukosta 5.2.1.2.

Suomessa on vastaavanlaista tarjontaa. Suomessa lasten osa-aikahoito tapahtuu muun päivähoidon yhteydessä. Lapset voivat olla kuntien osapäivähoidossa viiten tuntiin saakka päivässä, vähintään 20 tuntia viikossa. Vuonna 1983 69 % lapsista oli kuusivuotiaita.

Islannissa kuntien on huolehdittava siitä, että kaikilla kuusivuotiailla on koulupaikka, mikäli vanhemmat sitä haluavat. Koulupakko alkaa kuitenkin vasta seitsemän vuoden iässä. Toiminnan tarkoituksena on opettaa kuusivuotiaita lapsia olemaan säännöllisesti ryhmissä ja siten valmentaa heitä tulevaan koulutyöhön. Useimmat kuusivuotiaista käyvät tätä valmentavaa koulua.

Osa Norjan kunnista tarjoaa kuusivuotiaille osapäivähoitopaikkoja. Nämä paikat eivät ole mukana taulukossa 5.2.1.1. Noin puolella kuusivuotiaista oli päivähoitopaikka vuonna 1984, ja noin 45 % heistä oli 6-vuotiaitten koululuokilla. Esikoululuokat, joita aikaisemmin oli eräissä kunnissa, on nykyään hyväksytty kuusivuotiaitten osapäiväkodeiksi, joista useimmat sijaitsevat koulujen yhteydessä. Useimmissa päiväkodeissa on kouluun valmentavia luokkia tai ryhmiä.

Ruotsissa kuntien velvollisuus on tarjota kaikille kuusivuotiaille sekä kaikille pienille lapsille, joilla on erityisiä tarpeita, päivähoito tai päiväkotipaikka. Tämän tuen tarkoituksena on se, että lapset oppivat olemaan ryhmissä valmentautuen siten koulun aloittamiseen. Lapset voivat olla päiväkodissa enintään 15 tuntia viikossa vanhempien työskennellessä tai opiskellessa.

5.2.2 Koululaisten päivähoito

Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa on tarjolla koululaisten päivähoitoa. Kuten päivähoito, myös tämä hoitomuoto on pääasiallisesti kuntien järjestämää. Koululaisten päivähoito on järjestetty siten, että lapset voivat koulun jälkeen oleskella iltapäiväkodissa siihen saakka, kunnes vanhemmat tulevat työstä. Suomessa koululaisten päivähoito on järjestetty muun päivähoitotoiminnan yhteyteen. Samaan tapaan asia on järjestetty myös Tanskassa.

Ikäraajat vaihtelevat maittain: Norjassa koululaiset voivat saada päivähoitoa 10-vuotiaiksi saakka. Tanskassa ikäraja on 13 vuotta ja Ruotsissa 12. Suomessa ei ole ikärajaa lainkaan.

Vanhemmat joutuvat maksamaan koululaisten päivähoidosta samojen periaatteiden mukaisesti kuin muustakin päivähoidosta. Taulukossa 5.2.2.1 esitetään koululaisten päivähoidossa olleiden lasten määrät.

Taulukko 5.2.2.1 Koululaisten päivähoitopaikoissa olleiden lasten määrät vuosina 1975-1984

	Yhteensä	Näistä		
		7-10-vuotiaita	11-vuotiaita ja vanhempia	7-10-vuotiaita kaikista 7-10-vuotiaista (%)
<u>Tanska 1)</u>				
1975	31.264	26.714	4.550	9
1978	28.425	24.467	3.958	10
1981	43.800	39.681	4.119	14
1984	52.543	48.278	4.265	17
<u>Suomi 1)</u>				
1975	1.524	1.524	..	..
1978	3.051	3.051	..	1
1981	4.986	4.986	..	2
1983	6.841	6.818	23	3
<u>Islanti 2)</u>				
1975	101	101	-	0
1978	183	183	-	1
1981	278	278	-	1
1984	396	396	-	2
<u>Norja</u>				
1975	..	..	..	..
1978	..	..	..	..
1981	..	..	..	..
1984	3.518	3.447	71	2
<u>Ruotsi</u>				
1975	20.713	19.598	1.115	4
1978	31.694	30.594	1.100	7
1981	54.940 3)	53.275	1.665	12
1984	68.566 3)	65.725	2.841	16

- 1) Kaikki 7-vuotiaat ja sitä vanhemmat päivähoitolaitoksissa.
- 2) 7-10-vuotiaat lapset.
- 3) Koululaiset, jotka ovat laajennetuissa sisaryhmissä, on otettu mukaan. Lasten, jotka pelkästään koululaisten päivähoidossa mukana, määrä v. 1981 oli 46.521 ja 1984 57.063.

5.2.3 Perhepäivähoito

Kunnallista perhepäivähoitoa on tarjolla Tanskassa, Suomessa, Islannissa ja Ruotsissa. Niin kouluikäiset kuin sitä nuoremmat kuuluvat sen piiriin.

Kunnalliset päivähoitajat ovat kunnan palkkaamia ja hoitavat lapsia omilla asunnoilla. Suomessa päivähoitajat voivat hoitaa lapsia myös lasten kodeissa. Perhepäivähoidosta suoritettavat maksut muodostuvat kuten muussakin päivähoidossa.

Suomessa on lisäksi olemassa yksityistä perhepäivähoitoa, joka on paikallisen sosiaalilautakunnan valvonnan alaista, mutta johon ei anneta kunnallista avustusta. Kaikissa maissa on yksityisiä perhepäivähoitokoteja, jotka eivät ole kunnallisen valvonnan alaisia. Yksityinen perhepäivähoito, jota kunnat eivät avusta taloudellisesti ei myöskään ole mukana tämän tilaston taulukoissa.

Suomessa perheet voivat saada lasten kotihoiton tukea, mikäli hoitavat itse lapsensa. Tämä tuki voi olla niin kunnallista kuin valtionkin kustantamaa. Tuki on verollinen.

Taulukossa 5.2.3.1 on esitetty perhepäivähoidon selvitys vuodesta 1975 vuoteen 1984.

Taulukko 5.2.3.1 Perhepäivähoidossa olevien lasten määrä vuosina 1975-1984

	Yhteensä päivähoidossa	Näistä 0-2-vuotiaita		3-6-vuotiaita		7 + vuotiaita Määrä
		Määrä	% kaikista ikäluokan lapsista	Määrä	% kaikista ikäluokan lapsista	
Tanska						
1975	23.840	15.943	7	6.926	2	971
1978	40.506	26.223	13	12.654	4	1.629
1981	64.068	40.096	22	20.274	8	3.698
1984	56.770	36.606	23	16.258	7	3.906
Suomi						
1975	19.754	..	..	..	..	..
1978	34.678	16.443	9	17.351	7	884
1981	53.710	21.070	11	30.099	12	2.541
1983	64.671	23.976	12	36.531	14	4.164
Islanti 1)						
1975	..	..	..	..	..	..
1978	..	..	..	..	..	..
1981	2.000	1.210	9	566	3	224
1984	2.200	1.478	12	572	3	150
Norja						
1978	290	..	..	..	..	..
1978	1.017	..	..	..	..	..
1981	1.973	..	..	..	..	..
1984	2.527	..	..	..	..	..
Ruotsi						
1975	67.636	19.688	7	30.123	7	17.825
1978	98.843	23.788	9	47.804	12	27.251
1981	131.478	33.120	11	58.410	15	39.948
1984	157.785	36.826	13	71.982	19	48.977

1) Ml. osapäivähoidossa olevat lapset

5.2.4 Henkilöstö ja voimavarat

Edellisissä jaksoissa on kuvattu yksittäisiä lasten päivähoitojärjestelyjä. Jotta kokonaiskuva päivähoitoon osallistuvien lasten määrästä sekä päivähoidon voimavaroista muodostuisi, taulukossa 5.2.4.1 on esitetty yhteenvedo eri ikäryhmiin kuuluvien lasten osuudesta. Lisäksi selvitetään kokopäivähenkilöstön käyttöä sataa lasta kohden ja esitetään myös vuosittaiset käyttömenot ja niiden rahoitus.

0-4-vuotiaitten päivähoidossa olevien lasten osuus on suurin piirtein samaa suuruusluokkaa Tanskassa, Islannissa ja Ruotsissa, mutta jonkin verran pienempi Suomessa ja Norjassa. 5-6-vuotiaitten osuus on merkittävästi suurempi Ruotsissa kuin muissa maissa. Koululaisten päivähoitoon osallistuvien 7-10-vuotiaitten osuus on korkein Tanskassa ja Ruotsissa. Kaikissa maissa päivähoidossa olevien lasten osuus kaikista lapsista on kohonnut vuodesta 1981 vuoteen 1984 (Suomessa 1983).

Henkilöstön käyttö on kaikissa maissa suurin piirtein samanlaista. Rahoituksessa ei myöskään ole suurempia eroavuuksia. Valtio ja kunnat rahoittavat suurimman osan menoista vanhempien rahoittaessa niistä 10-20 %. Vain Islanti poikkeaa tästä mallista siinä, että valtio ei myönnä avustuksia päivähoidon rahoitukseen.

- 1) Suomessa ja Islannissa mukaan luettu esikoululuokat, muiden maiden kohdalla ne eivät ole mukana. Norjan osalta taulukossa 5.2.2.1 on mukana kaikki paitsi esikoulussa olevat lapset.
- 2) Islanti ja Norja: 0-10-vuotiaat lapset.
- 3) Henkilöstö on muunnettu kokopäiväisiksi.
- 4) Ml. siivous- ja keittiöhenkilöstö jne.
- 5) Ei voida muuntaa täysipäivätyöllistetyiksi.
- 6) Koulutettuja lastentarhaopettajia ja lastenkasvattajia
- 7) Apulaisia, harjoittelijoita jne.
- 8) Kokonaismäärään eivät sisällyt ne 5-6-vuotiaat perhepäivähoidossa olevat, jotka osallistuvat myös tarhatoimintaan.
- 9) Määriin sisältyvät myös käyttäjämaksut.

5.2.5 Lasten kotihoito ja kodinhoitoapu

Työssäkäyvien vanhempien sairaan lapsen hoito voidaan järjestää joko siten, että lasta hoidetaan kotona tai että vanhemmille maksetaan sairauspäivärahaa hoidon ajalta.

Suomessa eräät kunnat ovat palkanneet henkilökuntaa erityisesti hoitamaan sairaita lapsia, jotka normaalisti ovat päivähoidossa. Vuonna 1983 oli 33 tällaista kunnallista hoitajaa. Muilla paikkakunnilla sairaita lapsia hoitavat kodinhoitajat. Tämän hoitomuodon puitteissa lapsiperheet saavat kodinhoitoapua pääasiassa silloin kun lapsi on sairas. Apua sai noin 10 % sellaisista perheistä, joilla oli alle 16-vuotiaita lapsia. Keskimäärin kaikki perheet saivat apua 53 tuntia vuonna 1982.

Ruotsissa maksetaan sosiaalista kodinhoitotukea hoidettaessa sairasta lasta, jolla on päivähoitopaikka tai perhepäivähoitopaikka. Vuonna 1984 perheet saivat apua keskimäärin noin 46 tuntia vuodessa. Perheiden kokonaismäärästä, joissa nuorin lapsi oli alle 10-vuotias, sai noin 4,3 % kodinhoitotukea.

Yllä kuvattua lastenhoitomuotoa ei ole Islannissa eikä Norjassa. Tanskassa vastaavanlainen kodinhoitoapu sisältyy yleisen kodinhoitoavun piiriin (väliaikainen kodinhoitoapu).

Vanhempain oikeus sairauspäivärahaan lapsen sairastuessa

Norjassa ja Ruotsissa työssäkäyvillä vanhemmilla on oikeus sairauspäivärahaan heidän jäädessään kotiin hoitamaan sairasta lastaan. Norjassa on sekä isällä että äidillä oikeus sairauspäivärahaan 10 päivältä vuodessa, kun taas yksinhuoltajalla on oikeus 20 päivän poissaoloon vuoden aikana lapsen sairastuessa. Ruotsissa vanhemmilla on yhdessä yhteensä 60 päivän poissaolo-oikeus lasta kohden vuodessa. Vuonna 1984 käytti non 638.000 vanhempaa oikeutta hyväkseen. Näistä 55 % oli naisia.

Suomessa vanhemmilla ei ole oikeutta sairauskorvaukseen, jos he jäävät hoitamaan sairasta lastaan. Sitä vastoin vanhemmat voivat työehtosopimusten mukaan jäädä työstä kotiin täydellä palkalla normaalisti kolmen päivän ajaksi kerrallaan hoitaessaan alle 10-vuotiasta lastaan. Sen edellytyksenä on kuitenkin, että molemmat vanhemmat ovat työssä.

Tanskassa lähestulkoon kaikilla valtion ja suurella osalla yksityisen palveluksessa olevista on oikeus, joka ei perustu lakiin vaan sopimukseen, hoitaa sairasta lastaan tietyn ajan, normaalisti ensimmäisen sairauspäivän ajan. Tältä päivältä maksetaan palkkaa. Oikeutta voi käyttää hyväkseen joko isä tai äiti.

Islannissa valtion laitoksissa työskentelevillä vanhemmilla on oikeus hoitaa lastaan täydellä palkalla. Päivien lukumäärä määritellään tapauskohtaisesti. Tätä oikeutta käyttivät hyväkseen pääasiassa naiset, mutta isätkin voivat sen tehdä. Yksityiset työnantajat voivat myös antaa vapaata lapsen sairastuessa.

Kodinhoitajat

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa on lapsiperheille tarjolla kodinhoitajapalveluja, jos henkilö, joka normaalisti huolehtii kodista ja lapsista ei voi suoriutua tehtävistään äkillisen sairastumisen, synnytyksen tms. syyn johdosta. Kodinhoitopalveluja antavat kunnat.

Islantia lukuun ottamatta kodinhoitajatoiminnan rahoittavat valtio ja kunnat, mutta perheiden on osallistuttava kustannuksiin. Maksun suuruus on riippuvainen perheen tuloista, avun ollessa maksutonta perheen tulojen alittaessa tietyn rajan. Maksujen suuruus vaihtelee maittain, ja se on 5-8 %:n luokkaa kokonaismenoista (palkkakustannuksista).

Tanskassa valtion osuus on 50 % ja Ruotsissa 35 % kunnan nettomenoista.

Norjassa valtion avustus oli 50 % kunnan nettomenoista vuoteen 1984 saakka. Vuodesta 1984 lähtien kodinhoitoavustukset lasketaan mukaan kuntien sosiaalitoiminnalle annettavaan yleiseen puitemäärärahaan. Palvelua annetaan myös vanhuksille ja vammaisille. Vain 45 % koko toiminnasta kohdentui lapsiperheille vuonna 1984.

Suomessa kodinhoitotoiminnan palkka- ja matkakustannusten valtionapu vaihtelee 30-80 % välillä riippuen kunnan taloudellisesta tilasta. Vuonna 1983 valtionapu oli keskimäärin noin 56 % kuntien nettomenoista. Vuodesta 1984 lähtien valtion osuus tulee vaihtelemaan 31-64 % välillä kuntien kokonaisnettomenoista.

Islannissa kotihoitotoiminta rahoitetaan kunnallisilla avustuksilla sekä käyttömaksuilla, mutta perheiden on maksettava avusta tietty summa.

Taulukko 5.2.5.1 Kodinhoitajien ja palveluja vastaanottaneiden lapsiperheiden määrä Pohjoismaissa vuonna 1984 (vrt. taulukko 5.3.1.3)

	Tanska	Suomi	Norja	Ruotsi
Kodinhoitajia	33.321 1)	3.723 3)	1.954	3.180 5)
- kokopäiväisiä	14.593	3.702	..	1.776
- osa-aikaisia	18.728	21	..	1.179
Kodinhoitoapua saaneiden perheiden määrä	21.613 2)	57.669 4)	14.576	43.202

1) Taulukkoon sisältyy niin eläkeläisten saama pysyvä kodinhoitoapu kuin väliaikainen apu muille.

2) Ml. lapsettomat perheet.

3) 31.12.1983.

4) 1982.

5) Näistä 225 tuntipalkkaista lastenhoitajaa.

5.2.6 Lasten ja nuorten huolto

Kaikissa Pohjoismaissa tehdään erilaista ennaltaehkäisevää työtä, jotta lapset ja nuoret saisivat varttua turvallisissa ja hyvissä olosuhteissa. Kunkin maan lainsäädäntö tarjoaa viranomaisille mahdollisuuden puuttua tilanteisiin, antaa tukea, mikäli on vaarana, että lapset tai nuoret ovat ajautumassa epäsuotuisiin kasvuoloihin.

Kaikissa Pohjoismaissa lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle. Syynä voi olla se, että vanhemmat tarvitsevat lapsen kasvatusapua, tai että lapsen terveys tai kehitys on vaarassa puuttuvan hoidon seurauksena.

Tilanteeseen voidaan puuttua myös silloin kun nuori vakavasti vaarantaa terveytensä tai kehityksensä esim. päihteiden väärinkäytön tai rikollisuuden jne. tähden. Lapsen huostaanotto kodin ulkopuolelle voi (Tanskassa) tapahtua joko vanhempien suostumuksella (koskee useampia maita) tai ilman heidän suostumustaan.

Kun päätös on tehty, lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle joko erilaisiin päivähoitopaikkoihin tai perhehoitoon.

Tanskassa ja Islannissa sosiaalilautakunta tai sen osoittama henkilö huolehtii tarvittavista toimenpiteistä. Sosiaalilautakunnat voivat lisäksi osoittaa lapselle henkilökohtaisen neuvonantajan.

Norjassa voidaan keventää lapsenhoitotaakkaa vapaaehtoisesti. On mahdollista osoittaa yhdyshenkilö, ja perheelle voidaan antaa taloudellista apua.

Suomessa ja Ruotsissa sosiaalikulut voivat yhteisymmärryksessä asianosaisten kanssa osoittaa yhteishenkilön tai perheen, joka yhteistyössä kyseisen perheen kanssa antaa tukeaan ja apuaan lapselle tai nuorelle monissa henkilökohtaisissa tilanteissa.

Taulukko 5.2.6.1 Kodin ulkopuolelle huostaanotettujen lasten ja nuorten määrä vuonna 1984 huostaanottoipaikan ja sukupuolen mukaan.

	Tanska		Suomi 3)		Islanti 5)		Norja		Ruotsi	
	Kaik-ki	Uu-det	Kaik-ki	Uu-det	Kaik-ki	Uu-det	Kaik-ki	Uu-det	Kaik-ki	Uu-det
Perhehoidossa olevien lasten määrä	8.142	2.489	4.724	498	131	..	4.028	410	15.149	1.629
Lasten ja nuorten päivälaitoksissa olevien lasten määrä 1)	7.816	3.323	3.847	1.252	148	..	1.280	315	2.205	704
Muilla tavoin huostaanotettujen lasten määrä	6.949	3.156	152	41	87	..	677	134	647	171
Yhteensä	22.907	8.968	8.723	1.791	366	..	5.985	859	18.001	2.504
Näistä										
Tyttöjä	9.698	4.060	4.090	878	..	..	2.663	407	8.346	1.206
Poikia	13.209	4.908	4.633	913	..	..	3.322	452	9.655	1.298
<u>Näistä huostaanotettu vastoin tahtoaan 2)</u>	764	275	689	87	..	..	..	..	6 572	368
Huostaanotettujen määrä 1 000 0 - 20-vuotiasta lasta ja nuorta kohden	15,2	6,2	7,5	4) 1,5	4) 12,8	..	4,8	0,7	8,0	1,1

Huomautus: "Kaikki" tarkoittaa kaikkia lapsia ja nuoria, jotka ovat vuoden aikana olleet kodin ulkopuolella huostaanotettuja. "Uudet" ovat lapsia, jotka eivät olleet huostaanotettuja vuoden alussa, poikkeuksena Ruotsi, jossa uudeksi huostaanotoksi lasketaan sellainen lapsi, joka ei ole ollut toimenpiteen kohteena viiden viimeisen vuoden aikana.

- 1) Lastenkodit, koulu- ja nuorisokodit yms.
- 2) Pakkahuostaanotot.
- 3) 1983.
- 4) 0 - 17-vuotiaat.
- 5) Vain Reykjavik (89 000 asukasta).

Koska lasten ja nuorten huostaanotot voidaan esittää eri tavoin, on taulukossa 5.2.6.2. käytetty kolmea tavallista esitystapaa (vrt. A, B ja C taulukossa). Taulukossa on esitetty myös huostaanotettujen lasten ja nuorten frekvenssi kunnan suuruuden mukaan.

Huostaanottojen frekvenssi vaihtelee iän ja kunnan suuruuden mukaan. Frekvenssi on suhteellisesti suurin ikäluokassa 15 - 17. Jokaisessa maassa se on huomattavasti suurempi suurissa kunnissa kuin pienissä ja kunnan suuruuden ja huostaanottojen määrän välinen suhde on yhtäläinen kaikissa Pohjoismaissa ja kaikissa ikäryhmissä.

Taulukko 5.2.6.2 Kodin ulkopuolelle huostaanotettujen lasten ja nuorten määrä vuonna 1984 tän ja kunnan suuruuden mukaan.

	Kunnan suuruus, asukkaiden määrä (1.000)				
	-19	20-49	50-199	200-	Yhteensä
Tanska					
A. Kaikki vuoden aikana kodin ulkopuolella huostaanotettuna olleet lapset ja nuoret yhteensä	6.614	6.330	4.614	5.174	22.732
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	10,2	17,3	17,6	33,5	15,9
0 - 6 vuotta	2,7	6,5	7,4	16,8	6,1
7 - 14 vuotta	7,6	14,3	15,0	33,3	13,1
15 - 17 vuotta	28,7	41,3	41,4	86,4	39,8
18 - 20 vuotta	10,9	17,8	17,4	22,7	15,6
B. Uudet lasten ja nuorten huostaanotot vuoden aikana	2.424	2.267	1.728	2.374	8.793
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	3,7	6,2	6,6	15,4	6,1
0 - 6 vuotta	1,4	3,8	4,2	10,7	3,6
7 - 14 vuotta	3,3	6,0	6,6	16,2	5,8
15 - 17 vuotta	11,1	14,6	15,4	38,1	15,4
18 - 20 vuotta	1,5	2,6	2,5	5,9	2,6
C. Huostaanotettujen lasten ja nuorten määrä 31.12.1984 yhteensä	4.374	4.091	2.979	3.075	14.479
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	6,7	11,2	11,3	19,7	10,1
0 - 6 vuotta	1,8	3,5	4,3	7,9	3,4
7 - 14 vuotta	6,1	10,6	11,0	23,5	9,8
15 - 17 vuotta	19,8	29,6	30,2	58,9	28,0
18 - 20 vuotta	3,6	6,9	6,6	4,5	5,2
Prosenttiosuus 0 - 20-vuotiasta yksittäisissä kuntaryhmissä	45,3	25,6	18,3	10,8	100
Prosenttiosuus kunnista kuntaryhmissä	80,8	13,8	4,7	0,7	100

Huomautus: Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisi vuonna 1985 Barnevern i Norden, jonka projektinjohtajana toimi Turi Grinde Norjasta. NOSKO on tietysti määrin ollut yhteistyössä tämän työryhmän kanssa.

	Kunnan suuruus, asukkaiden määrä (1 000)				
	-19	20-49	50-199	200-	Yhteensä
Suomi 1)					
A. Kaikki vuoden aikana kodin ulkopuolella huostaanotettuna olleet lapset ja nuoret yhteensä	2.438	1.480	2.986	1.819	8.723
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	4,1	7,5	10,4	20,3	7,5
0 - 6 vuotta	2,3	4,7	6,0	10,5	4,3
7 - 14 vuotta	4,2	7,1	10,1	20,0	7,3
15 - 17 vuotta	7,6	10,7	20,9	42,0	14,6
18 - 20 vuotta	-	-	-	-	-
B. Uudet lasten ja nuorten huostaanotot vuoden aikana yhteensä	498	321	583	389	1.791
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta 2)	0,8	1,6	2,0	4,3	1,5
0 - 6 vuotta	0,9	1,9	2,7	4,9	1,8
7 - 14 vuotta	0,7	1,3	1,4	3,2	1,2
15 - 17 vuotta	1,0	1,8	2,5	5,5	1,8
18 - 20 vuotta	-	-	-	-	-
C. Huostaanotettujen lasten ja nuorten määrä 31.12.1984 yhteensä	2.360	1.375	2.777	1.548	8.060
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta 2)	4,0	6,9	9,7	17,3	6,9
0 - 6 vuotta	2,2	4,5	5,7	7,6	3,9
7 - 14 vuotta	4,1	6,7	9,7	16,2	7,0
15 - 17 vuotta	7,1	12,7	18,4	36,1	13,0
18 - 20 vuotta	-	-	-	-	-
Prosenttiosuus 0 - 20-vuotiasta yksittäisissä kuntaryhmissä 1)	50,9	16,9	24,5	7,7	100
Prosenttiosuus kunnista kuntaryhmässä	91,1	6,6	2,6	0,2	100

1) 1983.

2) Alle 18 vuotta.

	Kunnan suuruus, asukkaiden määrä (1 000)				
	-19	20-49	50-199	200-	Yhteensä
Norja					
A. Kaikki vuoden aikana kodin ulkopuolella huostaanotettuina olleet lapset ja nuoret yhteensä	2.529	1.165	904	1.609	6.207
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	3,2	4,6	6,6	9,3	4,6
0 - 6 vuotta	2,1	3,1	4,4	7,6	3,3
7 - 14 vuotta	3,9	5,6	8,0	11,6	5,5
15 - 17 vuotta	6,0	8,3	14,0	17,4	8,6
18 - 20 vuotta	1,8	2,9	4,2	5,1	2,7
B. Uudet lasten ja nuorten huostaanotot vuoden aikana yhteensä	599	224	144	277	1.244
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	0,8	0,9	1,1	1,6	0,9
0 - 6 vuotta	0,8	1,1	1,3	2,2	1,1
7 - 14 vuotta	1,0	1,0	1,3	1,9	1,1
15 - 17 vuotta	1,0	1,5	2,2	2,8	1,4
18 - 20 vuotta	0,1	0,1	0,0	0,2	0,1
C. Huostaanotettujen lasten ja nuorten määrä 31.12.1984 yhteensä	2.068	1.003	746	1.309	5.126
o/oo:a väestöstä alle					
20 vuotta	2,6	3,9	5,5	7,5	3,8
0 - 6 vuotta	1,8	3,0	3,9	5,6	2,7
7 - 14 vuotta	3,5	5,0	7,1	10,7	4,9
15 - 17 vuotta	4,8	7,0	11,8	14,5	7,1
18 - 20 vuotta	1,0	1,8	2,2	3,1	1,7
Prosenttiosuus 0 - 20-vuotiaista yksittäisissä kuntaryhmissä	58,5	18,7	10,0	12,8	100
Prosenttiosuus kunnista kuntaryhmässä	92,7	5,7	1,1	0,4	100

	Kunnan suuruus, asukkaiden määrä (1 000)				
	-19	20-49	50-199	200-	Yhteensä
Ruotsi					
A. Kaikki vuoden aikana kodin ulkopuolella huostaanotettuna olleet lapset ja nuoret yhteensä	2.658	4.793	6.512	4.200	18.020
o/oo:a väestöstä alle 20 vuotta	4,9	6,9	8,8	15,6	8,1
0 - 6 vuotta	2,5	3,6	5,2	8,1	4,4
7 - 14 vuotta	5,0	7,2	9,5	19,1	8,7
15 - 17 vuotta	10,0	13,2	16,4	31,1	15,2
18 - 20 vuotta	4,1	5,8	6,8	11,1	6,4
B. Uudet lasten ja nuorten huostaanotot vuoden aikana yhteensä 3)	408	726	929	466	2.418
o/oo:a väestöstä alle 20 vuotta	0,7	1,0	1,3	1,7	1,1
0 - 6 vuotta	0,7	1,1	1,4	2,0	1,2
7 - 14 vuotta	0,7	0,9	1,1	1,4	1,0
15 - 17 vuotta	1,8	1,9	2,4	3,9	2,1
18 - 20 vuotta	0,2	0,4	0,3	0,3	0,3
C. Huostaanotettujen lasten ja nuorten määrä 31.12.1984 yhteensä	2.043	3.589	4.873	3.300	13.805
o/oo:a väestöstä alle 20 vuotta	3,8	5,2	6,6	12,3	6,2
0 - 6 vuotta	1,9	2,7	3,9	6,4	3,4
7 - 14 vuotta	4,5	6,2	8,0	17,3	7,6
15 - 17 vuotta	8,4	11,0	13,6	27,3	13,0
18 - 20 vuotta	0,9	1,4	1,8	2,3	1,5
Prosenttiosuus 0 - 20-vuotiaista yksittäisissä kuntaryhmissä	24,0	31,1	32,9	12,0	100
Prosenttiosuus kunnista kuntaryhmässä	59,1	28,5	11,3	1,1	100

3) Lapset, jotka eivät ole olleet huostaanotettuja viiden viimeisen vuoden aikana.

5.3 Vanhus- ja vammaispalvelut

Taulukko 5.3.1 Vanhus- ja vammaispalvelujen menot (milj. kr/mk) Pohjoismaissa vuonna 1984.

	Tanska milj. kr	Suomi milj. mk 1)	Islanti 1) milj. kr	Norja milj. kr	Ruotsi milj. kr
a. Eläkeläisasunnot, vanhainkodit	10.307	1.386	-	1.988	4.149
b. Kodinhoitoapu	2.938	406	36	1.031 3)	6.122 3)
c. Kuljetuspalvelut, tukipalvelut, vapaa- ajan toiminta	867	..	98	..	..
d. Vammaishuolto (työ- kyvyttömät ja kehi- tysvamaiset)	1.869	838 2)	..	1.000	7.740
Yhteensä	15.981	2.630	134	4.019	18.011

1) Arvio.

2) Suomessa maksetaan yllämainitun lisäksi 20 milj. mk kodinhoitotukena. Tätä tukea maksetaan henkilöille, jotka hoitavat vanhuksia tai vammaisia kodissaan.

3) Kuljetuspalvelut ja kodinhoitoapu.

5.3.1 Vanhusten asuminen

Vanhusten palvelujen ja hoidon tarve on riippuvainen mm. siitä asuvatko he yksin vai yhdessä muiden kanssa. Taulukossa 5.3.1.1 on esitetty yksinasuvien yli 65-vuotiaitten miesten ja naisten osuudet ikäluokittain. Enemmän kuin joka kolmas 65 vuotta täyttänyt nainen asuu yksin. Vanhimmassa ikäluokassa (yli 75 vuotta) 40-60 % naisista eri maissa asuu yksin. Kaikissa ikäluokissa on yksin asuvien naisten osuus kaksinkertainen verrattuna miehiin vastaavassa ikäluokassa.

Suurin osa Pohjoismaiden vanhuksista asuu kerrostaloasunnoissa tai omakotitaloissa (vrt. taulukko 5.3.1.2). Vain 10-20 % vanhuksista asuu erityisissä vanhusten asunnoissa.

Kaikissa Pohjoismaissa on erityisiä vanhusten asuntoja. Näiden asuntojen varustus riippuu vanhusten hoidon määrästä ja heidän tarpeistaan. Seuraavia asuntotyyppisiä on tarjolla:

- laitokset (hoitokodit/vanhainkodit)
- palvelutalot (suoja-asuntoja/palveluasuntoja/yhteisöjä)
- vanhusten asuntoja, joissa ei ole palveluja (eläkeläisasunnot)

Lisäksi on olemassa sosiaalisia ja lääkinnällisiä vanhusten hoitolaitoksia. Pitkäaikaispotilaiden hoito Suomessa ja Ruotsissa on järjestetty sairaalaosastoille tai hoitokoteihin.

Islannissa hoito kuuluu sairausvakuutuksen piiriin ja tapahtuu joko sairaaloiden osastoilla ja vanhainkodeissa tai erikoishoitokodeissa.

Norjassa vastaavat ryhmät saavat hoidon sairaskodeissa.

Ruotsin, Suomen ja Norjan vanhainkoteja pidetään sosiaalisina laitoksina, kuten Tanskan hoitokoteja.

Vanhainkodit ovat pääasiassa kunnallisia laitoksia vanhuuden heikkoudesta kärsiville henkilöille (eläkeläiset). Näissä annetaan laajempia palveluja kuin eläkeläisasunnoissa, suoja-asunnoissa ja eläkeläisyhteisöissä. Vanhainkodeissa on palkattua työvoimaa hoitamassa ja palvelemissa asukkaita. Niissä ei anneta varsinaista sairaanhoitoa, koska asukkaat käyttävät pääasiassa normaaleja terveydenhoitopalveluja. Osassa vanhainkoteja on myös vuodeosastoja pitkäaikaishoidon tarpeessa oleville asukkaille.

Eläkeläis-, yhteisö- ja suoja-asuntoja voidaan luonnehtia siten, että niissä asuvien henkilöiden asuntoja pidetään yksityisinä ja että niissä asuvilla on suuri itsenäisyys vastakohtana hoitokotien asukkaille.

Kaikissa maissa peritään asumisesta maksua. Seuraavassa katsauksessa on esitetty yhteenveto voimassa olevista maksuista. Maksujen omavastuuosuus voidaan arvioida vain Suomen ja Ruotsin osalta, sen ollessa Suomessa 20 % ja Ruotsissa 25 % kokonaismenoista.

Taulukko 5.3.1.1 Yksinasuvat vanhukset iän mukaan väestö- ja asuntotilastoista vuonna 1980.

Maa Ikä	Miehet (1 000)	% ikä- ryhmästä	Naiset (1 000)	% ikä- ryhmästä
Tanska				
(60 - 66)	22.7	13.1	54.7	28.5
67 - 69	9.9	15.7	29.0	38.8
70 - 74	17.6	18.9	57.0	48.0
75 -	31.1	26.8	111.6	56.2
Suomi				
65 - 69	10.6	12.8	45.0	36.3
70 - 74	10.2	15.9	47.8	43.7
75 -	12.9	21.3	58.2	43.0
Norja				
65 - 69	13.2	14.2	33.7	31.4
70 - 74	12.5	17.3	39.0	42.2
75 -	22.7	24.4	74.2	49.4
Ruotsi				
65 - 69	36.2	17.5	77.0	33.3
70 - 74	34.3	20.1	91.5	44.3
75 -	55.5	28.4	172.5	59.4

Yhteenveto vanhustenhoidon maksuista

Tanska
Maksut

Eläkeläiset maksavat asumisestaan eläkkeellään. Ensin vähennetään henkilökohtaisiin tarpeisiin tietty määrä (taskuraha). Mikäli eläkeläisellä on muita tuloja, maksetaan 60 % näistä (verojen vähentämisen jälkeen) hoitokodille. Vain tämä osuus maksusta huomioidaan laitoksen kirjanpidossa. Eläkeläisten omasta työstä tulevat tulot eivät saa ylittää taskurahan kaksinkertaista määrää. Hoitomaksu ei saa ylittää hoidon todellisia kustannuksia.

Suhteellinen
omavastuuosuus -

Suomi
Maksut

Henkilö, joka on pitkäaikaishoidossa vanhainkodissa tai muussa hoitolaitoksessa, maksaa perusmaksua, joka määräytyy henkilön taloudellisten mahdollisuuksien mukaan. Maksu on korkeintaan 3 900 mk kalenterikuukaudessa.

Lyhytaikaisesta laitoksessa oleskelusta maksetaan 40 mk kokopäivähoidosta ja 15 mk päivä- tai yöhoidosta.

Suhteellinen
omavastuuosuus noin 20 %.

Islanti
Maksut

Hoito hoitokodeissa/osastoilla kuuluu sairausvakuutuksen piiriin. Vanhainkodissa olemisestaan vanhus maksaa itse. Mikäli eläkeläisellä ei ole muita tuloja kuin vanhuuseläke, saa hän tukea pystyäkseen maksamaan asumisestaan. Eläkkeet lisineen menevät käytännössä suoraan vanhainkodeille.

Suhteellinen
omavastuuosuus -

Norja
Maksut

Maksun suuruutta määrättäessä vähennetään "takuumäärä" eläkeläisen henkilökohtaisiin tarpeisiin. Toisesta kuukaudesta hoitoonotosta lukien voidaan kansaneläkettä vähentää perusmäärää 25 %:iin ja lisäeläkettä 10 %:iin. Vanhainkodeissa voidaan vaatia 75 % muista tuloista, jotka ylittävät 50 % eläkkeen perusosasta. Samoin voidaan vaatia maksua, jos potilaalla on varallisuutta. Oman asunnon arvoa ei oteta huomioon eikä ns. vapaasummaa. Eläkkeen vähennykset ym. maksut eivät saa ylittää hoidon todellisia kustannuksia.

Suhteellinen
omavastuuosuus -

Ruotsi
Maksut

Ruotsin kunnallisliitto on suositellut, että kunnat soveltisivat eriytettyjä maksuperiaatteita. 95 % vanhainkodeista noudattaa tätä suositusta. Maksua määrättäessä on vähennettävä takuusumma, mistä eläkkeen saajan henkilökohtaisiin menoihin on varattava vähintään 30 % kansaneläkkeestä ja eläkkeen lisistä.

Suhteellinen
omavastuuosuus -

Taulukko 5.3.1.2 Yli 65-vuotiaat asumismuodon mukaan 1)

Asukkaiden määrä (1 000)	Tanska	Suomi	Islanti 2)	Norja	Ruotsi
Yksityiset asunnot	669,5	516,3	21,2	562,5	1.219,0
Vanhusten asunnot ilman palveluja 3)	31,5	39,0			43,0
Palveluasunnot 4)	8,0	3,2	0,7	24,0	28,0
Laitokset 5)	46,0	37,0	2,3	42,0	105,0
Yhteensä	755,0	595,5	24,2	628,5	1.395,0
%					
Yksityiset asunnot	88,7	86,7	87,2	89,5	87,4
Vanhusten asunnot ilman palveluja 3)	4,2	6,5			3,1
Palveluasunnot 4)	1,1	0,5	3,1	3,8	2,0
Laitokset 5)	6,1	6,2	9,7	6,7	7,5
Yhteensä	100	100	100	100	100

1) Lähde: Gammal i Norden: Delrapport 1 Projektista Åtgärdet inom service - och bostadssektorn för äldre. Tiedot ovat vuodelta 1982, vrt. viite nr 2.

2) 1984.

3) Eläkeläisasuntoja.

4) Suoja-asuntoja, yhteisöasuntoja.

5) Hoitokodit.

5.3.2 Kodinhoitotoiminta

Yhteenveto kodinhoitotoiminnasta ja kotiavun maksuista.

Tanska Kodinhoidosta suoritettavat maksut eivät ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä Tanskassa, vaan määräytyvät talouden sosiaalitulon mukaan. Ennen maksun suuruuden määrittämistä, suoritetaan sosiaalitulosta vähennys, joka vastaa kansaneläkkeen perusosaa sekä eläkkeen lisää.

Maksut

Jatkuvaa ja ajoittaista kodinhoitoapua varten on olemassa maksuasteikko. Pitkäaikaismaksu vaaditaan korkeintaan kuuden viikkotunnin kodinhoitoavusta. Tuntimaksu ei saa ylittää koulutetun kodinhoitajan perustuntipalkkaa.

Suhteellinen omavastuuosuus 5 %

Suomi Maksut eivät Suomessa ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä, vaan määräytyvät perheen säännöllisten nettotulojen perusteella. Alinta tuloryhmää varten on kuitenkin koko maata koskeva yhtenäinen tuloraja. Alimman nettotulorajan määrää perheen koko sekä kunnan kalleusluokka.

Maksut

Suomessa käytetään tuntitaksajärjestelmää. Suomessa maksetaan korkeintaan kuudelta tunnilta päivässä 98 tunnilta kalenterikuukaudessa. Kunnat voivat harkintansa mukaan poiketa pääsäännöistä.

Suhteellinen omavastuuosuus noin 8 % vuonna 1983.

Islanti Maksut eivät ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä, vaan ne määräytyvät perheen tulojen perusteella.

Suhteellinen omavastuuosuus noin 8 %.

Norja Maksut eivät ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä, vaan tuntimaksu määräytyy perheen tulojen perusteella. Suosituksena on, ettei viikossa ole työtunteja enempää kuin 8.

Suhteellinen omavastuuosuus noin 7 %.

Ruotsi Maksut eivät ole kiinteitä eivätkä yhtenäisiä. Useimmissa kunnissa maksut ovat tulosidonnaisia/vaihtelevia ja ne ovat riippuvaisia tuloista sekä tarpeista. Maksut vaihtelevat kunnittain ja ne peritään edunsaajan maksukyvyyn mukaan. Pienituloiset voivat saada ilmaista kotiapua.

Suhteellinen omavastuuosuus noin 6 %.

Taulukko 5.3.2.1 Kodinhoitajien, perheiden ja kodinhoitotuntien määrä/perhe Pohjoismaissa vuoden 1984 aikana (vrt. taulukko 5.2.5.1)

	Tanska	Suomi 1)	Norja	Ruotsi
Kodinhoitajia	33.321 2)	6.253	40.598	67.569 6)
-kokopäiväisiä	14.593	4.879	..	6.789
-osa-aikaisia	18.728	1.374	..	42.260
Kodinhoitotukea saaneiden perheiden määrä	147.701 3)	120.439 4)	132.037 5)	335.681 7)
Tukea saaneiden vanhuusvarhaiseläkeläisperheiden %-osuus kaikista vanhuus- ja vanhaiseläkeperheistä	16,7	14,0	17,6	23,6 8)
Tuntien määrä/perhe	..	81 4)	164	194 9)

1) 1983.

2) Ml. kotivastajat, jotka työskentelevät sosiaalihuollon piirissä.

3) 31.12.1984 (pitkäaikainen kodinhoitoapu).

4) 1982 ml. yksinasuvat ja lapsettomat perheet.

5) Ml. lapsettomat perheet, jotka ovat saaneet kodinhoitopalveluja.

6) Näistä 11.780 tuntipalkkaisia sekä 6.740 kokopäivätyötä tekeviä, jotka ovat kodinhoitajia.

- 7) Vastaanottajien määrä.
- 8) Vastaanottajien määrä suhteessa kaikkiin vanhuuseläkkeellä oleviin.
- 9) Työtunteja/vastaanottaja.

Pohjoismaissa tarjotaan vanhuksille ja vammautuneille kodinhoitoapua. Avun määrästä päätetään henkilökohtaisen avuntarpeen mukaan sen vaihdellessa muutamasta tunnista kuukaudessa useisiin tunteihin päivässä.

Apu on kunnallista ja sitä antavat kuntien palkkaamat kotiaivustajat. Suomessa kunnat tukevat myös kodinhoitotoimintaa harjoittavia erilaisia järjestöjä. Kotiaivustus koostuu päivittäisten välttämättömien tehtävien suorittamisesta, ruoanlaitosta, ostosten tekemisestä, siivouksesta sekä henkilökohtaisesta hoidosta ja tuesta. (Perheiden kotihoidonavustuksesta ks. 5.2.5). Tämän kaltaista apua on eri maissa tarjolla kaikissa kunnissa, lukuunottamatta Islantia, missä kodinhoitotoiminta on vähäistä suurempien kaupunkien ulkopuolella.

Muutoin kodinhoitotoiminnan rahoittavat valtio ja kunnat. Kunnat vastaavat suurimmasta osasta menoja. Kunnat kantavat suurimman osan menovastuusta Islannissa. Käyttäjämaksut ovat tulosidonnaisia. Suomessa valtion osuus vaihtelee 31-64 %:n välillä kuntien kokonaisnettomenoista.

Kaikissa maissa on määräykset käyttäjämaksuista, joiden suuruus on riippuvainen palvelujen vastaanottajan tuloista.

5.3.3 Kuljetuspalvelut

Kuljetuspalvelut ovat vammaisille tarkoitettuja liikennepalveluja. Niitä tarjotaan sellaisille henkilöille, joiden on vaikea käyttää julkisia kulkuvälineitä tai mahdotonta matkustaa omin päin. Lääkäri ratkaisee säännönmukaisesti kenellä on oikeus käyttää kuljetuspalveluja, joita muutoin voidaan käyttää eri tarkoituksiin, kuten työmatkojen ja ostosmatkojen suorittamiseen tai yhdistys- ja muuhun vapaa-ajantoimintaan osallistumista varten. Kuljetukseen voidaan käyttää taksia tai erikoiskuljetusvälineitä, jotka ovat tätä tarkotusta varten erityisesti varustettu.

Kuljetuspalveluihin oikeuden saanut henkilö maksaa kuljetuspalveluista tavallisesti saman verran kuin julkisenkin kuljetusvälineen käytöstä.

Suomessa tarjotaan myös kokeiluluonteisesti kuljetuspalveluja. Vuonna 1983 350 kuntaa on käynnistänyt oman kuljetuspalvelunsa. 12 500 henkilöä käytti sitä hyväkseen. 9 800 heistä oli vammaisia, 2 700 ollessa pääasiassa vanhuksia. Useimmissa kunnissa palvelu on maksutonta vammaisille, kun taas muut joutuvat maksamaan palveluista. Sekä kunnat että vammaisjärjestöt voivat saada avustusta kuljetuspalveluiden järjestämiseen. Valtionapu on riippuvainen kunnan kantokykyluokasta. Valtionapu oli vuonna 1983 noin 17 % kuntien nettomenoista.

Vuonna 1980 tarjosi 1/3 Norjan kunnista, joissa asui noin 2/3 maan väestöstä, kuljetuspalveluja tiikuntavaikeuksista kärsiville. Palvelujen järjestäminen on vapaaehtoista eikä lakisääteistä.

Ruotsissa tarjotaan kuljetuspalveluja kaikissa maan kunnissa. Vuonna 1984 oli noin 4 %:lla Ruotsin kokonaisväestöstä ja 20 %:lla 65-vuotiaista ja sitä vanhemmilla oikeus käyttää kuljetuspalveluja. Koko maassa kuljetuspalveluja käytettiin keskimäärin henkilöä kohti 42 menomatkana vuonna 1984. Kuljetuspalvelujen bruttomenot olivat kyseisenä vuonna noin 950 milj. kr. Kunnat saavat valtionapua, joka kattaa 35 % bruttokäyttömenoista.

Myös Tanskassa on tarjolla kuljetuspalveluja ja ne ovat osana muuta hoitotyötä. Tästä johtuen kuljetuspalvelumenoja ei voida erottaa erilliseksi menoluokakseen.

Islannissa ei tätä palvelumuotoa ole.

5.3.4. Tukipalvelut ja vapaa-ajantoiminta

Pohjoismaissa tarjotaan eläkeläisille ja vammaisille erilaisia tukipalveluja sekä vapaa-ajantoimintaa joko kunnan tai yksityisten järjestämänä.

Palvelujen ja toimintojen tarjonta vaihtelee kunnittain kussakin maassa. Tästä toiminnasta ei tehdä tilastoa, joka valaisisi toiminnan laajuutta.

Tukipalvelut tähtäävät siihen, että eläkeläinen voisi asua omassa asunnossaan mahdollisimman kauan. Tiettyihin palveluihin kuuluu mm. ruoan kotiin kuljettaminen, puhelinketjut, vierailut, fysio- ja ergoterapia, hiusten- ja jalkain hoito, lumen auraus. Eräissä maissa palveluun sisältyy tiskaukset ja korjaukset. Ei ole olemassa mitään kiinteitä maksumääräyksiä, mutta tavallisesti peritään maksu kuljetuksesta, jalkahoidosta ja puutarhatöistä.

Vanhusten aktivointitoiminta sisältää mm. opintopiirejä, voimistelua, ompelua, toimintaterapiaa ja ryhmätyöskentelyä. Pääosin toiminta tapahtuu päiväkeskuksissa, joita kunnat tai yksityiset organisaatiot ylläpitävät.

5.3.5. Vammaishuolto

Kaikissa viidessä Pohjoismaassa on runsaasti erityisiä järjestelyjä ja etuuksia eri vammaisryhmille.

Lait

Tanskassa järjestelmä ja etuudet perustuvat avustuslakeihin (bistandsloven), kun taas Suomessa ne perustuvat invalidihuoltokain, lakiin kehitysvammaisten erityishuollosta ja lakiin invalidikorvauksista, lakiin lapsen hoitotuesta sekä vuodesta 1984 ensisijaisesti sosiaalihuoltolakiin.

Islannissa astui 1.1.1984 voimaan laki vajaakykyisistä henkilöistä. Lain tavoitteena on huolehtia siitä, että vajaakykyisille henkilöille taataan yhtäläiset oikeudet ja elinolosuhteet kuin muillekin yhteiskuntaryhmille.

Norjassa ei ole erityisiä lakeja vajaakykyisille tarkoitetuista järjestelyistä. Vastuu sosiaalisista ja terveydenhuoltoon liittyvistä seikoista kuuluu kunnallisen terveydenhoitopalvelulain, kunnallisen terveydenhoitopalvelulain ja sosiaalihuoltolain piiriin.

Ruotsissa vammaishuolto kuuluu sosiaalipalvelulakien, psyykkisesti kehitysvammaisten erityishuoltolain sekä terveyden- ja sairaudenhoitolakien piiriin.

Tanskassa kunnat ovat velvollisia huolehtimaan kaikista vammaisryhmistä. Suomessa se kuuluu sekä kunnille että valtiolle ja Islannissa valtiolle. Norjassa kunnat vastaavat terveydenhoito- ja sosiaalipalveluista, siltoin kun henkilö ei ole laitoksessa. Maakunnat vastaavat vuorostaan laitoksista ja erityispalveluista. Ruotsissa vammaishuolto kuuluu kunnille ja maakärjäkunnille.

Rahoitus

Maakunnat ja kuntainliitot rahoittavat kaikki kehitysvammahuollon menot Tanskassa. Islannissa valtio ja kunnat yhdessä huolehtivat kehitysvammahuollon rahoituksesta lähemmin selvitettävien periaattein.

Suomessa valtio ja kunnat rahoittavat kehitysvammahuollon. Norjassa ja Ruotsissa joko kunnat, maakäräjät (Norjassa maakunnat) tai valtio kustantavat palvelut riippuen toimenpiteiden lajista.

Vammaisten koulutus

Kaikissa Pohjoismaissa pyritään niin suuressa määrin kuin mahdollista tarjoamaan vammaislapsille opetusta normaalin koulujärjestelmän puitteissa, mahdollisesti erityisopetusryhmissä. Lisäksi kaikissa maissa on erityiskouluja esim. sokeille, kuuroille, liikuntavammaisille, puhehäiriöistä kärsiville ja psyykkisesti kehitysvammaisille.

Suomessa kuurojen koulujen lisäksi on kunnallisia kuulovammaisten kouluja, kolme erityiskoulua liikuntavammaisille lapsille, kunnallisia kouluja lapsille, joilla on synnynnäinen aivovamma (cerebral parese) sekä opetusta kehitysvammaisten päiväkeskuksissa. Nämä erityisopetuksen muodot voivat sisältyä myös yleisen koulujärjestelmän puitteisiin tai sisältyä päiväkotien toimintaan. Tuolloin erityisopettaja antaa tukea.

Islannissa ja Norjassa on erityisiä kouluja kuuroille ja sokeille, vammaisille, lapsille, jotka ovat lievästi kehitysvammaisia sekä lapsille, joilla on luku- ja kirjoitusvaikeuksia. Myös häiriöisille lapsille on erityiskouluja samoin kuin lapsille, joilla on synnynnäinen aivovamma ja lapsille, joilla on epilepsia.

Ruotsissa esikouluikäisille vammaisille lapsille annetaan etusija päiväkotipaikkaan. Melkein kaikki lapset, jotka ovat liikuntavammaisia, näkö- tai kuulovammaisia ovat kunnallisessa päivähoitossa. Lapset on integroitu yksin tai ryhmissä terveiden lasten ryhmiin. Noin 75 % psyykkisesti vammautuneista lapsista on normaaleissa päiväkodeissa. Ruotsissa on myös erityisiä päiväkoteja ensisijassa liikuntavammaisille lapsille. Lisäksi on erityiskouluja sokeille, näkövammaisille, huonokuuloisille ja kuuroille sekä kuuroille, jotka ovat psyykkisesti kehitysvammaisia tai joilla on emotionaalista häiriötä. Lisäksi Ruotsissa on erityiskouluja henkilöille, joilla on suuria puhevaikeuksia.

Kuntoutus, ammattikoulutus ja työllistäminen

Tanskassa kunnat ovat velvollisia huolehtimaan siitä, että vammaisille tarjotaan laitoksissa mahdollisuus kuntoutukseen, työharjoitteluun ja uudelleen koulutukseen. Niille vammaisille, jotka eivät kykene tekemään työtä tavanomaisilla työmarkkinoilla, on olemassa suojatyöpaikkoja. Vammainen voidaan sijoittaa yksilölliseen suojatyöhön ja hän voi saada apua ammattikoulutukseen avustuslakien mukaan.

Suomessa vammaiset voivat saada perus- ja ammattikoulutuksen yleisessä koulujärjestelmässä. Myös Suomessa on suojatyöpaikkoja erityisine työharjoitteluineen, josta kunnat ja vammaisjärjestöt huolehtivat. Lisäksi on olemassa yksilöllisiä suojatyöpaikkoja. Kehitysvammaisille on olemassa kolme valtiollista laitosta, ns. ammattikoulutuskeskusta. Lisäksi vammaiset voivat saada uudelleen koulutusta.

Ruotsissa psyykkisesti vammautuneet voivat saada opetusta ammattikoulussa tai heille voidaan tarjota ammatillista kuntoutusta. Fyysisesti vammautuneille annetaan opetusta samaan tapaan kuin terveillekin.

Suojatyöpaikat sijaitsevat yhteiskunnan omistamissa yrityksissä (sahällsföretagsgruppen). Kehitysvammaiset, jotka eivät ole työssä tavanomaisilla työmarkkinoilla tai julkisen sektorin yrityksissä, voivat osallistua maakäräjien päiväkeskustoimintaan. Muutamissa kunnissa on myös keskuksia psyykkisesti vammautuneille.

Ammatillista kuntoutusta annetaan erityisessä työmarkkinainstituutissa (AMI).

Laitokset

Tanskassa on runsaasti niin päivä- kuin kokopäivälaitoksia, vaikeasti joko fyysisesti tai psyykkisesti vammautuneille. Milloin on mahdollista, pyritään asukkaat siirtämään kokopäivähoidosta omiin asuntoihinsa tai suoja-asuntoihin esim. asuntoyhteisöihin.

Suomessa on keskuslaitoksia kehitysvammaisille, erityishuoltolaitoksia invalidideille, sisäoppilaitoksia ja suoja-asuntoja, erikoissairaaloita, päiväkoteja ja päiväkeskuksia.

Norjassa on tarjolla seuraavanlaisia laitoksia ja asumismahdollisuuksia psyykkisesti kehitysvammaisille ja muille vammaisille: keskuslaitoksia (hoitolaitoksia), päiväpaikkoja laitoksissa, yksityistä päivähoitoa ja perhepäivähoitoa sekä suoja-asuntoja, joissa on tiettyjä valvonta- ja tukipalveluja tarjolla.

Ruotsissa on suoja-asuntoja (vuokrahuoneita), hoitokoteja ja erikoissairaaloita psyykkisesti vammautuneille. Kehitys on menossa kohti avoimempia asumismuotoja. Monet vaikeasti vammautuneet, jotka aikaisemmin ovat olleet laitoshoidossa, asuvat nykyään omissa asunnoissa tai yhteisöissä. Lapsia ei sijoiteta enää laitoshoitoon. Lasten hoitokoteja ollaan lakkauttamassa.

Erityisiä avustuksia

Tanskassa maksetaan lisäkustannusten peittämiseksi avustusta vanhemmilte, jotka hoitavat vammaista lastaan kotona. Lisäksi voidaan maksaa erityistä hoitolisää. Kunnat antavat kodinhoitoapua vammaisille ja pitkäaikaissairaille. Lisäksi on mahdollista saada tukea auton ostamiseen.

Suomessa annetaan hoitolisää pitkäaikaissairaalle tai loukkaantuneelle kotona asuvalle lapselle, jolloin tukea maksetaan kansaneläkelain määräysten mukaisesti.

Norjassa eläkevakuutus antaa taloudellista tukea lisämenoihin, jotka johtuvat vammasta (perustuki ja apulisä). Eläkevakuutus kattaa myös teknisistä apuvälineistä syntyneet menot ja tukee taloudellisesti liikuntavammoja auton hankkimisessa.

Ruotsissa vanhemmille, jotka hoitavat lasta, jolla on erityinen hoidon tarve, maksetaan vammaisen lapsen hoitotukea, joka on puolet tai täysi varhaiseläke (perusmäärä).

6. POHJOISMAIDEN SOSIAALIMENOT

Johdanto

Pohjoismaiden sosiaalimenotilastot kuvaavat menojen jakautumista niiden lajin ja kohteen, suoritetyypin ja rahoituksen osalta kunkin maan kohdalla erikseen ja vertaillen niitä maittain toisiinsa. Sosiaalimenojen kehitystä tarkastellaan kiintein ja käyvin hinnoin suhteessa väestön kokoon ja bruttokansantuotteeseen.

Täsmällisimmät sosiaalimenot maittain löytyvät taulukoista 6.3.1 ja 6.3.4, missä sosiaalimenot on jaettu niiden lajin mukaan ja taulukoista 6.3.6 a-e, joissa rahoitus on jaettu sekä suoritteiden kohteen että rahoituslähteen mukaan. Nämä taulukot ovat myös perustana muille tämän julkaisun sosiaalimenotaulukoille.

6.1 Sosiaalimenojen kehitys vuosina 1975-1984

Sosiaalitoimen käyttömenot olivat Tanskassa vuonna 1984 162,6 mrd.kr., Suomessa 73,5 mrd.mk, Islannissa 12,8 mrd.kr, Norjassa 102,3 mrd.kr ja Ruotsissa 258,0 mrd. kr. Henkilöä kohti sosiaalitoimi keskimäärin maksoi Tanskassa 31.811 kr, Suomessa 15.065 mk, Islannissa 53.236 kr, Norjassa 24.915 kr ja Ruotsissa 30.925 kr. Kokonaissosiaalimenot asukasta kohti ja 15-64-vuotiasta väestöä kohden vuodesta 1975 lähtien tiettyinä vuosina selviävät taulukosta 6.1.1 ja kuviosta 6.1.1.

Sosiaalimenojen kasvu on ollut hyvin erilaista eri Pohjoismaissa. Kun kasvua mitataan kiintein hinnoin jakson 1975-1984 kuluessa, kasvun suuruus oli Norjassa 64 %, Suomessa 61 %, Islannissa 53 %, Ruotsissa 46 % ja Tanskassa 27 %. Sosiaalimenojen osuus bruttokansantuotteesta vaihteli 18,5 % ja 32,8 % välillä (Islanti vast. Ruotsi). Taulukosta 6.1.2 ja kuviosta 6.1.2 selviävät kehitystä kuvaavat indeksiluvut.

Kehitys suhteessa bruttokansantuotteeseen on ollut nopeinta Islannissa, missä sosiaalimenot vuodesta 1975 vuoteen 1984 kasvoivat 13,5 %:sta 18,5 %:iin bruttokansantuotteesta. Kasvu oli suhteellisesti hitaampaa Suomessa ja Norjassa. Tanskassa ja Ruotsissa sosiaalimenot ovat suhteessa bruttokansantuotteeseen alentuneet 80-luvun alusta lähtien.

Sosiaalimenojen kasvu on pysähtynyt 1985 ja 1986 ja arvelaanakin, että menojen osuus bruttokansantuotteesta tulee olemaan suurin piirtein sama kuin vuonna 1984. Vrt. taulukko 6.1.3.

Sosiaalimenojen keskimääräinen kasvu käyvin hinnoin oli Islannissa - inflaation vaikutus on merkittävä - yli 50 %, kun taas kasvu muissa maissa vaihteli 14 %:n ja 20 %:n välillä vuosina 1975-1978, 14 %:n ja 15 %:n välillä vuosina 1978-1981 ja 9 %:n ja 16 %:n välillä vuosina 1981-1984. Taulukossa 6.1.4 esitetään kasvua kuvaavat luvut.

Taulukosta 6.1.5 ja kuviosta 6.1.3 selviää sosiaalimenojen kasvu kiinteähintaisena. Kasvu on ollut voimakkainta Norjassa, missä keskimääräinen vuosittainen kasvu 1975-1984 oli 5,7 % ja vähisin Tanskassa 2,7 %. Keskimäärin kiinteähintaiset sosiaalimenot kasvoivat vuosittain tämän jakson aikana 5,5 % Suomessa, 4,9 % Islannissa ja 4,3 % Ruotsissa.

Taulukko 6.1.1 Sosiaalimenot kaikkiaan ja asukaasta kohti 1975 - 1984

	Sosiaalimenot		Sosiaalimenot/ asukas		Sosiaalimenot/15 - 64-v. asukas	
	Käyvin hin- noin milj. kr/mk	Vuoden 1984 hinnoin milj. kr/mk	Käyvin hin- noin milj. kr/mk	Vuoden 1984 hinnoin milj. kr/mk	Käyvin hin- noin milj. kr/mk	Vuoden 1984 hinnoin, milj. kr/mk
<u>T a n s k a</u>						
1975	55.754	127.844	11.019	25.267	17.213	39.469
1978	82.254	141.492	16.138	27.760	25.192	43.335
1981	123.488	154.478	24.100	30.148	37.109	46.422
1984	162.604	162.604	31.811	31.811	47.998	47.998
<u>S u o m i</u>						
1975	19.367	45.699	4.111	9.701	6.102	14.398
1978	32.045	54.489	6.742	11.464	9.992	16.991
1981	47.365	60.125	9.872	12.526	14.549	18.460
1984	73.547	73.547	15.065	15.065	22.084	22.084
<u>I s l a n t i</u>						
1975	259	8.321	1.190	38.164	1.965	63.019
1978	879	11.210	3.922	50.041	6.321	80.650
1981*)	3.542	12.959	15.346	56.145	24.389	69.230
1984	12.750	12.750	53.236	53.236	84.000	84.000
<u>N o r j a</u>						
1975	28.844	62.880	7.198	15.692	11.515	25.103
1978	47.091	79.755	11.600	19.650	18.511	31.358
1981	71.274	91.457	17.384	22.304	27.519	35.307
1984	102.260	102.260	24.915	24.915	40.178	40.178
<u>R u o t s i</u>						
1975	74.932	176.641	9.142	21.551	14.235	33.557
1978	130.561	227.716	15.776	27.515	24.699	43.078
1981	155.871	250.348	23.542	30.090	36.611	46.793
1984	257.981	257.981	30.925	30.925	47.802	47.802

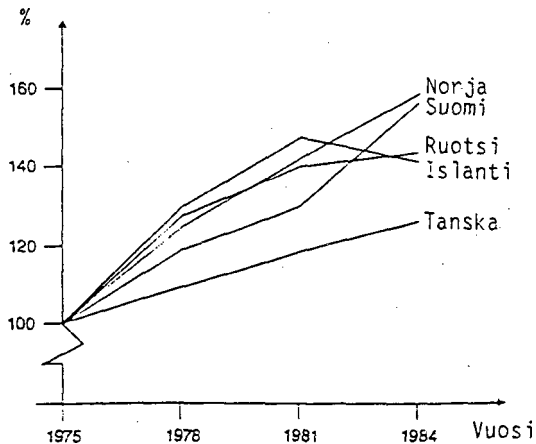
*) Uusia kruunuja: 1.1.1981 muunnettiin 100 vanhaa kruunua yhdeksi uudeksi kruunuksi.

Taulukko 6.1.2 Sosiaalimenot (% bruttokansantuotteesta 1975 - 1984)

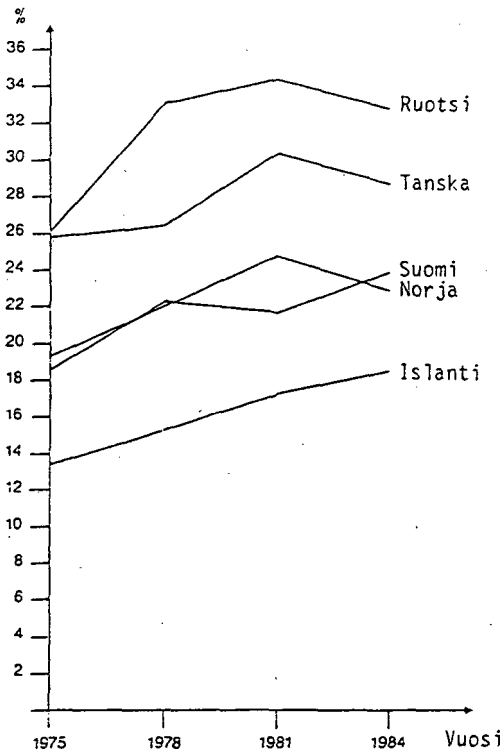
	Bruttokansantuote mili. kr/mk	Sosiaalimenot BKT:stä (%)	Sosiaalimenojen indeksi BKT:stä (1975 = 100)
<u>T a n s k a</u>			
1975	216.256	25,8	100
1978	311.376	26,4	102
1981	407.750	30,3	117
1984	565.838	28,7	111
<u>S u o m i</u>			
1975	104.291	18,5	100
1978	143.620	22,3	120
1981	218.455	21,7	117
1984	308.314	23,9	128
<u>I s l a n t i</u>			
1975	1.926	13,5	100
1978	5.776	15,3	113
1981*	20.519	17,3	128
1984	68.770	18,5	137
<u>N o r j a</u>			
1975	146.701	19,4	100
1978	213.079	22,1	114
1981	327.674	21,8	112
1984	446.618	22,9	119
<u>R u o t s i</u>			
1975	287.076	26,1	100
1978	394.516	33,1	127
1981	569.502	34,4	132
1984	787.151	32,6	126

*Uusia kruunuja: v. 1961 100 vanhaa kruunua muunnettiin yhdeksi kruunuksi

Kuvio 6.1.1 Sosiaalimenot asukasta kohden vuoden 1984 hinnoin vuosina 1975-1984 (1975=100)

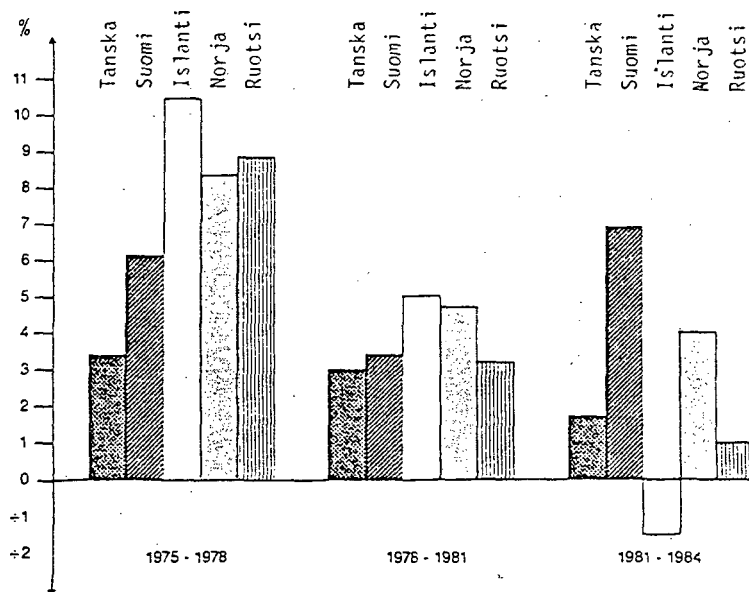
Kuvio 6.1.2 Sosiaalimenot bruttokansantuotteesta vuosina 1975-1984, %

Taulukko 6.1.3 Sosiaalimenot yhteensä v. 1975 ja 1984 sekä lasketut sosiaalimenot vuosille 1985 ja 1986 kaikkiaan ja % bruttokansantuotteesta

	1975		1984		1985		1986	
	Yhteensä milj. kr/ mk	% BKT:sta	Yhteensä milj. kr/ mk	% BKT:sta	Yhteensä milj. kr/ mk	% BKT:sta	Yhteensä milj. kr/ mk	% BKT:sta
Tanska	55.754	26	162.604	29	170.902	28	175.168	27
Suomi	19.368	19	73.547	24	84.700	24	90.600	25
Islanti	259	14	12.750	19	18.244	17	21.700	18
Norja	28.844	19	102.260	23	113.600	23	121.700	24
Ruotsi	76.932	26	257.901	33	279.275	33	288.050	32

Kuvio 6.1.3 Sosiaalimenojen keskimääräinen vuosittainen kasvuprosentti
vuoden 1984 hinnoin

Taulukko 6.1.4 Keskimääräinen vuosittainen sosiaalimenojen
muutos käyvin hinnoin sekä bruttokansantuot-
teen muutos prosentteina 1975 - 1984

	1975 - 1978		1978 - 1981		1981 - 1984	
	Sosiaali- menot	BKT	Sosiaali- menot	BKT	Sosiaali- menot	BKT
Tanska	14	13	14	9	10	12
Suomi	18	11	14	15	16	12
Islanti	50	44	59	53	53	50
Norja	18	13	15	15	13	11
Ruotsi	20	11	15	13	9	11

Taulukko 6.1.5 Sosiaalimenot vuoden 1984 hinnoin, 1975 - 1984

	1975 milj. kr/mk	1981 milj. kr/mk	Muutos ¹⁾ 1975-1981 %	1984 milj. kr/mk	Muutos ¹⁾ 1975-1984 %
Tanska	127.644	154.478	3,2	162.604	2,7
Suomi	45.699	57.820	4,8	73.547	5,5
Islanti	8.321	12.955 ²⁾	7,7	12.750	4,9
Norja	62.880	91.457	6,4	102.260	5,7
Ruotsi	176.641	250.348	5,0	257.981	4,3

1) Keskimääräinen reaali muutos/vuosi. Muunnokset on laadittu kuluttajahintaindeksin avulla.

2) Dusia kruunuja. 1.1.1981 muutettiin 100 vanhaa kruunua yhdeksi uudeksi kruunuksi.

6.2 Sosiaalimenojen rahoitus

Pohjoismaisiin sosiaalimenotilastoihin on otettu mukaan suoritteiden suora rahoitus ja rahastoihin säännöllisesti suoritettavat maksut. Korot ja muut rahastojen tuotot eivät sen sijaan ole tilastoissa mukana. Tästä seuraa, että voi olla suhteellisen suuria tuloeriä, jotka eivät esiinny tilastoissa, mutta jotka säästön muodossa tulevaisuudessa ovat sosiaalisten suoritteiden maksujen pohjana. Korkoja ja muita pääomatuloja syntyy etenkin eläkekassoissa ja vanhuuseläkevakuutuksista.

Liitteessä 3 sosiaalitulostokomitean eräs työryhmä on työstänyt raportin Pohjoismaiden sosiaalisista rahastoista.

Juoksevat sosiaalimenojen rahoitusosuudet jaetaan pohjoismaisessa tilastossa julkisiin eli valtion ja kuntien sekä työnantajien osuuksiin ja vakuutettujen vakuutusmaksuihin ja erityisveroihin.

Rahoituslähteisiin perustuva tulojen jakso osoittaa suuria eroavuuksia eri maiden välillä.

Valtion ja kuntien osuudet ovat olennainen osa rahoitusta. Maiden välillä on kuitenkin suuria eroavuuksia julkisen rahoituksen kokonaisuudessa. Suomessa ja Norjassa julkinen sektori rahoitti vuonna 1984 tuloista 49 % ja 46 %, Ruotsissa 51 %, Islannissa 69 % ja Tanskassa 85 %.

Työnantajien sosiaalimenojen rahoitusosuus oli vuonna 1984 Tanskassa 11 %. Muissa maissa työnantajien rahoitusosuus oli merkittävästi suurempi, Suomessa 44 %, Islannissa 25 %, Norjassa 35 % ja Ruotsissa 48 %.

Vakuutettujen maksamat maksut ja erityisverot olivat suhteellisen vaatimattomia kaikissa maissa paitsi Norjassa, missä vakuutetut maksoivat noin 20 % sosiaalimenojen kokonaisrahoituksesta.

Sosiaalimenojen rahoitusosuudet v. 1975-1984 on taulukossa 6.2.1.

Rahoitusmalli riippuu etuuksien tarkoituksesta, mikä käy ilmi taulusta 6.2.2. Siinä esitetään sosiaalisten pääryhmien rahoitus vuonna 1984.

Perheille ja lapsille tulevat etuudet rahoitetaan merkittävästi suuremmassa määrin julkisen sektorin toimesta kuin muut etuudet. Vanhuuden ja invaliditeetin johdosta myönnettävät etuudet on sitävästoin rahoitettu hyvin eri tavalla eri maissa. Suomessa ja Ruotsissa maksavat työnantajat näistä kustannuksista 74 %, Islannissa ja Norjassa 41 % ja 42 %, mutta Tanskassa 13 %:

Taulukoissa 6.2.1 ja 6.2.2 ja myöhemmin taulukossa 6.3.6 a-e julkinen rahoitus on jaettu valtion ja kuntien osuuksiksi. Näiden kahden välinen rahoitusosuuksien suhde on kussakin maassa kunkin suoritteen kohdalla säädetty lailla. Näissä määräyksissä voi olla tiettyä satunnaisuutta, koska kustannusten jako saattaa riippua muiden julkisten velvoitusten, jotka aina eivät ole sosiaalisia, kustannusten jaosta. Kustannusten jako riippuu myös siitä, miten tulovero ja muut verot on jaettu valtion ja kuntien kesken. Nämä olosuhteet on otettava huomioon, kun yritetään sosiaalimenojen rahoitusta yhdenmukaistaa maiden välillä.

Suomessa ja Ruotsissa julkinen rahoitus kattoi vuonna 1984 49 % ja vastaavasti 51 % tuloista, mutta Suomessa kuntien osuus oli vain 15 % sen ollessa Ruotsissa 28 %.

Taulukko 6.2.1 Sosiaalimenojen rahoitus. Valtion, kuntien, työnantajien ja vakuutettujen osuudet 1975 - 1984

	Valtio	Kunnat	Julkinen sektori	Työnantajat	Vakuutetut ja erityisverot	Yhteensä
<u>T a n s k a</u>						
1975	64	24	88	10	2	100
1978	55	32	87	11	2	100
1981	56	32	88	10	2	100
1984	53	32	85	11	4	100
<u>S u o m i</u>						
1975	23	15	38	51	11	100
1978	28	15	43	49	8	100
1981	30	14	44	48	8	100
1984	34	15	49	44	7	100
<u>I s l a n t i</u>						
1975	63	8	71	23	6	100
1978	60	9	69	24	7	100
1981	56	11	67	26	7	100
1984	60	9	69	25	6	100
<u>N o r j a</u>						
1975	14	16	30	47	23	100
1978	18	19	37	44	19	100
1981	25	17	42	38	20	100
1984	29	17	46	35	19	100
<u>R u o t s i</u>						
1975	36	29	65	24	11	100
1978	28	28	56	43	1	100
1981	25	25	50	49	1	100
1984	23	28	51	48	1	100

Taulukko 6.2.2 Sosiaalimenojen pääluokittainen rahoitus (%). Valtion, kuntien, työntekijien ja vakuutettujen osuudet v. 1984

	Tanska	Suomi ¹⁾	Islanti	Norja	Ruotsi
<u>Sairausr</u>					
Valtio	11	44	74	18	13
Kunnat	50	28	7	25	55
Julkinen sektori yhteensä	51	72	81	43	68
Työntekijät	9	21	19	39	32
Vakuutetut	0	7	-	17	0
<u>Työtapaaturmavakuutus ja työsuojelu</u>					
Valtio	25	12	14	64	11
Kunnat	-	1	1	-	-
Julkinen sektori yhteensä	25	13	15	64	11
Työntekijät	75	85	84	21	25
Vakuutetut	-	2	1	15	4
<u>Tvättömyys</u>					
Valtio	57	79	46	54	71
Kunnat	11	1	28	-	-
Julkinen sektori yhteensä	78	80	76	54	71
Työntekijät	12	19	24	27	25
Vakuutetut	10	1	-	19	3
<u>Vanhous ja työkyvyttömyys</u>					
Valtio	69	9	39	25	14
Kunnat	14	8	3	7	10
Julkinen sektori yhteensä	83	17	42	32	24
Työntekijät	13	74	41	42	74
Vakuutetut	4	9	16	25	2
<u>Perheet ja lapset</u>					
Valtio	55	62	72	66	57
Kunnat	45	21	23	16	27
Julkinen sektori yhteensä	100	83	95	82	84
Työntekijät	-	12	4	11	16
Vakuutetut	-	5	1	6	0
<u>Huoltoapu</u>					
Valtio	53	41	21	15	100 ²⁾
Kunnat	47	55	79	25	-
Julkinen sektori yhteensä	100	100	100	100	100
Työntekijät	-	-	-	-	-
Vakuutetut	-	-	-	-	-
<u>Sotilasvammat</u>					
Valtio	100	100	-	48	100
Kunnat	-	-	-	-	-
Julkinen sektori yhteensä	100	100	-	48	100
Työntekijät	-	-	-	32	-
Vakuutetut	-	-	-	22	-
<u>Lapsivähennys varoituksessa</u>					
Valtio	-	72	-	100	-
Kunnat	-	28	100	-	-
Julkinen sektori yhteensä	-	100	100	100	-

Taulukko 5.2.2 (jatkoa).

	Tanska	Suomi ¹⁾	Isiänti	Norja	Ruotsi
<u>Hallinto</u>					
Valtio	9	18	55	16	34
Kunnat	73	22	3	44	33
Julkinen sektori yhteensä	82	40	58	60	67
Työntekijät	1	45	27	24	33
Vakuutetut	17	15	14	16	-
<u>Yhteensä</u>					
Valtio	53	34	60	29	23
Kunnat	32	15	9	17	22
Julkinen sektori yhteensä	85	49	69	46	51
Työntekijät	11	44	25	35	46
Vakuutetut	4	7	6	19	1

1) 1983

2) Sisältää yleisen avun.

Taulukko 6.2.3 Vakuutettujen osuus pääluokittain vuonna 1984

	Tanska milj. kr.	Suomi ¹⁾ milj. mk	Norja milj. kr	Ruotsi milj. kr
I Saira				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	41	1.275	6.924	1
2. Maksut jne.	-	1.942	-	6.429
3. Takaisin perittyjä	-	-	-	-
Yhteensä	41	3.217	6.924	6.430
II Työtapaturmavakuutus ja työsuojelu				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	-	19	41	76
2. Maksut jne.	-	23	-	-
3. Takaisin perittyjä	-	-	-	-
Yhteensä	-	42	41	76
III Työttömyys				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	2.798	48	895	459
2. Maksut jne.	-	-	-	-
3. Takaisin perittyjä	-	-	-	-
Yhteensä	2.798	48	895	459
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	3.091	2.756	10.528	2.222
2. Maksut jne.	455	462	-	1.941
3. Takaisin perittyjä	84	-	-	-
Yhteensä	3.640	3.218	10.528	4.163
V Perheet ja lapset				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	-	412	756	11
2. Maksut jne.	1.911	419	-	1.536
3. Takaisin perittyjä	1.203	-	-	670
Yhteensä	3.114	831	756	2.267
VI Huoltoapu				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	-	-	-	-
2. Maksut jne.	-	-	-	-
3. Takaisin perittyjä	329	39	-	-
Yhteensä	329	39	-	-
VII Sotilasvammat				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	-	-	149	-
Yhteensä	-	-	149	-
I - VII				
1. Sairausvakuutusmaksut jne.	5.930	4.510	19.303	2.769
2. Maksut jne.	2.376	2.046	-	9.955
3. Takaisin perittyjä	1.616	39	-	670
I - VII yhteensä	9.922	6.595	19.303	13.395

1) 1983

Kunnat vastaavat olennaisesta osasta sosiaalitoimen hallintoa. Ne saavat kuitenkin huomattavia tulonsiirtoja valtiolta. Valtionosuudet voivat olla lakimääräisiä prosenttiosuuksia tai kiinteitä eriä kuntien menoista. Valtion osuudet voivat myös muodostua kunnan menojen ja muiden tulojen välisestä erotuksesta (kuntien saamat muut avustukset). Riippumatta siitä, mikä järjestelmä on voimassa, rahoituslähde voidaan erottaa tyydyttävästi. Kuitenkin silloin, kun valtio suorittaa määräsuuruksia yleisavustuksia kunnan asukasluvun, ikäjakauman tai verotuspohjan mukaan, menojen jakaminen kohteittain on mahdotonta.

Yleisiä valtion kunnille suorittamia avustuksia ei ole Islannissa, mutta sen sijaan kyllä muissa maissa. Tanskassa maksetaan käyttötarkoituksestaan erittelemättömiä määrävastuksia (bloktilskud), joista osa menee sairaaloiden menoihin. Suomessa valtio avustaa kuntia prosenttiosuuksin sitomatta määräosuuksiaan detaljoitusti käyttökohteisiin. Valtio maksaa myös Norjassa osuutensa kunnille ja maakunnille (fyskeskommuner), jotka päättävät varojen käyttötarkoituksesta itse. Ruotsissa valtio avustaa verontasausjärjestelmän kautta tasoittaen siten kuntien ja alueiden välisiä taloudellisia edellytyksiä.

Määrävastukset (bloktilskud), prosenttiosuudet, valtionavustukset ja muut yleiset valtionavut on toteutettu kuntien välisten taloudellisten edellytysten tasoittamiseksi ja osittain kuntien vapauden lisäämiseksi. Valtion myöntämistä pitemäärärahoista on seurauksena, ettei kuntien ja valtion välistä rahoituksen jakoa voida suorittaa tyydyttävästi. Valtio avustaa Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa juoksevia menoja suuremmin määrin tai prosenttiosuuksin, kuin tilastoista välittömästi käy ilmi. Kääntäen kuntien osuus on pienempi kuin tilastoista ilmenee.

Pohjoismaisissa sosiaalitalastoissa menot rekisteröidään sosiaalisten laitosten käyttötulojen vähentämisen jälkeen. Olennainen osa näitä tuloja ovat käyttäjämaksut ja takaisin perityt maksut/suoritteet. Sosiaalimenot maittain selviävät taulukoista 6.3.6 a-e, joissa ne on jaettu kohteen ja rahoituslähteen mukaan.

Vakuutettujen osuus tässä taulussa on seurausta periaatteesta laskea vain vakuutusmaksut ja erityisverot. Täydellisemmän kuvan saa, kun mukaan otetaan myös käyttömaksut ja takaisinmaksut.

Vuodelle 1984 on kokeilunomaisesti laskettu sellainen laskelma taulussa 6.2.3. Taulun vakuutusmaksut ovat sama summa kuin taulussa 6.3.6 a-e, sarake 5. On varmaa, että kaikissa maissa, jotka ovat antaneet tietoja tauluun 6.2.5 on myös muita maksuja, jotka eivät välittömästi käy ilmi käytetyistä laskelmista. Yritys on kuitenkin osoittanut, että vakuutettujen kuorma on oleellisesti suurempi kuin se, mikä käy ilmi siitä tilastosta, mikä on nettoperiaatteella tehty sosiaalihalinnolle.

6.3 Sosiaalimenojen lajit ja kohde

Sosiaalimenoja tarkastellaan pohjoismaisissa tilastoissa niiden lajin ja kohteen mukaan. Lajin mukaan jako tapahtuu käteissuoritteisiin ja palvelusuoritteisiin. Käteissuoritteet on edelleen jaettu tulonmenetyksestä maksettaviin korvauksiin ja muihin käteissuoritteisiin. Suoritteiden jako kohteittain tapahtuu sen sosiaalisen tarpeen tai riskin mukaan, mitä suoritteiden ensisijaisesti on ajateltu tyydyttävän.

Taulukko 6.3.1 Sosiaalimenot jaettuna tulonmenetyksestä suoritettaviin korvauksiin, muihin käteis-suorituksiin ja palveluihin vuonna 1984

	Tanska milj. kr	Suomi milj. mk	Islanti milj. kr	Norja milj. kr	Ruotsi milj. kr
I. Tulonmenetyksestä ja muista tulonsiirroista koituvat etuudet					
I.1 Tulonmenetyksestä suoritettavat korvaukset					
a. lastenhoito ja synnytys	1.721	1.930	140	809	5.173 ⁷⁾
b. sairaus	6.138	4.665	1.330	12.356	26.165 ⁷⁾
c. työtapaturmat	933	840	71	135	1.973
d. työttömyys	26.925	2.744	179	2.962	6.589
a - d yhteensä	35.717	10.179	1.720	16.262	39.900
e. vanhuuseläkkeet	39.953	19.339	2.480	26.399	84.726 ⁸⁾
f. työkyvyttömyyseläkkeet	12.337	9.550	521	8.588	13.364
g. perhe-eläkkeet	408	2.988	553	2.359	5.222
e - g yhteensä	52.698	31.877	3.554	37.346	103.312
I. yhteensä	88.415	42.056	5.274	53.608	143.212
I.2 Muut käteissuoritukset					
a. lapsilisä	2.879	2.347	1.072	4.652	5.741
b. lapsivähennys verotuksessa	-	1.158	25	1.756	-
c. elatustuki	158	190	107	325	1.385
d. asumistuki	2.695	565	-	169	2.591 ⁹⁾
e. muut suoritteet/huoltoapu	6.385	240	83	899	..
I.2 yhteensä	12.117	4.521	1.287	7.621	9.717
I yhteensä	100.532	46.577	6.561	61.429	152.929
II Palvelut					
II.1 Yleiset palvelut					
a. sairaanhoito	26.722	15.642 ¹⁾	5.079	25.981	44.340
b. hammashoito	1.652	-	190	718	4.604
c. työvälitys ja työsuojelu	622	201	8	438	1.229
d. työvoimakoulutus	830	1.173	-	1.441	3.328
e. kuntoutus	1.312	-	95 ⁴⁾	146	5.415 ⁹⁾
f. PAV	8	231	.. ⁴⁾	300	..
II.1 yhteensä	31.146	17.252	5.372	29.016	58.916
II.2 Perheet ja lapset					
a. päivähoitolaitokset	3.977	2.739 ²⁾	274 ²⁾	1.572 ⁵⁾	14.583 ²⁾
b. esikoulut	-	-	-	-	-
c. koululaisten päivähoito	852	-	-	-	-
d. perhepäivähoito	1.195	-	-	-	-
e. muu lastenhoito	1.705	181 ³⁾	48 ³⁾	655	433 ³⁾
f. kotiavustaja	138	-	-	-	-
g. lasten- ja nuortenhuolto	2.076	1.254	57	643	.. ⁵⁾
II.2 yhteensä	9.944	4.174	379	2.909	15.016
II.3 Vanhus- ja vammaispa- velut					
a. kodinhoitoapu	2.938	406	36	1.031	-
b. kuljetuspalvelut ja vapaa-aika	867	..	98	..	6.122 ¹⁰⁾
c. vanhainkodit ja vanhusten asunnot	10.307	1.386	- ⁵⁾	1.988	4.149
d. vammaishuolto	1.869	838	.. ⁵⁾	1.000	7.740
II.3 yhteensä	15.981	2.630	134	4.019	18.011
II yhteensä	57.071	24.056	5.885	35.944	91.943
I-II yhteensä	157.603	70.633	12.446	97.373	244.872

Taulukko 6.3.1 (jatkoa)

	Tanska milj. kr	Suomi milj. mk	Islanti milj. kr	Norja milj. kr	Ruotsi milj. kr
III Muuta	481	462	51	2.494	6.297 ¹¹⁾
I-III yhteensä	158.084	71.095	12.497	99.867	251.169
IV Hallinto	4.520	2.452	253	2.393	6.812
I-IV yhteensä	162.604	73.547	12.750	102.260	257.981

- 1) Sisältää hammashuollon
- 2) Käsittää kohdat a - d
- 3) Sisältää kotiavun
- 4) Sisältyy kohtaan II 1.a.
- 5) Sisältyy kohtaan II 1.e.
- 6) Käsittää kohdat a - e
- 7) Sisältää pakollisen ja vapaaehtoisen sairausvakuutuksen päivärahojen (15 346 milj. kr) lisäksi pakolliseen sairausvakuutuksen menot lääkkeisiin, lääkärimaksut, syntyvyyden ehkäisyyn, sairaalakustannukset, matkat ja muut menot
- 8) Sisältää kaikki täydentävät eläkkeet ja kansaneläkkeen lisäosat
- 9) Päänteiden väärinkäyttäjien huolto, julkinen lasten ja nuorten huolto sekä huoltoapu, jota ei eritellä vuodesta 1979 lähtien
- 10) Sisältää kohdat a ja b
- 11) Sisältää päänteiden väärinkäyttäjien huollon, julkisen lasten ja nuorten huollon sekä huoltoavun (ns. yksilö- ja perhehuolto) yhteensä 5 556 milj. kr

Taulukko 5.3.2 Sosiaalimenot jaettuna tulonmenetyksestä suoritettaviin korvauksiin, muihin käteissuorituksiin sekä palveluihin vuonna 1984, %

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
I. Tulonmenetyksestä ja muista tulonsiirroista koituvat etuudet					
I.1 Tulonmenetyksestä suoritettavat korvaukset					
a. lastenhoito ja synnytys	1,0	2,6	1,1	0,8	2,0 ⁵⁾
b. sairaus	3,8	5,3	10,4	12,1	10,1
c. työtapaturmat	0,6	1,1	0,6	0,1	0,8
d. työttömyys	16,6	3,7	1,4	2,9	2,6
a - d yhteensä	22,0	13,8	13,5	15,9	15,5
e. vanhuuseläkkeet	24,6	26,3	19,5	25,8	32,8 ⁶⁾
f. työkyvyttömyyseläkkeet	7,6	13,0	4,1	5,4	5,2
g. perhe-eläkkeet	0,2	4,0	4,3	2,3	2,0
e - g yhteensä	32,4	43,3	27,9	36,5	40,0
I.1 yhteensä	54,4	57,2	41,4	52,4	55,5
I.2 Muut suoritteet					
a. lapsilisä	1,8	3,2	8,4	4,5	2,2
b. lapsivähennys verotuksessa	-	1,6	0,2	1,7	-
c. elatustuki	0,1	0,3	0,8	0,3	0,5
d. asumistuki	1,6	0,8	-	0,2	1,0 ⁷⁾
e. muut suoritteet/huoltoapu	3,9	0,3	0,7	0,9	..
I.2 yhteensä	7,4	6,1	10,1	7,6	3,7
I yhteensä	61,8	63,3	51,5	60,1	59,3
II Palvelut					
II.1 Yleiset palvelut					
a. sairaanhoito	16,4	21,3 ¹⁾	39,8	25,4	17,2
b. hammashoito	1,0	-	1,5	0,7	1,8
c. työnvälitys ja työsuojelu	0,4	0,3	0,1	0,4	0,5
d. työvoimakoulutus	0,5	1,6	-	1,4	1,3
e. kuntoutus	0,8	-	0,7	0,1	2,1 ⁷⁾
f. PAV	0,0	0,3	-	0,3	..
II.1 yhteensä	19,1	23,5	42,1	28,4	22,6
II.2 Perheet ja lapset					
a. päivähoitolaitokset	2,5	-	-	1,5 ⁴⁾	5,7 ²⁾
b. esikoulut	-	3,7 ²⁾	2,1 ²⁾	-	-
c. koululaisten päivähoito	0,5	-	-	-	-
d. perhepäivähoito	0,7	-	-	-	-
e. muu lastenhoito	1,0	0,2 ³⁾	0,4 ³⁾	-	0,2 ³⁾
f. kotiaivustaja	0,1	-	-	0,7	-
g. lasten- ja nuortenhuolto	1,3	1,7	0,4	0,5	.. ⁷⁾
II.2 yhteensä	6,1	5,7	3,0	2,8	5,8
II.3 Vanhus- ja vammaispalvelut					
a. kodinhoitoapu	1,8	0,6	0,3	1,0	2,4 ⁸⁾
b. kuljetuspalvelut ja vapaa-aika	0,5	..	0,8	..	-
c. vanhainkodit ja vanhusten asunnot	6,3	1,9	-	1,9	1,6
d. vammaishuolto	1,2	1,1	..	1,0	3,0
II.3 yhteensä	9,8	3,6	1,1	3,9	7,0
II yhteensä	35,1	32,7	46,2	35,1	35,6
I-II yhteensä	96,9	96,0	97,6	95,2	94,9

Taulukko 6.3.2 (jatkoa)

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
III Muuta	0,3	0,6	0,4	2,4	2,4 ⁹⁾
I-III yhteensä	97,2	96,7	99,3	97,7	97,4
IV Hallinto	2,8	3,3	2,0	2,3	2,6
I-IV yhteensä	100,0	100,0	100,3	100,0	100,0

1) Sisältää hammashuollon

2) Käsittää kohdat a - d

3) Sisältää kotiaivustajat

4) Käsittää kohdat a - e

5) Ks. alaviite 7 taulu 6.8

6) Ks. alaviite 8 taulu 6.8

7) Ks. alaviite 9 taulu 6.8

8) Ks. alaviite 10 taulu 6.8

9) Ks. alaviite 11 taulu 6.8

Taulukko 6.3.3 Sosiaalimenot vuonna 1984 ja arvio vuosille 1985 ja 1986 suoritelajin mukaan yhteensä ja %-osuutena bruttokansantuotteesta

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984				Arvio			
			1985		1986			
	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta		
T a n s k a								
I	Tulonmenetystä korvaavat ja muut tulonsiirrot							
I.1	Tulonmenetyksen korvaavat tulonsiirrot							
	88.415	15,6	96.120	15,7	97.124	15,0		
I.2	Muut tulonsiirrot							
	12.117	2,2	9.236	1,5	9.908	1,5		
I	Yhteensä							
	100.532	17,8	105.356	17,7	107.032	16,5		
II	Palvelut							
II.1	Julkiset palvelut							
	31.146	5,5	30.510	5,0	31.876	4,9		
II.2	Perheille ja lapsille tulevat palvelut							
	9.944	1,8	11.025	1,8	11.577	1,8		
II.3	Vanhuksille ja vammaisille tulevat palvelut							
	15.981	2,8	18.717	3,1	19.220	3,0		
II	Yhteensä							
	57.071	10,1	60.252	9,9	62.673	9,7		
I-II	Yhteensä							
	157.603	27,9	165.608	27,1	169.705	26,2		
III	Muut							
	481	0,0	539	0,1	574	0,1		
I-III	Yhteensä							
	158.084	27,9	166.147	27,2	170.279	26,3		
IV	Hallinto							
	4.520	0,8	4.755	0,8	4.889	0,8		
I-IV	Yhteensä							
	162.604	28,7	170.902	28,0	175.168	27,1		

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984				Arvio			
			1985		1986			
	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta		
S u o m i								
I	Tulonmenetystä korvaavat ja muut tulonsiirrot							
I.1	Tulonmenetyksen korvaavat tulonsiirrot							
	42.056	13,6	48.500	14,0	51.800	14,3		
I.2	Muut tulonsiirrot							
	4.521	1,5	5.200	1,5	5.600	1,5		
I	Yhteensä							
	46.577	15,1	53.700	15,5	57.400	15,8		
II	Palvelut							
II.1	Julkiset palvelut							
	17.252	5,6	19.800	5,7	21.200	5,9		
II.2	Perheille ja lapsille tulevat palvelut							
	4.174	1,4	5.000	1,5	5.100	1,5		
II.3	Vanhuksille ja vammaisille tulevat palvelut							
	2.630	0,9	3.000	0,9	3.400	0,9		
II	Yhteensä							
	24.056	7,8	27.700	8,0	29.600	8,3		
I-II	Yhteensä							
	70.633	22,9	81.400	23,5	87.000	24,1		
III	Muut							
	462	0,1	500	0,1	600	0,2		
I-III	Yhteensä							
	71.095	23,1	81.900	23,7	87.600	24,3		
IV	Hallinto							
	2.452	0,8	2.800	0,8	2.900	0,8		
I-IV	Yhteensä							
	73.547	23,9	84.700	24,5	90.600	25,1		

Taulukko 6.3.3 (jatkoa)

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984				Arvio			
			1985		1986			
	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta		
I s l a n t i								
I	Tulonmenetystä korvaavat ja muut tulonsiirrot							
I.1	Tulonmenetyksen korvaavat tulonsiirrot							
I.2	Muut tulonsiirrot							
I	Yhteensä							
II	Palvelut							
II.1	Julkiset palvelut							
II.2	Perheille ja lapsille tulevat palvelut							
II.3	Vanhuksille ja vammaisille tulevat palvelut							
II	Yhteensä							
I-II	Yhteensä							
III	Muut							
I-III	Yhteensä							
IV	Hallinto							
I-IV	Yhteensä							

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984				Arvio			
			1985		1986			
	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta		
N o r j a								
I	Tulonmenetystä korvaavat ja muut tulonsiirrot							
I.1	Tulonmenetyksen korvaavat tulonsiirrot							
I.2	Muut tulonsiirrot							
I	Yhteensä							
II	Palvelut							
II.1	Julkiset palvelut							
II.2	Perheille ja lapsille tulevat palvelut							
II.3	Vanhuksille ja vammaisille tulevat palvelut							
II	Yhteensä							
I-II	Yhteensä							
III	Muut							
I-III	Yhteensä							
IV	Hallinto							
I-IV	Yhteensä							

Taulukko E.3.3 (jatkoa)

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984		Arvio			
			1985		1986	
	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta
R u o t s i						
I	Tulonmenetystä korvaavat ja muut tulonsiirrot					
I.1	Tulonmenetyksen korvaavat tulonsiirrot					
	143.212	18,2	161.950	18,8	171.000	18,7
I.2	Muut tulonsiirrot					
	9.717	1,2	12.665	1,5	12.555	1,4
I	Yhteensä					
	152.929	19,4	174.615	20,3	183.555	20,1
II	Palvelut					
II.1	Julkiset palvelut					
	58.916	7,5	58.340	6,8	58.075	6,3
II.2	Perheille ja lapsille tulevat palvelut					
	15.016	1,9	15.035	1,7	15.035	1,6
II.3	Vanhuksille ja vammaisille tulevat palvelut					
	18.011	2,3	18.100	2,1	18.200	2,0
II	Yhteensä					
	91.943	11,7	91.475	10,6	91.310	10,0
I-II	Yhteensä					
	244.872	31,1	266.090	30,9	274.865	30,0
III	Muut					
	6.297	0,8	6.335	0,7	6.335	0,7
I-III	Yhteensä					
	251.169	31,9	272.425	31,7	281.200	30,7
IV	Hallinto					
	6.812	0,9	6.850	0,8	6.850	0,7
I-IV	Yhteensä					
	257.981	32,8	279.275	32,5	288.050	31,5

Taulukko 6.3.4 Sosiaalimenot prosentteina suoritekohteen mukaan 1975 - 1984

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	
	Sairaus	Työtapa- turmava- kuutus ja työsuojelu	Työttö- myys	Vanhuus ja työ- kyvyttö- myys	Perheet ja lap- set	Huolto- apu ym.	Sotilas- vammat	Lapsi- vähen- yys vero- tuksessa	Hallin- to	Yhteen- sä
<u>I a n s k a</u>										
1975	31,5	0,8	10,4	42,3	12,6	2,1	0,3	-	..	100
1978	29,7	0,7	13,1	40,2	10,7	2,9	0,3	-	2,4	100
1981	24,1	0,6	16,4	42,3	10,6	3,2	0,3	-	2,5	100
1984	21,2	0,7	17,3	44,3	10,2	3,2	0,3	-	2,8	100
<u>S u o m i</u>										
1975	31,4	2,1	4,4	44,8	11,2	1,2	3,3	1,6	..	100
1978	27,0	1,8	8,1	43,9	10,7	0,6	2,9	1,9	3,1	100
1981	27,3	1,4	6,5	45,3	11,5	0,6	2,9	1,8	2,7	100
1984	27,9	1,5	5,6	43,7	13,0	0,5	2,8	1,5	3,3	100
<u>I s l a n t i</u>										
1975	51,0	1,2	0,9	28,9	16,7	0,9	-	0,4	..	100
1978	50,0	1,0	0,6	29,9	16,7	0,6	-	0,3	0,9	100
1981	50,5	1,0	0,5	29,2	15,8	0,7	-	0,2	2,1	100
1984	51,7	1,0	1,5	27,8	14,8	1,0	-	0,2	2,0	100
<u>N o r j a</u>										
1975	40,8	0,5	1,6	46,4	8,1	0,8	1,4	0,4	..	100
1978	41,3	0,5	2,2	43,3	8,3	0,9	1,1	0,3	2,1	100
1981	40,5	0,3	2,7	40,7	10,8	0,9	0,9	1,5	2,1	100
1984	38,9	0,3	4,7	40,5	9,9	1,1	0,7	1,7	2,3	100
<u>R u o t s i</u>										
1975	39,8	0,8	4,4	39,3	14,7	1,0	0,0	-	..	100
1978	36,5	0,7	6,7	41,3	12,5	1,4	0,0	-	0,9	100
1981	33,1	0,9	5,8	44,7	11,5	0,1	0,0	-	2,1	100 ¹⁾
1984	30,7	0,8	6,2	45,3	11,8	0,2	0,0	-	2,6	100 ¹⁾

1) Tästä 2 % PAV:n vastaiseen työhön, julkiseen lasten- ja nuortenhuoltoon sekä sosiaalihuoltoon (huoltoapu).

Taulukko 5.3.5 Sosiaalimenot vuonna 1984 ja ennakkotiedot vuosille 1985 ja 1986.
Kokonaismenot ja %-osuus BKT:stä

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984		Ennakkotiedot			
	yht. milj. kr/mk	% BKT:stä	1985 yht. milj. kr/mk	% BKT:stä	1986 yht. milj. kr/mk	% BKT:stä
<u>I a n s k a</u>						
I Sairaus	34.521	6,1	36.127	5,9	37.705	5,8
II Työtaturmavakuutus ja työsuojelu	1.167	0,2	1.157	0,2	1.177	0,2
III Työttömyys	28.150	5,0	27.494	4,5	24.852	3,8
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys	71.960	12,7	76.932	12,6	81.496	12,6
V Perheet ja lapset	16.590	2,9	18.432	3,0	18.794	2,9
VI Huoltoapu ym.	5.253	0,9	5.564	0,9	5.799	0,9
VII Sotilasvammat	443	0,1	441	0,1	483	0,1
VIII Lapsivähennys verotuksessa	-	-	-	-	-	-
I-VIII yhteensä	158.084	27,9	166.147	27,2	170.279	26,3
IX Hallinto	4.520	0,8	4.55	0,8	4.889	0,8
I-IX yhteensä	162.604	28,7	170.902	28,0	175.168	27,1
<u>S u o m i</u>						
I Sairaus	20.542	6,7	23.100	6,7	24.100	6,7
II Työtaturmavakuutus ja työsuojelu	1.097	0,3	1.200	0,3	1.200	0,3
III Työttömyys	4.117	1,3	5.900	1,7	7.000	1,9
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys	32.159	10,4	26.700	10,6	39.000	10,8
V Perheet ja lapset	9.568	3,1	11.300	3,3	12.300	3,4
VI Huoltoapu ym.	364	0,1	400	0,1	400	0,1
VII Sotilasvammat	2.086	0,7	2.200	0,6	2.300	0,6
VIII Lapsivähennys verotuksessa	1.158	0,4	1.300	0,4	1.400	0,4
I-VIII yhteensä	71.093	23,1	82.000	23,7	87.700	24,3
IX Hallinto	2.452	0,8	2.800	0,8	2.900	0,6
I-IX yhteensä	73.545	23,9	84.700	24,5	90.600	25,1
<u>I s l a n t i</u>						
I Sairaus	6.598	9,6	9.600	9,1	11.520	9,6
II Työtaturmavakuutus ja työsuojelu	125	0,2	170	0,2	196	0,2
III Työttömyys	187	0,3	254	0,2	293	0,2
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys	3.546	5,2	5.100	4,9	6.100	5,1
V Perheet ja lapset	1.891	2,7	2.572	2,4	2.960	2,5
VI Huoltoapu ym.	125	0,2	170	0,2	196	0,2
VII Sotilasvammat	-	-	-	-	-	-
VIII Lapsivähennys verotuksessa	25	0,0	34	0,0	39	0,0
I-VIII yhteensä	12.497	18,2	17.900	17,0	21.304	17,8
IX Hallinto	253	0,4	344	0,3	396	0,3
I-IX yhteensä	12.750	18,5	18.244	17,4 ¹⁾	21.700	18,1

¹⁾ Vuonna 1985 tehtiin tutkimus BKT:stä. Uudet luvut ovat noin 11 - 12 % korkeampia kuin aikaisemmin. Vanhan tutkimusmenetelmän mukaan prosenttiluku on 19,4.

Kohde	Sosiaalimenot v. 1984		Ennakkotiedot			
			1985		1986	
	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta	yht. milj. kr/mk	% BKT:sta
N o r j a						
I Sairaush	39.771	6,9	45.100	9,2	47.900	9,4
II Työtapaturmavakuutus ja työsuojelu	281	0,1	300	0,1	300	0,1
III Työttömyys	4.833	1,1	5.100	1,0	5.300	1,0
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys	41.365	9,3	45.500	9,3	49.000	9,7
V Perheet ja lapset	10.093	2,3	11.500	2,3	12.200	2,4
VI Huoltoapu ym.	1.088	0,2	1.300	0,3	1.300	0,3
VII Sotilasvammat	680	0,2	700	0,1	700	0,1
VIII Lapsivähennys verotuksessa	1.756	0,4	1.600	0,3	1.700	0,3
I-VIII yhteensä	99.867	22,4	111.100	22,7	118.900	23,4
IX Hallinto	2.393	0,5	2.500	0,5	2.600	0,5
I-IX yhteensä	102.260	22,9	113.600	23,2	121.700	24,0
R u o t s i						
I Sairaush	79.103	10,0	85.825	10,0	89.195	9,6
II Työtapaturmavakuutus ja työsuojelu	2.113	0,3	2.260	0,3	2.570	0,3
III Työttömyys	15.561	2,1	16.480	1,9	16.500	1,8
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys	116.774	14,8	127.650	14,8	133.595	14,6
V Perheet ja lapset	30.461	3,9	34.015	4,0	34.145	3,7
VI Huoltoapu ym.	536	0,0	540	0,1	540	0,1
VII Sotilasvammat	55	0,0	55	0,0	55	0,0
VIII Lapsivähennys verotuksessa	-	-	-	-	-	-
I-VIII yhteensä ²⁾	251.169	31,9	272.425	31,7	281.200	30,7
IX Hallinto	6.812	0,9	6.850	0,8	6.850	0,7
I-IX yhteensä	257.981	32,8	279.275	32,5	288.050	31,5

²⁾ Sisältää PAV:n vastaiseen työhön, lasten- ja nuortenhuoltoon sekä sosiaaliapuun käytetyt menot.

Taulukko 6.3.6.a Sosiaalimenot Tanskassa v. 1984. Milj. kr

R a h o i t u s							
	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali- ¹⁾ jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
I. Sairaus							
1. Tulonsiirrot yhteensä	6.138	2.199	634	3.264	41	6.138	-
a. Yleinen sairausvakuutus	3.038	2.199	634	164	41	3.038	-
b. Muut tulonsiirrot	3.100	-	-	3.100	-	3.100	-
2. Sairausten ja terveydenhoito	26.731	1.484	25.247	-	-	26.731	-
a. Sairaalat ym.	21.182	1.002	20.180	-	-	21.182	-
b. Yleinen terveyden- ja sairaanhoito	4.495	-	4.495	-	-	4.495	-
c. Muut	1.054	482	572	-	-	1.054	-
3. Kehitysvammahuolto	..	..	..	-	-	..	-
4. Hammashoito	1.652	-	1.652	-	-	1.652	-
I Yhteensä	34.521	3.683	27.533	3.264	41	34.521	-
II Työtapaturvakuutus ja työsuojelu							
1. Työtapaturvakuutus	933	10	-	714	-	724	-209
2. Työsuojelu	234	234	-	-	-	724	-
II Yhteensä	1.167	244	-	714	-	958	-209
III Työttömyys							
1. Työttömyysvakuutus	20.540	14.709	-	3.426	2.758	20.733	-7
2. Työnvälitys	395	296	99	-	-	355	-
3. Työvoimakoulutus	1.456	1.456	-	-	-	1.456	-
4. Julkiset työt	5.359	2.448	2.911	-	-	5.359	-
III Yhteensä	28.150	18.909	3.010	3.426	2.798	28.143	-7
IV Vanhuus- ja työkyvyttömyys							
a. Vanhuuseläkkeet	24.168	23.997	171	-	-	24.168	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	9.257	9.150	52	55	-	9.257	-
c. Varhaiseläkkeet/leskeneläkkeet	3.080	3.063	17	-	-	3.080	-
2. Ansioläkkeet yhteensä	511	-	-	1.411	706	2.117	+1.606
a. Vanhuuseläkkeet	..	-	-	..	..	..	..
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	-	-	-	-	-	-	-
c. Leskeneläkkeet	..	-	-	..	..	..	..
3. Lisäläkkeet yhteensä	15.274	6.432	-	8.651	2.385	17.468	+2.194
a. Vanhuuseläkkeet	..	..	-	..	..	..	..
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	..	..	-	..	..	..	..
c. Leskeneläkkeet	..	..	-	..	..	..	..
4. Osatyökykyisten koulutus	3.599	659	2.940	-	-	3.599	-
5. Kunnallis- ja vanhainkodit	12.266	7.128	5.136	-	-	12.266	-
6. Kodinhoitoapu	3.805	1.926	1.879	-	-	3.805	-
IV Yhteensä	71.960	52.355	10.197	10.117	3.091	75.760	+3.800

R a h o i t u s

	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali-1) jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
V Perheet ja lapset							
1. Tulonsiirrot	5.900	4.985	915	-	-	5.900	-
a. Äitiysrahat ja -avustukset	1.721	1.246	475	-	-	1.721	-
b. Kertasuoritteet	-	-	-	-	-	-	-
c. Lapsilisät	2.879	2.878	1	-	-	2.879	-
d. Elatustuki	158	158	0	-	-	158	-
e. Lapseneläkkeet jne.	406	406	-	-	-	406	-
f. Asumistuki	736	297	439	-	-	736	-
2. Palvelut 1)	10.690	4.221	6.469	-	-	10.690	-
a. Synnytysapu	..	..	..	-	-	..	-
b. Ehkäisevät tutkimukset ym.	292	107	185	-	-	292	-
c. Päiväkodit	7.730	3.566	4.164	-	-	7.730	-
d. Lasten- ja nuortenhuolto	2.530	486	2.044	-	-	2.530	-
e. Kodinhoitoapu	138	62	75	-	-	138	-
V Yhteensä	16.590	9.206	7.384	-	-	16.590	-
VI Yleinen ja erittelemätön avustus							
1. Huoltoapu	3.772	1.942	1.830	-	-	3.772	-
2. Muut	1.481	837	644	-	-	1.481	-
VI Yhteensä	5.253	2.779	2.474	-	-	5.253	-
VII Sotilasvammakorvaukset ja sotaeläkkeet	443	443	-	-	-	443	-
VIII Lapsivähennysverotuksessa	-	-	-	-	-	-	-
I-VIII Yhteensä	158.084	87.619	50.598	17.521	5.930	161.668	+3.584
IX Hallinto	4.520	394	3.222	36	778	4.430	-90
I-IX Yhteensä	162.604	88.013	53.820	17.557	6.708	166.098	+3.494

1) Sisältyy kohtaan I.2.a.

R a h o i t u s

	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali- ¹⁾ jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
I. Sairaus							
1. Tulonsiirrot yhteensä	4.073	576	-	2.794	685	4.055	-18
a. Yleinen sairausvakuutus	1.873	576	-	594	685	1.855	-18
b. Muut tulonsiirrot	2.200	-	-	2.200	-	2.200	0
2. Sairausten ja terveydenhoito	12.487	6.402	4.374	874	590	12.240	-247
a. Sairaalat ym.	6.934	4.181	2.753	-	-	6.934	-
b. Yleinen terveyden- ja sairaanhoito	5.069	1.964	1.527	861	457	4.819	-250
c. Muut	484	258	94	13	123	488	+4
3. Kehitysvammanhuolto	726	426	300	-	-	726	-
4. Hammashoito	432	249	183	-	-	432	-
I Yhteensä	17.718	7.653	4.857	3.668	1.275	17.453	-265
II Työtaturmavakuutus ja työsuojelu							
1. Työtaturmavakuutus	836	30	-	1.008	19	1.057	+221
2. Työsuojelu	133	118	6	9	-	133	-
II Yhteensä	969	148	6	1.017	19	1.190	+221
III Työttömyys							
1. Työttömyysvakuutus	1.449	910	-	859	48	1.817	+668
2. Työnvälitys	165	165	-	-	-	165	-
3. Työvoimakoulutus	1.174	1.174	-	-	-	1.174	-
4. Julkiset työt	1.381	1.321	60	-	-	1.381	-
III Yhteensä	4.169	3.570	60	859	48	4.537	+668
IV Vanhuus- ja työkyvyttömyys							
1. Perusosat yht.	9.954	914	1.010	5.140	1.982	9.046	-908
a. Vanhuuseläkkeet	6.726	503	711	3.526	1.359	6.099	-627
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	3.016	216	299	1.604	618	2.737	-279
c. Varhaiseläkkeet/leskeneläkk.	212	196	-	11	4	210	-2
2. Ansioeläkkeet yhteensä	14.584	934	-	14.783	754	16.470	+1.886
a. Vanhuuseläkkeet	8.804	609	-	8.589	465	9.673	+869
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	3.988	239	-	4.317	204	4.761	+773
c. Leskeneläkkeet	1.792	76	-	1.876	84	2.036	+244
3. Lisäeläkkeet yhteensä	1.211	-	-	1.935	20	1.955	+744
a. Vanhuuseläkkeet	804	-	-	1.259	14	1.273	+469
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	170	-	-	315	4	318	+148
c. Leskeneläkkeet	237	-	-	361	3	363	+127
4. Osatyökykyisten koulutus	649	591	58	-	-	649	-
5. Kunnalliset ja vanhainkodit	1.196	52	1.144	-	-	1.196	-
6. Kodinhoitoapu	376	105	271	-	-	376	-
IV Yhteensä	27.970	2.596	2.483	21.858	2.756	29.692	+1.722

R a h o i t u s

	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali-1) jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
V Perheet ja lapset							
1. Tulonsiirrot	5.059	3.626	34	1.024	412	5.096	38
a. Äitiysrahat ja -avustukset	1.504	548	-	566	373	1.487	-17
b. Kertasuoritteet	35	35	-	-	-	35	-
c. Lapsilisät	2.235	2.234	-	1	-	2.235	-
d. Elätustuki	177	143	34	-	-	177	-
e. Lapseneläkkeet jne.	529	87	-	457	39	584	+55
f. Asumistuki	579	579	-	-	-	579	-
2. Palvelut	3.606	1.780	1.826	-	-	3.606	-
a. Synnytysapu	-	-	-	-	-	-	-
b. Ehkäisevät tutkimukset	43	20	23	-	-	43	-
c. Päiväkodit	2.259	1.221	1.038	-	-	2.259	-
d. Lasten- ja nuortenhuolto	1.182	471	712	-	-	1.182	-
e. Kodinhoitoapu	122	69	53	-	-	122	-
V Yhteensä	8.665	5.406	1.860	1.024	412	8.703	+38
VI Yleinen ja erittelemätön avustus							
1. Huoltoapu	248	75	173	-	-	248	-
2. Muut	75	57	18	-	-	75	-
VI Yhteensä	323	132	191	-	-	323	-
VII Sotilasvammakorvaukset ja sotaeläkkeet	1.845	1.845	-	-	-	1.845	-
VIII Lapsivähennysverotuksessa	1.076	772	304	-	-	1.076	-
I-VIII Yhteensä	62.735	22.122	9.761	28.427	4.510	64.820	+2.084
IX Hallinto	2.244	404	496	1.006	339	2.244	-
I-IX Yhteensä	64.980	22.526	10.257	29.433	4.849	67.064	+2.084

Taulukko 6.3.6.C Sosiaalimenot Islannissa v. 1984. Milj. kr

R a h o i t u s							
	Sosiaali- menot 1.	Valtio 2.	Kunnat 3.	Työnanta- jat 4.	Vakuutetut 5.	Yht. 2 - 5 6.	Yli-/ali-1) jäämä 7.
I. Sairaus							
1. Tulonsiirrot yhteensä	1.330	59	10	1.261	-	1.330	-
a. Yleinen sairausvakuutus	69	59	10	-	-	69	-
b. Muut tulonsiirrot	1.261	-	-	1.261	-	1.261	-
2. Sairausten ja terveydenhoito	4.799	4.406	393	-	-	4.799	-
a. Sairaalat ym.	3.597	3.410	177	-	-	3.597	-
b. Yleinen terveyden- ja sairaustenhoito	249	212	37	-	-	249	-
c. Muut	963	764	179	-	-	963	-
3. Kehitysvammahuolto	260	278	2	-	-	260	-
4. Hammashoito	169	108	83	-	-	169	+2
I Yhteensä	6.596	4.251	488	1.261	-	6.600	+2
II Työtaturmavakuutus ja työsuojelu							
1. Työtaturmavakuutus	71	-	-	101	1	102	+31
2. Työsuojelu	54	22	2	30	-	54	-
II Yhteensä	125	22	2	131	1	156	+31
III Työttömyys							
1. Työttömyysvakuutus	179	89	45	45	-	179	-
2. Työnvälitys	8	1	7	-	-	8	-
3. Työvoimakoulutus	-	-	-	-	-	-	-
4. Julkiset työt	-	-	-	-	-	-	-
III Yhteensä	187	90	52	45	-	187	-
IV Vanhuus- ja työkyvyttömyys							
1. Perusosat yht.	2.222	1.760	-	462	-	2.222	-
a. Vanhuuseläkkeet	1.731	1.371	-	360	-	1.731	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	437	346	-	91	-	437	-
c. Varhaiseläkkeet/leskeneläkk.	54	43	-	11	-	54	-
2. Ansiöeläkkeet yhteensä	-	-	-	-	-	-	-
a. Vanhuuseläkkeet	-	-	-	-	-	-	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	-	-	-	-	-	-	-
c. Leskeneläkkeet	-	-	-	-	-	-	-
3. Lisäeläkkeet yhteensä	1.140	73	28	1.527	782	2.410	1.270
a. Vanhuuseläkkeet	749	48	16	1.003	514	1.583	834
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	84	5	2	113	56	178	94
c. Leskeneläkkeet	307	20	8	411	210	649	342
4. Osatyökykyisten koulutus	41	39	2	-	-	41	-
5. Kunnallis- ja vanhainkodit	-	-	-	-	-	-	-
6. Kodinhoitoapu	143	19	124	-	-	143	-
IV Yhteensä	3.546	1.891	154	1.965	782	4.816	1.270

R a h o i t u s

	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali- ¹⁾ jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
V Perheet ja lapset							
1. Tulonsiirrot	1.512	1.321	98	81	12	1.512	-
a. Äitiysrahat ja -avustukset	140	111	-	29	-	140	-
b. Kertasuoritteet	-	-	-	-	-	-	-
c. Lapsilisät	1.072	1.072	-	-	-	1.072	-
d. Elatustuki	107	9	98	-	-	107	-
e. Lapseneläkkeet jne.	193	129	-	52	12	193	-
f. Asumistuki	-	-	-	-	-	-	-
2. Palvelut	379	35	344	-	-	379	-
a. Synnytysapu ¹⁾	-	-	-	-	-	-	-
b. Ehkäisevät tutkimukset	39	19	20	-	-	274	-
c. Päiväkodit	274	-	274	-	-	39	-
d. Lasten- ja nuortenhuolto	57	16	41	-	-	57	-
e. Kodinhoitoapu	9	-	9	-	-	9	-
V Yhteensä	1.891	1.356	442	81	12	1.891	-
VI Yleinen ja erittelemätön avustus							
1. Huoltoapu	98	4	94	-	-	98	-
2. Muut	27	22	5	-	-	27	-
VI Yhteensä	125	26	99	-	-	125	-
VII Sotilasvammakorvaukset ja sota-eläkkeet	-	-	-	-	-	-	-
VIII Lapsivähennys verotuksessa	25	-	25	-	-	25	-
I-VIII Yhteensä	12.497	8.236	1.262	3.507	795	13.800	+1.303
IX Hallinto	253	140	8	69	36	253	-
I-IX Yhteensä	12.750	8.376	1.270	3.576	831	14.053	+1.303

1) Synnytyslaitokset kohdassa I.2.a.

Taulukko 6.3.6.d Sosiaalimenot Norjassa v. 1984. Milj. kr

R a h o i t u s							
	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali- ¹⁾ jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
I. Sairaus							
1. Tulonsiirrot yhteensä	12.356	1.741	-	8.544	2.071	12.356	-
a. Yleinen sairausvakuutus	6.856	1.741	-	3.044	2.071	6.856	-
b. Muut tulonsiirrot	5.500	-	-	5.500	-	5.500	-
2. Sairausten- ja terveydenhoito	26.281	5.082	9.274	7.098	4.827	26.281	-
a. Sairaalat ym.	20.720	3.466	8.397	5.260	3.578	20.720	-
b. Yleinen terveyden- ja sairaanhoito	3.237	644	703	1.125	765	3.237	-
c. Muut	2.324	953	174	713	484	2.324	-
3. Kehitysvammanhuolto	416	239	177	-	-	416	-
4. Hammashoito	718	67	596	39	26	718	-
I Yhteensä	39.771	7.129	10.038	15.680	6.924	39.771	-
II Työtapaturvakuutus ja työsuojelu							
1. Työtapaturvakuutus	135	34	-	60	41	135	-
2. Työsuojelu	146	146	-	-	-	146	-
II Yhteensä	281	180	-	60	41	281	-
III Työttömyys							
1. Työttömyysvaikutus	2.962	752	-	1.315	895	2.962	-
2. Työnvälitys	430	430	-	-	-	430	-
3. Työvoimakoulutus	1.441	1.441	-	-	-	1.441	-
4. Julkiset työt	-	-	-	-	-	-	-
III Yhteensä	4.833	2.623	-	1.315	895	4.833	-
IV Vanhuus- ja työkyvyttömyys							
1. Perusosat yht.	23.211	5.896	-	10.305	7.010	23.211	-
a. Vanhuuseläkkeet	17.523	4.451	-	7.780	5.292	17.523	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	4.764	1.210	-	2.115	1.439	4.764	-
c. Varhaiseläkkeet/leskeneläkk.	924	235	-	410	279	924	-
2. Ansoeläkkeet yhteensä	9.386	2.384	-	4.167	2.835	9.386	-
a. Vanhuuseläkkeet	5.605	1.424	-	2.488	1.593	5.605	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	3.182	608	-	1.413	961	3.182	-
c. Leskeneläkkeet	599	152	-	266	181	599	-
3. Lisäeläkkeet yhteensä	4.750	1.371	-	2.526	553	4.750	-
a. Vanhuuseläkkeet	3.271	995	-	1.901	375	327	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	643	142	-	411	90	643	-
c. Leskeneläkkeet	836	234	-	-	544	836	-
4. Osatyökykyisten koulutus	1.000	676	-	193	131	1.000	-
5. Kunnallis- ja vanhainkodit	1.988	125	1.863	-	-	1.988	-
6. Kodinhoitoapu	1.031	-	1.031	-	-	1.031	-
IV Yhteensä	41.365	10.452	2.894	17.491	10.528	41.365	-

R a h o i t u s

	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali-1) jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
V Perheet ja lapset							
1. Tulonsiirrot	7.184	5.437	-	1.040	707	7.183	-
a. Äitiysrahat ja -avustukset	720	183	-	320	217	720	-
b. Kertasuoritteet	89	23	-	39	27	89	-
c. Lapsilisät	4.652	4.652	-	-	-	4.652	-
d. Elatustuki	325	83	-	144	98	325	-
e. Lapseneläkkeet jne.	1.209	307	-	537	365	1.209	-
f. Asumistuki	189	189	-	-	-	189	-
2. Palvelut	2.909	1.160	1.583	87	59	2.909	-
a. Synnytysapu	..	-	-	-	-	..	-
b. Ehkäisevät tutkimukset	..	-	-	-	-	..	-
c. Päiväkodit	1.571	648	923	-	-	1.571	-
d. Lasten- ja nuortenhuolto	643	180	463	-	-	643	-
e. Kodinhoitoapu	695	352	197	87	59	695	-
V Yhteensä	10.093	6.617	1.583	1.127	766	10.093	-
VI Yleinen ja erittelemätön avustus							
1. Huoltoapu	899	130	769	-	-	899	-
2. Muut	189	95	53	-	-	189	-
VI Yhteensä	1.088	226	862	-	-	1.088	-
VII Sotilasvammakorvaukset ja sota-eläkkeet	680	313	-	218	149	680	-
VIII Lapsivähennysverotuksessa	1.756	1.756	-	-	-	1.756	-
I-VIII Yhteensä	99.867	29.296	15.377	35.851	19.363	99.867	-
IX Hallinto	2.393	390	1.049	576	376	2.393	-
I-IX Yhteensä	102.260	29.686	16.426	36.427	19.681	102.226	-

Taulukko 6.3.6.e Sosiaalimenot Ruotsissa v. 1984. Milj. kr

R a h o i t u s							
	Sosiaalimenot	Valtio	Kunnat	Työnantajat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali-1) jäämä
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
I. Sairaus							
1. Tulonsiirrot yhteensä	26.165	3.894	-	22.722	1	26.616	+451
a. Yleinen sairausvakuutus ¹⁾	26.165	3.894	-	22.722	1	26.616	+451
b. Muut tulonsiirrot	-	-	-	-	-	-	-
2. Sairausten ja terveydenhoito	44.340	5.738	38.602	-	-	44.340	-
a. Sairaalat ym.	..	..	..	-	-	..	-
b. Yleinen terveyden- ja sairaanhoito	..	..	..	-	-	..	-
c. Muut	..	..	..	-	-	..	-
3. Kehitysvammahuolto	3.994	504	3.490	-	-	3.994	-
4. Hammashoito	4.604	458	1.549	2.597	-	4.604	-
I Yhteensä	79.103	10.594	43.641	25.319	1	79.554	+451
II Työtaturmavakuutus ja työsuojaus							
1. Työtaturmavakuutus	1.973	80	-	1.653	76	1.809	-164
2. Työsuojaus	140	140	-	-	-	140	-
II Yhteensä	2.113	220	-	1.653	76	1.949	-164
III Työttömyys							
1. Työttömyysvakuutus	6.589	2.150	-	3.994	459	6.603	+14
2. Työnvälitys	1.229	1.229	-	-	-	1.229	-
3. Työvoimakoulutus	3.328	3.015	-	313	-	3.328	-
4. Julkiset työt	5.415	5.415	-	-	-	5.415	-
III Yhteensä	15.561	11.609	-	4.307	459	16.575	+14
IV Vanhuus- ja työkyvyttömyys							
1. Perusosat yht.	45.292	10.246	3.321	30.630	1.095	45.292	-
a. Vanhuuseläkkeet	25.570	..	..	..	..	..	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	5.514	..	..	..	..	..	-
c. Varhaiseläkkeet/leskeneläkkeet	1.322	..	..	..	..	..	-
2. Ansioeläkkeet yhteensä	36.125	-	-	32.450	1.127	33.577	-2.548
a. Vanhuuseläkkeet	24.620	..	..	..	..	..	..
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	7.850	..	..	..	..	..	..
c. Leskeneläkkeet	3.345	..	..	..	..	..	..
3. Lisäeläkkeet yhteensä	21.340	-	-	21.340	-	21.340	-
a. Vanhuuseläkkeet	..	-	-	..	-	..	-
b. Työkyvyttömyyseläkkeet	..	-	-	..	-	..	-
c. Leskeneläkkeet	..	-	-	..	-	..	-
4. Osatyökykyisten koulutus	3.746	3.744	2	-	-	3.746	-
5. Kunnallis- ja vanhainkodit	4.149	-	4.149	-	-	4.149	-
6. Kodinhoitoapu	6.122	1.923	4.199	-	-	6.122	-
IV Yhteensä	116.774	15.910	11.671	84.420	2.222	114.226	-2.548

R a h o i t u s

	Sosiaali- menot	Valtio	Kunnat	Työnanta- jat	Vakuutetut	Yht. 2 - 5	Yli-/ali- jäämä ¹⁾
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
V Perheet ja lapset							
1. Tulonsiirrot	15.445	9.583	1.041	785	11	15.419	-26
a. Äitiysrahat ja avustukset	5.173	776	-	4.397	-	5.173	-
b. Kertasuoritteet	-	-	-	-	-	-	-
c. Lapsilisät	5.741	5.741	-	-	-	5.741	-
d. Elatustuki	1.385	1.385	-	-	-	1.385	-
e. Lapseneläkkeet jne.	555	131	-	388	11	529	-26
f. Asumistuki	2.591	1.550	1.041	-	-	2.591	-
2. Palvelut	15.016	7.837	7.179	-	-	15.016	-
a. Synnytyssapu	..	..	..	..	..	..	..
b. Ehkäisevät tutkimukset	..	..	..	..	..	..	..
c. Päiväkodit	14.583	7.636	6.947	-	-	14.583	-
d. Lasten- ja nuortenhuolto ²⁾	..	..	..	..	..	..	-
e. Kodinhoitoapu	483	201	232	-	-	433	-
V Yhteensä	30.461	17.420	6.220	4.785	11	30.435	-26
VI Yleinen ja erittelemätön avustus							
1. Huoltoapu	..	..	..	..	..	..	-
2. Muut	536	536	-	-	-	536	-
VI Yhteensä	536	536	-	-	-	536	-
VII Sotilasvammakorvaukset ja sota-eläkkeet	55	55	-	-	-	55	-
VIII Lapsivähennysverotuksessa	-	-	-	-	-	-	-
I-VIII Yhteensä ³⁾	251.169	57.359	65.243	120.494	2.769	248.856	-2.273
IX Hallinto	6.812	2.315	2.257	2.240	-	6.812	-
I-IX Yhteensä	257.981	59.714	70.500	122.724	2.769	255.708	-2.273

1) Sisältää käteissuoritteen lisäksi vain pakollisen ja vapaaehtoisen sairausvakuutuksen sairaanhoitokustannukset (15.346 milj. kr) (lääkkeet, lääkärinhoito, sairauksien ehkäisy, raskaustarkastukset, sairaanhoito sairaaloissa, matkat ja muut menot).

2) PAV:n vastustamismenoja, julkisen lasten- ja nuortenhuollon sekä sosiaaliavustuksen menoja ei erityisesti eritellä vuodesta 1979 lähtien.

3) Sisältää PAV:n ehkäisyn, julkisen lasten- ja nuortenhuollon ja sosiaaliavustusmenot (nk. yksilö- ja perhehuolto), jotka olivat yhteensä 5.566 milj. kr, josta valtion rahoitusosuus oli 855 milj. kr ja kuntien 4.711 milj. kr.

Taulukoista 6.3.1, 6.3.2 ja 6.3.3 ilmenee, kuinka Pohjoismaiden sosiaalimenot on vuonna 1984 jaettu lajeittain ja kuinka niiden ennustetaan jakautuvan vuosina 1985 ja 1986.

Kaikissa Pohjoismaissa yli puolet sosiaalimenoista vuonna 1984 on käytetty käteissuoritteisiin, pääosin tulonmenetyksen korvaamiseen. Vuonna 1984 väliaikaisista tulonmenetykskorvauksista syntyneet menot olivat suhteellisesti suuremmat Tanskassa kuin muissa Pohjoismaissa. Melkein 17 % kokonaissosiaalimenoista Tanskassa oli työttömyydestä seuranneita käteissuoritteita. Muissa maissa vastaavat suoritteet vaihtelivat 1,4 %:n ja 3,7 %:n välillä kokonaissosiaalimenoista.

Sosiaalimenoja käyttötarkoituksen mukaan jaettaessa käytetään Pohjoismaiden sosiaalitulostossa pääryhmiä, jotka käyvät ilmi taulukoista 6.3.4, 6.3.5 ja 6.3.6 a-e.

Yksittäisessä maassa on jako etuuden tarkoitukseen melko stabiili. Maiden väliset erot voivat johtua eri etuuksien priorisoinnista, maan taloudesta, työllisyystilanteesta ja demograafisista tekijöistä.

6.4 Sosiaalisten käteissuoritusten verotus

Pohjoismaiden sosiaalimenotilastot on alusta alkaen laadittu nettomääräisinä, so. kokonaismenoista on vähennetty mahdolliset maksut, takaisin perityt suoritteet ja muita käyttötuloja. Periaatteena on siis ollut menojen nettorekisteröinti. Vakuutettujen ja suoritteiden vastaanottajien kokonaisrasitteesta on rekisteröity ainoastaan vakuutusmaksut ja erityisverot, kun taas suhteellisen suuret erät, jotka on maksettu käyttäjämaksuina ja takaisin perittyinä suoritteiden arvoina, eivät ole mukana tilastoissa. Toisaalta mukana on suuria eriä, jotka eivät ole koskaan tavoittaneet vastaanottajaa tai joita vastaanottajat eivät ole voineet käyttää. (Näitä ei ole Suomen tilastossa.)

Eläkkeet ja muut käteissuoritteet voivat olla verottomia, tai sitten ne suoritetaan suhteellisesti alennettuina, ikään kuin suoritteesta maksettaisiin tuloveroa. Eräs esimerkki on lapsilisä, joka kaikissa maissa on veroton. Muita käteissuoritteita verotetaan. Verotusraja riippuu siitä, lasketaanko se samojen sääntöjen mukaan kuin muun ansiotulon verotus vai sovelletaanko erityisiä verotussääntöjä.

Pohjoismaiden sosiaalitulostokomitea on ollut tietoinen siitä, että käteissuoritteiden verotus ja verotuksen eroavuudet maiden välillä ovat vähentäneet vertailtavuutta. Esimerkiksi, jos eläkkeitä ja muita käteissuoritteita yhdessä maassa verotetaan niiden täydestä arvosta vaikuttaa siltä, että suoritteiden veroton arvo siinä maassa olisi suhteellisesti suurempi kuin mitä se on muissa maissa.

Verotuksen vaikutusta vertailtavuuteen tutkittiin vuonna 1982 sosiaalitulostokomitean Pohjoismaiden ministerineuvostolta saaman apurahan turvin.

Projektin toteuttivat Jørgen Søndergaard ja Henning Sørensen. Tulokset on julkaistu vuonna 1984 julkaisussa "Sammenligning af udgifter till sociale kontantydelse i Norden, NSS, tekniske rapporter nr. 33".

Tutkimuksessa tarkasteltiin verotuksen merkitystä vertailtavuuteen vuoden 1980 osalta. Tulosten voidaan sanoa yhteenvedonomaaisesti kuvaavan sitä, kuinka paljon sosiaalimenot bruttokansantuotteesta muuttuvat, kun käteissuoritteista vähennetään verot.

Taulukko 6.4.1 Sosiaalimenot ennen ja jälkeen verotuksen suhteutettuna kansantuloon

	Sosiaalimenot kaikkiaan v. 1980 % BKT:stä	Sosiaalimenot v.1980 veroilla vähennettynä (työttömyyspäivärahat ja eläkkeet) % BKT:stä	Sosiaalimenot v.1980 ve- roilla vähennettynä (työttömyyspäivärahat, eläkkeet ja sairauspäi- värahat ym.) % BKT:stä
Tanska	28,6	25,5	24,5
Suomi	21,2	20,0	19,7
Islanti	16,4	16,0	15,6
Norja	21,5	20,5	19,4
Ruotsi	31,3	28,1	26,4

Tutkimus osoittaa selviä maiden välisiä eroja sekä veronalaisten suoritteiden että suoritteista maksettavan tuloveron suhteen. Tutkimuksen mukaan tuloverotus tasoiittaa sosiaalimenojen osuutta bruttokansantuotteesta.

Pohjoismainen sosiaalitilastokomiea on päättänyt jatkaa tätä selvitystä. Laskelmat tehdään vastaisuudessakin samojen periaatteiden mukaan kuin vuotta 1980 koskeneessa tutkimuksessa. Mikäli minkään maan verotusjärjestelmä ei ole olennaisesti muuttunut, voidaan vuoden 1980 tutkimuksen verotuskiintiöitä käyttää. Muutoksien myötä muunnetaan myös verotuskiintiöitä.

Taulukoissa 6.4.2 a-e, ja 6.4.3 a-e esitetään kokonaissosiaalimenot ja veronalaiset sekä verottomat käteissuoritteet. Tanskan, Suomen ja Islannin osalta on laskettu, kuinka paljon tuloveroa suoritettiin verollisista suoritteista vuonna 1984.

Veronalaisten käteissuoritteiden osuus oli Tanskassa 86 %, Suomessa 79 %, Islannissa 80 %, Norjassa 90 % ja Ruotsissa 91 %. Laskelmien mukaan käteissuoritteet alentuivat Tanskassa 30 %:lla, Suomessa 23 %:lla ja Islannissa 14 %:lla.

Sosiaalimenot bruttokansantuotteesta olivat vuonna 1984 Tanskassa 28,7 %, Suomessa 23,9 % ja Islannissa 18,5 %. Verojen vähentämisen jälkeen sosiaalimenot bruttokansantuotteesta olivat 24,1 % Tanskassa, 21,2 % Suomessa ja 17,5 % Islannissa.

Taulu 6.4.2 a. Tulonsiirtojen verotus vuonna 1984. Tanska. Milj. kr.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	
	Sosiaalimenot	Näistä tulo- siirtoja	Veroton tulon siirto	Verollinen tulonsiir- to	Arvioitu vero ja veroetuus	Nettoarvo 1 - 5	
I	Sairaus	34.521	6.138	-	6.138	2.351	32.170
II	Työtaturma- vakuutus	1.167	933	-	933	357	810
III	Työttömyys	28.150	26.932	7	26.925	10.312	17.838
IV	Vanhuus ja työ- kyvyttömyys	71.960	55.074	4.932	50.142	12.476	59.484
V	Perheet ja lapset	16.590	5.950	4.070	1.880	659	15.931
VI	Huoltoapu ym.	5.253	5.062	5.062	-	-	5.253
VII	Sotilasvammat	443	443	443	-	-	443
VIII	Lapsivähennys verotuksessa	-	-	-	-	-	-
I-VIII	Yhteensä	158.084	100.532	14.514	86.018	26.155	131.929
IX	Hallinto	4.520	-	-	-	-	4.520
I-IX	Yhteensä	162.601	100.532	14.514	86.018	26.155	136.519

Taulu 6.4.2 b. Tulonsiirtojen verotus vuonna 1984. Suomi. Milj. mk.

	Sosiaalimenot	Näistä tulonsiirtoja	Veroton tulonsiirto	Verollinen tulonsiirto	Arvioitu vero ja veroetuus	Nettoarvo 1 - 5
	1.	2.	3.	4.	5.	6.
I Sairaus	20.542	4.677	12	4.665	1.874	18.668
II Työtapaturma- vakuutus	1.097	840	-	840	299	798
III Työttömyys	4.117	3.058	1.691	1.367	478	3.639
IV Vanhuus ja työ- kyvyttömyys	32.159	29.390	1.335	28.055	5.050	27.109
V Perheet ja lapset	9.568	5.575	3.615	1.960	675	8.893
VI Huoltoapu ym.	364	332	332	-	-	364
VII Sotilasvammat	2.088	1.873	1.873	-	-	2.088
VIII Lapsivähennys verotuksessa	1.158	1.158	1.158	-	-	1.158
I-VIII Yhteensä	71.093	46.903	10.016	36.887	8.379	62.714
IX Hallinto	2.452	-	-	-	-	2.452
I-IX Yhteensä	73.545	46.903	10.016	36.887	8.379	65.169

Taulu 6.4.2 c. Tulonsiirtojen verotus vuonna 1984. Islanti. Milj. kr.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Sosiaalimenot	Näistä tulon-siirtoja	Veroton tulon siirto	Verollinen tulonsiir-to	Arvioitu vero ja veroetus	Nettoarvo 1 - 5
I Sairaus	6.598	1.330	-	1.330	343	6.255
II Työtapaturma-vakuutus	125	71	40	31	7	118
III Työttömyys	187	179	-	179	46	141
IV Vanhuus ja työ-kyvyttömyys	3.546	3.362	-	3.362	245	3.301
V Perheet ja lapset	1.891	1.512	1.215	297	65	1.826
VI Huoltoapu ym.	125	83	-	83	18	107
VII Sotilasvammat	.	.	.	.	.	.
VIII Lapsivähennys verotuksessa	25	25	25	-	.	25
I-VIII Yhteensä	12.497	6.562	1.280	5.282	724	11.773
IX Hallinto	253	-	.	.	.	253
I-IX Yhteensä	12.750	6.562	1.280	5.282	724	12.026

Taulu 6.4.2 d. Tulonsiirtojen verotus vuonna 1984. Norja. Milj. kr.

	Sosiaalimenot					Verollinen tulonsiir- to	Veroton tulon- siirto	Arvioitu vero ja veroetus	Nettoarvo 1 - 5
	1.	2.	3.	4.	5.				
I Sairaus	39.771	12.356	-	12.356	..	..	..	..	
II Työtapaturma- vakuutus	281	135	-	135	..	..	..	..	
III Työttömyys	4.833	2.962	-	2.962	..	..	..	..	
IV Vanhuus ja työ- kyvyttömyys	41.364	37.346	-	37.346	..	..	..	..	
V Perheet ja lapset	10.092	7.183	4.741	2.442	..	..	..	..	
VI Huoltoapu ym.	1.088	899	-	899	..	..	..	..	
VII Sotilasvammat	680	680	-	680	..	..	..	..	
VIII Lapsivähennys verotuksessa	1.756	1.756	1.756	-	..	..	..	..	
I-VIII Yhteensä	99.867	63.317	6.497	56.820	..	..	..	..	
IX Hallinto	2.393	-	-	-	-	-	-	2.393	
I-IX Yhteensä	102.260	63.317	6.497	56.820	..	..	..	..	

Taulu 6.4.2 e. Tulonsiirtojen verotus vuonna 1984. Ruotsi. Milj. kr.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
	Sosiaalimenot	Näistä tulo- siirtoja	Veroton tulon siirto	Verollinen tulonsiir- to	Arvioitu vero ja veroetus	Nettoarvo 1 - 5
I Sairaus	79.103	15.346	-	15.346	..	..
II Työtaturma- vakuutus	2.113	1.973	-	1.973	..	..
III Työttömyys	16.561	12.164	373	11.791	..	..
IV Vanhuus ja työ- kyvyttömyys	116.774	103.374	3.648	99.726	..	..
V Perheet ja lapset	30.461	15.445	9.717	5.728	..	..
VI Huoltoapu ym.	536	3	3	-	-	535
VII Sotilasvammat	55	55	-	55	..	..
VIII Lapsivähennys verotuksessa	-	-	-	-	-	-
I-VIII Yhteensä	251.169	148.360	13.741	134.619	..	..
IX Hallinto	6.812	-	-	-	-	6.812
I-IX Yhteensä	257.981	148.360	13.741	134.619	..	..

Taulukko 6.4.3.a. Sosiaalisten suoritteiden arvo ennen verotusta ja verotuksen jälkeen
v. 1984 Tanskassa. Milj. kr

	Verotusarvo (taulukko 6.3.1)	Arvioitu vero ja veroetuus	Nettoarvo verojen vähentämisen jälkeen
I. Tulonmenetyksestä suoritettavat korvaukset ja muut tulonsiirrot			
I.1 Tulonmenetys			
a. Äitiysrahat ja lapsen hoito	1.721	659	1.062
b. Sairaus	6.138	2.351	3.787
c. Työtapaturma	933	357	576
d. Työttömyys	26.925	10.312	16.613
a-d Yhteensä	35.717	13.697	22.038
e. Vanhuuseläkkeet	39.953	10.704	29.249
f. Varhaiseläkkeet	12.337	1.700	10.637
g. Perhe-eläkkeet	408	-	408
e-g Yhteensä	52.698	12.404	40.294
a-g Yhteensä	88.415	26.083	62.332
II.2 Muut käteissuoritteet			
a. Lapsilisä	2.879	-	2.879
b. Lapsivähennys verotuksessa	-	-	-
c. Elatustuki	158	-	158
d. Asumistuki	2.695	-	2.695
e. Huoltoapu	6.385	72	6.313
a-e Yhteensä	12.117	72	12.045
Käteissuoritteet yhteensä	100.532	26.155	74.377
‡ BKT:sta	17,8	4,6	13,2
Sosiaalimenot yhteensä	162.604	26.155	136.449
Sosiaalimenot yhteensä ‡ BKT:sta	28,7	4,6	24,1

Taulukko 6.4.3.b. Sosiaalisten suoritteiden arvo ennen verotusta ja verotuksen jälkeen
v. 1984 Suomessa. Milj. mk

	Verotusarvo (taulukko 6.3.1)	Arvioitu vero ja veroetuus	Nettoarvo verojen vähentämisen jälkeen
I. Tulonmenetyksestä suoritettavat korvaukset ja muut tulonsiirrot			
I.1 Tulonmenetys			
a. Äitiysrahat ja lapsen hoito	1.930	602	1.328
b. Sairaus	4.665	1.874	2.791
c. Työtapaturma	840	299	541
d. Työttömyys	2.744	478	2.266
a-d Yhteensä	10.179	3.253	6.926
e. Vanhuuseläkkeet	19.339	3.613	15.726
f. Varhaiseläkkeet	9.550	1.234	8.316
g. Perhe-eläkkeet	2.988	279	2.709
e-g Yhteensä	31.877	5.126	26.751
II.2 Muut käteissuoritteet			
a. Lapsilisä	2.347	-	2.347
b. Lapsivähennys verotuksessa	1.158	-	1.158
c. Elatustuki	190	-	190
d. Asumistuki	586	-	586
e. Huoltoapu	240	-	240
a-e Yhteensä	4.521	-	4.521
Käteissuoritteet yhteensä	46.577	8.379	38.198
% BKT:sta	15,1	2,7	12,4
Sosiaalimenot yhteensä	73.547	8.379	65.168
Sosiaalimenot yhteensä % BKT:sta	23,9	2,7	21,2

Taulukko 6.4.3.c. Sosiaalisten suoritteiden arvo ennen verotusta ja verotuksen jälkeen
v. 1984 Islannissa. Milj. kr

	Verotusarvo (taulukko 6.3.1)	Arvioitu vero ja veroetuus	Nettoarvo verojen vähentämisen jälkeen
I. Tulonmenetyksestä suoritettavat korvaukset ja muut tulonsiirrot			
I.1 Tulonmenetys			
a. Äitiysrahat ja lapsen hoito	140	31	109
b. Sairaus	1.330	343	987
c. Työtapaturma	71	7	64
d. Työttömyys	179	46	133
a-d Yhteensä	1.720	427	1.293
e. Vänhuuseläkkeet	2.480	181	2.299
f. Varhaiseläkkeet	521	38	483
g. Perhe-eläkkeet	553	60	493
e-g Yhteensä	3.554	279	3.275
a-g Yhteensä	5.274	706	4.568
II.2 Muut käteissuoritteet			
a. Lapsilisä	1.072	-	1.072
b. Lapsivähennys verotuksessa	25	-	25
c. Elatustuki	107	-	107
d. Asumistuki	-	-	-
e. Huoltoapu	83	18	65
a-e Yhteensä	1.287	18	1.269
Käteissuoritteet yhteensä	6.561	724	5.837
‡ BKT:sta	9,5	1,1	8,5
Sosiaalimenot yhteensä	12.750	724	12.026
Sosiaalimenot yhteensä ‡ BKT:sta	18,5	1,1	17,5

Liite 1

Tyypitapaukset vuonna 1984

Tyypitapaukseksi on valittu mies- ja naispuolinen pohjoismaisessa pääkaupungissa asuva teollisuustyöntekijä. Tuloista ja veroista saadut tiedot muotoutuvat yhtenäisemmiksi tyypitapauksien valossa, ja siten vertailtavuus erilaisten sosiaalisten järjestelmien välillä on perustellumpaa.

Tulo

Tulokäsite, jota tässä käytetään on keskimääräinen tuntipalkka pohjoismaisessa pääkaupungissa. Tuntipalkkaan sisältyvät perustuntipalkan lisäksi kaikki lisät, kuten esim. urakkalisä, ylityökorvaus, sunnuntai/ pyhäkorvaukset ja lomarahat.

Tanskan osalta ylityökorvaukset eivät kuitenkaan sisälly laskelmiin. Tämän lisäksi on huomautettava, että Islannin kohdalla laskemien perustana on koko maan keskimääräinen tulo. Edelleen on huomattava, että tapauksissa, joissa esiintyy lapsia, on lapsilisiä laskettu mukaan bruttotuloon.

Työaika

Työtuntien määrä on laskettu seuraavasti: työpäivien mahdollinen määrä, vähennettynä lomat ja pyhäpäivät ja kerrottuna päivätyötuntien määrällä. Poissaoloja tai ylityötunteja ei siis ole otettu huomioon niissä tapauksissa, joissa ylityötunnit ovat tavanomaisia.

Vero

Vero on valtion ja kunnallisveron yhteisumma. Laskelmia tehtäessä huomioon on otettu tavanomaiset vähennykset, mutta ei yksilöllisiä vähennyksiä, kuten esim. korkovähennykset. Pakolliset sosiaaliturvamaksut on tässä esityksessä rinnastettu veroihin.

Teollisuustyöntekijän tulot ja verot tyyppitapauksissa vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti kr	Norja kr	Ruotsi kr
1. Bruttotulo tyyppitapauksissa:					
Miespuolinen teoll.työntekijä:					
Tuntipalkka	90,25	37,58	148,70	74,63	57,24
Vuosityöaika, tunteja 1)	1.816	1.860	2.322	1.839	1.800
Vuositulo	163.984	69.890	345.289	137.245	103.032
Vuositulo ml. lapsilisä kahdelle lapselle (6 ja 9 vuotta)					
	170.126 2)	73.999	390.293 3)	146.437	109.632
Naispuolinen teoll.työntekijä:					
Tuntipalkka	75,34	29,61	123,77	61,70	50,53
Vuosityöaika, tunteja 1)	1.816	1.842	2.043	1.839	1.800
Vuositulo	136.817	54.550	252.865	113.466	90.954
Naimattoman naisen vuositulo, lapsilisä yhdestä lapsesta (6 v.)					
	150.337	58.659	298.418	122.658	94.254
2. Vero tyyppitapauksissa:					
(Vero bruttotulosta vrt.1.)					
A. Yksinäinen mies	79.097	24.614	84.287	49.534	37.155
B. Yksinäinen nainen	61.848	16.954	42.691	36.717	30.735
C. Yksinäinen nainen, jolla yksi lapsi (6 v.)	61.848	12.389	40.139	27.787	27.899
D. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä	79.097	24.614	84.433	49.534	37.155
E. Naimisissa oleva mies, jolla kaksi lasta 4) (6 ja 9 v.), vaimo työssä	79.097	22.274	83.983	48.614	37.155
F. Naimisissa oleva mies, jolla kaksi lasta 4) (6 ja 9 v.), vaimo ei työssä	68.842	20.678	35.272	35.671	35.355
3. Nettotulo tyyppitapauksissa					
(Bruttotulo vrt. 1, josta verot vähennetty vrt. 2.)					
A. Yksinäinen mies	84.797	45.276	261.002	87.711	65.877
B. Yksinäinen nainen	74.969	37.596	210.174	76.749	60.219
C. Yksinäinen nainen, jolla yksi lapsi (6 v.)	88.489	44.065	258.279	94.871	66.355
D. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä	84.797	45.276	260.856	87.711	65.877
E. Naimisissa oleva mies, jolla kaksi lasta (6 ja 9 v.), vaimo työssä	86.397 5)	51.725	287.556 5)	97.823	72.477
F. Naimisissa oleva mies, jolla kaksi lasta (6 ja 9 v.), vaimo ei töissä	101.284	53.321	355.021	110.766	74.277

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti kr	Norja kr	Ruotsi kr
4. <u>Nettotulo %:ia bruttotulosta</u>					
A. Yksinäinen mies	52	65	76	64	64
B. Yksinäinen nainen	55	69	83	68	66
C. Yksinäinen nainen, jolla yksi lapsi (6 v.)	59	78	87	77	70
D. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä	52	65	76	64	64
E. Naimisissa oleva mies, jolla kaksi lasta (6 j 9 v.), vaimo työssä	52	70	77	67	66
F. Naimisissa oleva mies, jolla kaksi lasta (6 ja 9 v.), vaimo ei työssä	60	72	91	76	68

- 1) Kokopäivätyö. Työaika normaali vuosityöaika, josta lomat ja pyhäpäivät vähennetty.
- 2) Tanska: 165 494, mikäli vaimolla tulo on 136 817 kr.
- 3) Islanti: 371 539, mikäli vaimon tulo on 252 865 kr.
- 4) Lapsilisä laskettu miehen tuloon.
- 5) Tanska ja Islanti: Lapsilisä on alennettu vaimon tulosta johtuen.

Korvaustaso synnytyksen yhteydessä tyyppitapauksissa vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti kr	Norja kr	Ruotsi kr
Bruttotulo/päivä 1)	375	149	693	311	249
Nettotulo/päivä	205	103	576	210	173
Päiväraha, brutto/päivä 2)	287	119	514	311	222
Päiväraha, netto/päivä 3)	171	89	467	210	158
Päiväraha, netto-% nettotuloista/päivä	83	86	81	100	91

- 1) Naimisissa oleva naispuolinen teollisuustyöntekijä, joka saa äitiyspäivärahaa ensimmäistä lasta synnyttäessään. Tulo on 1/365 osa vuosituloista.
- 2) Vain äitiysraha, yleinen lapsilisä ei ole mukana.
- 3) Vero on laskettu olettaen, että nainen saa äitiyspäivärahaa koko vuodelta (52 viikkoa).

Korvaustaso sairauden 1) yhteydessä tyyppitapauksessa vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti kr	Norja kr	Ruotsi kr
<u>A. Yksinäinen mies</u>					
- bruttotulo/päivä	449	191	946	376	282
- nettotulo/päivä	232	124	715	240	180
- sairauspäiväraha, brutto/päivä	287	153	150	376	254
- sairauspäiväraha, netto/päivä	171	107	150	240	166
- sairauspäiväraha, netto-% nettotulosta/päivä	74	86	21	100	92
<u>B. Yksinäinen nainen</u>					
- bruttotulo/päivä	375	149	693	311	249
- nettotulo/päivä	205	103	576	210	165
- sairauspäiväraha, brutto/päivä	287	119	150	311	224
- sairauspäiväraha, netto/päivä	171	89	150	210	152
- sairauspäiväraha, netto-% nettotulosta/päivä	83	86	26	100	92
<u>C. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä</u>					
- bruttotulo/päivä	449	191	946	376	282
- nettotulo/päivä	232	124	715	240	180
- sairauspäiväraha, brutto/päivä	287	153	150	376	254
- sairauspäiväraha, netto/päivä	171	107	150	240	166
- sairauspäiväraha, netto-% nettotulosta/päivä	74	86	21	100	92
<u>D. Naimisissa oleva mies, jolla 2 lasta (6 ja 9 v.) 2), vaimo työssä</u>					
- bruttotulo/päivä	453	203	1018	376	300
- nettotulo/päivä	237	143	788	244	199
- sairauspäiväraha, brutto/päivä	291	173	358	376	272
- sairauspäiväraha, netto/päivä	174	121	358	244	184
- sairauspäiväraha, netto-% nettotulosta/päivä	73	85	45	100	92

1) Sairauspäivärahalla/päivä tarkoitetaan sitä määrää, joka maksetaan, kun huomioon ei oteta mahdollisia karenssipäiviä. Tulolla tarkoitetaan osittain nais- ja osittain miespuolisen teollisuustyöntekijän vuositulon 365:ttä osaa. Sairauspäivärahan vero on laskettu olettaen, että päivärahaa on maksettu koko vuoden ajalta (52 viikolta).

2) Kaikkiin määriin sisältyy lapsikorotus. Tanskassa ja Islannissa lapsikorotus on tulosidonnaista.

Korvaustaso työtaturman yhteydessä tyyppitapauksissa vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti 1) kr	Norja 1) kr	Ruotsi kr
A. Yksinäinen mies					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	261.002	87.711	65.877
- eläke, brutto, 100 % työkyvyttömyys	138.696	59.420	193.380	75.277	103.032
- eläke, netto, 100 % työkyvyttömyys	96.504	39.889	188.020	64.079	65.877
- eläke, netto-% nettotulosta	114	88	72	73	100
B. Yksinäinen nainen					
- bruttotulo	136.817	54.550	252.865	113.466	90.954
- nettotulo	74.969	37.596	210.174	76.749	60.219
- eläke, brutto, 100 % työkyvyttömyys	121.260	46.410	185.843	64.577	90.954
- eläke, netto, 100 % työkyvyttömyys	89.790	33.389	182.953	56.555	60.219
- eläke, netto-% nettotulosta	120	89	87	74	100
C. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	260.856	87.711	65.877
- eläke, brutto, 100 % työkyvyttömyys	138.696	59.420	152.389	75.277	103.032
- eläke, netto, 100 % työkyvyttömyys	87.245	39.889	151.809	64.079	65.877
- eläke, netto-% nettotulosta	103	88	58	73	100
D. Naimisissa oleva mies, jolla 2 lasta 2) (6 ja 9 v.), vaimo työssä					
- bruttotulo	165.494	73.999	371.539	146.437	109.632
- nettotulo	86.397	51.725	287.556	97.823	72.477
- eläke, brutto, 100 % työkyvyttömyys	138.696	63.529	263.083	90.386	109.632
- eläke, netto, 100 % työkyvyttömyys	103.025	46.342	255.983	77.230	72.477
- eläke, netto-% nettotulosta	119	90	89	80	100

1) Määrä vastaa Islannin ja Norjan työkyvyttömyyseläkettä (uførepensjon).

2) Kaikkiin määriin sisältyy lapsikorotus. Tanskassa ja Islannissa lapsikorotus on tulosidonnainen.

Korvaustaso tyyppitapauksissa huoltajan(miehen)kuollessa työtaturmaisesti vuonna 1984

	Tanska 1)	Suomi	Islanti	Norja 2)	Ruotsi
	kr	mk	kr	kr	kr
A. Naimisissa oleva lapseton					
<u>mies, vaimo ei työssä</u>					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	95.052	45.276	309.117	96.700	65.877
- korvaus, brutto	80.738	27.960	105.899	52.278	46.351
- korvaus, netto	67.008	25.815	105.899	47.489	36.947
- korvaus, netto-% nettotulosta	70	57	34	49	56
B. Naimisissa oleva lapseton					
<u>mies, vaimo työssä</u>					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	260.856	87.711	65.877
- korvaus, brutto	32.000	27.960	105.899	11.630	46.351
- korvaus, netto	32.000	13.682	105.899	6.174	19.187 4)
- korvaus, netto-% nettotulosta	38	30	41	7	30
C Naimisissa oleva mies,					
<u>jolla 2 lasta 3)</u>					
<u>(6 ja 9 v.), vaimo työssä</u>					
- bruttotulo	165.494	73.999	371.539	146.437	109.632
- nettotulo	86.397	51.725	287.556	97.823	72.477
- korvaus, brutto	88.880	49.209	199.737	42.434	89.000
- korvaus, netto	88.880	38.099	199.737	32.917	59.187 4)
- korvaus, netto-% nettotulosta	103	77	69	34	82
D. Naimisissa oleva mies,					
<u>jolla 2 lasta 3)</u>					
<u>(6 ja 9 v.)</u>					
<u>vaimo ei työssä</u>					
- bruttotulo	170.126	73.999	390.293	146.437	109.632
- nettotulo	101.284	53.325	355.021	110.766	74.277
- korvaus, brutto	137.618	49.209	222.667	82.840	89.000
- korvaus, netto	123.888	49.209	222.667	67.239	76.833
- korvaus, netto-% nettotulosta	122	92	63	61	103

1) Tanska: Kaikissa tanskalaisissa tapauksissa mukaan on otettu myös veroton kertakorvaus. Kokonaiskorvaus tulee siten merkittävästi yliarvioituksi. Kertakorvauksen suuruus oli 32 000 kr.

2) Norja: Tapauksissa B ja C sovelletaan eläkkeen vähennyssäätöjä, kun henkilöllä on työtuloja. Korvaus ja kattavuus koskevat henkilön tuloa suhteessa miehen aikaisempaan tuloon. Vaimojen työtuloa ei ole laskelmissa otettu huomioon.

3) Kaikki määrät sisältävät lapsikorotuksen. Tanskassa ja Islannissa lapsikorotus on tulosidonnainen.

4) Veroa laskettaessa on lesken omat tulot lisätty saatavaan korvaukseen.

Korvaustaso tyyppitapauksissa (työttömyys) 1) vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti 3) kr	Norja kr	Ruotsi 4) kr
A. Yksinäinen mies					
- bruttotulo/päivä	449	191	946	376	396
- nettotulo/päivä	232	124	715	240	253
- päiväraha, brutto/päivä	287	53	382	274	300
- päiväraha, netto/päivä	171	53	365	211	206
- päiväraha, netto-% nettotulosta	74	43	51	75	81
B. Yksinäinen nainen					
- bruttotulo	375	149	693	311	350
- nettotulo	205	103	576	210	232
- päiväraha, brutto/päivä	287	53	382	227	300
- päiväraha, netto/päivä	171	53	365	178	206
- päiväraha, netto-% nettotuloista	83	51	63	73	89
C. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä					
-bruttotulo/päivä	449	191	946	376	396
-nettotulo/päivä	232	124	715	240	253
-päiväraha, brutto/päivä	287	53	382	274	300
-päiväraha, netto/päivä	171	53	349	211	206
-päiväraha, netto-% nettotulosta	74	43	49	75	81
D. Naimisissa oleva mies, jolla 2 lasta (6 ja 9 v) vaimo työssä 2)					
-bruttotulo/päivä	453	203	1 018	376	422
-nettotulo/päivä	237	142	788	244	279
-päiväraha, brutto/päivä	291	84	469	286	325
-päiväraha, netto/päivä	174	84	429	228	231
-päiväraha, netto-% nettotulosta	73	59	54	80	83

- 1) Mahdollisia karenssipäiviä työttömyyden alkaessa ei ole huomioitu. Päivätulo on laskettu vuositulosta jaettuna 365:llä.
- 2) Kaikki määrät sisältävät lapsikorotuksen. Tanskassa ja Islannissa lapsikorotus on tulosidonnainen.
- 3) Islanti: Työttömyyspäivärahaa maksetaan viideltä päivältä viikossa, mutta vuositulo on jaettu 365:llä.
- 4) Ruotsi: Vuositulo on jaettu 260:lla. Työttömyyspäivärahaa maksetaan viideltä päivältä viikossa.

Korvaustaso tyyppitapauksissa (vanhuuseläke pl. lisäeläke 1)) vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti 2) kr	Norja kr	Ruotsi kr
A. Yksinäinen mies					
- bruttotulo	163.984	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	261.002	87.711	65.877
- eläke, brutto	40.068	19.860	117.200	36.514	29.232
- eläke, netto	40.068	19.860	117.200	36.514	29.232
- eläke, netto-% nettotulosta	47	44	45	42	44
B. Yksinäinen nainen					
- bruttotulo	136.817	54.550	252.865	113.466	90.954
- nettotulo	74.969	37.596	210.174	76.749	60.219
- eläke, brutto	40.068	19.860	117.200	36.514	29.232
- eläke, netto	40.068	19.860	117.200	36.514	29.232
- eläke, netto-% nettotulosta	53	53	56	48	49
C. Lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä					
- bruttotulo	300.711	124.440	598.154	250.711	193.986
- nettotulo	159.766	82.872	471.176	164.460	126.096
- eläke, brutto	75.456	33.504	172.975	59.050	51.360
- eläke, netto	60.583	33.504	172.975	59.050	51.360
- eläke, netto-% nettotulosta	38	40	37	36	41

1) Edellytyksenä on, ettei eläkkeen saajalla ole muita tuloja eläkkeen ohella. Vuositulo muodostaa vain vertailuperustan, siten että eläkettä voidaan verrata tyypilliseen tuloon. Lisäksi oletetaan, että henkilöllä on täysi työvuosien määrä.

Korvaustaso tyypitapauksissa (vanhuuseläke ml. lisäeläke 1)) vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti 2) kr	Norja kr	Ruotsi kr
A. Yksinäinen mies					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	261.002	87.711	65.877
- eläke, brutto	44.374	34.094	193.380	75.277	69.060
- eläke, netto	42.946	28.632	188.020	64.074	48.088
- eläke, netto-% nettotulosta	51	63	72	73	73
B. Yksinäinen nainen					
- bruttotulo	136.817	54.550	252.865	113.466	90.954
- nettotulo	74.969	37.596	210.174	76.749	60.219
- eläke, brutto	44.374	31.179	185.843	64.577	61.874
- eläke, netto	42.946	27.552	183.253	56.555	44.506
- eläke, netto-% nettotulosta	57	73	87	74	74
C. Lapseton aviopari, molemmat eläkkeellä					
- bruttotulo	300.711	124.440	598.154	250.711	193.986
- nettotulo	159.766	82.872	471.176	164.460	126.096
- eläke, brutto	84.068	59.057	316.081	127.771	123.830
- eläke, netto	64.959	50.760	313.071	106.701	87.186
- eläke, netto-% nettotulosta	41	61	66	65	69

- 1) Edellytyksenä on, ettei eläkkeen saajalla ole muita tuloja eläkkeen ohella. Vuositulo muodostaa vain vertailuperustan, siten että eläkettä voidaan verrata tyypilliseen tuloon. Lisäksi oletetaan, että henkilöllä on täysi työvuosien määrä.
- 2) Islanti: Tässä on huomioitu vanhuuseläke ja täydentävä eläke (työeläke), joka vastaa muiden maiden lisäeläkettä.

Korvaustaso tyypitapauksissa (työkyttömyyseläke ml. lisäeläke 1))
vuonna 1984

	Tanska kr	Suomi mk	Islanti 3) kr	Norja kr	Ruotsi kr
A. Yksinäinen mies					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	261.002	87.711	65.877
- työkyvyttömyys- eläke, brutto	77.916	39.148	193.382	75.277	69.060
- työkyvyttömyys- eläke, netto	67.771	31.476	188.020	64.079	48.088
- työkyvyttömyys- eläke, netto-% nettotulosta	80	70	72	73	73
B. Yksinäinen nainen					
- bruttotulo	136.817	54.550	252.865	113.466	90.154
- nettotulo	74.969	37.596	210.174	76.749	60.219
- työkyvyttömyys- eläke, brutto	77.916	34.726	185.843	64.577	61.874
- työkyvyttömyys- eläke, netto	67.771	29.496	182.953	56.555	44.506
- työkyvyttömyys- eläke, netto-% nettotulosta	90	78	87	74	74
C. Yksinäinen nainen, jolla I (6 v.) lapsi 2)					
- bruttotulo	150.337	56.454	298.418	122.658	94.254
- nettotulo	88.489	44.065	258.279	87.297	66.355
- työkyvyttömyys- eläke, brutto	98.036	40.908	257.084	79.686	65.174
- työkyvyttömyys- eläke, netto	87.891	36.317	255.474	71.276	50.609
- työkyvyttömyys- eläke, netto-% nettotulosta	99	82	99	82	76
D. Naimisissa oleva lapseton mies, vaimo työssä					
- bruttotulo	163.894	69.890	345.289	137.245	103.032
- nettotulo	84.797	45.276	260.856	87.211	65.877
- työkyvyttömyys- eläke, brutto	71.928	39.148	152.389	75.277	69.060
- työkyvyttömyys- eläke, netto	55.479	31.476	151.809	64.079	48.088
- työkyvyttömyys- eläke, netto-% nettotulosta	65	70	58	73	73

E. Naimisissa oleva mies,
jolla 2 lasta (6 ja 9 v.),
vaimo työssä 2)

- bruttotulo	165.494	73.999	371.539	146 437	109 632
- nettotulo	86.397	51.725	287.556	97 823	72 477
- työkyvyttömyys- eläke, brutto	91.180	53.064	263.083	90 386	75 660
- työkyvyttömyys- eläke, netto	74.731	43.337	255.983	77 230	54 690
- työkyvyttömyys- eläke, netto-% nettotulosta	86	84	89	80	75

F. Naimisissa oleva mies,
jolla 2 lasta (6 ja 9 v.),
vaimo ei työssä 2)

- bruttotulo	170.126	73.999	390.293	146.437	109.632
- nettotulo	101.284	53.321	355.021	110.766	74.277
- työkyvyttömyys- eläke, brutto	101.692	53.064	322.753	102.220	75.660
- työkyvyttömyys- eläke, netto	90.425	45.281	322.173	90.024	56.488
- työkyvyttömyys- eläke, netto-% nettotulosta	89	85	91	82	76

- 1) Edellytetään, ettei eläkkeensaaajalla ole muita tuloja eläkkeen ohella. Edelleen edellytetään, että on kysymys 100 %:sta työkyvyttömyydestä. Vuositulo muodostaa vain vertailuperustan, siten että eläkettä voidaan verrata tyypilliseen tuloon.
- 2) Kaikki määrät sisältävät lapsikorotuksen. Tanskassa ja Islannissa lapsikorotus on tulosidonnainen.
- 3) Islannista mukaan on otettu työkyvyttömyyseläke sekä työeläke, joka vastaa muiden maiden lisäeläkettä.

Liite 2

Menoerien erittely
(vrt. taulukko 6.3.6.)

Menoryhmä	Sisältää seuraavat menot
I. Sairaus	Tanska
1. Käteissuoritteet	a. Kuntien maksamat sairauspäivärahat
a. Yleinen sairausvakuutus	b. Työnantajien sairauspäivärahat poissaolon 13 ensimmäiseltä viikolta. Täyden palkan (toimihenkilöt ja virkamiehet) ja päivärahan (a. ja b.) välistä eroa ei ole otettu mukaan laskelmiin.
b. Muut käteissuoritteet	Suomi
	a. Yleisen sairausvakuutuksen sairauskorvaukset (1 579 mmk) sekä liikennevakuutuksen henkilövahinkokorvaukset (294 mmk).
	b. Sairausajan palkka (arvio) ja sairausvakuutuskassojen myöntämä vapaaehtoinen avustus.
	Islanti
	a. Sairauskassojen sairauspäiväraha menot.
	b. Työnantajien sairausajan ja tapaturmien palkkamenot (arvio). Ammattijärjestöjen työnantajien rahoittamat päiväraha järjestelmät.
	Norja
	a. Eläkevakuutuksen (folketrygden) sairausraha 14 sairauspäivän jälkeen.
	b. Arvioidut työnantajien maksamat sairauspäivärahat työnantajajakson aikana (14 päivää).
	Ruotsi
	a. Pakollisen ja vapaaehtoisen sairausvakuutuksen sairauspäivärahat yleisistä vakuutus-kassoista. Pakollisen sairausvakuutuksen sairaanhoitomenot (lääkkeet, lääkärin antama hoito, hoidolliset toimenpiteet, raskaustarkastukset, sairaalahoido, matkat, muut korvaukset).
	b. ---
2. Saira- ja terveydenhoito	Tanska
a. Sairaalat ym.	a. Valtion ja kuntien virkalääkärit, kätilötoiminta, sairaalat. Tarttuvia tauteja ehkäisevät toimenpiteet.
b. Yleinen terveydenhoito	b. Sairausvakuutuksen lääkäri-, fysioterapia-, lääkeli-, silmälasimenot yms.
c. Muut	c. Sairausvakuutuksen hautauskorvaukset, matkavakuutuksen sairauskulut yms. Julkiset kotisairaanhoidon ja koulu-terveydenhoidon menot.

Suomi

- a. Valtion ja kuntien sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastohoidon kustannukset.
- b. Sairaaloiden ja terveyskeskusten avohoito. Sairausvakuutuksen sairaanhoitokorvaukset (lääkkeet, tutkimukset, lääkäripalvelut, toimenpiteet ja matkat).
- c. Valtion ja kuntien kustannukset PAV-huoltoon sekä joitakin muita terveyden ja sairaanhoidon kustannuksia.

Islanti

- a. Valtion sairaaloiden valtion menot, sairausvakuutuksen muiden sairaaloiden menot.
- b. Sairausvakuutuksen lääkäri-, fysioterapiamenot yms (ei sairaaloissa).
- c. Sairausvakuutuksen lääkemenot ym. Virkalääkärrien, kouluterveydenhoidon, tarttuvien tautien ehkäisyyn käytetyt menot ym.

Norja

- a. Valtion ja maakuntien (fylkeskommunene) terveystalvelujen ja erikois-terveystalvelujen menot sairaaloiden lisäksi.
- b. Eläkevakuutuksen (folketrygden) korvaukset lääkäreille ja lääkkeisiin ym. Kuntien yleiset lääkärimenot, koti-sairaanhoito, fysioterapia jne.
- c. Eläkevakuutuksen sairaankuljetusmenot ym. Valtion, kuntainliittojen ja kuntien raittius- ja alkoholistihuollon menot.

Ruotsi

- a. Valtion ja maakäräjien menot sairaaloista, sairaskodeista ja muista sairaanhoitolaitoksista.
- b. Avohoito lääkäriasemilla, hoitokeskuksissa, aluehoidossa jne.
- c. Alkoholinväärinkäyttäjien hoitolaitokset. Raittiuslautakuntien toiminta vuodesta 1979 lähtien ei sisälly tähän vaan se sisältyy sosiaalimenojen kokonaissummaan.

3. Psyykkisesti vammaisten hoito

Tanska

Kehitysvammaishuollon menoja ei voida erottaa vammaisten koulutus- ym. menoista. Vuodesta 1980 lähtien kehitysvammaishuolto- ja koulutusmenot sisältyvät yleisiin sosiaalimenoihin.

Suomi

Valtion ja kuntien kehitysvammahuollon menot niin laitos- kuin avohoidonkin osalta.

Islanti

Valtion menot valtion hoitokodeista. Sairausvakuutuksen muiden kehitysvammahoitolaitosten menot. Erityiskoulut.

Norja

Valtion ja kuntien menot erityiskouluista ja erityisopetuksesta. Psykkisesti vammaisten terveydenhoitolaitokset sisältyvät kohtaan I.2.a.

Ruotsi

Maakäräjien ja valtion menot.

4. Hammashoito

Tanska

Sairausvakuutuksen hammashoidon menot. Kuntien ja maakuntien (amstkommunerne) koululaisten ja nuorten hammashoito.

Suomi

Valtion ja kuntien terveystieteiden hammashoidon menot.

Islanti

Sairausvakuutuksen ja kuntien koululaisten hammashoito ja sairausvakuutuksen muut hammashoidon menot.

Norja

Eläkevakuutuksen hammaslääkärikorvaukset, valtion ja kuntien kouluhammashoito ja muut hammashoidon menot.

Ruotsi

Hammashoitovakuutuksen ja kansanhammashoidon menot.

II. Työtaturmavakuutus
ja työsuojelu
1. Työtaturmavakuutus

Tanska

Työnantajamaksut, vanhingonkorvaukset lakisääteisistä vakuutuksista. Valtion menot työtovereille aiheutuneista haitoista.

Suomi

Lakisääteinen tapaturmavakuutus. Valtion työnantajana suorittamat korvaukset ja eräitä muita tapaturmakorvauksia.

Islanti

Lakisääteisen tapaturmavakuutuksen menot.

Norja

Eläkevakuutuksen kustantamat menot tapaturmista, jotka tapahtuneet ennen 1.1.1971. Tämän jälkeen menot ovat kohdassa IV työkyvyttömyyseläkkeet.

2. Työsuojelu

Ruotsi
Työtaturmalain mukaiset korvaukset.

Tanska
Työsuojelumenot.

Suomi
Valtion ja kuntien työsuojelumenot.

Islanti
Julkisen sektorin ja työnantajien järjestämä teollisuustarkastus ja laivantarkastus sekä pelastustoimi.

Norja
Valtion työsuojelumenot. Kuntien työsuojelumenot sisältyvät kohtaan IX. Hallinto.

Ruotsi
Valtion ammattientarkastuksen menot.

III. Työttömyys

1. Työttömyysvakuutus

Tanska
Maksut ja avustukset työttömyyskassoille. Kassojen työttömyyspäivärahat. Kassojen jälkipalkkamenot ovat kohdassa IV. 3.

Suomi
Työttömyyskassat ja valtion maksamat työttömyyskorvaukset.

Islanti
Julkisen työttömyysvakuutuksen menot.

Norja
Eläkevakuutuksen työttömyystuet.

Ruotsi
Valtionavustukset hyväksytyille työttömyyskassoille ja käteinen työmarkkinatuki.

2. Työvälitelys

Tanska
Kunnallisten ja maakunnallisten (amtskommunerne) työnvälitystoimistojen käyttömenot. Liikkuvuusavustukset.

Suomi
Valtion ja kuntien työvälitelys-, ammatinvalintamenot sekä liikkuvuusavustukset.

Islanti
Julkisen työvälitelyksen menot.

Norja
Valtion työnvälityksen menot.

- Ruotsi
Valtion työnvälitysmenot.
3. Työvoimakoulutus
- Tanska
Työttömien koulutus ja työharjoittelu ym.
- Suomi
Työttömien ammattikurssit.
- Islanti
Ei ole ko. toimintaa.
- Norja
Valtion työmarkkinakoulutusmenot.
- Ruotsi
Työmarkkinakoulutusmenot, muuttoavustukset ja elinkeinonharjoittamisavustukset.
4. Julkiset työt
- Tanska
Työttömille tarkoitettujen julkisten töiden palkkamenot. Julkisen sektorin suorittamat työllistämistuet ja pitkäaikaistyöttömien uudelleen koulutusmenot.
- Suomi
Työvoimaviranomaisten työmarkkinoille sijoittamien työttömien palkkamenot sekä työllistämistuella palkatut.
- Islanti
Järjestelmää ei ole.
- Norja
Kohdassa III.
- Ruotsi
Työllisyystöiden menot ja palkka-avustuksella palkatut.
- IV. Vanhuus ja työkyvyttömyys ym.
1. Peruseläke (kansaneläke)
- a. Vanhuuseläke
- b. Työkyvyttömyyseläke (varhaiseläke)
- c. Leskeneläke
- Tanska
Kansaneläke ml. eläkkeen lisät. Varhaiseläke ml. eläkkeen lisät.
- Suomi
Kansaneläkelain mukaiset vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkemenot sekä niiden eri lisät ja tuet.
- Islanti
Kansaneläkevakuutuksen (folkeforsikringen) vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkkeen menot ml. vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeen lapsilisä ja leskenavustus.

Norja

Eläkevakuutuksen vanhuuseläkemenot, kuntoutusrahat, työkyvyttömyyseläke ja perhe-eläkemenot. Erityislisät, kompensatiolisiä. Jälkeenjääneiden koulutustuki. Kalastajien, metsätyöntekijöiden ja merimiesten eläketurva. Kuntien vähimmäiseläkelisämenot.

Ruotsi

Kansaneläke sisältäen vanhuuseläkkeen, varhaiseläkkeen, sairausavustuksen, leskeneläkkeet, eläkkeenlisän, vaimolisän, lapsilisän, vammaiskorvauksen sekä kunnallisen asumisen.

2. Työeläkkeet (lisäeläkke)
  - a. Vanhuuseläke
  - b. Työkyvyttömyyseläke (varhaiseläke)
  - c. Leskeneläke

Tanska

Palkansaaajien ja työnantajien maksut työmarkkinoiden lisäeläkkeisiin. Maksetut työeläkkeet (lisäeläkkeet).

Suomi

Työeläkelainsäädännön mukaiset vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkkeet. Valtion ja kuntien vanhojen eläkejärjestelmien mukaiset menot sekä tiettyjen laitosten eläkesääntöjen mukaiset menot.

Islanti

Ks. IV. 3.

Norja

Eläkevakuutuksen lisäeläkkeet a, b ja c.

Ruotsi

Yleinen lisäeläke, joka sisältää vanhuus-, varhais- ja leskeneläkkeen.

3. Lisäeläkkeet (täydentävä eläke)
  - a. Vanhuuseläke
  - b. Työkyvyttömyyseläke (varhaiseläke)
  - c. Leskeneläke

Tanska

Valtion ja kuntien virkamiehilleen maksamat eläkkeet. Valtion maksamat täydentävät lisät eronneille virkamiehille, jotka eivät ole oikeutettuja eläkkeeseen. Työnantajien ja palkansaaajien eläkekassoille suorittamat maksut sekä kassojen maksamat eläkkeet. Vuodesta 1979 lähtien työtömyyskassojen maksamat jälkipalkat.

Suomi

Vapaaehtoiset vanhuus-, työkyvyttömyys- ja leskeneläkkeet, jotka ovat eläkesäätiöiden ja avustuskassojen myöntämiä sekä vastaavat rekisteröidyt lisäeläkkeet.

Islanti

Lain tai asetuksen mukaiset täydentävät eläkkeet. Käsittää kaikki työntekijät ja itsenäiset elinkeinonharjoittajat. Vanhoille henkilöille väliaikaisena järjestelynä myönnetyt avustukset.

Norja

Osittain laskennalliset menot valtion eläkekassalle, kunnalliselle eläkekassalle ja erillisille kunnallisille eläkekassoille. Laskennalliset menot yksityiselle toimihenkilöeläkejärjestelmälle (kollektiiviset vakuutukset vakuutussäätiöissä ja erillisissä eläkekassoissa).

Ruotsi

Sisältää seuraavat eläkkeet ja kustannukset:

- STP-vakuutetut, LO:n ja SAF:in perustama vakuutustoiminta
- KPA (kuntien eläkelaitos) Kunnalliiliiton ja maakäräjäliiton yhteinen eläkelaitos.
- SPP yksityisen sektorin eläkekassa.
- SPV valtion eläkelaitos.
- Osuuskauppaliikkeen eläkekassa.

4. Osatyökykyisten koulutus ja invalidihuolto

Tanska

Vammaisten koulutus ja huoltomenot. Työkyvyttömiä työllistymistä ja elinkeinonharjoittamista edistävät toimenpiteet. Kuntoutusmenot. Käteissuoritteet perheille, joissa vammaisia lapsia tai aikuisia.

Suomi

Valtion kuurojen- ja sokeainkoulujen menot ja invalidihuolto sekä avustukset invalidien ja sokeain järjestöille mm. Kansaneläkelain mukaiset kuntoutusmenot sisältyvät kohtaan IV. 1. Kuntoutusmenot muiden eläkelakien mukaan sisältyvät kohtaan IV. 2.

Islanti

Julkiset menot sokeain, kuurojen ja puhehäiriöisten ym. koulutukseen. Kuntoutukseen ja työllistämiseen käytetyt varat. I.3. ja IV. 4. kesken suoritettujen menojen jako on arvio.

Norja

Eläkevakuutuksen kuntoutusmenot. Valtion menot kuntoutuslaitoksille ja kuntoutustehtäviin. Erityiset vammaisten kuntoutustoimenpiteet.

- Ruotsi
Työhuollon ja erityiskoulujen menot.
Vammaisjärjestöille suoritettut avustukset.
5. Vanhainkodit, hoitokodit ja eläkeläis-asunnot
- Tanska
Valtion ja kuntien menot hoitokodeille.
Valtion ja kuntien avustukset asuntojen käyttömenoihin ja eläkeläisten asumiskustannusten alentamiseen.
- Suomi
Valtion ja kuntien kunnallisten vanhainkotien menot sekä avustukset yksityisille vanhainkodeille.
- Islanti
Vanhainkotien käyttömenot katetaan pääasiassa eläkeläisten lisillä (kohdassa IV. 1.) ja sairausvakuutuksen kautta (vanhainkotien vuodeosastohoito).
- Norja
Kuntien menot vanhainkodeille ja yhdistetyille vanhainkoti/sairaskodeille.
Eläkeläisten asumistuki.
- Ruotsi
Kuntien menot vanhainkodeille. Kuntien suorittamat eläkeläisten asumislisä on kohdassa IV. 1.
6. Vanhusten ja vammaisten kodinhoito-apu
- Tanska
Valtion ja kuntien menot eläkeläisten kodinhoitoavusta. Laitoshoidon ulkopuolella tapahtuvan eläkeläishuollon menot.
- Suomi
Kodinhoitoaputoiminnan menot sekä avustukset järjestöille, jotka harjoittavat kodinhoitotoimintaa.
- Islanti
Kodinhoitotoiminnan menot. Eläkeläisten huoltotyön menot.
- Norja
Kuntien vanhuksille ja vammaisille tarkoittaman kodinhoitotyön menot.
- Ruotsi
Valtion ja kuntien nettokustannukset kodinhoitotoiminnasta ja kuljetuspalveluista sekä vanhusten avohoidon kustannukset.

V. Lapset ja perheet
 1. Käteissuoritteet
 a. Äitiyspäiväraha

Tanska
 Kuntien maksama äitiysraha raskauden, synnytyksen ja adoption yhteydessä.

Suomi
 Yleisen sairausvakuutuksen äitiysrahat.

Islanti
 Kansaneläkevakuutuksen raskaudesta ja synnytyksestä suorittamat menot.

Norja
 Valtion maksamat synnytysrahat työssä oleville.

Ruotsi
 Vanhempainraha synnytyksen ja lapsen hoidon yhteydessä.

b. Kertasuoritteet

Tanska

-

Suomi
 Valtio suorittaa kaikille äideille äitiysrahaa. Tuen suuruus v. 1984 oli 470 mk.

Islanti

-

Norja
 Valtion maksamat synnytysrahat koti-työtätekeville.

Ruotsi

-

c. Lapsilisä

Tanska
 Yleinen lapsilisä sekä korotettu ja ylimääräinen lapsilisä. Nuorisosuorite 16-17-vuotiaille.

Suomi
 Yleinen lapsilisä.

Islanti
 Valtion menot yleiseen lapsilisään.

Norja
 Valtion lapsilisämenot.

Ruotsi
 Yleinen lapsilisä.

d. Elatustuki

Tanska

Julkisen sektorin nettomenot elatustuen ennakkomaksuista.

Suomi

Valtion ja kuntien elatustukimenot.

Islanti

Kuntien nettomenot elatustuen ennakkomaksuista. Valtion nettomenot tapauksissa, joissa elatusvelvollinen on ulkomaalainen.

Norja

Eläkevakuutuksen elatustuen ennakkomaksut.

Ruotsi

Yksinhuoltajien elatustuen ennakko, josta on vähennetty suoritettua elatustuet.

e. Lapseneläkkeet jne.

Tanska

Leskien lapsien, orpojen ja vammaisten ja kansaneläkeläisten lapsien erityinen lapsilisä.

Suomi

Lapsenhoitolisä ja lapseneläkkeet.

Islanti

Kansaneläkevakuutuksen erityiset lapsilisät (mikäli jompi kumpi vanhemmista kuollut). Äidinpalkka yksinäisille äideille. Täydentävän eläkejärjestelmän lapseneläkkeet.

Norja

Eläkevakuutuksen lapseneläkemenot sekä tuki naimattomille ja eronneille huoltajille.

Ruotsi

Kansaneläkkeen ja yleisen lisäeläkejärjestelmän lapseneläke mikäli lapsen jompi kumpi huoltaja on kuollut.

f. Asumistuki

Tanska

Valtion ja kuntien menot asumiskustannusten alentamiseksi muille kuin eläkeläisille.

Suomi

Valtionvaroista myönnettyt asumistuet.

Islanti

Norja
Lapsiperheiden asumistuki.

Ruotsi
Valtion ja kuntien perheille ja lapsettomille talouksille myöntämät asumistuet.

2. Palvelut

a. Synnytysavustus

Tanska
Sisältyy kohtaan I. 2.a.

Suomi
-

Islanti
-

Norja
Sisältyy kohtaan I. 2.

Ruotsi
-

b. Ehkäisevät tutkimukset

Tanska
Raskaustarkastukset, terveydenhoitajat, alle kouluikäisten lasten terveystarkastukset.

Suomi
Äitiys- ja lastenneuvoloiden kustannukset kohdassa I. 2.
Terveyskeskusten avohoito.

Islanti
Valtion ja kuntien äitiysneuvolatoiminnasta aiheutuvat menot, raskaustarkastukset, terveydenhoitajat ja lasten lääkärintarkastukset.

Norja
Sisältyy kohtaan I. 2.

Ruotsi
Vanhempainraha synnytyksen ja lastenhoidon yhteydessä.

c. Päivähoito

Tanska
Valtion ja kuntien päivähoitolaitosten ja lasten ja nuorten päiväkerhojen käyttökustannukset.

Suomi
Valtion ja kuntien menot, lasten päiväkotit, perhepäivähoito, koululaisten päivähoito, kotihoidontuki, lasten leikin ja toiminnan ohjaaminen.

Islanti

Valtion ja kuntien menot päivähoi-
dosta jne.

Norja

Valtion ja kuntien menot lastenhoi-
dosta, vapaa-ajan toiminnasta ja ker-
hoista.

Ruotsi

Käyttömenot (vanhempain maksamat hoito-
maksut vähennetty). Päiväkodit, perhe-
päiväkodit, osapäivähoito ja vapaa-
ajan kodit. Kotikielenopetusavustuk-
set.

d. Lasten- ja nuorten-
huolto

Tanska

Valtion ja kuntien lastenkoti- ja nuo-
risokotimenot sekä muita lapsille ja
nuorille tarkoitettuja toimintoja.

Suomi

Valtion ja kuntien lastensuojelumenot
so. koulukodit, lastenkodit ja avohoito.

Islanti

Kunnallisten lastenkotien ja kasvatus-
laitosten menot sekä valtion kasvatus-
laitosmenot. Kunnallisen lastensuoje-
lun menot sekä valtion valvontakulut.

Norja

Kuntien ja maakuntien (fylkeskommuner)
sekä valtion lastensuojelumenot.

Ruotsi

Julkisen lasten- ja nuortenhuollon
menoja ei voida eritellä vuodesta 1979
lähtien. Menot ovat kuitenkin mukana
kokonaissosiaalimenoissa.

e. Kodinhoitajatoi-
minta

Tanska

Valtion ja kuntien arvioidut menot
tilapäisestä kodinhoitoavusta.

Suomi

Valtion ja kuntien kunnallisen kodin-
hoitotoiminnan menot. 50 % kodinhoi-
tajien toiminnasta suuntautuu vanhus-
ten ja vammaisten avustamiseen.

Islanti

Kodinhoitajatoiminnan menot. Jako koh-
tien IV. 6. ja V. 2. välillä on arvio.

Norja

Kodinhoitotoiminnan kunnalliset menot.

VI. Yleinen avustus jne.
1. Huoltoapu

Ruotsi
Lapsiperheille tarkoitetun sosiaalisen kodinhoitoavun menot.

Tanska
Valtion ja kuntien käteissuoritteet avustuslakien mukaan (bistandsloven).

Suomi
Valtion ja kuntien huoltoapulain mukaiset menot pl. sosiaalihuollon laitoshoido.

Islanti
Yleisen toimeentuloavun nettomenot.

Norja
Valtion ja kuntien menot taloudelliseen sosiaaliapuun.

Ruotsi
Sosiaaliavustusten nettokustannuksia ei voida eritellä (vuoden 1979 jälkeen), ne sisältyvät kuitenkin kokonaissosiaalimenoihin.

2. Muut avustukset

Tanska
Huoltokodit ja muita avustuslakien (bistansloven) mukaisia menoja, joita ei ole huomioitu muualla. Korvaukset rikoksien uhreille. Avustukset sosiaaliin kohteisiin yleisesti.

Suomi
Valtion osuus merimiespalveluihin. Valtiontuki asevelvollisuuden suorittajien omaisille ja muille erityisryhmille.

Islanti
Kuntien huoltokotimenot. Sosiaalipoliittinen kansainvälinen yhteistyö.

Norja
Valtion pakolaisavustukset, merimiesten kotimatkatmenot ym. Kuntien menot tiettyihin sosiaaliin tarkoituksiin.

Ruotsi
Ulkomailla asuvien ruotsalaisten avustaminen, pakolaistoiminta, avustukset WHO:lle ja kansainvälinen sosiaalipoliittinen yhteistyö.

VII. Sotilasvahingot ja tapaturmat

Tanska
Miehitysajan uhreille maksettavat korvaukset ja asevelvollisuuden aikana tapahtuneista onnettomuuksista suoritettavat korvaukset.

Suomi

Sotainvalideille, heidän omaisilleen ja kadonneiden ja kaatuneiden omaisille suoritettavat eläkkeet ja tuet ym. Rintamasotilaseläkkeet.

Islanti

-

Norja

Eläkevakuutuksen sotaeläkkeet siviileille. Valtion sotaeläkkeet sotilashenkilöille.

Ruotsi

Sotilasvahingonkorvaukset.

VIII. Lapsivähennys verotuksessa

Tanska

-

Suomi

Valtion- ja kunnallisverotuksessa suoritettu verovähennys.

Islanti

Kunnallisverotuksessa myönnetty lapsivähennys.

Norja

Verotuksessa myönnetty lapsivähennys.

Ruotsi

-

IX. Hallinto

Tanska

Terveyshallituksen, työministeriön, sosiaaliministeriön, vakuutushallituksen ja sosiaalihallituksen hallintomenot. Kuntien sosiaalihallinnon ja maakuntien menot. Työttömyyskassojen hallintomenot sekä ATP:n (Yleinen virkamieseläke) hallintomenot.

Suomi

Sosiaali- ja terveysministeriön, sosiaalihallituksen, lääkintöhallituksen, kuntien sosiaalihallinnon ml. sosiaalityötoimistojen sosiaalityömenot ja eläkejärjestelmien hallintokustannukset.

Islanti

Valtion sairaaloiden, terveys- ja sosiaaliministeriön, lääkintöhallituksen, valtionvakuutuslaitosten (sairauskassat), eläkekassojen ja opetusministeriön menot.

Norja

Sosiaaliministeriön ml. terveyskeskusvirasto, Valtion ekäkelaitos, eläkekonttorit ja muut valtion keskuslaitokset, kuntien ja maakuntien sosiaali- ja terveystalouden menot.

Ruotsi

Sosiaaliministeriön, sosiaalihuollon, valtion vakuutuslaitoksen, vakuutusrahastojen, asuntopolitiikan, asuntopolitiikan, lääninasuntolautakuntien, työmarkkinaministeriön, työsuojeluviraston sekä työmarkkinalaitoksen hallintokustannukset. Vuodesta 1984 mukana ovat myös kuntien sosiaalihuollon hallintomenot.

Liite 3Pohjoismaisten sosiaaliturvajärjestelmien rahastot
vuonna 1984Pohjoismaiden sosiaalitilastokomitean asettaman työryhmän
raporttiSisältö

1. Esipuhe
2. Johdanto
3. Rahoitusjärjestelmiä
4. Rahastojen muodostuminen sosiaaliturvajärjestelmässä
5. Eläkkeiden rahoitus Pohjoismaissa
  - 5.1. Johdanto
  - 5.2. Eläkejärjestelmien rakenne
  - 5.3. Taulukot
6. Työryhmän ehdotus

Taulukot

1. Pohjoismaisten sosiaaliturvajärjestelmien rahastot vuonna 1984
2. Suoritetut eläkkeet rahoitusjärjestelmästä ja rahaston suuruudesta riippumatta käyvin hinnoin (milj. kr/mk) eri eläkeuotojen osalta vuosina 1978, 1981 ja 1984 Pohjoismaissa
3. Eläkkeiden rahoitus rahastojen ym. kautta vuonna 1984 Pohjoismaissa

1. Esipuhe

Pohjoismaiden sosiaalitilastokomitean (NOSOSKO) julkaisemissa tilastollisissa selvityksissä oli vuosina 1958 - 1966 mukana tietoja rahastojen muodostumisesta sosiaaliturvajärjestelmän piirissä. Rahastoselvitystä ei tämän jälkeen tilastojulkaisuissa eri syistä ole ollut; tietojen katsottiin olevan laadullisesti puutteellisia ja vaikeaselkoisia ja niinpä niiden otaksuttiinkin kuuluvan NOSOSKON:n ensisijaisen kiinnostusalueen ulkopuolelle.

Sosiaaliturvajärjestelmien rahastojen muodostuminen on kuitenkin jälkeinpäin osoittautunut kiinnostavaksi etenkin eläkkeiden osalta. Näihin rahastoihin onkin eri lähtökohdista kiinnitetty huomiota, kuten esim. rahastojen kokoon; niiden

kasvuun, niiden kansantaloudelliseen ja rahataloudelliseen merkitykseen, niiden vero-oikeudelliseen asemaan jne.

Rahastokeskustelun painopisteet vaihtelevat eri maiden kesken, mutta tiettyjä yhteisiä piirteitä on kuitenkin olemassa. Kaikissa maissa on huomioitu työeläkejärjestelmien asema kriisissä olevassa kansantaloudessa, jossa väestön ikärakenne vinoutuu, ja jossa järjestelmiä samaan aikaan asteittain kehitetään.

Rahastojen muodostumisella sosiaalipolitiikan alueella on nykyään huomattavasti laajempaa kiinnostavuutta kuin 20 vuotta sitten, jolloin NOSOSKO:n julkaisuista poistettiin taulukkoselvitykset. Tämä taustana NOSOSKO päätti vuonna 1983 asettaa työryhmän, jonka tehtävänä on työstää perusmateriaali mahdollisten rahastoja käsittelevien tilastojen luomiseksi. Työryhmä on myös saanut tehtäväkseen tarkastella korkomenojen ja -tulojen selvitysperiaatteita NOSOSKON:n tilastoja silmälläpitäen.

Työryhmän kokoonpano on ollut seuraava:

Rita Knudsen, Tanska
 Frejvid Gustafsson, Suomi
 Synnöve Hesso, Suomi
 Gunnar Munthe-Kaas, Norja
 Göran Smedmark, Ruotsi
 Lena Strömqvist, Ruotsi
 Gudjon Hansen, Islanti

Puheenjohtajana työryhmässä on toiminut Göran Smedmark ja kokoussihteerinä Lena Strömqvist. Työryhmä on tähän mennessä kokoontunut neljä kertaa NOSOSKO:n kokousten yhteydessä, ensimmäisen kerran marraskuussa 1984 ja viimeisen kerran tammikuussa 1986. Tämän raportin myötä työryhmä on saattanut päätökseen sen osan tehtävästään, joka käsittelee sosiaalisia rahastoja. Ryhmän seuraavana työskarkana tulee olemaan korkotulojen ja -menojen tilinpidon kartoitus.

2. Johdanto

Sosiaaliturvarahastojen muodostamisen tarkoitus Pohjoismaissa ja rahastojen laaja-alaisuus vaihtelevat huomattavasti eri maissa ja eri sosiaaliturvajärjestelmän osien kesken.

Se, mitä tilastollisissa ja tilinpidollisissa selvityksissä kutsutaan rahastoiksi, voi olla luonteeltaan täysin erilaista. Erään kategorian muodostavat sellaiset järjestelyrahastot (regleringsfonder), jotka todellisuudessa ovat vain kirjanpidollisia erinä julkisessa budjetissa ja joita käytetään vuosittaisen tuloksen jälkikäteiseen sääntelyyn. Tarkoitus on etupäässä se, että erillisten rahoituslähteiden suhteita on kyettävä säätelemään.

Siltä osin kuin rahastot eivät ole korkoa tuottavia, ne eivät myöskään ole sen yleisen kiinnostuksen kohteena, joka

on tehnyt ajankohtaiseksi rahastokysymyksen selvittämisen pohjoismaisia vertailevia tilastoja varten. Eräillä muilla rahaston lajeilla on sen sijaan välittömämpi yhteys järjestelmän vakuutustekniseen rakenteeseen, ja niillä on itsenäisempi merkitys ko. etuuden lajin rahoitukselle. Se merkitys, mikä rahastoilla näissä tapauksissa on, voi esimerkiksi olla seuraava:

- varmistaa, että varoja on tulevien velvoitteiden maksamiseen lyhyellä tai pitemmällä aikavälillä
- toimia eri ajanjaksojen välisten erojen tasoittajana ottaen huomioon käyttöasteessa tapahtuvat vaihtelut.

Rahaston muodostaminen ei aina ole vakuutusteknisesti motivoitua. Tietyissä tapauksissa, joissa perinteistä vakuutusmaksuratkaisua (premiereservlösning) ei ole valittu, on kuitenkin haluttu pyrkiä kasvavaan kansantaloudelliseen säästämiseen. Nykyisin rahastot ovat niin suuria, että niillä on keskeinen merkitys pääomamarkkinoilla. Rahastojen varojen ohjaamisella pääomamarkkinoille on vakuutussäästämisen avulla pyritty vaikuttamaan siihen, että kasvavan bruttokansantuotteen ohella laajennetaan tulevien eläkkeiden maksamisen kansantaloudellista perustaa.

Kysymys rahastoista on viime aikoina tullut yhä ajankohtaisemmaksi pohjoismaisessa sosiaalipoliittisessa ja kansantaloudellisessa keskustelussa. Samaan aikaan kun työeläkejärjestelmä on saavuttamassa täyden toimintalaajuutensa, ovat kansantalouden kehitystä useimmissa maissa 70-luvun lopulla ja 80-luvun alussa leimanneet suuret budjettialijäämät, korkea inflaatio, talouden vähäinen kasvu ja merkittävä työttömyys. Tämä on johtanut viime vuosina eläkejärjestelmien uudelleen muotoilemista koskeviin keskusteluihin.

Keskusteluissa on myös otettu esille se, kyetäänko vastuuvollisuudesta pitkällä tähtäimellä selviämään. Samanaikaisesti eri tahoilla painotetaan sosiaalimenojen kasvun rajoittamisen tarvetta. On myös väitetty, että sellaiset työeläkejärjestelmät, jotka ovat luonteeltaan jakojärjestelmiä (fördelnings-system), voivat johtaa sukupolvien välisiin ristiriitoihin. Tulonjako jakojärjestelmässä tulevien eläkkeensaajien (joiden toimeentulon taso perustuu tämän päivän vakuutussitoumuksiin) ja huomispäivän työntekijöiden välillä, on jakojärjestelmässä riippuvainen kansantulon kehityksestä. Mikäli kasvu on vähäistä tai negatiivista pitemmän ajanjakson kuluessa, syntyy ongelmia, kun passiiviväestö käyttää kasvavan osan kokonaisresursseista. Eräs toinen merkityksellinen seikka on, että jakojärjestelmässä maksuperustaan voidaan vaikuttaa suoraan silloin, kun positiivinen reaali-palkkakehitys vaihtuu negatiiviseksi. Se vaikuttaa järjestelmän tulojen ja menojen väliseen tasapainoon.

Kiinnostus rahastokysymykseen kytkeytyy ensisijaisesti vakuutusaloihin, jotka käsittävät suuria väestöryhmiä koskevia pitkäaikaisia taloudellisia sitoumuksia. Rahastojen muodotuksen merkitys on erityisen suuri silloin, kun vakuutusjär-

jestelmään kohdistetaan lisääntyviä vaatimuksia, jotka koskevat tulevaisuudessa käytettävissä olevia resursseja. Niin voi käydä väestön ikärakenteen muutosten seurauksena tai kun edunsaajien määrä lisääntyy, ja kun keskimääräinen etuuksien taso järjestelmien kehittämisen seurauksena kohoaa.

Ensisijaisesti nämä seikat koskevat eläkejärjestelmiä. Myös muihin tarkoituksiin saattaa ilmetä huomattavaakin rahastomistarvetta.

Työryhmä on rajannut tehtäväkseen käsitellä korkoa tuottavia rahastoja niiltä osin kuin ne liittyvät NOSOSKO:n sosiaalimenolaskelmiin. Järjestelyrahastot - pääasiassa kirjanpidollisessa tarkoituksessa - joita edellä käsiteltiin, ja jotka olivat pohjoismaisissa tilastoissa mukana vuosina 1958 - 1966, on täten jätetty käsittelyn ulkopuolelle. Selvityksen pääpaino on eläkkeissä, ja erityisesti huomioidaan rahastojen turvavelvoitteiden pitkäjänteisyys sekä niiden hallitseva merkitys. Jaksossa 4 selvitetään kuitenkin myös niitä rahastoja, joita on olemassa eläkejärjestelmien ulkopuolella. Ratkaisevaa tässä selvityksessä on se, onko rahasto korkoa tuottava vai ei.

3. Rahoitusjärjestelmiä

Sosiaalivakuutusten rahoitus voidaan järjestää kahden pääperiaatteen mukaan. Perinteinen vakuutussäästöratkaisu (premiereservlösning) merkitsee sitä, että rahastoon säätämällä luodaan takuut tulevien valvoitteiden suorittamisesta.

Toinen ratkaisu on jakojärjestelmä (fördelningssystem). Siinä ei ole kysymys rahastoinnista, vaan järjestelmä yhdistetään eri syistä rahastoon, jolla on esimerkiksi puskurifunktio (buffertfunktion).

Aika ajoin on käyty keskustelua siitä, kuinka rahoitusmalli tosiasiaissa vaikuttaa järjestelmän turvallisuuteen. Monet syyt voivat vaikuttaa siihen, että poiketaan vakuutussäästömallista ja valitaan jakojärjestelmä, johon kuuluu puskurirahasto. Tämä helpottaa mm. vakuutusjärjestelmän nopeaa toteuttamista, koska maksuvarannon (premiereserv) kokoaminen kestää kauan. Myös muilla tavoilla kuin vakuutussäästöratkaisulla voidaan saada aikaan jakopoliittisia vaikutuksia. Indeksisidonnaisuus on tavallisesti myös yksinkertaisempi kehitellä, koska sen jakojärjestelmässä ei tarvitse perustua vakuutuslaskelmiin. Tulevaisuudessa tehtäville etuusrakenteen muutoksille on myös enemmän tilaa jakojärjestelmässä.

On myös huomattava, että molemmissa päämalleissa voidaan rahoituslähteitä tarpeiden mukaan kehitellä vapaasti esim. verovarojen, työnantajamaksujen, omaosuuksien ja maksujen avulla.

Yllämainittujen pääperiaatteiden lisäksi on olemassa koko joukko erilaisia välimuotoja. Tämä johtuu mm. siitä, että kun vakuutusjärjestelmä on toteutettu, on joko ollut muita vaikuttimia tai siihen on jälkeen päin kytketty uusia vaikut-

timia kuin vain puhtaasti vakuutusellisia. Pohjoismaissa käytössä olevia sosiaalivakuutusten rahastorakenteita voidaan kuvata seuraavalla tavalla.

Jakojärjestelmä (fördelningssystem) on periaatteessa järjestelmä, jossa vuoden aikana syntyneet menot katetaan samana vuonna saatavilla tuloilla. Puhtaimmassa muodossa tämä järjestelmä esiintyy esim. julkisen sektorin hallinnoimissa tulonsiirroissa (sairauspäiväraha), mutta myös pitempiaikaisissa korvausvelvoitteissa (julkisen sektorin työntekijäin eläkkeet Tanskassa, Suomessa, Norjassa ja Ruotsissa). Rahastomuodot, joista näissä tapauksissa on kyse, ovat järjestelyrahastoja (regleringsfonder), joilla tavallisesti tarkoitetaan julkisen budjetissa olevia kirjanpidollisia eriä. Niiden avulla on tarkoitus jatkuvasti saada tietoja menoista ja tuloista, esim. työnantajamaksuista ja vakuutettujen vakuutusmaksuista sekä valtionavusta ym. Siten on mahdollista tarpeen mukaan tasapainottaa eri rahoituslähteiden vuosittaisia yli- tai alijäämiä. Modifioiduissa jakojärjestelmissä rahastointi tapahtuu puskurirahastoihin (buffertfonder), joiden tavoitteena on tasoittaa vakuutusmaksuliikenteen vaihteluja eri ajanjaksoina. Se voi tapahtua lyhyellä (esim. vuosittain) tai pitemmällä aikavälillä (esim. järjestelmän rakentamisen eri vaiheiden välillä). Rahastojen alkaessa tuottaa korkoa, voidaan tulojen ja menojen alijäämää ajoittain kokonaan tai osittain kattaa korkotuotoilla. Puskurirahastoilla, kuten Norjan ja Ruotsin lisäeläkejärjestelmillä voi olla myös kansantaloudellisia tarkoituksia. Näiden eläkejärjestelmien toteuttaminen muutti vaihtoehtoisten ja täydentävien eläkemuotojen edellytyksiä. Lisäeläkejärjestelmärahastron avulla oli tarkoitus korvata muun säästämisen vähentymistä. Rahastot pyrkivät myös parantamaan pitkäaikaisen tuotannonlisiin investointeihin tarkoitettua pääoman saatavuutta pääomamarkkinoilla. Ruotsissa tämä työelärahaston alkuperäinen tavoite on säilynyt, mutta Norjassa kansaneläkerahastoilla ei ole enää tätä kansantaloudellista roolia.

Vakuutusmaksujärjestelmässä (premiereservsystem) rahastoinnin avulla muodostetaan vakuutusmaksuvaranto (premiereserv), jonka on vastattava kaikkien tulevien vakuutusvelvoitteiden arvoa.

Eräs vakuutusmaksujärjestelmän muunnos on se, että yksittäisen henkilön aktiivivaiheensa tapahtuvan vähittäisen vakuutusmaksujen kohoamisen sijasta eläketapahtuman yhteydessä henkilön "tilille" sijoitetaan tulevia velvoitteita vastaava määrä. Pääomanarvojärjestelmän (kapitaltäckningssystem) sisältönä on, että vakuutuksen antaja perii vuosittain vakuutusyhteisöltä vakuutusmaksut, jotka vastaavat vuoden aikana uusille vakuutetuille myönnettyjen eläkkeiden pääoman arvoa. Pääomanarvojärjestelmän mukaan siis vain maksussa olevat eläkkeet on vakuutettu vakuutuslaitoksessa. Vakuutetun aktiivivaiheensa ei panna sivuun säästöjä.

Eläkkeiden arvon takaaminen voidaan jakojärjestelmässä ratkaista teknisesti yksinkertaisesti esim. sitomalla ne hinta- tai palkkakehitykseen. Arvon takaamisen menetelmät muissa puh-

taissa järjestelmissä perustuvat ensisijaisesti rahastojen tuottamaan ylijäämään, joka syntyy kun todellinen korkotuotto ylittää ne korko-olettamukset, jotka ovat vakuutuslaskelmien perustana. Arvon vakuuslisä tai indeksilisiä voidaan maksaa ikäänkuin ylimääräisinä etuuksina, mutta laskennallisen koron ja todellisen koron välisestä erosta johtuvat voitot voidaan käyttää myös vakuutusetuuksien lisien määräämiseen.

Eri rahoitusjärjestelmien yhdistelmiä ja sekajärjestelmiä on olemassa. Eräänä esimerkkinä saman eläkejärjestelmän yhdistelmistä voi olla esim. Suomen yksityisen sektorin työeläkejärjestelmä, joka periaatteessa on vakuutusmaksujärjestelmä. Osa eläkkeiden kustannuksista, mm. indeksikorotukset, rahoitetaan kuitenkin jakojärjestelmän avulla. Eri rahoitusjärjestelmien yhdistelmä voi ilmetä esim. siten, että eri vakuutettujen ryhmiin sovelletaan erilaisia rahoitusmenetelmiä. Julkaisen sektorin työ- ja lisäeläkkeet (tilläggs- och supple- rande pensioner) voidaan rahoittaa esim. puhdaspiirteisen jakojärjestelmän avulla (kuten Suomessa ja Ruotsissa), kun taas yksityinen sektori ko. maissa käyttää vakuutusmaksu- ja pääomanarvojärjestelmää vastaavissa eläkejärjestelyissään.

4. Sosiaaliturvarahastojen muodostuminen

Taulukossa 1. kuvataan pääpiirteittäin erilaisten rahastojen esiintymistä sosiaaliturvajärjestelmässä. Menokohteiden luokittelu perustuu NOSOSKON:n julkaisuun Pohjoismaiden sosiaaliturva. Rahastojen kokoa kuvaavat luvut ovat joulukuulta 1984. Tässä taulukossa otetaan täydellisyyden vuoksi mukaan kaikki rahastotyyppit, siis myös enemmän kirjanpidollisesti motivoitut järjestelyrahastot.

Taulukko 1. Pohjoismaiden sosiaaliturvarahastot vuonna 1984

Menokohde	Rahastotyyppi	Milj. kr/mk	Huomautuksia
<u>Tanska</u>			
I Sairaus	Järjestely- rahasto	..	} Tilit riittä- mättömästi eriteltyjä
II Työtapa- turmavakuu- tus ja työ- suojaus	Vakuutus- maksurahasto	..	
III Työttö- myys	Puskurirahasto	..	
IV Vanhuus ja työkyvyt- tömyys			
a) Peruseläke	-	-	
b) Lisäeläke/ työeläke	Vakuutusmaksu- rahasto	36 342	Yleinen virka- eläke (ATP)
c) Lisäeläke/ täydentävä eläke	Pääoman arvo- ja vakuutusmaksu- rahasto	63 283	Eläkekassa- rahastoja. Erialaisten järjestelmien yhdistelmiä

Taulukko 1 jatkuu

Menokohde	Rahastotyyppi	Milj. kr/mk	Huomautuksia
<u>Suomi</u>			
I Sairaus	Järjestelyrahasto	- 208	
II Työtapaturma- vakuutus ja työ- suojelu	Vakuutusmaksu- ja puskurirahasto	3 201	Näistä 2 929 milj. mk työsuojeluun. Yhdistetty vakuutus- maksu- ja jakojärjes- telmä
III Työttömyys	Vakuutusmaksu- ja puskurirahasto	85	Yhdistetty vakuutus- maksu- ja jakojärjes- telmä
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys			
a) Peruseläke	Puskurirahasto	14 969	
b) Lisäeläke/ työeläke	Vakuutusmaksu- pääomanarvo ja puskurirahastoja	49 664	Rahastoihin ei sisälly vastuuvajaus 578 milj. mk
c) Lisäeläke/ täydentävä eläke	Järjestely- ja vakuutusmaksu- rahastoja	9 926	Rahastoihin ei sisälly vastuuvajaus 5 611 milj. mk
<u>Islanti</u>			
I Sairaus	Puskurirahasto	24	
II Työtapaturma- vakuutus ja työ- suojelu	Puskurirahasto	85	
III Työttömyys	Puskurirahasto	855	
IV Vanhuus ja työkyvyttömyys			
a) Peruseläke	Puskurirahasto	106	
b) Lisäeläke/ työeläke	-	-	
c) Lisäeläke/ täydentävä eläke	Vakuutusmaksu- rahastoja	17 954	

Taulukko 1 jatkuu

Menokohde	Rahastotyyppi	Milj. kr/mk	Huomautuksia
<u>Norja</u>			
I Sairaus			
II Työtapaturma- vakuutus ja työ- suojelu			
III Työttömyys	Puskurirahasto	26 626	Kansanturva- rahasto, likviditeet- tirahasto koko kansan- turvaa varten
IV Vanhuus ja ja työkyvyt- ttömyys	Puskurirahasto	1 232	Kalastajien, metsätyönte- kijöiden ja merimiesten erityiset rahastot
a) Peruseläke			
b) Lisäeläke/ työeläke			
c) Lisäeläke/ täydentävä eläke	Vakuutusmaksu- ja puskurirahastoja	..	Yhdistetty vakuutus- maksu- ja jakojärjes- telmä
<u>Ruotsi</u>			
I Sairaus	Järjestelyrahasto	4 913	
II Työtapaturma- vakuutus ja työ- suojelu	Puskurirahasto	1 672	
III Työttömyys	Järjestelyrahasto	-1 194	
	Puskurirahasto	1 684	
IV Vanhuus- ja työkyvyttömyys			
a) Peruseläke	Järjestelyrahasto	66	Osaeläke- rahasto
b) Lisäeläke/ työeläke	Puskurirahasto	245 456	
c) Lisäeläke/ täydentävä eläke	Vakuutusmaksu- ja pääomanarvo- rahastoja	94 290	

5. Eläkkeiden rahoitus Pohjoismaissa

5.1. Johdanto

Seuraavassa selvitetään - kuten jo alustavasti on käsiteltykin - eläkesektorin rahastojen muodostamista. Työryhmä on päätenyt siihen, että ne motiivit, jotka puoltavat rahastotietojen uudelleen ottamista NOSOSKO:n tilastojulkaisuun, ovat keskittyneet tälle alueelle:

- velvoitteiden pitkäjänteisyys on kouriintuntuvin tällä alueella
- järjestelmät ovat merkittävän laajoja - periaatteessa ne koskevat koko väestöä jossain muodossa, ja suuri osa väestöstä on pääasiallisessa elatuksessaan riippuvainen maksuista, joita eläkejärjestelmät suorittavat
- yleisessä keskustelussa on viime vuosina sosiaalivaikutukseen kohdistunut huomio koskenut eläkkeitä (vrt. jakso 2 edellä).

Tässä jaksossa selvitetään taulukkojen avulla työryhmän kartoituksesta saamat tulokset. Aluksi esitetään lyhyt selvitys eläkejärjestelmien rakenteesta kussakin maassa.

5.2. Eläkejärjestelmien rakenne

Yleinen selvitys Pohjoismaiden eläkejärjestelmien rakenteesta on jaksossa 4 Sosiaaliturva Pohjoismaissa -julkaisussa. Seuraavassa kuvataan järjestelmien suunnittelua rahoitusta korostuen.

Tanska

Tanskassa eläkkeet muodostuvat yleisestä varhaiseläkkeestä (työkyvyttömyyseläke) ja kansaneläkkeestä, pakollisesta palkansaajien lisäeläkkeestä (ansioeläke - ATP), 60 - 66 vuotiaitten työttömyyskassojen jäsenten mahdollisuudesta siirtyä "jälkipalkalle", tiettyjen valtion ja kuntien palveluksessa olevien täydentävästä "virkamieseläkkeestä" sekä työehtosopimuksin tai muilla tavoin vahvistetuista eläkekassojen jäsenten täydentävästä eläkkeestä.

67 vuoden iässä kaikki ovat oikeutettuja kansaneläkkeeseen. Palkansaajalle maksetaan lisäksi lisäeläkettä (työeläke). Jos palkansaaja on ollut palveluksessa erityisin ehdoin, jotka koskevat tiettyjä julkisen sektorin palveluksessa olleita virkamiehiä, hänellä on oikeus myös "virkamieseläkkeeseen". Mikäli hän on ollut eläkekassan jäsen, hänellä on kansaneläkkeen ja ansioeläkkeen lisäksi oikeus täydentävään eläkkeeseen (lisäeläke). Työkyvyttömyyseläke ja perhe-eläke voidaan erilaisin ehdoin maksaa myös ennen 67. ikävuotta. Vuoden 1984 tammikuusta lähtien on kaikki sosiaaliset eläkkeet (sosiaalilainsäädännön mukaiset eläkkeet) koottu nimikkeeseen "varhaiseläke". Varhaiseläkettä maksetaan alle 67-vuotiaille.

Kansaneläkkeen ja sosiaalisten varhaiseläkkeiden menot rahoitetaan valtion budjettivaroin. Työnantajat maksavat kuitenkin pienemmän maksun varhaiseläkkeiden (ennen työkyvyttömyyseläke) rahoittamiseksi.

Lisäeläkemenot (työeläke) rahoitetaan työnantajamaksuin (2/3) ja työntekijämaksuin (1/3). Lisäeläke on yhtenäinen työtulojen suuruudesta riippumaton, mutta työvuosista ja työajan pituudesta riippuvainen eläke. Vakuutusmaksut sijoitetaan varmoihin arvopapereihin, kiinteään omaisuuteen tai lainataan työnantajille.

"Jälkipalkka"-menot kattaa valtio. Korvaukset kytkeytyvät työttömyyspäivärahan suuruuteen. Työttömyyskassa maksaa jokaista jäsentään kohti avustusta valtiolle. Työnantajat maksavat tämän lisäksi jokaisesta kokopäivätyötä tekevstä työntekijästään avustusta valtiolle rajoittaakseen valtion menoja.

Virkamieseläkkeen menot rahoitetaan kokonaisuudessaan valtion ja kuntien budjettien kautta.

Eläkekassojen täydentävät eläkkeet (lisäeläkkeet) rahoitetaan siten, että työnantajat maksavat avustusta omien ja aktiivisten työntekijöidensä puolesta. Olennaisen osan rahoituksesta muodostavat käyttämättömien varojen korkotuotot.

Ansioeläke (ATP) voidaan maksaa eloon jääneelle puolisolle, mutta etuuteen oikeutetun on valittava oman ansioeläkkeen ja leskieläkkeen (efterlevandepension) väliltä. "Virkamieseläkejärjestelmä" ja täydentävä eläkejärjestelmä sisältävät omaeläkkeen ja leskieläkkeen.

Suomi

Suomessa eläkkeet muodostuvat peruseläkkeestä (kansaneläke-, vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys-, perhe-, rintamaveteraanieläkkeestä ja hoitolisästä sekä pakollisesta palkansääjien ja työnantajien työeläkkeestä. Työeläkettä maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys-, työttömyys- ja perhe-eläkkeenä. Edellisten lisäksi on olemassa myös lisäeläkkeitä.

Kansaneläke rahoitetaan jakojärjestelmän mukaan. Rahastointia ei suoriteta - poikkeuksena tekninen likviditeettirahasto. Eläkevastuusta ei myöskään tehdä laskelmia tai pidetä kirjaa järjestelmän puitteissa. Kustannuksista vastaavat työnantajat, työntekijät, valtio ja kunnat. Valtio on takaamassa järjestelmän rahoitusta.

Työeläkejärjestelmän piirissä on erityisiä järjestelmiä valtiota, kuntia ja kirkkoa, (julkista sektoria) ja yksityistä sektoria varten. Julkisen sektorin eläkkeet rahoitetaan jakojärjestelmän avulla. Eri järjestelmät vastaavat itse kustannuksistaan.

Yksityisen sektorin työntekijä voi olla vakuutettuna työeläkelakien mukaista työeläkettä varten eläkevakuutusyhtiössä, eläkesäätiössä (yksi työnantaja) tai eläkekassassa (useita työnantajia).

Maatalousyrittäjien eläkkeitä hoitaa erityinen eläkelaitos. Työeläkkeet rahoitetaan sekä vakuutusmaksu- että jakojärjestelmän avulla, nk. osittain rahastoiva järjestelmä (partielltt fonderat system). Vuosittain ansaittu alle 55-vuotiaitten työntekijöiden eläkeoikeus sekä työkyvyttömyyseläkkeet ja perhe-eläkkeet rahoitetaan periaatteessa vakuutusmaksujärjestelmän avulla. Muut kustannukset, esim. indeksikorotukset ja yleiset eläketason korjaukset rahoitetaan sitä vastoin jakojärjestelmän avulla. Vakuutusmaksun maksavat työnantajat. Työeläkkeet käsittävät myös yrittäjät, jotka kuuluvat yksityisen sektorin järjestelmän piiriin. Yrittäjät maksavat vakuutusmaksua, joka vastaa työntekijöiden keskimääräistä vakuutusmaksua. Vakuutusmaksua on alennettu pienituloisten yrittäjien osalta. Valtio kattaa sen osan kustannuksista, joita vakuutusmaksut eivät kata.

Eläkesäätiöiden rahastojen ei tarvitse olla niin suuria, että ne kattaisivat kokonaisuudessaan tulevaisuuden eläkevastuun. Mikäli varat eivät riitä vakuutusvastuun kattamiseen, otetaan erotus esille nk. vastuuvajauksena kirjanpidossa.

Lisäeläkkeiden osalta vastuuvajaus laksetaan vastaavalla tavalla kuin yksityisen sektorin työeläkkeiden osalta. Lisäeläkkeitä hoitavat eläkekassat ja eläkesäätiöt. Eläkekassojen on katettava eläkevastuunsa, kun taas eläkesäätiöiden ei sitä tarvitse tehdä. Elleivät varat vastaa eläkevastuuta, erotus käsitellään kirjanpidossa vastuuvajauksena.

Islanti

Islannin eläkejärjestelmä muodostuu peruseläkkeestä (kansaneläke) ja palkansaajien ja muiden työtätekevien eläkejärjestelmistä, jotka perustuvat työmarkkinaosapuolten välisiin sopimuksiin tai lakiin. Nämä eläkkeet vastaavat muiden Pohjoismaiden työ- ja lisäeläkettä. Mutta NOSOSKON:n tilastoissa niiden on tähän saakka katsottu olevan täydentäviä eläkkeitä.

Kansaneläke maksetaan vanhuuseläkkeenä, työkyvyttömyyseläkkeenä ja eloonjääneen eläkkeenä. Kansaneläke rahoitetaan valtion avustuksin ja työnantajamaksuin jakojärjestelmän kautta.

Täydentävä eläke maksetaan vanhuus-, työkyvyttömyys- ja eloonjääneen eläkkeen muodossa. Eläkekassaan kuulumisen on pakollista ansiotyössä oleville. Rahoitus tapahtuu säännönmukaisesti vakuutusmaksujärjestelmän avulla työnantajain ja työntekijäin vakuutusmaksuin, mutta vakuutusmaksu- ja jakojärjestelmän yhdistelmiäkin on olemassa. Indeksisäännöstely tai muut eläkkeiden arvon varmistamismuodot ovat yhdessä korkean inflaation kanssa johtaneet siihen, ettei eläkevastuuta kateta täysin. Tätä vastuuvajetta ei kirjata samalla tavalla kuin Suomessa eläkekassojen vuositilinpäätöksissä.

Rahastojen määrä kohoaa lähemmäs 90:tä ja vakuutusehdot vaihtelevat eri rahastoissa.

Norja

Yleinen eläke muodostuu eläkevakuutuksen (folketrygden) eläkeosasta, joka käsittää peruseläkkeen (kansaneläke, työkyvyttömyyseläke ja eloonjäänen eläke). Yleisen eläkejärjestelmän rinnalla on lisäksi erityisiä eläkejärjestelmiä metsätyöntekijöitä, kalastajia ja merimiehiä varten. Niiden mukaan vanhuuseläkettä maksetaan ennen yleistä eläkeikää, merimiesten osalta myöskin eloonjääneen eläkettä. Sen lisäksi on myös olemassa valtion täydentävä virkaeläke valtion ja kuntien palveluksessa oleville ja yksityisten palvelussa oleville työntekijöille yrityksissä, jotka ovat kollektiivisten eläkemääräysten alaisia. Kansaneläkkeen menot katetaan työntekijäin vakuutus- ja työnantajamaksuilla. Erotus, joka voi syntyä kansaneläkkeen menojen ja tulojen välillä, suoritetaan valtion varoista.

Eläkevakuutusrahasto on koko eläkevakuutusta varten tarkoitettu likviditeettirahasto, minkä tarkoituksena on kattaa ennakoimattomia muutoksia eläkevakuutuksen rahoitustarpeessa. Tällä hetkellä rahasto ei saa lisäsuoritteita koron lisäksi, joka lisätään rahastopääomaan. Metsätyöntekijöille, kalastajille ja merimiehille tarkoitetuissa erityisissä eläkejärjestelmissä on erillisiä puskurirahastoja.

Valtion virkamiesten täydentävä lisäeläke rahoitetaan jakojärjestelmän mukaan. Eläkemenot katetaan työnantaja- ja työntekijämaksuin sekä jossain määrin pääoman tuotoilla. Jäljelle jäävä osuus katetaan valtion välittömällä lisämaksuilla. Rahastointia ei ole. Koska valtion virkamiesten eläkkeet ovat lakisääteisiä, jokainen kunta päättää itse, perustetaanko ansioeläkejärjestelmä. Kunnat ovat pääpiirteittäin ottaneet käyttöön samat säännöt kuin valtion eläkekassakin. Rahoitus tapahtuu työnantaja- ja työntekijämaksuin. Rahastointi tapahtuu suurin piirtein vakuutusmaksuperiaatteen mukaisesti.

Kollektiiviset yksityiset ansioeläkevakuutukset on pääasiassa otettu vakuutusyhtiöistä, mutta lukuisissa tapauksissa on perustettu eläkekassoja. Rahoitus tapahtuu pääasiassa työnantajamaksuin

Ruotsi

Ruotsissa eläkkeet muodostuvat yleisestä pakollisesta kansaneläkkeestä ja pakollisesta lisäeläkkeestä (vanhuuseläke 65. ikävuodesta, työkyvyttömyyseläke ja eloonjääneen eläke), osaeläkkeestä 60 - 65-vuotiaille, jotka vähentävät työaikansa sekä valtion, kuntien ja yksityisen sektorin palveluksessa olevien täydentävistä eläkkeistä, jotka perustuvat työmarkkinosapuolten välisiin sopimuksiin. Julkisen sektorin palveluksessa olevien täydentävä eläke sovitetaan yhteen kansaneläkkeen ja lisäeläkkeen kanssa, ja yhteensovitettua eläke-etuudet maksetaan bruttomääräisinä. Muut täydentävät eläkkeet laskeetaan erikseen. Kansaneläkkeen ja osaeläkkeen menot rahoitetaan työnantaja- ja yrittäjämaksuin sekä valtion avustuksella. Kansaneläkettä varten ei nykyisin suoriteta rahastointia.

Osaeläkejärjestelmässä käytettävä järjestelyrahasto esitetään tämän raportin taulukoissa.

Lisäeläke (ATP - yleinen virkaeläke) rahoitetaan kokonaisuudessaan työnantaja- ja yrittäjämaksuin. Rahastointi tapahtuu puskurirahastoon, joka on koottu osittain vuosina 1960 - 1981 liikaa perityistä maksuista ja osittain korkotuloista. Nykyään virkaeläkejärjestelmä (ATP) toimii puhtaana jakojärjestelmänä, ja rahaston säästö on riippuvainen sen pääoman tuotosta. Rahaston varojen sijoittamista ohjaillaan laissa määrättyllä johtosäännöllä ja valtion pankin luottopoliittisilla ohjesäännöillä. Sijoitukset tapahtuvat riittäviä vakuuksia vastaan etupäässä valtion obligaatioihin ja asunto-obligaatioihin. Rahasto siirtää jossain määrin riskipääomaa elinkeinoelämään sijoittamalla varoja osakemarkkinoille (nk. neljäs työeläkerahasto ja vuonna 1984 perustetut palkansaajarahastot).

Valtion ja kuntien palveluksessa olevien täydentävän eläkkeen rahoitus tapahtuu budjetin kautta. Yksityisen palveluksessa olevien täydentävä eläke rahoitetaan vakuutusmaksumallin mukaan siihen liittyneiden työnantajien maksamin maksuin. Pääomanarvomallia sovelletaan yksityisen palveluksessa olevien työntekijöiden täydentäviin eläkkeisiin.

Taulukko 2 Maksetut eläkkeet rahoitusjärjestelmästä riippumatta sekä rahastojen koko käyvin hinnoin (milj. kr/mk) vuosina 1978, 1981 ja 1984 Pohjoismaissa

	Peruseläke ¹⁾	Ansioläke	Lisäeläke	Yhteensä	Joista virkamies- eläkkeitä	
					Valtion virka- miehille	Kuntien virka- miehille
Tanska						
1978						
Maksetut eläkkeet	19 856	235	3 750	23 841	1 873	1 364
Rahasto (31.12.)	-	12 719	19 242	31 961	-	-
1981						
Maksetut eläkkeet	32 067	350	5 235	37 652	2 637	1 886
Rahasto (31.12.)	-	20 121	32 509	52 630	-	-
1984						
Maksetut eläkkeet	44 072	511	7 707	52 290	3 500	2 519
Rahasto (31.12.)	-	36 342	63 283	99 625	-	-
Suomi						
1978						
Maksetut eläkkeet	5 557	7 104	580	13 241	2 418	1 096
Rahasto (31.12.)	2 125	15 784	4 787	22 696	-	-
1981						
Maksetut eläkkeet	7 930	11 139	861	19 930	3 499	1 639
Rahasto (31.12.)	2 690	29 664	7 692	40 046	-	-
1984						
Maksetut eläkkeet	12 095	17 005	1 288	30 388	4 824	2 468
Rahasto (31.12.)	1 469	47 147	12 443	61 059	-	-
Islanti						
1978						
Maksetut eläkkeet	199	-	70	269	29	6
Rahasto (31.12.)	28	-	715	743	127	15
1981						
Maksetut eläkkeet	725	-	305	1 030	115	23
Rahasto (31.12.)	79	-	3 703	3 782	555	71
1984						
Maksetut eläkkeet	2 385	-	1 170	3 555	401	78
Rahasto (31.12.)	106	-	17 954	18 060	2 746	311

Taulukko 2 jatkuu

Norja

1978						
Maksetut eläkkeet ²⁾	12 944	2 846	2 747	18 537	1 727	309
Rahasto (31.12.)	16 300 ³⁾		..	..	-	..
1981						
Maksetut eläkkeet ²⁾	17 858	5 191	3 350	26 399	2 127	450
Rahasto (31.12.)	20 121 ³⁾		..	..	-	..
1984						
Maksetut eläkkeet ²⁾	24 629	9 391	4 750	38 770	2 744	746
Rahasto (31.12.)	26 629 ³⁾		..	..	-	..

Ruotsi

1978						
Maksetut eläkkeet	26 354	12 338	6 271	44 963	3 204	972
Rahasto (31.12.)	- 94 ⁴⁾	132 807	32 178	164 891	-	-
1981						
Maksetut eläkkeet	39 009	23 537	9 239	71 785	4 391	1 418
Rahasto (31.12.)	- 67 ⁴⁾	183 492	54 791	237 607	-	-
1984						
Maksetut eläkkeet	46 622	36 172	11 989	94 783	5 138	1 923
Rahasto (31.12.)	66 ⁴⁾	245 356	94 290	339 712	-	-

1) Tanskan lukuihin sisältyy jälkipalkka ja Ruotsin lukuihin osa-aikaeläke.

2) Eläkevakuutusrahasto.

3) Pl. kalastajien, metsätyöntekijöiden ja merimiesten eläkejärjestelmät.

4) Ainoastaan osa-aikaeläkerahasto.

Taulukossa 1 on esitetty katsaus rahastojen muodostumiseen Pohjoismaisissa sosiaaliturvajärjestelmissä. Seuraavissa taulukoissa käsitellään eläkejärjestelmiä lähemmin.

Taulukossa 2 esitetään yleisesti eläkkeiden muodostamaa kokonaisuutta. Tässä yhteydessä selvitetään siis myös sellaisia eläkejärjestelmien osia, jotka rahoitetaan ilman rahastoja. Siten helpotetaan rahastojen kautta tapahtuvan rahoituksen suhteellisen merkityksen arviointia. Taulukoissa 3 a-e esitetään rahastoilla rahoitetettuja eläkejärjestelmiä kokonaisuutena ja tuloslaskelma rahastojen toiminnasta vuonna 1984. Myös tässä tapauksessa on vertailujen mahdollistamiseksi otettu mukaan sellaisia eläketoiminnan osia, joilla ei esiinny rahastointia.

Rahastoinnin laajuutta voidaan taulukoiden lukujen kautta selvittää eri tavoin. Rahastoidut varat voidaan suhteuttaa vakuutuskannan kokoon tai eläkkeen saajien lukumäärään. Toinen tapa on verrata rahastojen kokoa vuosittain maksettuihin etuuksiin. Sellainen vertailu osoittaa, kun kysymyksessä ovat lisäeläkkeet, että rahastot Tanskassa, Suomessa (lisäeläke työeläkelakien mukaan), pl. vastuuvajaus ja Ruotsissa vuoden 1984 lopussa vastasivat noin 70 vuoden, noin 5 vuoden ja noin 7 vuoden maksuja mitattuna vuoden 1984 etuuksien tasolla. Norjan osalta eläkevakuutusrahasto vastasi noin viiden kuukauden etuusmaksuja koko eläkevakuutuksen osalta ja noin yhdeksän kuukauden maksuja pelkästään perus- ja lisäeläkkeen osalta. Merkittävien erojen esiintymisellä voi olla useita eri syitä. Syinä voivat olla esim. korkotason vaihtelut maitten välillä, verotus ja vakuutettujan määrän kasvu jne. Se voi edelleen olla yhteydessä siihen, että käytetään erilaisia rahoitusjärjestelmiä. Vakuutusmaksujärjestelmässä rahaston koko määrätään tulevien velvoitteiden perusteella. Ne on laskettu ottamalla huomioon epävarmuus, joka liittyy tulevaan korkoon ja kuolleisuuteen ym. Esimerkiksi reaalikoron poikkeamat korko-olettamuksista, jotka ovat olleet maksuarvion perustana, voivat kuitenkin, kuten Tanskassa, synnyttää suuria ylijäämiä, jotka eivät vastaa etuussitoimuksia. "Rahaston voimaa", joka tässä Tanskan osalta on ilmoitettu, on muutettu erilaisin toimenpitein, esim. bonussitoumuksin ja verotuksella.

Samankaltaisia vertailuja voidaan esim. talulukoiden 2 ja 3 lukujen johdosta tehdä myös täydentävän eläkkeen osalta. Lisäperspektiiviä saadaan, kun rahastot suhteutetaan eri eläkejärjestelmien suhteelliseen kokoon.

Taulukosta 2 ilmenee, että eri eläkejärjestelmistä maksettujen eläkkeiden jaukaumassa on eroa eri maissa. Eri vakuutusalueet kokonsa puolesta mitattuna eläkemenoina jakautuivat prosentuaalisesti vuonna 1984 seuraavasti:

	Tanska	Suomi	Islanti	Norja	Ruotsi
Peruseläke	84	40	67	64	49
Lisäeläke	1	56	-	24	38
Täydentävä eläke	15	4	33	12	13
Yhteensä	100	100	100	100	100

Taulukossa 2 esitettävät tiedot vuosina 1978 ja 1981 maksetuista eläkkeistä poikkeavat tietyissä tapauksissa jonkinverran Pohjoismaiden sosiaaliturvajulkaisun luvuista ko. vuosien osalta. Tämä johtuu siitä, että ajankohtaisemmat luvut ovat nyt olleet saatavilla.

Vakuutuskannalla taulukossa 3 tarkoitetaan peruseläkkeen osalta sitä väestön osaa, joka ei ole täyttänyt 16 vuotta tai 18 vuotta Tanskassa, ja joka ei saa eläkettä. Lisäeläkkeiden osalta tarkoitetaan toisaalta eläkeoikeuden ansainneiden kokonaismäärää, osittain niitä, joilla vuoden 1984 aikana on ollut eläketuloja so. aktiiviväestöä. Täydentävän eläkkeen osalta vakuutuskannalla vastaavasti tarkoitetaan osaksi vakuutettujen kokonaismäärää (pl. eläkkeen saajat), osittain aktiiviväestöä, joka vuonna 1984 osallistui toimintaan, joka kuului eläkesopimuksen piiriin.

Taulukko 3 a Eläkkeiden rahoitus rahastojen ym. kautta vuonna 1984 Tanskassa
(milj. kr)

	Peruseläke ¹⁾	Ansioeläke	Lisäeläke ²⁾
Vakuutuskanta yht.	3 040 884	3 200 000	259 955
- joista aktiivisia	-	2 500 000	259 955
Eläkkeensaajien lukum.	893 346	334 900	31 064
Rahoitusjärjestelmä	Jakojärjestelmä	Vakuutusmaksujärjestelmä	Jako-, vakuutusmaksu-, pääomanarvojärjestelmä
Rahasto vuoden alussa	-	30 686	54 223
Tuottoja, yht.	36 505	6 408	12 101
Maksutuloja yms., yht.	36 505	2 171	3 882
- siitä jäsenmaksuja	-	723	..
- siitä työnantaja-	55	1 448	..
maksuja			
- siitä valtio	36 208	-	-
- siitä kunnat	242	-	-
Korot ym. yht.	-	4 237	8 219 ³⁾
- siitä korot	-	3 133 ³⁾	8 219 ³⁾
- siitä kurssi-	-	39	..
voitot			
- siitä muut	-	1 067	..
omaisuustuotot			
Menot yht.	36 505	576	1 688
- siitä maksetut	36 505	511	1 688
etuudet			
- siitä hallinto	-	65	-
Yli/alijäämä	-	5 832 ⁴⁾	10 413 ⁴⁾
Rahasto vuoden	-	36 342 ⁴⁾	63 283 ⁴⁾
lopussa			

1) Pl. jälkipalkka.

2) Ei sisällä virkamieseläkkeitä niiden erityisten ehtojen mukaan, jotka koskevat tiettyjä julkisen sektorin palveluksessa olevia.

3) Reaalikorkomaksun vähentämisen jälkeen.

4) Rahasto vuoden lopussa lisättyä ylijäämällä ja vähennettynä tappio obliigaatioiden myynnistä.

Taulukko 3 b Eläkkeiden rahoitus rahastojen ym. kautta vuonna 1984 Suomessa (milj. mk)

	Peruseläke ¹⁾	Ansioläke ¹⁾	Lisäeläke
Vakuutuskanta yht.	2 987 000	2 380 360	189 143
- joista aktiivisia	-	1 588 691	189 143
Eläkkeensaajien lukum.	979 100	698 322	195 918
Rahoitusjärjestelmä	Jakojärjestelmä, jossa puskuri- rahasto	Vakuutusmaksu- ja jakojärjes- telmä	Vakuutusmaksu- järjestelmä ja säännöstely- rahasto ³⁾
Rahasto vuoden alussa	2 159	43 376 ²⁾	8 689 ³⁾
Tuottoja,yht.	11 953	16 449	1 876
Maksutuloja ym.yht.	11 762	11 747	1 087
- siitä jäsenmaksuja	2 678	-	-
- siitä työnantaja- maksuja	6 167	10 621	1 087
- siitä valtio	1 762	1 126	-
- siitä kunnat	1 155	1 126	-
Korot ym. yht.	191	4 702	789
- siitä korot	175	..	..
- siitä kurssivoitot	-	-	-
- siitä muut omaisuus- tuotot	16	..	..
Menot yht.	12 643	9 958	966
- siitä maksetut etuudet	12 255	9 464	953
- siitä hallinto	388	494	13
Yli/alijäämä	-690	-	-
Rahasto vuoden lopussa	1 469	49 664 ²⁾	9 926 ³⁾

1) Työeläke ja lisäeläke työeläkelakien mukaisesti. Lisäeläkerahastot (rekisteröity lisäeläketurva) oli vuoden alussa 2 308 milj. mk ja 2 517 milj. mk vuoden lopussa.

2) Rahastoon ei sisälly vastuuvapaus, joka oli vuoden alussa 781 milj. mk ja 578 milj. mk vuoden lopussa.

3) Rahastoon ei sisälly vastuuvapaus, joka oli 5 284 milj. mk vuoden alussa ja 5 611 milj. mk vuoden lopussa.

Taulukko 3 c Eläkkeiden rahoitus rahastojen ym. kautta vuonna 1984 Islannissa
(milj. kr)

	Peruseläke	Ansioläke	Lisäeläke
Vakuutuskanta yht.	145 324	-	146 000
- joista aktiivisia	-	-	145 000
Eläkeensaajien lukum.	27 866	-	15 300
Rahoitusjärjestelmä	Jakojärjestelmä, jossa puskurira- hastoja		Vakuutusmaksujärj., jako- ja vakuutus- maksujärj. yhdistelmä
Rahasto vuoden alussa	102	-	13 240
Tuottoja, yht.	2 423	-	5 973
Maksutuloja ym., yht.	2 419	-	2 530
- siitä jäsenmaksuja	-		830
- siitä työnantaja- maksuja	503		1 599
- siitä valtio	1 916		73
- siitä kunnat	-		28
Korot ym. yht.	4		3 444
- siitä korot	-		..
- siitä kurssivoitot	-		..
- siitä muut omai- suustuotot	4		.
Menot yht.	2 419	-	1 260
- siitä maksetut etuudet	2 385		1 170
- siitä hallinto	34		90
Yli/alijäämä	4	-	4 714
Rahasto vuoden lopussa	106	-	17 954

Taulukko 3 d Eläkkeiden rahoitus rahastojen ym. kautta vuonna 1984 Norjassa
(milj. kr)

	Eläkevakuutus ¹⁾		Merimiesten, kalastajien ja metsätyön- tekijöiden eläke	Lisäeläke
	Peruseläke	Ansioeläke		
Vakuutuskanta yht.	2 359 000	1 820 000	..	850 000
- joista aktiivisia	-	1 820 000	..	..
Eläkkeensaajien lukumäärä	813 700	475 000	80 600	275 000
Rahoitusjärjestelmä	Puskurirahasto ¹⁾			Vakuutus- maksu- ja jakorahasto
Rahasto vuoden alussa	24 091 ₁		1 133	..
Tuottoja, yht.	66 698		664	..
Maksutuloja ym., yht.	64 163		557	
- siitä jäsenmaksuja	19 440		103	
- siitä työnantajamaks.	28 449		176	
- siitä valtio	16 224		278	
- siitä kunnat	-		-	
Korot ym. yht.	2 535		107	
- siitä korot	..		..	
- siitä kurssivoitot	..		..	
- siitä muut omaisuus- tuotot	..		..	
Menot yht.	64 163 ¹⁾		565	..
- siitä maksetut etuudet	62 910		548	
- siitä hallinto	1 253		17	
Yli/alijäämä	2 535		99	..
Rahasto vuoden lopussa	26 626		1 232	..

1) Eläkevakuutusrahasto muodostaa likviditeettirahaston koko kansaneläkejärjestelmää varten. Tilinpäätös sisältää tämän vuoksi eläkkeiden lisäksi muitakin sosiaaliturvan alueita, kuten esim. sairaus- ja työtapaturvakuutuksen.

Taulukko 3 e Eläkkeiden rahoitus rahastojen ym. kautta vuonna 1984 Ruotsissa
(milj. kr)

	Peruseläke ¹⁾	Ansioläke	Lisäeläke
Vakuutuskanta yht.	4 748 819	..	4 576 800 ²⁾
- joista aktiivisia	-	4 141 400	..
Eläkkeensaajien lukum.	1 990 090	1 202 303	766 828
Rahoitusjärjestelmä	Jakojärjestelmä	Jakojärjestelmä, jossa puskuri- rahasto	Jako-, vakuutus- maksu-, pääoman- arvojärjestelmä
Rahasto vuoden alussa	- 441 ³⁾	222 786	79 687
Tuottoja, yht.	47 129	59 151	27 001
Maksutuloja ym., yht.	47 126	33 283	16 502
- siitä jäsenmaksuja	1 159	1 138	10 531
- siitä työnantaja- maksuja	32 269	32 145	-
- siitä valtio	10 377	-	4 048
- siitä kunnat	3 321	-	1 923
Korot ym. yht.	3	25 868	10 499
- siitä korot	3	25 243	9 879
- siitä kurssi- voitot	-	-	133
- siitä muut omaisuustuotot	-	625	487
Menot yht.	46 622	36 581	12 398
- siitä maksetut etuudet	46 622	36 172	11 989 ⁵⁾
- siitä hallinto	-	409 ⁴⁾	409
Vli/alijäämä	507 ³⁾	22 570	14 603
Rahasto vuoden lopussa	66 ³⁾	245 356	94 290

1) Ml. osaeläke.

2) Vakuutuskanta valtion ja kuntien virkamiesten eläkkeiden osalta on arvioitu julkisen sektorin työntekijöiden määrän perusteella.

3) Ainoastaan osaeläkerahasto.

4) Ml. 100 milj. kr, jotka on siirretty pienyrittäjille perustettuun rahastoon.

5) Mukaanlukien valtion (5 138 milj. kr) ja kuntien (1 923 milj. kr) virkamiesten eläkkeet (jakojärjestelmä).

6. Rahastotyöryhmän ehdotus

Työryhmän selvitys on osoittanut, että on mahdollista saada laadullisesti tyydyttäviä tietoja sosiaaliturvajärjestelmien piirissä tapahtuvasta rahastojen muodostumisesta. Nämä tiedot voivat olla selvityksen perustana NOSOSKO:n vertailevissa tilastoissa. Tiedot voidaan hakea julkisista tilastolähteistä ja vuositilinpäätöksistä sekä rahastojen vuosikertomuksista. Tiedot voidaan saada noin vuoden kuluttua toimintavuodesta.

Ne alueet, joilla rahastojen muodostumista ilmenee, ja jotka voivat olla tilastollisen valaisun kannalta kiinnostavia, ovat eläkealueen eri osat. Tietyssä määrin rahastonmuodostusta ilmenee myös muilla alueilla, mutta syistä, jotka on esitetty jaksossa 5.2. tässä raportissa, on mahdollinen selvittäminen NOSOSKO:n tulevilla tilastojulkaisuissa rajoitettava eläke-rahastoihin. Työryhmä ehdottaa puolestaan, että on sopivaa täydentää tulevia Pohjoismaiden sosiaaliturva -julkaisun menolaskelmia parilla taulukolla, joissa on samankaltaisia tietoja kuin käsillä olevan raportin taulukoissa 2 ja 3.

1. Marraskuun lakko vuonna 1917 ja kapina vuonna 1918. Tilastollinen selonteko niiden vaikutuksesta Suomen teollisuuteen. (1921) - Novemberstrejken år 1917 och upproret år 1918. En statistik utredning angående deras inflytande på Finlands industrier. (1921)
2. Asuntolaskenta huhtikuun 25 p:nä 1919. (1921) - Bostadsräkningen den 25 april 1919. (1921)
3. Tutkimus Suomen maataloustyöväen oloista palkkausvuonna 1919 - 1920. (1924) - Undersökning angående arbetsförhållandena bland lantarbetarna under avlöningsåret 1919 - 1920. (1924)
4. Tutkimus metsä- ja vittotyöntekijäin oloista keväällä 1921. (1924) - Undersökningar angående arbetsförhållandena bland skogs- och flottningsarbetarna våren 1921. (1924)
5. Elinkustannukset tilinpitokaudella 1920 - 21. (1925) - Levnadskostnaderna under bokföringsperioden 1920 - 21. (1925)
6. Kieltoakirikokset 1/6 1919 - 31/5 1924. (1925) - Brott mot förbudslagen 1/6 1919 - 31/5 1924. (1925)
7. Kieltoakitiedustelu vuonna 1923. (1925) - Förbudslagenqueten år 1923. (1925)
8. Juopumuksesta pidätetyt henkilöt kaupungeissa vuonna 1923. (1925) - För ylleri anhöllna personer i städerna år 1923. (1925)
9. Lastaus- ja purkamistyöntekijäin olot. (1928) - Lastnings- och lossningsarbetarnas levnadsförhållanden. (1928)
10. Tutkimus liikeapulaisten työ-, palkkaus- ym. oloista vuonna 1925. (1929) - Undersökning rörande de affärsanställdas arbets-, avlönings- m.fl. förhållanden år 1925. (1929)
11. Teknillisen henkilökunnan työ- ja palkkausolot vuonna 1929. (1933) - Den tekniska personalens arbets- och avlöningsförhållanden år 1929. (1933)
12. Yötyöntekijättärien työ-, asunto- ja terveysolot. (1935) - Nattarbeterskornas arbets-, bostads- och hälsoförhållanden. (1935)
13. Työläisnuorisotutkimus. (1935) - Undersökning rörande arbetarungdomen. (1935)
14. Elinkustannustutkimus vuodelta 1928. A. Kaupunkien ja muiden asutuskeskusten tilinpitoperheet. (1936) B. Maataloustyöläisperheet (1937) - Levnadskostnadsundersökningen år 1928. A. Bokföringsfamiljerna i städer och övriga bosättningscentra. (1936). B. Lantarbetarfamiljerna. (1937)
15. Kutomateollisuuden työntekijäin olot vuonna 1929. (1936) - Levnadsförhållandena bland textilindustriarbetarna år 1929. (1936)
16. Maaseudun asunto-olot vuonna 1937. (1938) - Bostadsförhållandena på landsbygden år 1937. (1938)
17. Ylioppilaiden taloudelliset olot vuonna 1935. (1938) - Studenternas ekonomiska förhållanden år 1935. (1938)
18. Mielisairaat ja vajaamieliset. (1939) - De sinnessjuka och intellektuellt defekta. (1939)
19. Kaupunkien asunto-olot vuonna 1938. (1940) - Bostadsförhållandena i städerna år 1938. (1940)
20. Vanhusten olot. (1953) - Åldringarnas levnadsförhållanden. (1953)
21. Elinkustannustutkimus helmikuu 1950 - tammikuu 1951. (1953) - Levnadskostnadsundersökningen februari 1950 - januari 1951. (1953)
22. Kulutustutkimus. Kaupungit ja kauppalat 1955-1956. (1959) - Konsumtionsundersökningen. Städer och köpingar 1955 - 1956. (1959)
23. Ylioppilaiden opintokustannukset maaliskuussa 1958. (1961) - Studenternas studiekostnader i mars 1958. (1961)
24. Maaseudun kulutustutkimus 1959/60. (1962) - Konsumtionsundersökningen på landsbygden 1959 - 60. (1962)
25. Vanhusten asunto-olot kaupungeissa ja kaupaloissa 1962. (1963) - Åldringarnas bostadsförhållanden i städer och köpingar 1962. (1963)
26. Suomen vajaamieliset ja heidän huollontarpeensa 1962. (1966) - De psykiskt efterblivna i Finland och deras vårdbehov 1962. (1966)
27. Lehto: Huoltoavun alueellinen vaihtelu 1969. (1972) - Regional variation of social assistance 1969. (1972)
26. Häättänen: Sosiaalisten sopeutumisvaikeuksien psykologisista ja sosiaalisista yhteyksistä. (1972) - The relation between psychological and social factors affecting maladjustment. (1972)
29. Lehto: Kuntien sosiaalihuollon menot 1969. (1972) - Kommunernas utgifter för socialvården 1969. (1972) - Expenditure for social welfare paid by local authorities 1969. (1972)
30. Rauhala: Koulukotipoikien ja nuorisovankien myöhemät elämänvaiheet. (in English no. 31) (1972)
31. Rauhala: Later lives of approved school boys and young prisoners. (suomeksi no. 30) (1973)
32. Lehto - Ruuska: Vajaakuntoisten työhön sijoittuminen. (1973) - Sysselsättandet av handikappade. (1973) - Employment of handicapped. (1973)
33. Tauriainen - Koivula: The Conditions in and Problems of Rural Depopulation Areas. (1973)
34. Lehto: Vammaiset suojatyössä. (1973) - Disabled persons in sheltered employment. (1973)
35. Allio: Naisia yö- ja vuorotyössä. (1973) - Women on night and shift work. (1973)
36. Sintonen: Vanhusten huoltomuodon valinnasta (1973) - Alternatives in the care of old people. (1973)
37. Rauhala: Sosiaalisten kerrostumien määrälliset vahvuudet. (1974) - De sociala skiktens kvantitativa numerärer. (1974) - Quantitative analyses of social strata in Finland. (1974)

38. Lähteinen - Juusela - Penttilä: Työtaturmat, työntekijäin ominaisuudet ja tapaturmien sattumisajankohta. (1974) - *Industrial accidents in Finland, the characteristics of the injured persons and the moment of the accident.* (1974)
39. Äikäs: Merenkulkijoiden työtaturmat vuosina 1970 - 1972. (1974) - *Olycksfall i arbete som drabbat sjöfarrare åren 1970 - 1972.* (1974)
40. Sintonen: Vanhusten huoltokustannuksiin vaikuttavista tekijöistä. (1974) - *Cost factors in welfare for the aged.* (1974)
41. Järvenranta: Äärimmäisen ahtaasti asuvat ruokakunnat Suomessa vuonna 1970. (1974) - *Extremely crowded households in Finland 1970.* (1974)
42. Äikäs: Kuolemantapaukset työ- ja matkatapaturmissa vuonna 1972. (1975) - *Fatal accidents at work and coming to and from work in 1972.* (1975)
43. Suonoja - Virtanen - Tuomola: Terveystieteiden tavoitteet ja painopisteet - eräiden maiden terveystieteiden suunnitelmien tarkastelua. (1975) - *Aims and emphases in health care revealed by an examination of various countries' health policy programmes.* (1975)
44. Lähteinen: Ikä ongelmana työelämässä: Eri ikäisten teollisuuden työntekijäin ongelmia kartoittava tutkimus. (1975) - *Age as a problem in working life.* (1975)
45. Karjalainen: Kotiapulaiset ja heidän työnantajansa. (1976) - *Domestic servants and their employers.* (1976)
46. Mustonen - Suominen - Suonoja: Imeväiskuolleisuuteen vaikuttavat sosiaaliset ja taloudelliset tekijät Suomessa 1910 - 1971. (1976) - *Social and economic factors influencing infant mortality in Finland between 1910 and 1971.* (1976)
47. Lähteinen: Eri ikäisten teollisuuden työntekijäin palkkaus ja ylityöt. (1976) - *Wages and overtime of industrial workers belonging to various age categories.* (1976)
48. Ellala - Suominen - Kotiranta: Sosiaaliturvan kehitys Suomessa 1950 - 1974. (1976) - *The development of social security in Finland from 1950 to 1974.* (1976)
49. Ellala - Kotiranta: Sosiaalimenot vuonna 1974 sekä ennakkotiedot vuodelle 1975. (1976) - *Socialutgifterna år 1974 samt förhandsuppgifter om 1975 års socialutgifter.* (1976) - *Social expenditure in 1974 and preliminary data for 1975.* (1976)
50. Lähteinen: Eri ikäisten teollisuuden työntekijäin koulutus. (1977) - *The training of industrial workers belonging to various age categories.* (1977)
51. Suominen: Sosiaalisten tulonsiirtojen kohtaanto. (1977) - *The incidence of social transfers.* (1977)
52. Lähteinen: eri ikäisten teollisuuden työntekijäin työpaikkaliikkuvuus, poissaolot ja työttömyys. (1977) - *Labour turnover, absenteeism and unemployment among industrial workers belonging to various age categories.* (1977)
53. Ellala - Kotiranta: Sosiaalimenot vuonna 1975 sekä ennakkotiedot vuodelle 1976. (1978) - *Socialutgifterna år 1975 samt förhandsuppgifter om 1976 års socialutgifter.* (1978) - *Social expenditure in 1975 and preliminary data for 1976.* (1978)
54. Rauhalta: Huostaanotto. (1978) - *Taking into custody.* (1978)
55. Lähteinen: Teollisuuden työntekijäin työ- ja elinolosuhteet. Ikä ongelmana työelämässä. (1978) - *Working and living conditions of industrial workers. Age as a problem in working life.* (1978)
56. Sosiaaliturvan kehitys Suomessa 1950 - 1977. (1978) - *The development of social security in Finland from 1950 to 1977.* (1978)
57. Suominen - Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1976 sekä ennakkotiedot vuodelle 1977. (1978) - *Socialutgifterna år 1976 samt förhandsuppgifter om 1977 års socialutgifter.* (1978) - *Social expenditure in 1976 and preliminary data for 1977.* (1978)
58. Suominen: Tulojen uudelleenjakso Suomessa vuonna 1976. (1979) - *Redistribution in Finland in 1976.* (1979)
59. Suominen - Tuisku: Lapsiperheiden tulo- ja kulusrakenne vuonna 1976. (1979) - *Structure of income and consumption in families with children in 1976.* (1979)
60. Suominen - Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1977 sekä ennakkotiedot vuodelle 1978. (1980) - *Socialutgifterna år 1977 samt förhandsuppgifter om 1978 års socialutgifter.* (1980) - *Social expenditure in 1977 and preliminary data for 1978.* (1980)
61. Halla - Karjalainen: Erityisryhmien olot. (1980) - *Specialgrupernas förhållanden.* (1980) - *The Conditions of Special Groups.* (1980)
62. Karjalainen: Vanhusten kontaktit, avun tarve ja palvelujen saatavuus. (1980) - *Contacts, Need for Help and Access to Service of the Aged.* (1980)
63. Halla - Kyrö: Alimman viidenneksen tulo- ja kulusrakenne vuonna 1976. (1980) - *Structure of income and consumption in the lowest quintile in 1976.* (1980)
64. Suominen - Arajärvi: Eläkeläistalouksien tulo- ja kulusrakenne vuonna 1976. (1980) - *Structure of Pensioner Households' Incomes and Consumption in 1976.* (1980)
65. Suominen - Heinonen: Terveystieteiden ja sosiaalihuollon rakennusinvestoinnit Suomessa vuosina 1945 - 1978. (1980) - *Capital Investments in Health Care and Social Welfare in Finland from 1945 to 1978.* (1980)
66. Suviranta - Mynttinen: Nuorten perheiden asunto-olot v. 1978. (1980) - *Housing Conditions of Young Families in 1978.* (1980)
67. Karjalainen: Vanhusten asumisolot. (1980) - *Housing Conditions of the Aged.* (1980)
68. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa I. Kilpiö: Palkattoman kotityön käsitteestä ja arvon määrittämisestä. Osa II. Kilpiö: Tutkimuksen suoritus ja aineisto. (1980) (in English no. 71)
69. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa III. Suviranta - Heinonen: 7 vuotta nuorempien lasten palkattoman kotihoito arvo vuonna 1979. (1980) - *Part III: The Value of Unsalariated Home Care of Children under the Age of Seven in 1979.* (1980)
70. Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1978 sekä ennakkotiedot vuodelle 1979. (1981) - *Socialutgifterna år 1978 samt förhandsuppgifter om 1979 års socialutgifter.* (1981) - *Social Expenditure in 1978 and Preliminary Data for 1979.* (1981)
71. Housework Study. Part I. Kilpiö: The Concept of Unpaid Housework and the Determination of its Value. Part II. Kilpiö: Description of the Study and Sample. (1981) (suomeksi n:o 68)

72. Lasten kehitystutkimus. Osa I. Ensimmäinen ikävuo-
si. (1981)
73. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa IV. Suviranta
- Mynttinen: Palkattoman kotisiivouksen arvo vuonna
1980. (1981) - Part IV. The Value of Unpaid House
Cleaning in 1980. (1981)
74. Sintonen: An Approach to Economic Evaluation of Ac-
tions for Health. (1981)
75. Tutkimustiivistelmiä vuosilta 1979 - 80. (1981) -
Sammandrag av undersökningar år 1979 - 80. (1981) -
Summaries of Surveys in 1979 and 1980. (1981)
76. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa V. Sääntti -
Otva: Palkattoman erityishoidon arvo vuonna 1980.
(1981) - Part V. The Value of Unpaid Special Care in
1980. (1981) - Osa VI. Suviranta - Mynttinen: Palkat-
toman ruokataloustyön arvo vuonna 1980. (1981) - Part
VI. The Value of Unpaid Cooking Work in 1980. (1981)
- Osa VII. Suviranta - Mynttinen: Palkattoman pyykin-
pesun arvo vuonna 1980. (1981) - Part VII. The Value
of Unpaid Laundry Work in 1980. (1981)
77. Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1979 sekä ennakkotie-
dot vuodelle 1980. (1981) - Socialutgifterna år 1979
samt förhandsuppgifter om 1980 års socialutgifter.
(1981) - Social Expenditure in 1979 and Preliminary
Data for 1980. (1981)
78. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa VIII. Sääntti -
Otva - Kilpiö: Palkaton kotityö: ajankäyttö ja arvo.
(1981) (in English no. 79)
79. Housework Study. Part VIII. Sääntti - Otva - Kilpiö:
Unpaid Housework: Time Use and Value. (1981) - (suo-
meksi n:o 78)
80. Rauhalo: Sosiaalisten kerrostumien vahvuudet vuosina
1960 - 1975. (1981) - De sociala skiktens numerärer
åren 1960 - 1975. (1981) - Social Strata in Finland
in 1960 - 1975. (1981)
81. Sääntti: Lasten kotihoidon tuen kokeilu vuosina 1978 -
1980. (1982) - An Experiment with Children's Home-
Care Allowance from 1978 to 1980. (1982)
82. Halla: Yksinhuoltajien asema ja ongelmat. (1982) -
The Position and Problems of Single Parents in
Finland. (1982)
83. Lasten kehitystutkimus. Osa II: Toinen ikävuo-
si. (1982) - Undersökning av barnets utveckling. Del II:
Det andra levnadsåret. (1982) - Entwicklungsstudie
Kinder. Teil II: Zweites Lebensjahr. (1982)
84. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa IX. Sääntti -
Väliaho: Lapsiperheiden palkaton kotityö: Ajankäyttö
ja arvo. (1982) - Part IX: Unpaid Housework in Fam-
ilies with Children: Time Use and Value. (1982) - Osa
X. Sääntti - Väliaho: Miesten, naisten ja lasten työ-
panos palkattomassa kotityössä. (1982) - Part X:
Men's, Women's and Children's Input in Unpaid
Housework. (1982)
85. Tutkimustiivistelmiä vuonna 1981. (1982) - Sammandrag
av undersökningar år 1981. (1982) - Summaries of
Surveys in 1981. (1982)
86. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa XI. Sääntti -
Husa: Lasten kotihoito. (1982) - Part XI: Child Care.
(1982)
87. Terveystuon maksupolitiikka - Charging Policy
in Health Care. Osa I: Raimo M. Jämsén: Näkökohtia
terveydenhuollon maksupolitiikasta. (1982) - Part I:
Views of Health Care Charging Policy. (1982) - Osa
II: Anneli Ruusinen: Terveystuon lääkäripalvelus-
tusten käyttö ja maksut. (1982) - Part II: The Use
of Health Centre Physician Services and Fees. (1982)
88. Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1980 sekä ennakkotie-
dodet vuodelle 1981. (1982) - Socialutgifterna år
1980 samt förhandsuppgifter om 1981 års social-
utgifter. (1982) - Social Expenditure in 1980 and
Preliminary Data for 1981. (1982)
89. Tutkimustiivistelmiä vuonna 1982. (1983) - Samman-
drag av undersökningar år 1982. (1983) - Summaries
of Surveys in 1982. (1983)
90. Sintonen - Maljanen - Heinonen - Mynttinen: Hammas-
huollon talous. (1983) - Economic of Finnish Dental
Care. (1983)
91. Suviranta-Lehtinen: Suomi Kansainvälisessä Työjär-
jestössä vuosina 1919 - 1939. (1983) - Finland in
the International Labour Organisation, 1919 - 1939.
(1983)
92. Maatalousyrittäjien viikkovapaakokeilu. (1983) -
Försök med veckoledighet för lantbruksföretagare.
(1983)
93. Muurinen: Lääketieteellisen teknologian taloudelli-
sista arvioinnista. (1983)
94. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa XII. Sääntti -
Vesikkala: Ruokataloustyöt. (1983) - Part XII.
Cooking Work. (1983) - Osa XIII. Sääntti: Käsitöet
sekä puu- ja metallityöt. (1983) - Part XIII.
Handicrafts and Wood and Metal Work. (1983)
95. Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1981 sekä ennakkotie-
dodet vuodelle 1982. (1983) - Socialutgifterna år
1981 samt förhandsuppgifter om 1982 års socialut-
gifter. (1983) - Social Expenditure in 1981 and
Preliminary Data for 1982. (1983)
96. Ohtonen - Koski - Vinni: Katsaus Suomen terveyden-
huoltojärjestelmän kehitykseen. (1983)
97. Rauhalo: Huoltopoliisin tietoon tullut prostituutio
Helsingissä. - Prostitution according to Police
Records in Helsinki. (1984)
Pönkä: Prostituution vaikutuksesta sukupuolitautien
esiintyvyyteen Helsingissä. - The Influence of
Prostitution on the Incidence of Venereal Diseases
in Helsinki. (1984)
98. Wilenius: Tietokonetomografian vaikutukset ja kus-
tannukset. (1984)
99. Karjalainen: Vanhusten tyytyväisyydestä ja sen mit-
taamisesta. (1984)
100. Heinonen: Merimiesten eläkkeelle siirtyminen. (1984)
- Pensioneringen av sjömännen. (1984) - The Retirement
of Seamen. (1984)
101. Arajärvi: Sosiaalimenot vuonna 1982 sekä ennakkotie-
dodet vuodelle 1983. (1984) - Socialutgifterna år 1982
samt förhandsuppgifter om 1983 års socialutgifter.
(1984) - Social Expenditure in 1982 and Preliminary
Data for 1983. (1984)

102. Lasten kehitystutkimus. Osa III: Kolmas ikävuosi. (1984) - Undersökning av barnets utveckling. Del III: Det tredje levnadsåret. (1984)
103. Sintonen: Julkisten ja yksityisten hammaslääkärien tuottavuus. (1984) - Productivity of Private and Public Dentists. (1984) - Sintonen: Vanhustenhuollon optimointimalli. (1984) - On Optimisation Model for the Case of the Elderly. (1984)
104. Työterveyshuollon evaluaatiotutkimus. Osa 4. Vinni - Ohtonen - Arajärvi - Luoma - Pagvalin - Ylkkoski: Työterveyshuollon toiminnan ja talouden evaluaatio Tampereella. (1985) - Evaluation of Occupational Health Care. Part 4. Evaluation of Occupational Health Care Services and Financing in Tampere. (1985)
105. Sosiaaliturvan kohdentuminen vuonna 1981. Osa 9. Lapsiperheet. (1985) - The Impact of Social Security in 1981. Part 9. Families with Children. (1985)
106. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 1. Lindh - Lappi - Grönn: Lähtökohdat ja tavoitteet. (1985)
107. Sosiaalimenot vuonna 1983 sekä ennakkotiedot vuodelle 1984. (1986) - Socialutgifterna år 1983 samt förhandsuppgifter om 1984 års socialutgifter. (1986) - Social Expenditure in 1983 and Preliminary Data for 1984. (1986)
108. Sosiaaliturvan kohdentuminen vuonna 1981. Osa 10. Vammaisten ja pitkäaikaissairaiden käytettävissä olevat tulot ja kulutus. (1986) - The Impact of Social Security in 1981. (Part 10. The Disposable Income and Consumption of Handicapped and Chronically Ill. (1986)
109. Vietnamin ja Kambutsean pakolaisten asema ja ongelmat Suomessa. (1986) - The Position and Problems of Vietnamese and Cambodian Refugees in Finland. (1986)
110. Maatalousyrittäjien sijaisapulomitus 1984. (1986) - Vikariehjälp för lantbruksföretagare 1984. (1986)
111. Kotityötutkimus - Housework Study. Osa XIV: Palkattoman kotityön arvon määrittämisestä, Menetelmävertailu. (1986) - Part XIV: Determining the Value of Unpaid Housework, Method Comparison. (1986)
112. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 2. Oulensvirta: Pohjoismaiden valtionapujärjestelmät erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa. (1986) - Statsbidragssystemen i Norden med speciellt beaktande av social- och hälsovården. (1986)
113. Säntti - Sinko: Pienten lasten päivähoito 1985. (1986) - Small Children's Day Care in 1985 (1986)
114. Heinonen: Huuhausainetiedutemat 1968 - 1985. (1986) - Förfrågningar om narkotikabruket 1968 - 1985. (1986) - Drug Surveys 1968 - 1985. (1986)
115. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 3. Huhtanen: SVOL:n soveltamisessa ilmenneitä oikeudellisia ongelmia. Tutkimus kunnallisten toteuttamissuunnitelmien käsittelystä valtion viranomaisissa. (1986) - Del 3. Rättsliga problem som uppträtt vid tillämpningen av lagen om planering av och statsandel för social- och hälsovården. Undersökning om behandlingen av kommunala realiseringsplaner hos statliga myndigheter. (1986).
116. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 4. Kivinen: Sosiaali- ja terveydenhuollon kehitystarkastelu valtionhallinnossa. (1986) - The Development of the Management Process in Social and Health Administration. (1986)
117. Järvinen: Työterveyshuolto teollisuusmaissa. (1986) - Occupational health Service in Industrial Countries. (1986)
118. Mäljanen - Vinni: Terveystuotomenojen kasvun syistä Suomessa vuosina 1963-1983. (1986) - On the Factors Affecting the Growth of Health Care Expenditure in Finland in 1963-1983. (1986)
119. Järventie - Perä-Rouhu: Itsemurhat Suomessa 1950 - 1983. (1986) - Suicides in Finland in 1950 - 1983. (1986)
120. Lapsiperheiden tulomuodostukseen vaikuttavia tekijöitä. (1986) - Factors Affecting the Income Structure of Families with Children. (1986)
121. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 5. Kirsti Kivinen: Lääninhallitusten sosiaali- ja terveysosastojen työn kehittämistarpeet. (1986) - The Needs for Development of Administrative Work in Provincial Social and Health Departments. (1986)
122. Työterveyshuolto eräissä suomalaisissa suuryrityksissä. (1986) - Occupational Health Care in Certain Large Finnish Enterprises. (1986) - Betriebsgesundheitswesen in einigen finnischen Grossunternehmen. (1986)
123. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 6. Juhani Nikkilä: Ammatillinen vuorovaikutus ja valta sosiaali- ja terveydenhuollossa. (1986) - Professional Interaction and Power in Social Welfare and Health Service. (1986)
124. Päiviö: Lasten päiväkotihoidon normien taloudellista vaikutuksista Helsingissä 1985. (1986)
125. VALTAVAN seurantatutkimus. Osa 7. Silvo Kaasalainen: Sairaspaikat ja työmarkat. (1986) - Hospital Beds and Health Funds. (1986)
126. Heinonen: 7 vuotta nuorempien lasten palkattoman kotihoiton arvo vuonna 1985. (1986) - The Value of Unsalariated Home Care of Children under the Age of seven in 1985. (1986)
127. Sosiaaliturva Pohjoismaissa. Sisältö, menot ja rahoitus 1984. (1986)

Tätä julkaisua myy

**VALTION
PAINATUSKESKUS**

POSTIMYYNTI
PL 516
00101 Helsinki
Puh (90) 566 0266
Vaihde (90) 56601
Teleksi 123458 vapk sf

KIRJAKAUPAT HELSINGISSÄ

Annankatu 44
(Et. Rautatiekadun kulma)
Vaihde (90) 173 4396
Eteläesplanadi 4
Puh (90) 662 801

This publication is
available from

**GOVERNMENT
PRINTING CENTRE**

MAIL ORDERS
PO B. 516
SF-00101 Helsinki Finland
Phone internat.
+ 358 0 56601
Telex 123458 vapk sf

BOOKSHOPS IN HELSINKI

Annankatu 44
Phone (90) 173 4396

Eteläesplanadi 4
Phone (90) 662 801